

Begroting 2018

Inhoudsopgave

1. Voorwoord.....	5
2. Algemene beschouwingen	6
3. Financiële beschouwingen	9
4. Het programmaplan	14
Programma 1: Wonen en leven.....	15
Programma 2: Zorg	32
Programma 3: Werken	45
Programma 4: Bestuur	61
Programma 5: Financiën en grondexploitaties	77
5. De sterprogramma's	88
Sterprogramma Nieuwe zorgtaken	89
Sterprogramma Centrum	91
Sterprogramma Media.....	93
Sterprogramma Wonen	96
Sterprogramma Buurten.....	99
6. De paragrafen	102
6.1 Lokale heffingen	103
6.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	114
6.3 Onderhoud kapitaalgoederen	128
6.4 Financiering.....	139
6.5 Bedrijfsvoering	147
6.6 Verbonden partijen	153
6.7 Grondbeleid	172
6.8 Omgevingswet	174
7. Het overzicht van baten en lasten	177
7.1. Meerjarig overzicht van baten en lasten.....	178
7.2 Toelichting op de wijzigingen	179
7.3 Uitgangspunten.....	187
7.4 Overzicht van incidentele baten en lasten	190
8. De uiteenzetting van de financiële positie	193
8.1 Meerjarige balans	194
8.2 EMU saldo.....	196
8.3 Investerings	197
8.4 Reserves.....	205
8.5 Voorzieningen	213
8.6 Overlopende passiva, voortvloeiende uit rijks- en provinciale bijdragen	218

8.7 Financiering	222
9. Bijlagen.....	223
9.1 Overzicht van taakvelden per programma	224

1. Voorwoord

Samen doen wat we belangrijk vinden

Deze collegeperiode loopt bijna ten einde. Nog één keer mogen wij de begroting presenteren. Dat doen we als college met een gerust hart, omdat we de afgelopen 3,5 jaar gebouwd hebben aan een stevig fundament voor Hilversum en de Hilversummers. Dat deden we niet alleen. We hebben nauw samengewerkt met betrokken inwoners die initiatief tonen, ondernemers die hun nek durven uit te steken en organisaties en instellingen die het voortouw nemen.

Inwoners, ondernemers en instellingen komen niet alleen meer in beeld, maar zijn ook steeds vaker aan zet. Door het buurtgericht werken en in verbanden zoals het stadsfonds en de cultuurraad. De gemeente leert steeds beter in te spelen op vragen en initiatieven vanuit de samenleving. Tegelijkertijd hebben wij onze organisatie voor degenen die minder bij deze netwerken zijn aangesloten beter op orde. Dankzij een goed functionerend Sociaal Plein, dat ondersteuning biedt aan deze kwetsbare inwoners. Zo staat niemand er alleen voor.

Hilversum is een aantrekkelijk stad om te wonen en te werken. Met de plannen voor het stationsplein bouwen we door aan een beter openbaar gebied. De economie zit in de lift, ondernemers durven weer te investeren en de druk op beschikbare ruimte neemt toe. Een goede balans ook als het gaat om woningbouw en het uitwerken van gemaakte afspraken is essentieel. De samenwerking met de regio Utrecht, Amersfoort en de MRA is versterkt en uit zich in concrete samenwerkingsprojecten.

Het motto van dit college is: 'Samen anders'. Het is gelukt om samen meer draagvlak en aantoonbaar meer daadkracht te krijgen bij de invoering van gemeentelijk beleid en taken zoals in de uitwerking van sterprogramma's. In de afgelopen jaren is zeer hard gewerkt aan het op orde brengen van de financiën van de gemeente. Hilversum heeft met deze laatste begroting een zeer solide financiële basis en een toekomstbestendig financieel beleid. Een nieuwe gemeenteraad kan met een vrijwel schone lei aan de slag en heeft alle ruimte om in 2018 verder te bouwen aan een vitaal en levendig Hilversum.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Hilversum

2. Algemene beschouwingen

Het stokje overdragen

Voor u ligt de laatste begroting van deze raad. Het moment nadert waarop wij het stokje overdragen. Dat doen wij met voorliggende begroting met een gerust hart. De resultaten van onze inspanningen zijn zichtbaar in de stad. Lokaal en regionaal hebben we een sterk netwerk weten op te bouwen met inwoners, ondernemers, organisaties en andere overheden die samen met de gemeente werken aan een aantrekkelijk Hilversum in een mooie regio.

Een nieuwe raad heeft alle ruimte om in 2018 verder te werken aan Hilversum. Kansen en uitdagingen genoeg. De basis is echter goed. Zo is de gemeentelijke organisatie met een stevige professionaliseringsslag bezig. Zijn afgelopen jaren veel langlopende, complexe dossiers afgerond. Is de raad veel beter in staat om te sturen op inzet van middelen. En is onze financieel beleid toekomstbestendig.

Buurtten aan zet

Het bewustzijn over het belang van 'van buiten naar binnen werken' is fors gegroeid. Inwoners komen zelf steeds meer aan zet. De resultaten worden in 2018 zichtbaar in de verschillende buurten en vloeien voort uit de opgestelde buurtagenda's. Ook in het sociaal domein is gekozen voor een buurtgerichte aanpak. Bij de Visie op Openbaar Vervoer en het nieuwe Integraal Veiligheidsplan die we in 2018 voornemens zijn op te stellen zullen we, in lijn met het buurtgericht werken, inwoners nauw gaan betrekken. Beide thema's zijn essentieel voor de leefbaarheid. Ook gaan we in 2018 buurtdeals sluiten. In de buurtdeals spreken we uit welke inzet we, zowel de buurt als de gemeente, gaan leveren om de gewenste resultaten te bereiken. Op deze manier krijgt partnerschap en wederkerigheid vorm binnen buurtgericht werken. Integrale wijkteams gaan er met de wijkwethouder voor zorgen dat ook de gemeentelijke organisatie goed op de vragen en initiatieven van wijken kan acteren.

Doorontwikkeling Sociaal Domein

Een goed functionerend Sociaal Plein is essentieel voor de ondersteuning van kwetsbare inwoners. Daarom heeft de raad medio 2017 ingestemd met het verbeterplan van het Sociaal Plein. We zetten onder andere in op meer consultants voor het begeleiden van inwoners naar werk. Op het verbeteren van de doorlooptijden. En op het versterken van de samenwerking vanuit het Sociaal Plein met de professionals in de buurt. Een belangrijke opgave is het verbeteren van de preventieve ondersteuning in de buurten, zodat er minder zwaardere zorg via het Sociaal Plein nodig is (een onsje welzijn, voorkomt een kilo zorg).

Toegenomen waardering

De waardering van Hilversummers voor de eigen stad is toegenomen. Dit blijkt uit de bezoekersaantallen van centrum, maar ook bijvoorbeeld voor het vernieuwde winkelcentrum Kerkelanden en de Gijsbrecht Belangrijk is de positionering van Hilversum als Mediastad. De Media Mile krijgt in 2018 concreet vorm. Hier en elders wordt het verhaal van Hilversum verteld. Voor 2018 zijn de verdere uitrol van de citymarketingstrategie, de ontwikkeling van het Stationsgebied en het versterken van de Kerkbrink belangrijke thema's. Bekeken wordt of een sterk mediacultuur cluster rond de Kerkbrink gebouwd kan worden.

Ontwikkelen vanuit de kracht van de stad

Hilversum is een aantrekkelijk stad om te wonen. Ook zit de economie in de lift. Ondernemers durven weer te investeren. Leegstand is substantieel afgenomen. Een goede balans tussen wonen en werken is essentieel voor onze stad. De druk op de beschikbare ruimte is groot. In de taskforce woningbouw worden gemaakte afspraken en uitgesproken ambities van gemeente en corporaties uitgewerkt. Goede ruimtelijke randvoorwaarden, zoals de parkeernota en regeling meervoudige woningbouw, zijn voor deze sterke buurten essentieel. Met inzet op de versterking van het Media Park, de ontwikkeling van Crailo en visie ontwikkeling op Arenapark en de Spoorzone maken we Hilversum op economisch vlak toekomstbestendig. Planvorming voor fundamentele verbetering van het Mediapark naar een 'mediacampus' en het Arenapark is onder handen. Uitbreiding van het internationaal onderwijs is ook een belangrijk thema. De vastgestelde structuurvisie verkeer en vervoer geeft richting aan de ambities op het gebied van bereikbaarheid. Grote infrastructurele projecten dragen bij aan een betere bereikbaarheid van Hilversum, maar brengen tijdelijk ook nadelige effecten met zich mee. De aanleg van het HOV en de verbetering van de A27 springen komende jaren in het oog. Maar we pakken ook de top 10 van verkeersgevaarlijke situaties aan. Zo blijft ook veilig uitgaan op de Groest onze prioriteit houden, we hebben daarbij speciaal aandacht voor een veilige en transparante horeca.

Professionele organisatie

Slagkracht als lokale overheid kan alleen met een hoogwaardige ambtelijke organisatie. Stevige adviesraden, zoals de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit en de Cultuurraad ondersteunen ons bij ons werk. Blijvende aandacht is er nodig voor het versterken van het integraal werken en het (financieel) ontschotten. Het gaat ook om nieuwe vaardigheden. Voor 2018 zijn project WINST op het Sociaal Plein, de voorbereiding op de omgevingswet en de verdere digitalisering belangrijke thema's.

Sterke netwerken

De gemeente draagt bij aan sterke netwerken. Voorbeelden te over. Zo lukt het om met HilverZon en andere organisaties een forse versnelling te realiseren op het gebied van duurzaamheid. Worden zorgnetwerken in de buurten stevig neergezet. Draagt het Stadsfonds bij aan het maatschappelijk en economisch klimaat in de stad. Vertellen we met Marketing Hilversum gezamenlijk het verhaal van Hilversum. En zijn de amateurkunstorganisaties onderling sterk verbonden. Middelen zijn vrijgemaakt om de sportclubs in 2018 extra te ondersteunen en onderlinge samenwerking te stimuleren. Voor 2018 zijn Stadsherstel en het nominatiedossier voor Zonnestraal, waarbij de samenwerking met de nieuwe eigenaar cruciaal is, belangrijke thema's. De ambities Stadsherstel en Zonnestraal komen voort uit het sterprogramma wonen en zullen de komende jaren doorlopen. De uitvoering zal het komend jaar meer en meer in de lijn worden opgepakt en daarmee kan het sterprogramma Wonen als apart programma in 2018 worden afgesloten. Wel is het belangrijk ook de komende jaren specifieke aandacht te hebben voor de duurzaamheidsambities. Zowel binnen als buiten de gemeente is veel in gang gezet, maar de gemeente moet op dit terrein haar regie en aanjaagfunctie behouden.

Samenwerking in de regio

We zijn voorbereid op nauwere samenwerking in de regio in de komende jaren. Wat goed is voor de regio, is goed voor Hilversum is het motto van dit college geweest. Mede door de transformaties in het sociaal domein heeft regionale samenwerking een stevige impuls gehad. Per 1 januari 2018 wordt het takenpakket van de regio in het Sociaal Domein uitgebreid. Hilversum draagt dan alle centrumfunctie taken én middelen over aan de regio. De ondersteuning van de meest kwetsbare inwoners is daarmee een verantwoordelijkheid van alle regiogemeenten en niet alleen meer van Hilversum. Inwoners van Hilversum profiteren hiervan. Samenwerking krijgt heel concreet vorm in projecten met buurgemeenten, zoals Wijdmeren en op ICT gebied en het Streekarchief met Gooise Meren. Met de voorgenomen aankoop van Crailo samen met Gooise Meren en Laren krijgt de

samenwerking een nieuwe dimensie. Ook de samenwerking met de regio Utrecht en de MRA hebben we geborgd. Hilversum en de regio hebben zich in de afgelopen jaren tot nadrukkelijke partners in het Utrechtse en Amersfoortse ontwikkeld. Naast bestuurlijke wensen, gaat het hierbij vooral om het boeken van resultaten in concrete samenwerkingsprojecten. Mooi voorbeelden zijn het verbinden van de kansen voor het Geopark, het Smart City Platform en het nominatiedossier Zonnestraal.

Wij dragen het stokje over.

3. Financiële beschouwingen

De nieuwe raad treft straks een zichtbaar veranderd Hilversum aan. Op vele beleidsterreinen zijn zaken in gang gezet die van Hilversum een stad maken waar je graag wilt wonen en werken. Dit laatste jaar benutten wij om de opgaven die we ons zelf hebben gesteld nog een stap verder te krijgen. Met het nieuwe financiële beleid worden onze inspanningen zichtbaar om een solide basis neer te leggen, zowel financieel als qua beheersing. Door de lasten van onze keuzes in deze raadsperiode te nemen verlichten wij de opgave van de nieuwe raad. Die stevige financiële basis blijkt ook uit ons hoge weerstandsvermogen, de stabilisering van de schuld, de prudente manier waarop wij met onze risico's omgaan en de meerjarige begrotingsoverschotten. Met het introduceren van tussentijdse rapportages maken wij qua beheersing een sprong voorwaarts. De organisatie krijgt een kwaliteitsimpuls door de investeringen in de formatie en in de dienstverlening van het sociaal plein. De stijging van de woonlasten (onroerende zaakbelasting, riool- en afvalstoffenheffing) loopt in de pas met de inflatie.

De begroting is gebaseerd op de Kadernota 2017. De uitwerking van de Kadernota-plannen voor de begroting leidde op onderdelen tot aanpassing van de ramingen. Soms speelde daarbij de veelomvattendheid van het onderwerp een rol, bijvoorbeeld bij het nieuwe financiële beleid waarvan de financiële effecten bij de Kadernota nog gebaseerd waren op globale berekeningen, maar ook was er soms sprake van veranderende inzichten, bijvoorbeeld bij de rioolheffing waar we nog even vasthouden aan de gebruikersheffing met het oog op de belangen van de corporaties, en een wetsvoorstel waar nog geen uitsluitsel over is. Daarnaast zijn de autonome ontwikkelingen < € 150.000 in de begroting verwerkt, evenals de mei-circulaire. Het tegen het licht houden van het bestaande takenpakket heeft op een aantal onderdelen geleid tot een beperkte uitbreiding van het budget.

Net als vorige jaren leggen wij u een begroting voor met positieve begrotingssaldi. In combinatie met onze inspanningen om de financiële positie van Hilversum verder te verbeteren en ook meer grip daarop te krijgen, en gegeven de investeringen in de organisatie, vertrekt een volgende raad vanuit een gunstige startpositie. In het overzicht hieronder laten we de belangrijkste onderwerpen zien die in de begroting 2018 zijn verwerkt. Het bovenste deel van het overzicht bevat de al bekende Kadernota-plannen. Het onderste deel van het overzicht bevat de belangrijkste nieuwe zaken in deze begroting.

		bedragen x € 1.000			
	Omschrijving	2018	2019	2020	2021
	Begrotingssaldo begroting 2017 meerjarenraming	-259	-830	-3.732	-361
	Mutaties Kadernota				
1	BUIG-tekort t.l.v. reserve sociaal domein	-2.000	-1.000		
1	BUIG-tekort t.l.v. begrotingssaldi	2.000	1.000		
2	Financieel beleid	1.000	1.000	8.241	880
2	Financieel beleid: incidenteel budget voor kansen	600	600	600	600
3	Verbetering kostendekking lokale heffingen	-700	-700	-700	-700
4	Veiligheidsregio Gooi- & Vechtstreek	598	600	599	599
4	Veiligheid (criminaliteit en overlast jeugd)	390	290	290	290
4	Regionale Samenwerkings Agenda (RSA)	413	695	395	395
4	Dekking RSA binnen organisatie en reserve sociaal domein	-150	-544	-299	-299
4	Kadernotitie Buurtgericht leven, leve buurt	200	300	200	200
4	Transformatie welzijn & zorg	310	310		
4	Dekking uit reserve	-310	-310		
4	Promotie en profilering Hilversum Mediastad	350	250	150	150
4	Fietsparkeren (Centrum)	300	300	300	300
4	Knelpunten organisatie	760	980	820	-130
4	Raadsbesluiten, waaronder Winst en grondexploitaties	-1.888	-2.595	-10.474	-2.793
4	Overige mutaties Kadernota	-43	56	796	706
5	Stationsgebied	260	100	100	
	Begrotingssaldi na besluitvorming Kadernota	1.831	502	-2.714	-163
	Meicirculaire 2017	-3.156	-3.685	-3.769	-4.260
	Begrotingssaldi na Kadernota en meicirculaire	-1.325	-3.183	-6.483	-4.423
	Mutaties Begroting				
2	Financieel beleid uitwerking	-334	206	261	417
3	Rioolheffing	-801	-304	-304	-304
3	Afvalstoffen heffing	332	300	278	256
3	Marktgeden	-64	-83	-102	-121
6	Overige mutaties bestaand beleid < € 100.000	830	438	370	-40
7	Autonome ontwikkelingen < € 150.000	883	1.529	2.262	198
8	Overige mutaties	-83	417	719	763
9	Amendement 17-77 Knippen en scheren (onderhoud groen)	105	84	84	84
	Saldi begroting 2018 en volgende jaren	-457	-596	-2.915	-3.170

1. BUIG-tekort

Het BUIG-tekort is geschat op € 2 mln in 2018 en € 1 mln in 2019. Omdat nu alle inspanningen gericht zijn op de toeleiding naar werk, is de verwachting dat we in 2020 met de BUIG zullen uitkomen. Door de verwachte BUIG-tekorten mee te nemen in deze begroting, verminderen wij het risico op het

optreden van een substantiële ongedekte tegenvaller. In overeenstemming met het bij de behandeling van de Kadernota aanvaarde amendement verwerken wij dit nadeel in de begroting en zetten de reserve sociaal domein hier niet voor in.

2. Financieel beleid

Op 1 januari 2018 wordt het nieuwe financiële beleid van kracht. De doelstelling van dit beleid is om de sturing te verbeteren en minder lasten naar de toekomst te verschuiven. Dit bereiken we onder meer door budgetten te schrappen waar geen uitvoeringsplan onder ligt (de zgn. beukennoten-wet). Door minder kosten te activeren en af te schrijven wordt de begroting flexibeler. De financiële consequenties van dit beleid zijn in de Kadernota op basis van globale berekeningen verwerkt. In aanloop naar de begroting is een groot deel van de maatregelen verder uitgewerkt. Daardoor konden de financiële effecten nauwkeuriger worden bepaald. Structureel vallen de lasten € 100.000 hoger uit. Incidenteel -in de periode 2018-2021- is er sprake van grotere afwijkingen, zowel voor- als nadelig. Omdat nog niet alle maatregelen zijn uitgewerkt, kan het financiële effect van het nieuwe beleid pas volgend jaar helemaal definitief worden bepaald.

Om te voorkomen dat door het strakkere beleid de indruk ontstaat dat er geen financiële ruimte meer is voor goede initiatieven die bij de begrotingsopstelling niet konden worden voorzien, hebben wij bij de Kadernota een budget voor nieuwe incidentele kansen bepleit. Dit budget is nu in de begroting verwerkt.

3. Verbetering kostendekking riolering, vuilophaal en markt

In 2016 is door een extern bureau onderzocht of de tarieven die Hilversum voor diverse gemeentelijke voorzieningen aan zijn inwoners berekent alle kosten dekken. Voor met name de riolering en het ophalen van huisvuil is dit niet het geval. Wij vinden het reëel om de volledige kostprijs voor deze voorzieningen te gaan doorberekenen, maar streven naar een goede balans met andere uitgangspunten: Zo laag mogelijke tarieven, een gelijkmatige tariefontwikkeling en een eerlijke verdeling van de lasten over de gebruikers van een voorziening. Bij de Kadernota hebben we aangegeven dat we goede redenen hadden voor en mogelijkheden zagen om over te stappen naar een eigenarenheffing voor de doorberekening van de rioleringskosten. Het effect van deze overstap was dat we de kostendekking van zowel riolering als afvalstoffenheffing konden verhogen -en daarmee ons begrotingssaldo konden verbeteren- zonder grote nadelige effecten voor de inwoners. Vanwege het financiële nadeel dat de woningcorporaties hiervan dreigden te ondervinden en vanwege het wetsvoorstel om de eigenarenheffing te schrappen hebben we besloten om de gebruikersheffing voorlopig nog te handhaven. Wij hebben de egalisatiereserves ingezet om de nadelige effecten van dit besluit te verzachten. Ook het nadelige effect van het nieuwe financiële beleid op de rioolexploitatie 2018 kon zo worden beperkt. Wij hebben daarbij gezocht naar een goede balans tussen kostendeckingsgraad, woonlastenbeperking en gevolgen voor het begrotingssaldo. Voor de markt geldt dat we een deel van de kosten van de herinrichting van het marktterrein hebben meegenomen in het tarief. Door te kiezen voor een ingroei-model voorkomen we een te sterke plotselinge tariefstijging. De financiële uitkomsten van deze herberekeningen zijn in het overzicht hierboven per heffing weergegeven. De paragraaf lokale heffingen van deze begroting bevat een uitgebreide toelichting op alle tariefberekeningen.

4. Kadernota 2017

De Kadernota 2017 is de basis voor deze begroting. De daarin opgenomen plannen zijn in deze begroting verwerkt. De plannen worden toegelicht in de Kadernota zelf.

5. Stationsgebied

Eind 2017 wordt het stedenbouwkundig plan ter vaststelling voorgelegd. Eerder is het bestemmingsplan al vastgesteld. Op basis van het stedenbouwkundig plan kan met de voorbereidende maatregelen worden gestart. Eén van die maatregelen is de sloop van het voormalige Gak-gebouw. De kosten van de sloop zijn in het investeringsprogramma opgenomen. Daarnaast zullen in 2018 de plannen voor het Stationsgebied verder worden uitgewerkt.

6. Overige mutaties bestaand beleid

Ook het bestaande takenpakket is tegen het licht gehouden. Op diverse onderdelen is er behoefte aan een beperkte uitbreiding van het budget. De bedragen die ermee zijn gemoeid liggen voor het merendeel onder € 100.000. Een voorbeeld hiervan is het extra budget voor het op orde brengen van het vastgoed-beheer en een budget voor het beheer van de Egelshoek.

7. Autonome ontwikkelingen < € 150.000 en de herberekening van de loonsom

In de Kadernota 2017 zijn de autonome ontwikkelingen > € 150.000 verwerkt. In deze begroting zijn ook de kleinere autonome ontwikkelingen meegenomen. Het gaat bijvoorbeeld om ontwikkelingen die verband houden met verbonden partijen, zoals de wijziging van de begroting van de regio Gooi- en Vechtstreek en de extra onderhoudskosten die worden veroorzaakt door bijvoorbeeld de toename van het aantal woningen. Daarnaast is de loonsom herberekend en is de daarmee samenhangende stelpost afgeraamd. Het betreft bijstellingen die gewoontegetrouw bij de begroting worden meegenomen

8. Overige mutaties

Onder deze noemer valt het financiële effect van de herberekening van de kapitaallasten en van het nieuwe investeringsprogramma. Verder zijn de lasten van de moties en amendementen verwerkt. Het investeringsprogramma bevat naast de gebruikelijke investeringen in de openbare ruimte (wegen, water, groen, riolering) enkele nieuwe posten, zoals de investering in de Kerkbrink.

In hoofdstuk 7.2 in deze begroting zijn alle mutaties ten opzichte van de Kadernota uitgebreid toegelicht.

In 2018 dragen wij het stokje over. De nieuwe raad zal een eigen koers gaan uitzetten. Wij hebben ons ingespannen voor een gezonde financiële basis en deze begroting is de weerslag daarvan. Tot aan de bestuurswisseling zullen wij ons inzetten om het nieuwe financiële beleid goed in de organisatie te verankeren. Daarmee zijn de randvoorwaarden geschapen voor een effectievere sturing en beheersing.

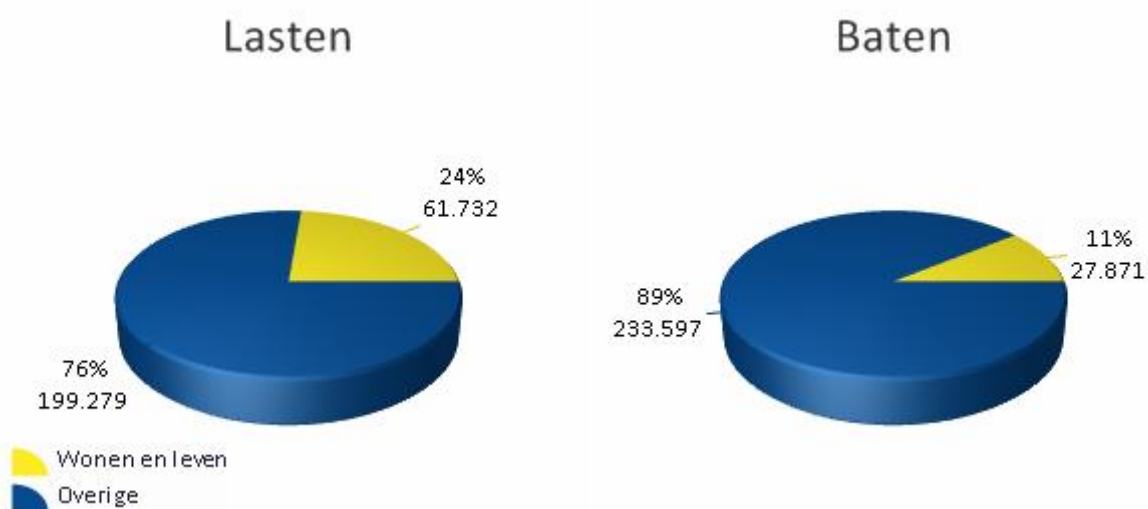
bedragen x € 1.000

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Programma's en thema's	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Mooie stad	13.696	15.431	18.700	14.894	15.462	15.374
Levendige stad	7.151	8.936	8.700	8.166	7.770	7.767
Groene stad	5.428	5.847	9.141	4.902	4.824	4.781
Mutatie reserve	874	-1.139	-2.680	-500	-296	-186
1. Wonen en leven	27.149	29.075	33.861	27.461	27.760	27.735
Stimuleren om meer voor elkaar te betekenen	10.064	9.252	9.105	8.751	8.438	8.418
Gelijke ontwikkelkansen creëren	13.035	11.098	12.027	11.002	10.993	11.033
Goed vangnet bieden	50.209	50.791	51.173	50.460	50.420	50.698
Mutatie reserve	1.112	-4.930	-5.274	-910	0	0
2. Zorg	74.420	66.210	67.032	69.302	69.850	70.148
Ondernemende stad	4.967	2.564	1.539	1.515	2.075	1.991
Werkende stad	13.217	10.486	10.307	9.893	9.056	8.972
Sociale stad	11.618	12.878	9.298	8.120	6.975	6.975
Bereikbare stad	-1.710	-947	-642	-677	-687	-718
Mutatie reserve	-1.266	-792	-156	-100	0	0
3. Werken	26.826	24.190	20.345	18.750	17.418	17.221
Veilige stad	10.938	9.639	10.382	10.101	10.061	10.038
Dienstverlening aan de stad	2.078	653	771	1.337	1.048	1.253
Effectief en efficiënt bestuurd stad	11.021	29.913	34.132	33.545	32.995	32.017
Mutatie reserve	-983	16	-1.197	-50	-50	-50
4. Bestuur	23.054	40.221	44.088	44.933	44.054	43.258
Financiële huishouding	-143.042	-135.877	-144.415	-143.425	-143.674	-143.218
Lokale belastingen	-17.305	-18.624	-18.571	-19.017	-19.412	-19.813
Grondexploitaties en vastgoed	2.317	-582	1.204	1.669	-6.592	1.500
Mutatie reserve	-612	-2.720	-4.001	-270	7.681	0
5. Financiën en grondexploitaties	-158.642	-157.803	-165.783	-161.043	-161.997	-161.532
Totaal	-7.193	1.893	-457	-596	-2.915	-3.170

4. Het programmaplan

Programma 1: Wonen en leven

Prettig wonen en leven in Hilversum betekent zorgen voor voldoende woningen, goede voorzieningen en een duurzame leefomgeving.

Hilversum is een fijne stad om in te wonen en te leven. In programma 1 staan de thema's wonen en leven centraal. Wat is er nu en in de toekomst nodig om het wonen en leven in Hilversum goed te houden en te verbeteren? De gemeente wil aantrekkelijk zijn als vestigingsplaats voor nieuwe Hilversummers, instellingen en ondernemers die kunnen bijdragen aan de zorgzaamheid, economische dynamiek en levendigheid van de stad. Hilversum, de aantrekkelijke stad vatten we in drie thema's samen: mooie stad, levendige stad en groene stad.

Mooie stad:

In Hilversum staan kwalitatief goede woningen in alle segmenten. De openbare ruimte draagt bij aan het woonplezier en de levendigheid in sterke en gevarieerde buurten. We zijn trots op de vele parels in onze architectuur: ze zien er goed uit en zijn nog steeds volop in gebruik.

Levendige stad:

In Hilversum ontmoeten mensen elkaar vaak en gemakkelijk. Je kunt er op een prettige manier bewegen, winkelen, sporten en recreëren. In de buurten zijn voldoende en goede voorzieningen aanwezig. Het culturele aanbod en de diverse jaarlijkse evenementen hebben aantrekkingskracht, ook voor mensen buiten de stad.

Groene stad:

Hilversum is een duurzame stad, waarin wij bewuster omgaan met thema's als: energie, afval, natuur en bodemgebruik centraal staan. We leggen steeds meer groen aan in de stad aan en vergroten hiermee de beleving, de kwaliteit en het gebruik van het groen.

Betrokken partijen

Voor het realiseren van onze ambities werken wij met veel partijen samen. Voor elk programma geldt dat we zoveel mogelijk samen optrekken met inwoners, ondernemers, bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties. Hieronder staan de belangrijkste betrokken partijen binnen het programma Wonen en leven:

- Omgevingsdienst Flevoland Gooi en Vechtstreek (OFGV) (verbonden partij)
- Provincie Noord-Holland
- Regio Gooi en Vechtstreek (verbonden partij) en omliggende gemeenten
- Erfgoedorganisaties
- Woningcorporaties
- Culturele organisaties
- Sportverenigingen
- Sportservice Noord-Holland
- Goois Natuur Reservaat (GNR) (verbonden partij)
- Grondstoffen- en Afvalstoffen Dienst (GAD)
- Stichting Centrum Hilversum
- (commerciële) vastgoedpartijen
- Huurdersorganisaties

Kaderstellende nota's

Bodem, water, riolering

- Gemeentelijk Rioleringsplan (2015-2020)
- Keur AGV 2011, inclusief bijbehorende en/of later vastgestelde Vrijstellingen en Beleidsregels
- Structuurvisie Ondergrond (landelijk, 2015)

Milieu en duurzaamheid

- Visie 'Hilversum Klimaatneutraal 2050' (2012)
- Uitvoeringsprogramma: Duurzaam Hilversum 2016-2020 (2016)
- Dierenwelzijnsbeleid Hilversum (2016)
- Regionaal Uitvoeringsplan Huishoudelijk afval 2015-2020 (2016)
- Actieplan Geluid (2013)
- Provinciale Milieuverordening (tranche 8)

Groen en begraafplaatsen

- Nota Impuls voor extra groen in Hilversum (2016)
- Groenbeleidsplan 2030 (2013)

Wonen

- Structuurvisie Hilversum 2030 (2013)
- Lokale Woonvisie Hilversum 2016-2020 (2016)
- Regionale Woonvisie Regio Gooi en Vechtstreek 2030 (2016)
- Regionale Huisvestingsverordening Gooi en Vechtstreek (2015)

Openbare ruimte

- Visie Hilversum Buiten (2004)
- Handboek Beheer Hilversum Buiten (2009)
- Handboek Inrichting Hilversum Buiten (2009)

Sport

- Nota Sport en Bewegen 2016-2020 (2016)
- 'Geef ze de ruimte', nota speelruimtebeleid 2008-2015 (2008)
- Tarieven voor het gebruik van gemeentelijke sportaccommodaties met ingang van 2018 (2017)

Ruimtelijke Ordening

- Structuurvisie Hilversum 2030 (2013)
- Centrumvisie (2015)
- Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (2015)

Vergunningverlening Handhaving

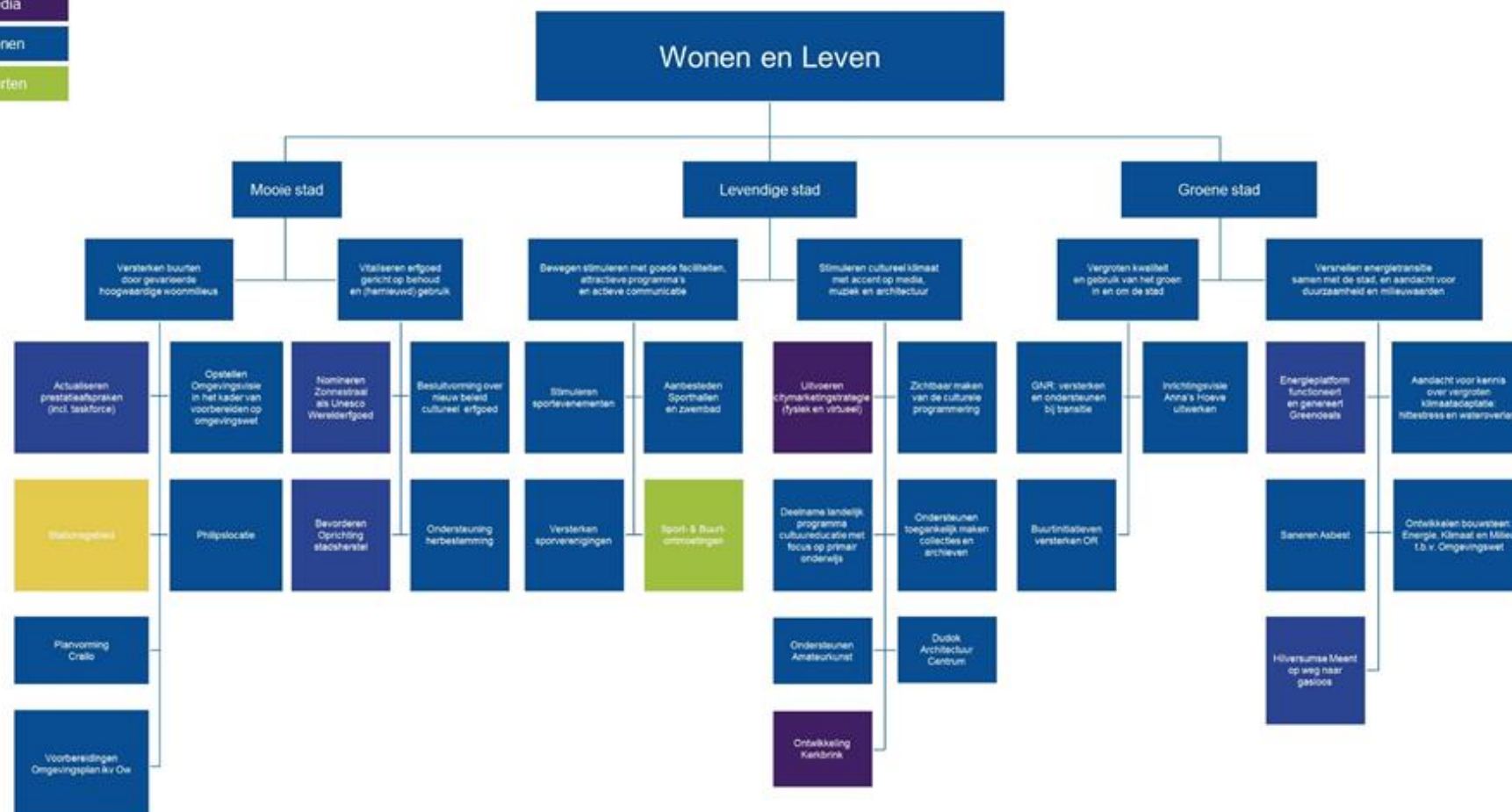
- Welstandsnota (2013)
- VTH-beleid omgevingsrecht 2017-2020
- VTH-uitvoeringsprogramma omgevingsrecht 2017-2018
- Beleidsnotitie inhaalslag handhaving en legalisatie illegale appartementen (2013)
- Hondenbeleid (2010)
- Uitvoeringsbeleid handhaving horecawetgeving (2013)
- Coffeeshopbeleid Hilversum (2013)
- Convenant coffeeshop Hilversum (2013)
- Verordening Wet op de kansspelen (2013)
- Beleidsnotitie Regionaal Prostitutiebeleid Gooi en Vechtstreek (2000, en aanpassingen)
- Bestemmingsplannen (diverse plannen)
- Beleidsregels zoals afwijkingen bestemmingsplan, parkeren en antennes (diverse regels)
- Algemene Plaatselijke Verordening Hilversum 2010 (APV)
- Evenementenbeleid (concept, 2017) (vorige uit 2003)
- Beleidsregels kamerbewoning
- Verordening Drank- en Horecawet Hilversum 2014
- Horecakader 2016
- Horecaverordening Hilversum 2017
- Besluit Exploitatievergunning vergunningvrije horecabedrijven
- Detailhandelskader 2017
- Verordening Speelautomaten Hilversum 2014
- Winkeltijdenverordening Hilversum 2013
- Nota Richtlijnen Antennelocaties Hilversum
- Beleidsregels voor een afwijking van een bestemmingsplan
- Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Hilversum
- Bouwverordening Hilversum 2009 (laatste wijziging 9 mei 2012)
- Monumentenverordening Hilversum 2016
- Verordening op de warenmarkt(en) voor de gemeente Hilversum 2011 (Marktverordening 2011)
- Standplaatsenbeleid
- Parkeernota 2017

Cultuur en monumentenzorg

- Beleidsnota Monumenten 'van Zorg tot Kans, Hilversums erfgoed, bron van dynamiek' (2007)
- Beleidsnota Archeologie, 'De ondergrondse Stad' (2011)
- Metrum, Kunst en Cultuurbeleid 2015-2020 (2015)

Ambitie van de gemeente

sterprogramma's:

Mooie stad

(Lasten: € 22.692 Baten: € -3.992)

Opgave van de stad

De gemeente Hilversum werkt verder aan een prachtige, compacte stad in het groen. De ambitie is dat de stad bestaat uit een hoog kwaliteitsniveau van woningen, buurten en een prettige openbare ruimte. Onze opgave staat in de traditie van Dudok. Dat betekent allereerst sterke buurten. Niet alleen sociaal, maar ook fysiek aantrekkelijk met parken, pleinen en straten van uitstekende kwaliteit en kwalitatief goede woningen in alle segmenten. De opgave is dat wij ons cultureel erfgoed (onze grote én kleine monumenten) goed gebruiken en bijzondere plekken in de stad tot hun recht laten komen. Wij zien dat het inwoneraantal in Hilversum langzaam groeit. Dat is goed voor de economische dynamiek in de stad en vraagt om duidelijke keuzes, omdat Hilversum nauwelijks kan uitbreiden. Dit betekent een goede balans behouden in de ruimte voor wonen en de ruimte voor werken.

Nieuwe woningen

Een kwaliteit van de woningmarkt in Hilversum is dat inwoners in alle segmenten terecht kunnen. Wel is de woningmarkt in Hilversum in alle segmenten gespannen. Dat geldt vooral voor inwoners met de laagste inkomens gevolgd door de middeninkomens. Begin 2017 zijn er prestatieafspraken met de Hilversumse corporaties afgesloten. De komende jaren zetten we in op het behoud van de sociale voorraad. Ook in andere segmenten zetten we in op het toevoegen van nieuwbouwwoningen. In de lokale en regionale woonvisie zijn hiervoor kaders gemaakt.

Het bouwen en vernieuwen van de stad doen we niet zelf. De gemeente heeft een stimulerende rol om bouwen en vernieuwen mogelijk te maken. Corporaties (sociale huur) en marktpartijen nemen de bouwactiviteiten voor hun rekening. De invloed van de gemeente is groot en zichtbaar rondom procedures, regelgeving en door middel van de gronduitgifte. Grotere nieuwbouwlocaties voor de komende jaren zijn te verwachten op de Philipslocatie en bij Crailo. Daarnaast ronden wij de komende jaren de nieuwbouwwijk Anna's Hoeve af.

Cultureel Erfgoed

Het moderne, cultuurhistorische erfgoed van Hilversum is één van de identiteitsdragers van de stad. Hilversum staat voor de opgave zorgvuldig om te gaan met het erfgoed. Tegelijkertijd is het belangrijk dat de stad de monumenten en bijzondere plekken goed gebruikt. Dat betekent dat er voldoende ruimte moet zijn voor het herontwikkelen van monumenten. De cultuurhistorische en karakteristieke monumenten zijn inspirerend en geschikt voor nieuwe initiatieven of een nieuwe bestemming (herontwikkeling).

We ondersteunen eigenaren bij het herbestemmen van monumentale panden. Binnen de stad is er in 2018 volop aandacht voor het complex Zonnestraal. Het streven is dit unieke gebouw in zijn groene omgeving op de werelderfgoedlijst van Unesco te krijgen. Tot slot bevorderen we het oprichten van een vorm van een Stadsherstelfonds.

De openbare ruimte

De openbare ruimte van Hilversum ligt er in het grootste deel van de stad goed bij. Het is een kostbaar bezit, waarin we voortdurend investeren. De opgave is om in de komende jaren met minder investeringen de bestaande kwaliteit van straten, pleinen en groen in buurten op peil te houden. Door meer buurtgericht te investeren, bijvoorbeeld in de Bloemenbuurt en Over 't Spoor. Dat vraagt om slimme plannen, maar ook om het betrekken van inwoners bij het herinrichten en het beheer van de openbare ruimte.

Verbonden partij(en) op dit thema: OFGV

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) is een regionale uitvoeringsorganisatie die werkzaam is op het gebied van milieu. Hieronder vallen de groene wetten en overige wetten rondom de thema's geluid, bodemsanering, luchtvaart, vuurwerk en toezicht op het zwemwater, maar ook de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en het omgevingsrecht. De OFGV voert voor Hilversum de wettelijke basistaken uit. De OFGV draagt daarmee bij aan een veilige woon- en leefomgeving.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
	Nee	Het aantal bewoners in het centrum in postcodegebied 1211	9.170 (2015)	10.000	Gemeente Hilversum (GBA)	Centrum
	Nee	Waardering van de sfeer en uitstraling in het centrum	7,0 (2008)	7,5	Gemeente Hilversum	Centrum
	Nee	Aantal per jaar opgeleverde sociale huurwoningen	132 (2016)	120	Woonmonitor	Wonen
	Nee	Achterstand in aantal gehuisveste statushouders ten opzichte van taakstelling	PM (1 helft 2017)	0	Opnieuw Thuis - Land in Beeld	Wonen
	Nee	Het aantal opgeleverde woningen in het middensegment	Niet bekend	40	Woonmonitor	Wonen
	Nee	Oordeel fysieke kwaliteit	6,9 (2014)	7,1	Burgerpeiling Waarstaatjegemeente	Buurten
035	Ja	Gemiddelde WOZ-waarde (maal duizend euro)	251 (in 2016)	geen	CBS	
036	Ja	Aantal nieuw gebouwde woningen per 1000 bestaande woningen	3,3 (gemiddelde 2012-2015)	6,1	Gemeente Hilversum (BAG)	Wonen

Ambitie met activiteiten

1. Het versterken van buurten door gevarieerde hoogwaardige woonmilieus

We zetten in op gevarieerde en hoogwaardige woonmilieus en sterke buurten. Wat maakt een buurt sterk? Belangrijke thema's zijn: een divers woningaanbod, een schone woonomgeving en voldoende en goed onderhouden groen. De gemeente maakt voor deze thema's ruimte en zorgt ervoor dat er ook na het invoeren van de Omgevingswet een actueel en goed ruimtelijk kader is. Of te wel een kader waarin een goede balans bestaat tussen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk maken en bestaande ruimtelijke kwaliteit beschermen.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

- **Het actualiseren van prestatieafspraken (incl. taskforce)**

Wonen

We monitoren en actualiseren jaarlijks de prestatieafspraken met de woningcorporaties en huurdersorganisaties. Gezamenlijk zetten wij ons in voor voldoende locaties waar gebouwd kan worden. De gemeente werkt adequaat mee en zorgt voor de Ruimtelijke Ordening (RO) procedures. Woningcorporaties bouwen en beheren de woningen.

- **Het Stationsgebied: het opstellen van een stedenbouwkundig- en bestemmingsplan**

Centrum

In 2018 leggen we het bestemmingsplan "stationsgebied" ter vaststelling voor aan de Raad, aansluitend op het besluit van de raad over het stedenbouwkundig plan in december 2017. De gemeente werkt het stedenbouwkundig plan uit tot een juridisch kader. Het stationsgebied van de stad krijgt daarmee een aantrekkelijk entree en de bereikbaarheid van het centrum krijgt, door het terugbrengen van tweerichtingsverkeer, een stevige impuls. In 2018 krijgen deze ontwikkelplannen verder vorm (samenwerkingsverbanden, uitgifteplan, etc.). De vernieuwing van het Stationsplein wordt. De gemeente zet dit in gang met de sloop van het voormalig UWV-pand aan het Stationsplein 25.

- **Een samenwerkingsverband vaststellen voor Crailo**

Zonder ster

De gemeente Hilversum is samen met de gemeenten Laren en Gooise Meren verantwoordelijk voor het ontwikkelen van Crailo. In 2018 maken de gemeenten de verdere concrete plannen voor Crailo. In deze plannen komt er aandacht voor onder andere de verhouding van werken en wonen en ruimtelijke kwaliteit. De gemeenten stellen een samenwerkingsverband (samenwerkingsovereenkomst) hiervoor vast.

- **Vorbereidingen treffen voor het Omgevingsplan**

Zonder ster

De planning is dat het Rijk in de tweede helft van 2018 de Algemene Maatregelen van Bestuur (AmvB's) onder de Omgevingswet vaststelt. Dat is een grote stap op weg naar het moment waarop de organisatie actief aan de slag kan met het maken van het Omgevingsplan. De Invoeringswet Omgevingswet moet nog meer duidelijkheid geven over de inhoud van het Omgevingsplan. Die wet wordt in 2018/2019 door het Parlement behandeld. In de tweede helft van 2018 stellen wij een Plan van Aanpak op hoe wij dit ter hand gaan nemen. Wij nemen de uitgangspunten van de Omgevingsvisie (en de regionale visie/bouwstenen) mee in het proces van de totstandkoming van één Omgevingsplan. Belangrijk in het 2018 is het (onderzoek naar) experimenteren met wet- en regelgeving. Dit doen we door pilots uit te voeren.

Daarnaast gaan we:

Sterprogramma

- **Een Omgevingsvisie opstellen in het kader van de Omgevingswet**

Zonder ster

In 2018 werken wij intensief aan een nieuwe Omgevingsvisie met het doel deze uiteindelijk in de tweede helft van 2019 vast te stellen. Wij gaan relevante gegevens en informatie voor de Omgevingsvisie ophalen, bundelen, categoriseren en beoordelen. Dit doen wij intern, maar in belangrijke mate óók buiten met bewoners, belanghebbenden en professionele partijen. Op basis van de informatie maken wij scenario's toekomstbeelden en schetskaarten. In het proces is ruim tijd voor het bespreken van de vragen: "wat voor gemeente willen wij zijn?" en "voor welke dilemma's staan wij?" Een belangrijke rol in het maken van keuzes is weggelegd voor de nieuwe gemeenteraad.

- **Het bestemmingsplan op de Philipslocatie aanpassen**

Zonder ster

De Philipslocatie kan een paar honderd woningen toevoegen aan de Hilversumse woningvoorraad. In de 2e helft van 2017 werken we de vastgestelde randvoorwaarden en uitgangspunten met de ontwikkelaar verder uit en stellen we een anterieure overeenkomst op. Daarna wordt een voorstel tot aanpassing van het bestemmingsplan in procedure gebracht.

2. Het vitaliseren van erfgoed gericht op behoud en (hernieuwd) gebruik

We hebben aandacht voor het cultureel erfgoed en ondersteunen de zorg voor monumenten.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

- **Het nomineren van Zonnestraal als Unesco Werelderfgoed**

Wonen

De Gemeente laat Zonnestraal officieel voordragen als Unesco werelderfgoed. Hiertoe gaan we zorgen dat het tussentijdse nominatiedossier gereed komt in 2017. In 2018 legt de gemeente dit dossier voor aan de expertgroep Beoordeling Werelderfgoednominaties. Na een positieve beoordeling (en de officiële Nederlandse voordracht van Zonnestraal tot Werelderfgoed) werkten we vanaf 2018 aan het definitieve nominatiedossier en het managementdossier. Zonnestraal als monument van licht en lucht is gelegen in een extreem gelaagd landschap dat onderdeel uitmaakt van het Geopark. De ambities van de werelderfgoedstatussen van Zonnestraal en Geopark sluiten op elkaar aan en versterken elkaar.

- **Het bevorderen en oprichten van het stadsherstel**

Wonen

Een Hilversumse stadsherstel organisatie draagt bij aan het behouden, (her)gebruiken en exploiteren van monumenten. De gemeente bevordert particuliere initiatieven die leiden tot een vorm van stadsherstel. Het initiatief ligt bij "Hilversum, Pas Op!" en mogelijk bij andere (Hilversumse) partijen. De activiteiten van de gemeente richten zich op ambtelijke ondersteuning (kennis).

Daarnaast gaan we:

Sterprogramma

- **Nieuwe notitie cultureel erfgoed vaststellen**

Zonder ster

Binnen het Cultureel Erfgoed zijn belangrijke resultaten geboekt in de afgelopen jaren. In een notitie cultureel erfgoed geeft de gemeente een overzicht rondom de resultaten en plannen voor het cultureel erfgoed van de stad. Een voorbeeld van één van de resultaten is het instellen van een Hilversums Restauratie Fonds. Het beleid geeft verder inzicht in nieuwe en bestaande

opgaven op het gebied van cultureel erfgoed. Een voorbeeld hiervan is het duurzaam gebruik van monumenten in de stad.

• **Ondersteunen rondom het herbestemmen van monumenten**

Zonder ster

Soms is het veranderen van de functie van een monument noodzakelijk om monumentale gebouwen in stand te houden. De gemeente ondersteunt eigenaren en initiatiefnemers actief bij het herbestemmen van monumenten, zodat deze op een financieel duurzame wijze behouden blijven voor de stad. Monumenten maken zo actief deel uit van onze leefomgeving.

Levendige stad

(Lasten: € 11.399 Baten: € -2.699)

Opgave van de stad

In Hilversum willen we graag dat inwoners elkaar regelmatig ontmoeten. De opgave voor de “levendige stad” is mensen in beweging brengen. Daarvoor zijn passende sportvoorzieningen, spannende evenementen en een veelzijdig cultureel aanbod nodig.

Sport

Bewoners die actief zijn, hebben minder gezondheidsklachten en zijn minder eenzaam; hier heeft de stad baat bij. Het is daarom belangrijk dat er voldoende mogelijkheden zijn om te sporten en te recreëren. Hilversum blijft daarom investeren in de benodigde fysieke voorzieningen, zoals sportvelden, speelplekken en parken. Om het niveau van sportfaciliteiten te verhogen, is creativiteit nodig en werken sportorganisaties steeds vaker samen. Vitale sportverenigingen zijn van groot belang. De gemeente versterkt en ondersteunt de verenigingen. Steeds meer faciliteiten worden opengesteld voor buurten, zoals bijvoorbeeld de Cruyff courts. We zetten in op het verder versterken en het verbinden van sport en sociaal-domein. Grote sportevenementen vormen een belangrijke impuls voor het beleven van sport & het beleven van Hilversum als de levendige stad. Een voorbeeld van een groot Hilversums sportevenement is het sinds 2017 nieuwe toptennisevenement “Melkhuisje Masters”.

Evenementen

Evenementen dragen bij aan de identiteit en het profiel van de stad, zeker als ze gericht zijn op de media. De opgave voor de gemeente is om aantrekkelijke evenementen mede te stimuleren en te ondersteunen, voor Hilversummers en voor bezoekers.

Cultuur

Cultuur vergroot de levendigheid in de stad en versterkt de identiteit van Hilversum als stad van media, muziek en architectuur. In Hilversum kan iedereen genieten van- en deelnemen aan- cultuur: als publiek, als vrijwilliger, als amateur of als professional. Hiervoor zijn goede voorzieningen aanwezig met sterke professionele organisaties. De gemeente heeft de opgave om een aantrekkelijke en afwisselende cultuur programma op te stellen met ruimte voor grote namen en voor nieuw talent. De gemeente stimuleert cultuurparticipatie en cultuureducatie door amateurkunst en educatie in het primair onderwijs te ondersteunen. Verder beschikt Hilversum over enkele unieke cultuurarchieven die wij koesteren. De gemeentelijke middelen voor cultuur worden steeds flexibeler en programmatischer ingezet.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
	Nee	Groei van het aantal bezoekers aan culturele organisaties in het centrum	650.000 (2014)	750.000	Culturele organisaties	Centrum

	Nee	Het aantal bezoekers aan media evenementen met een nationale uitstraling	Niet bekend	50.000	Organiserende organisaties	Media
020	Ja	Aandeel niet sporters in de gemeente	48,1% (2014)	45,0%	RIVM	

Ambitie met activiteiten

4. Bewegen stimuleren met goede faciliteiten, attractieve programma's en actieve communicatie

De gemeente Hilversum wil het bewegen onder inwoners stimuleren. Het is belangrijk dat Hilversum inwoners mogelijkheden biedt om in beweging te komen doordat er voldoende breedtesportvoorzieningen aanwezig zijn. Er zijn programma's gericht op specifieke groepen zoals ouderen en jongeren om bewegen en sporten bij hen te stimuleren.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

• Het stimuleren van sportevenementen

Zonder ster

De gemeente ondersteunt sportevenementen. Evenementen kunnen voor subsidie in aanmerking komen. In de begroting van 2018 is hiervoor extra geld vrijgemaakt. Grote en (inter)nationale sportevenementen nemen een bijzondere plaats in, omdat de uitstraling hiervan groot is en zowel aan een sportief klimaat als aan een levendige stad bijdraagt. Wij denken hierbij onder andere aan: het atletiekevenement "Hilversum City Run" en het tennisevenement "Melkhuisje Masters". Eenmalige evenementen zijn ook van harte welkom in Hilversum. Zo vindt het schaakevenement "Tata Chess on Tour 2018" in Hilversum plaats.

• Het actief ondersteunen vitaliseren van sportverenigingen

Zonder ster

Sportverenigingen met een sterke organisatiekracht met een open karakter zijn belangrijk voor Hilversum. Deze verenigingen zijn in staat om een meerwaarde te leveren voor de stad. De open sportclub verbindt de Hilversumse samenleving. Tegelijkertijd is de druk op (besturen van) sportverenigingen groot en hebben zij vaak moeite met het werven en behouden van voldoende actieve vrijwilligers. De gemeente kan verenigingen ondersteunen, bijvoorbeeld via scholing om het aantal actieve vrijwilligers te laten groeien. Kortom in overleg met de sportverenigingen zetten wij, samen met andere partners, in op het ondersteunen van de sportverenigingen. Een andere vorm van mogelijke ondersteuning kan de inzet van een sportparkmanager zijn.

Daarnaast gaan we:

Sterprogramma

• Binnensportaccommodaties aanbesteden

Zonder ster

In 2018 besteden wij de binnensportaccommodaties opnieuw aan. Deze keer nemen wij zowel het zwembad als de sporthallen in een aanbestedingsprocedure mee.

• Sport en Buurt ontmoetingen ondersteunen

Buurten

Naast de georganiseerde sport is het sporten en ontmoeten in de wijk van grote waarde. Al een aantal jaren wordt dit ondersteund door de actieve buurtsportcoaches. Komend jaar wil de gemeente daarnaast inzetten op het verder verbinden van sport en sociaal domein. Er is ruimte

voor het ondersteunen van buurtinitiatieven op het gebied van sport. De gemeente wil samen met de buurten en/of scholen buurtsportspelen tot stand brengen. De gemeente heeft hierin de rol van ondersteuner en facilitator van initiatieven vanuit scholen, buurten of sportclubs. Deze activiteiten kunnen in de buurt plaatsvinden, of de buurt wordt uitgenodigd bij de sportvereniging.

5. Het stimuleren van cultureel klimaat met accent op media, muziek en architectuur

Culturele activiteiten zijn gericht op het vergroten van de levendigheid in het centrum en het versterken van de identiteit van Hilversum als stad van media, muziek en architectuur. Deze voorzieningen zijn belangrijk voor Hilversummers en voor bezoekers van de stad. Daarnaast gaat het ook om het bevorderen van de cultuurparticipatie en het bevorderen van de amateurkunst.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

• Het uitvoeren van de citymarketingstrategie (fysiek en virtueel)

Media

De citymarketingorganisatie gaat in 2018 de promotiecampagnes intensiveren, bedrijven aantrekken en partnerschappen opbouwen. De organisatie zet in op zoveel mogelijk activiteiten en evenementen, die bijdragen aan het mediaprofiel van Hilversum. De organisatie is actief betrokken bij het ontwikkelen van de Media Mile, en de redactie voor de content die via de Media Mile en hotspots voor mediacultuur wordt getoond in de stad.

• Het stimuleren van de deelname aan het landelijk programma cultuureducatie met de focus op primair onderwijs

Zonder ster

Wij zetten het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit voort. Als Hilversum zetten wij actief in op het verder verankeren van cultuureducatie als onderdeel van het lesprogramma van de Hilversumse basisscholen. De gemeente werkt daaraan via de convenanten “ambitieuze scholen” en door extra lokale middelen ter beschikking te stellen. Vanuit de speerpunten van de cultuurnota Metrum richt de gemeente zich op doorlopende leerlijnen architectuur, muziek en media. Daarnaast biedt de gemeente vanaf dit jaar het programma cultuureducatie met kwaliteit regionaal aan met een regionale coördinator en een regionaal begeleidingsprogramma via Plein C. Het Hilversumse aanbod dat in de vorige CMK periode 2013-2016 is ontwikkeld, wordt in de regio aangeboden. Voor zowel Hilversum als de regio geldt dat cultuureducatie wordt gestimuleerd, verdiept en uitgebreid door deze samenwerking tussen het onderwijs en culturele organisaties.

• Het versterken en ondersteunen van de amateurkunst

Zonder ster

Hilversum kent een groot aantal actieve amateurkunstverenigingen. Een aantal verenigingen presteren zelfs op een zeer hoog kwalitatief niveau. De gemeente maakt middelen in de cultuurbegroting vrij om de Hilversumse amateurkunst te versterken. Dit is in de cultuurnota Metrum vastgesteld. De gemeente ondersteunt daarmee op adequate wijze amateurkunstverenigingen. De gemeente neemt de amateurkunstverenigingen onder meer mee in subsidieaanvragen. Daarnaast richt de gemeente zich op het versterken van de onderlinge samenwerking tussen de amateurkunstverenigingen door het organiseren van ontmoetingen en de organisatie van IkToon.

• **Het versterken van de Kerkbrink als hotspot voor mediacultuur**

Media

In 2018 wordt het culturele programma op de Kerkbrink versterkt. Met name Museum Hilversum, Bibliotheek Hilversum en Beeld en Geluid zijn hierbij betrokken, zowel in panden rondom het plein als op het plein in de buitenruimte. De redactie die in 2017 is opgestart maakt een jaarplanning die goed is afgestemd met de marketingorganisatie, aansluit op de Media Mile en aandacht heeft voor media-educatie. Te denken valt aan: evenementen, projecties op gevels, tentoonstellingen, workshops, debatten en kleinschalige pop-up activiteiten.

Daarnaast gaan we:

Sterprogramma

• **Het culturele programma zichtbaar maken**

Media

We bevorderen de bekendheid en onderlinge afstemming van het culturele programma. Dit gebeurt door de gezamenlijke promotie mogelijk te maken en hierbij de aansluiting te zoeken bij de Media Mile en de citymarketingorganisatie. Wij verkennen de kansen voor en behoefte aan een stadsprogrammeur. Het samenwerken met culturele instellingen en het ondersteunen van de culturele instellingen is hierbij een vanzelfsprekende voorwaarde.

• **Het ondersteunen en toegankelijk maken van collecties en archieven**

Zonder ster

We stimuleren dat archieven en collecties hun documenten toegankelijk(er) en zichtbaar(der) maken, door projecten actief te ondersteunen, bijvoorbeeld bij het Muziekcentrum van de Omroep en Grafisch Atelier. Het (online) publiek kan persoonlijk bijdragen aan het verrijken van archieven en bijzondere collecties in Hilversum. De gemeente onderzoekt op welke wijze een samenwerking of fusie met het streekarchief de bekendheid en toegankelijkheid van de gearchiveerde documenten kan verbeteren.

• **Het versterken van Dudok Architectuur Centrum**

Zonder ster

In 2015 is het Dudok Architectuur Centrum (DAC) opgericht. Het DAC heeft laten zien dat zij in staat is een groot aantal verschillende activiteiten te ontwikkelen. Het DAC draagt bij aan de bekendheid van architectuur in Hilversum en aan het debat over de gebouwde leefomgeving. Tegelijkertijd is zichtbaar geworden dat voor het versterken van het programma en het verder professionaliseren het aantrekken van externe fondsen noodzakelijk is. Voor het professionaliseren van DAC zijn in de begroting 2018 structureel extra middelen vrijgemaakt.

Groene stad

(Lasten: € 27.641 Baten: € -18.500)

Opgave van de stad

Meer groen in de stad

Hilversum is een groene stad, omringd door een prachtig natuur- en recreatiegebied, met in de stad een grote diversiteit aan boomsoorten. De opgave van de gemeente is om vooral in de stad en het centrum het groen (meer) zichtbaar te maken. Betrokkenheid en participatie van inwoners in en bij het groen neemt ook toe. Dit blijkt uit een aantal buurtagenda's met ideeën voor het versterken van het groen.

Duurzaamheid

Groen betekent ook duurzaam. In 2016 is een plan van aanpak opgesteld voor de gemeentelijke duurzaamheidsdoelen voor de periode 2016-2020. Hilversum kiest voor de ambitieuze doelstelling van 100 kiloton CO2 reductie in 2020 ten opzichte van 2015. Om deze gemeentelijke ambitie te realiseren is het nodig om de energietransitie van Hilversum te versnellen. De gemeente kan een duurzame versnelling in gang zetten door samen op te trekken met allerlei maatschappelijke partners en door zogenoemde Greendeals mogelijk te maken. Kortom: de gemeente 'ondersteunt' minder en 'jaagt' vooral (nog) meer aan. De gemeente wil bijvoorbeeld meer collectieve energieopwekkingsprojecten met bewoners en bedrijven realiseren. Verder zet Hilversum belangrijke stappen op het gebied van bodem en huishoudelijk afval (van afval naar grondstof). De regionale ambitie is om in 2020 het huishoudelijk restafval met ongeveer de helft te verminderen in vergelijking met 2014.

Verbonden partij(en) op dit thema: het GNR

Het Goois Natuurreservaat (GNR) beheert een aantal natuurgebieden in het Gooi. Het GNR bevordert de natuur- en recreatieve waarden van deze gebieden. Het GNR draagt daarmee bij aan het groene karakter van de omgeving van Hilversum en biedt voor de Hilversummer (actieve) groene recreatieruimte.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
	Nee	CO2-uitstoot van Hilversum	473 kiloton (2013/2014)	413 kiloton (2018)	Ministerie I&M	Wonen
033	Ja	Aantal kg huishoudelijk restafval per inwoner	208 kg (2015)	106 kg (2020)	CBS	
034	Ja	Percentage hernieuwbare elektriciteit	0% (2014)	14% (2020)	RWS	

Ambitie met activiteiten

7. Het vergroten van kwaliteit en gebruik van het groen in en om de stad

Bewoners ervaren een groene leefomgeving als een prettige en rustgevende omgeving. Wij versterken daarom de kwaliteit en het gebruik (toegankelijkheid) van het groen, zowel in de directe woonomgeving als in de omliggende recreatiegebieden.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

Buurten

• Het versterken van buurtinitiatieven OR

Bij het ophalen van de wijkagenda's en buurtplannen 2017 blijkt dat in een aantal wijken - waaronder De Hilversumse Meent en in Hilversum Zuid - bewoners initiatieven en projecten willen initiëren in de openbare ruimte en het groen. Ondanks het feit dat bewoners daarbij veel zelf doen is er ook vanuit de gemeente een extra bijdrage nodig. In 2018 gaat de gemeente samen met de buurt deze initiatieven realiseren.

Daarnaast gaan we:

Sterprogramma

Zonder ster

• Het monitoren, begeleiden en bestendigen van het Goois Natuur Reservaat (GNR)

De gemeente heeft een sturende rol in 2018 bij het monitoren en begeleiden van de stichting Goois Natuur Reservaat (GNR). GNR en de gemeente zetten in op adequaat beheer, het vergroten van zowel de natuurwaarden als de recreatieve waarden in de GNR beheergebieden. Dit betekent dat we de ingezette veranderingen voortzetten om het GNR toekomstbestendig te maken. In 2018 leggen we de nieuwe samenwerkingsovereenkomst tussen de participanten voor aan de raad.

• De inrichtingsvisie Anna's Hoeve uitwerken

Zonder ster

Het projectmanagement van het project Anna's Hoeve ligt in handen van de provincie Noord-Holland. Er wordt een projectorganisatie, projectgroep en stuurgroep opgebouwd. De gemeente Hilversum neemt zitting in zowel de projectgroep als de stuurgroep. Deze projectorganisatie werkt in 2018 verder aan het verder vormgeven van de plannen. De gemeente betreft hierbij inwoners door middel van ten minste één consultatieavond in 2018. Daarnaast wordt gestart met de planologische procedures (voorbereiding aanpassing bestemmingsplan).

8. Het versnellen van de energietransitie samen met de stad met aandacht voor duurzaamheid en milieuwaarden

Duurzaamheid en milieuwaarden staan niet op zichzelf, maar zijn een integraal onderdeel van het beleid van de gemeente. De noodzakelijke versnelling in het verduurzamen van Hilversum lukt door samen met maatschappelijke partners aan de slag te gaan en hierbij ook te zoeken naar aanvullende (innovatieve) kansen.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

• Het Energieplatform en Green Deals mogelijk maken

Wonen

Ook in 2018 maken we concrete afspraken met diverse maatschappelijke partners (bedrijven, instellingen, initiatieven) over het realiseren van onze duurzaamheidsambities. De innovatieve denkkraft en het samenbrengen van partijen moeten bijdragen aan het versnellen van de energietransitie en het behalen van de duurzaamheidsdoelen. We betrekken inwoners en ondernemers in Hilversum bij de duurzaamheidsambities in 2018 via de campagne H100.

• Asbest saneren

Zonder ster

De gemeente zorgt voor extra geld en inzet voor het uitvoeren van de wettelijke taken op het gebied van asbest. De controle op het zorgvuldig saneren en afvoeren van asbesthoudend materiaal is belangrijk. Speciale aandacht hebben we voor het stimuleren van het saneren van asbestdaken. Alle daken dienen namelijk uiterlijk op 1 januari 2024 asbestvrij te zijn.

• De Hilversumse Meent loskoppelen van het gasnet

Wonen

We gaan samen met bewoners en andere partijen (netbeheerders, woningcorporaties) in beeld brengen welke stappen nodig zijn om de Hilversumse Meent te kunnen loskoppelen van het gasnet. De Hilversumse meent vormt daarmee voor Hilversum een belangrijke pilot op weg naar "heel Hilversum gasloos in 2050". Hilversum sluit daarbij aan bij de door de bewoners zelf vastgestelde wijkagenda. In deze wijkagenda komen thema's aan de orde als de overgang naar een gasloze wijk en opgaven op het vlak van wonen en de openbare ruimte.

Daarnaast gaan we:

Sterprogramma

• Kennis en aandacht voor extremer weer vergroten: hittestress en wateroverlast

Zonder ster

We gaan de kennis over en risico's van extremer weer binnen de gemeentelijke organisatie bij elkaar brengen en daarbij inventariseren we of extra inzet nodig is binnen de gemeente op dit gebied. We pakken deze inventarisatie bij voorkeur in regioverband op. Extremer weer kan zich uiten in hitte, forse neerslag, overstromingen of juist droogte. We bevorderen met het oog op klimaatadaptatie het bewust handelen door bewoners, hiervoor zetten we bijvoorbeeld "Operatie Steenbreek" in. De Klimaatverandering gaat namelijk gepaard met grotere pieken en dalen in het dagelijkse weerbeeld.

• Bouwstenen verwerken in de Omgevingsvisie: Energie, Klimaat en Milieu

Zonder ster

We zoeken in 2018 regionale samenwerking bij het invoeren van de thema's Energie, Klimaat en Milieu in de Omgevingswet. Deze bouwste(n)(en) krijgt/ krijgen een plek in de integrale benadering van de Omgevingsvisie. In 2018 oriënteren we ons op de wijze waarop deze onderwerpen in het Omgevingsplan zijn te verwerken.

Middelen

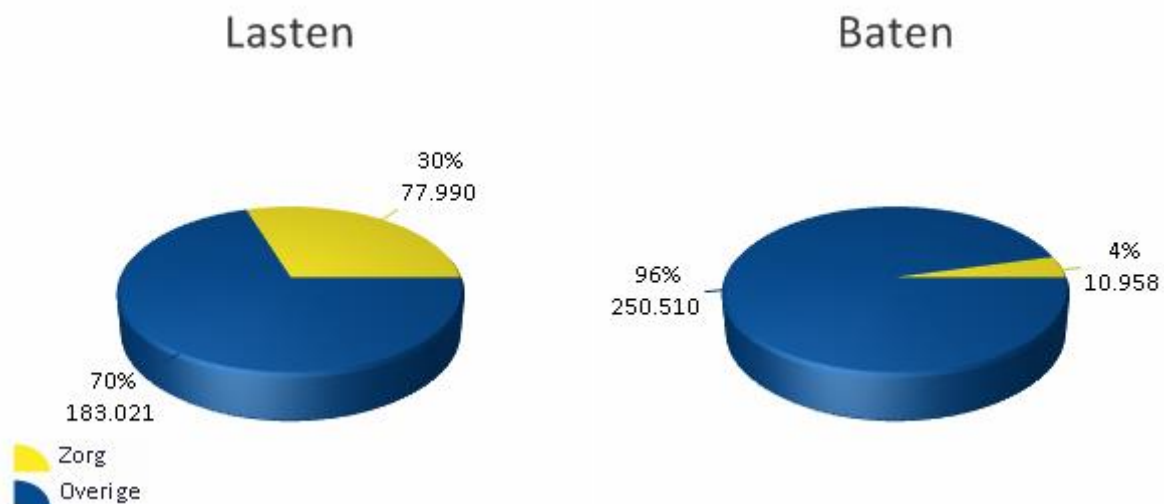
begrotingsjaar

bedragen x € 1.000

Programma 1. Wonen en leven	2018	2019	2020	2021
2.1 Verkeer en vervoer	13.139	11.813	12.114	12.071
2.4 Economische havens en waterwegen	588	531	578	531
5.5 Cultureel erfgoed	2.837	546	496	496
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	787	770	764	764
8.1 Ruimtelijke ordening	1.937	1.176	1.174	1.178
8.3 Wonen en bouwen	3.404	3.312	3.289	3.289
Lasten thema Mooie stad	22.692	18.148	18.416	18.328
5.1 Sportbeleid en activering	763	762	647	646
5.2 Sportaccommodaties	2.578	2.522	2.481	2.481
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	5.246	4.771	4.531	4.528
5.4 Musea	1.381	1.379	1.379	1.379
5.6 Media	1.431	1.431	1.431	1.431
Lasten thema Levendige stad	11.399	10.865	10.469	10.466
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	9.338	6.143	6.172	6.297
7.2 Riolering	6.951	6.988	7.102	7.152
7.3 Afval	7.833	7.970	8.107	8.229
7.4 Milieubeheer	3.519	2.629	2.610	2.614
Lasten thema Groene stad	27.641	23.731	23.991	24.292
Totaal Lasten	61.732	52.743	52.876	53.085
2.1 Verkeer en vervoer	-411	-411	-411	-411
2.4 Economische havens en waterwegen	-27	-27	-27	-27
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	0	0
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-917	-879	-879	-879
8.1 Ruimtelijke ordening	0	0	0	0
8.3 Wonen en bouwen	-2.637	-1.937	-1.637	-1.637
Baten thema Mooie stad	-3.992	-3.254	-2.954	-2.954
5.1 Sportbeleid en activering	-4	-4	-4	-4
5.2 Sportaccommodaties	-811	-811	-811	-811
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-1.565	-1.565	-1.565	-1.565
5.4 Musea	-319	-319	-319	-319
Baten thema Levendige stad	-2.699	-2.699	-2.699	-2.699
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-266	-266	-266	-266
7.2 Riolering	-8.870	-8.958	-9.048	-9.138
7.3 Afval	-8.896	-9.137	-9.385	-9.639
7.4 Milieubeheer	-468	-468	-468	-468
Baten thema Groene stad	-18.500	-18.829	-19.167	-19.511
Totaal Baten	-25.191	-24.782	-24.820	-25.164
Saldo van baten en lasten	36.541	27.961	28.056	27.921
Mutatie reserves	-2.680	-500	-296	-186
Resultaat	33.861	27.461	27.760	27.735

Programma 2: Zorg

Met het bevorderen van een sterk persoonlijk netwerk voor inwoners, hoogstaand onderwijs en goede zorgvoorzieningen werken we aan een samenleving waar iedereen kan meedoen.

Met dit programma willen we bijdragen aan voldoende ontplooiingsmogelijkheden voor alle Hilversummers binnen hun eigen leefomgeving. Iedereen moet kunnen meedoen. Dit maakt de kwaliteit van leven van inwoners beter en de samenleving sterker. Kwetsbare inwoners kunnen rekenen op zorg en ondersteuning. Het begrotingsprogramma Zorg is opgebouwd volgens de drie hoofdthema's van de Kadernota Sociaal Domein: Stimuleren om meer voor elkaar te betekenen, Gelijke ontwikkelkansen creëren en Goed vangnet bieden.

Stimuleren om meer voor elkaar te betekenen:

Het bijdragen aan een gezonde en sociale samenleving staat hierin centraal. We investeren in voorlichting over een gezonde leefstijl en in preventie. Daarmee hopen we dat (specialistische) vormen van ondersteuning niet of minder snel nodig zijn. We kijken op een nieuwe, positieve manier naar gezondheid. We kijken vooral naar het vermogen van de inwoner om zich aan te passen en eigen regie te voeren bij fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven. We nemen als gemeente onze verantwoordelijkheid om inwoners goed te informeren, met elkaar in gesprek te gaan en kennisdeling en samenwerking tussen allerlei partijen te bevorderen. Tegelijkertijd verwachten we iets terug van de inwoners en maatschappelijke organisaties in de vorm van (nog) meer betrokkenheid bij de samenleving.

Gelijke ontwikkelkansen creëren:

In Nederland wonen de gelukkigste kinderen ter wereld en ook in Hilversum gaat het goed met de jeugd. Ouders of verzorgers hebben de eerste verantwoordelijkheid; de gemeente heeft een beperkte rol. De meeste Hilversumse kinderen hebben voldoende steun aan de basisvoorzieningen zoals kinderopvang, peuterspeelzalen, scholen, sportterreinen, preventieve gezondheidszorg en cultuurvoorzieningen. Soms hebben kinderen een extra steuntje in de rug nodig. Dan hebben we een taak door (kortdurende) hulp te bieden. We geven blijvend aandacht aan het goed organiseren

van alle mogelijke vormen van ondersteuning, om daarmee de ontwikkelkansen van jeugdigen te versterken.

Goed vangnet bieden:

De gemeente is verantwoordelijk voor het bieden van ondersteuning en het doorgeleiden naar meer specialistische ondersteuningsvormen aan inwoners die dat nodig hebben. Het Sociaal Plein vormt hierbij de spil tussen de verschillende vormen van ondersteuning en dienstverlening: het toewijzen van voorzieningen waarbij maatwerk, kwaliteit en kosten gelijktijdig worden afgewogen. Waar nodig verwijzen wij door naar organisaties met specialistische kennis.

Betrokken partijen

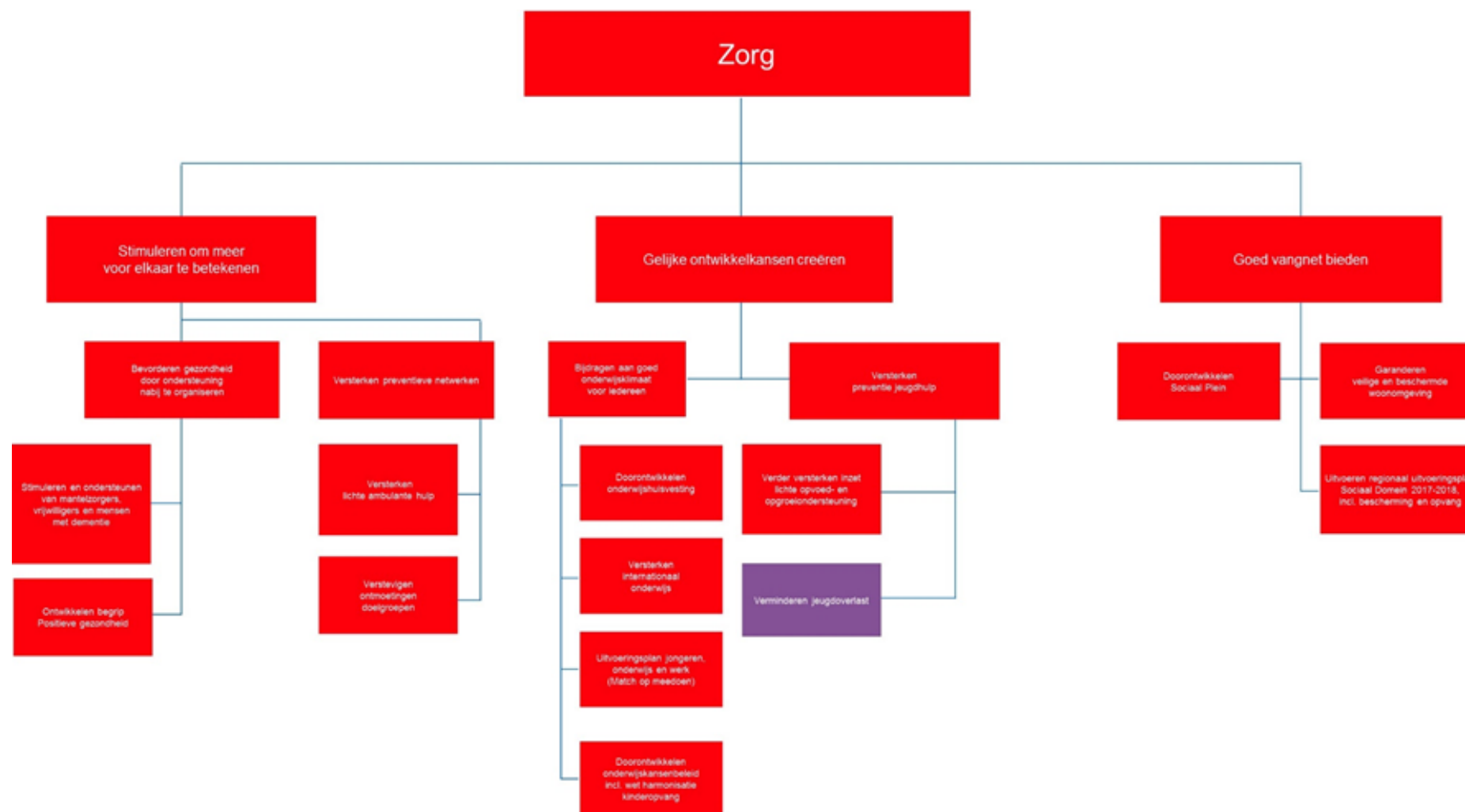
Voor het realiseren van onze opgave werken wij samen met veel verschillende partijen. Voor elk programma geldt dat we zoveel mogelijk samen optrekken met inwoners, ondernemers, bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties. De belangrijkste betrokken partijen binnen het programma Zorg:

- Mantelzorgers en vrijwilligers
- Regio Gooi en Vechtstreek (verbonden partij) en omliggende gemeenten
- Instellingen én professionals die ondersteuning bieden
- De diverse medische en zorgpartijen zoals huisartsen, ziekenhuis en zorgverzekeraar
- Onderwijsinstellingen
- Woningbouwcorporaties

Kaderstellende nota's

- Kadernota Sociaal Domein 2017-2021 (2017)
- Onderwijskansenbeleid 2018-2021 (concept 2017)
- Onderwijshuisvestingsbeleid en meerjarenplanning 2017-2024 (2016)
- Sterke Buurt: Buurtgericht Welzijn (2016)
- Ontwikkelagenda Passend Onderwijs 2014-2018

Ambitie van de gemeente

Stimuleren om meer voor elkaar te betekenen

(Lasten: € 9.232 Baten: € -127)

Opgave van de stad

In de Kadernota Sociaal Domein gaan we uit van de gedachte dat iedere inwoner zelf verantwoordelijk is voor het inrichten van zijn of haar leven. En dat iedere inwoner daar graag zo lang mogelijk zelf regie op houdt. Zo kan iedereen in Hilversum vanuit zijn eigen mogelijkheden en eigen leefomgeving een bijdrage leveren aan de samenleving. Waar dat niet lukt, kunnen inwoners rekenen op ondersteuning van de gemeente. Het versterken van het eigen netwerk en het dichterbij organiseren van de hulp kan hier veel in betekenen. Naast het stimuleren van het denken doe- en vermogen en de vitaliteit van de inwoners zelf, gaat ook de buurt als sociaal netwerk hier een grotere rol in spelen.

Ambitie met activiteiten

1. Het bevorderen van gezondheid door het dichtbij organiseren van ondersteuning

Inwoners in de Regio 't Gooi leven gemiddeld gezonder in vergelijking met inwoners van andere gemeenten in Nederland. Onze inzet is om deze gezondere levensstijl de komende jaren te handhaven.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

- **Het stimuleren en ondersteunen van mantelzorgers**

Zonder ster

In Hilversum zorgen naar schatting 4.000 mensen dagelijks voor hun zieke naasten en dierbaren. Deze mantelzorgers zijn onmisbaar en daarom moeten ze, zeker als het hen te zwaar wordt, kunnen rekenen op ondersteuning. Prioriteiten in 2018 zijn het actief betrekken van mantelzorgers bij welke voorzieningen ingezet worden en het waar nodig aanbieden van respijtzorg. Met respijtzorg kunnen mantelzorgers hun zorgtaken tijdelijk aan een ander overdragen. Hierdoor kunnen zij de mantelzorg langer volhouden.

- **Het stimuleren en ondersteunen van vrijwilligers**

Zonder ster

In Hilversum zijn duizenden vrijwilligers actief. Deze mensen zijn van grote waarde voor andere inwoners van Hilversum. We willen bevorderen dat deze vrijwilligers zich enthousiast kunnen blijven inzetten. Hilversum biedt vrijwilligers een speciale verzekering aan en is er een vrijwilligerspremie voor werkzoekenden die vrijwilligerswerk doen. We werken toe naar een

nieuwe vorm van dagbesteding in de wijken, waarbij professionals en vrijwilligers samenwerken aan het realiseren van een goed aanbod aan activiteiten. Met een aantal zorgaanbieders zorgen we ervoor dat zij hun aanbod beter op elkaar afstemmen en aanpassen aan de behoeften in de verschillende buurten. Dit is een proces dat meerdere jaren kost.

• **Het stimuleren en ondersteunen van inwoners met dementie** Zonder ster

In een dementievriendelijk Hilversum worden mensen met dementie volledig geaccepteerd. Het taboe rond Alzheimer is doorbroken. Het dagelijks leven van mensen met geheugenproblemen maken we zo gemakkelijk mogelijk. Men heeft begrip voor deze ziekte en weten hoe zij mensen met dementie het beste tegemoet kunnen treden. Hilversum wil een dementievriendelijke gemeente zijn en heeft een uitvoeringsprogramma om dit verder te ontwikkelen.

• **Het ontwikkelen van het begrip 'Positieve Gezondheid'** Zonder ster

We omarmen we het begrip Positieve gezondheid van Machteld Huber. Op basis van grootschalig kwantitatief en kwalitatief onderzoek definieerde Huber zes dimensies, die samen bepalen hoe iemand zich voelt: lichaamsfuncties, kwaliteit van leven, sociaal-maatschappelijk participeren, dagelijks functioneren, mentaal welbevinden en de spiritueel-existentiële dimensie. We stimuleren dat professionals werken vanuit deze nieuwe invalshoek.

We gebruiken de resultaten van de gezondheidspeiling 2016 op wijkniveau. In de Omgevingswet formuleren we spelregels om het thema gezondheid integraal mee te nemen in het fysieke domein. Hiervoor gebruiken we lokale kennis en ervaring, maar werken ook nadrukkelijk samen met partijen als GGD, het RIVM en gemeenten. Hilversum gaat verder met het project Jongeren op Gezond Gewicht, en we voeren het project Preventie Jeugd en Alcohol verder uit.

2. Het versterken van preventieve netwerken

Hilversum vindt de beweging van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat' van belang. We willen waar mogelijk specialistische zorg- en ondersteuning voorkomen, door te investeren in meer zelfredzaamheid en lichte ondersteuning vanuit de verschillende netwerken.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

• **Het versterken van lichte ambulante hulp** Zonder ster

Bij lichte ambulante hulp gaat het om zorg die buiten een ziekenhuis of verpleegafdeling plaatsvindt. We werken aan het verschuiven van inzet van individuele voorzieningen naar lichte collectieve ondersteuning. Hiervoor werken we samen met de zorgpartners in de zorgnetwerken. Via deze netwerken willen we de preventieve lichte ondersteuning in de nabijheid van inwoners goed organiseren in de vorm van zorgnetwerken. Goede communicatie, voorlichting en het mogelijk maken van ontmoeting en afstemming zijn belangrijk voor de netwerken. Daar blijven we als gemeente in investeren. Daarnaast is het relevant dat er voldoende sociaal werkers in de netwerken beschikbaar zijn. In 2018 investeren we extra in sociaal werkers.

• **Het verstevigen van ontmoetingen voor kwetsbare inwoners** Zonder ster

We werken samen met de zorgaanbieders aan betere ontmoetingsfaciliteiten voor kwetsbare inwoners. We vinden dat de dagbesteding minder georganiseerd moet worden vanuit de aandoening en meer afgestemd moet worden op de behoeften van de inwoners in de

verschillende wijken. Een grote groep aanbieders onderschrijft dit. Wij werken samen met deze zorgaanbieders aan een betere programmering van een gezamenlijk aanbod. Bij deze transformatie van de dagbesteding worden cliënten en vrijwilligers nauw betrokken. Het gaat hier om een nieuwe manier van samenwerking die meerdere jaren vergt.

Gelijke ontwikkelkansen creëren

(Lasten: € 14.727 Baten: € -2.700)

Opgave van de stad

Kinderen hebben recht op een goede opvoeding, goed onderwijs en goede ontwikkelkansen. Idealiter heeft ieder kind dezelfde kansen en ontwikkelingsmogelijkheden, maar het is een gegeven dat de werkelijkheid anders is. Als gemeente kunnen en willen wij bijdragen aan het verkleinen van de kansongelijkheid van onze jeugd. De instrumenten die wij als gemeente kunnen inzetten, zijn de jeugdgezondheidszorg, opvoedondersteuning, het onderwijsklimaat en het bieden van onderwijs- en arbeidsmarktperspectief.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
017	Ja	Absoluut verzuim, aantal per 1000 leerlingen	0 (2014)	Geen	DUO	
018	Ja	Relatief verzuim, aantal per 1000 leerlingen	42 (2014)	Geen	DUO	
019	Ja	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie, percentage deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2,1% (2014)	1,5%	DUO	
023	Ja	Kinderen in uitkeringsgezin, percentage kinderen tot 18 jaar	3,79% (2012)	Geen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	
025	Ja	Achterstandsleerlingen, percentage 4 t/m 12 jarigen	8,08 (2012)	Geen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	

Ambitie met activiteiten

3. Bijdragen aan een goed onderwijsklimaat voor iedereen

De gemeente draagt bij aan het creëren van een goed onderwijsklimaat voor alle jeugdigen. Dit betreft het bieden van zorg en ondersteuning in en om de scholen en de huisvesting van de scholen.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

Zonder ster

• Het door ontwikkelen van onderwijshuisvesting

Samen met de schoolbesturen werken we aan:

- Het uitvoeren van het onderwijshuisvestingsprogramma 2018, waarin acht fysieke projecten zijn opgenomen.
- Het creëren van huisvestingsoplossingen als gevolg van beleid omtrent passend onderwijs.
- Het uitwerken van een landelijk initiatief rond de renovatie van schoolgebouwen en de berekening van de kosten die hiermee gepaard gaan.
- Een gemeentelijke regeling voor extra ondersteuning bij het instandhouden van schoolgebouwen die zijn aangewezen als monument.
- Het uitvoeren van het beleid rond zogenoemde 'frisse scholen' en het verduurzamen van de schoolgebouwen.
- Het vinden van oplossingen om de tekorten bij de schoolbesturen op gymnastieklokalen te dekken.
- Het onderzoeken van de mogelijkheden van verdere decentralisatie van onderwijshuisvesting van gemeente naar schoolbesturen.

• Het versterken van internationaal onderwijs

Zonder ster

Het economisch belang van het internationaal onderwijs voor de gehele regio wordt duidelijk in een uitgevoerd haalbaarheidsonderzoek (2017). Hierin wordt zichtbaar dat er een groot tekort is aan leerlingplaatsen. We werken twee businesscases uit: een rond de campus voor het internationale primaire onderwijs en een voor het internationale voortgezet onderwijs (IGVO). We brengen de benodigde kosten voor versterking in kaart. Daaronder valt onder meer het verwerven van onroerend goed. We voeren ook een lobby uit richting Rijk, bedrijfsleven en de Metropool Regio Amsterdam (MRA) voor bijdragen in de kosten.

• Het uitvoeren van het regionale uitvoeringsprogramma jongeren, onderwijs en werk

Zonder ster

Samen met de onderwijsinstellingen én met jongeren voeren we het in 2016 opgestelde Regionaal Uitvoeringsprogramma jongeren, onderwijs en werk uit, inclusief het daarin opgenomen Convenant Vroegtijdig schoolverlaten (VSV). We willen daarmee zorgen voor een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. Gemeenten en onderwijsinstellingen zijn alerter op de overstapmomenten en beperken schooluitval zo veel mogelijk. Dit doen we door actief gesprekken te gaan voeren met jongeren als zij aangeven te willen stoppen met de opleiding. Daarnaast zijn in 2017 enkele prioritaire uitvoeringsprojecten uit het Uitvoeringsprogramma gekozen, die we in 2018 voortzetten.

• Het doorontwikkelen van het onderwijskansenbeleid inclusief de invoering van de Wet harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaal

Zonder ster

In samenwerking met het onderwijsveld hebben we het onderwijskansenbeleid opgesteld met daarin doelen voor de komende jaren. Hierin zijn de voor- en voerschoolse educatie (VVE) en maatwerkplannen voor scholen meegenomen. Daarnaast gaat per 1 januari 2018 de Wet harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk in. Deze wet heft de verschillen tussen kinderopvang en peuterspeelzalen op. In de kadernota is hiervoor eenmalig 150.000 euro opgenomen om een goede overgang te realiseren.

4. Het versterken van preventieve jeugdhulp

Met (onderwijs)instellingen zetten wij in op het actief ondersteunen van jongeren die hun weg niet kunnen vinden op bijvoorbeeld het gebied van werk of onderwijs. De ontwikkelkansen voor onze jeugd - ieder op zijn of haar eigen niveau – moeten zo duurzaam en optimaal mogelijk zijn. Dat is goed voor individuele jongeren en ook voor een sterke samenleving. Samenwerking met de regio is hierbij van groot belang. Het Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL) als onderdeel van de Regio Gooi en Vechtstreek en één van onze verbonden partijen, is hierbij betrokken. Deze uitvoeringsorganisatie voert voor de regiogemeenten de handhaving van de Leerplichtwet uit en heeft een regionale meld- en coördinatiefunctie voor vroegtijdig schoolverlaters. Het RBL heeft zicht op individuele jongeren die uitvallen en met hun kennis van zaken kunnen zij actief bijdragen aan de ambitie om gelijke (ontwikkel)kansen voor jeugd te creëren.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

• Het verder versterken van lichte opvoed- en opgroeiondersteuning

Zonder ster

We verbeteren de steun aan gezinnen die lichte opvoed- en opgroei ondersteuning nodig hebben door:

- De aanwezigheid van het Centrum voor Jeugd en Gezin (GJG) op scholen te vergroten.
- De kennis en expertise van consultants Jeugd en Gezin te vergroten, zodat zij in staat zijn om in afstemming met het onderwijs ook zwaardere casuïstiek op te pakken.
- Het basistakenpakket van het Centrum voor Jeugd en Gezin flexibel maken, zodat het beter past bij de vraag van de inwoner.

• Het verminderen van jeugdoverlast

Zonder ster

De oorzaak van jeugdoverlast gaat verder dan veiligheid alleen. Vaak spelen bij de jongeren om wie het gaat achterliggende zorgkwesties een belangrijke rol. Zorg en veiligheid zijn hier met elkaar verbonden. We willen als gemeente aan de voorkant zitten om problemen te voorkomen. We zetten daarom in op een integrale ketenaanpak jeugd. Dit doen wij met een persoonsgerichte aanpak, onder regie van het Sociaal Plein en de ambtenaren van Openbare orde. Onderdelen van deze aanpak zijn de groepsscan en de Top-X aanpak via het Veiligheidshuis Gooi en Vechtstreek. Ook zetten we extra toezicht en handhaving in. We verlengen de inzet van jeugdboa's. Een jeugdboa is een handhaver maar tegelijkertijd ook specialist als het gaat om jeugd. Hij vormt een belangrijke schakel tussen jongerenwerk, buurtwerk, de politie (wijkagent en jeugdagent) en de buurtcoördinator.

Goed vangnet bieden

(Lasten: € 54.030 Baten: € -2.857)

Opgave van de stad

Veelal kunnen vragen van bewoners direct beantwoord worden door laagdrempelige en lichte ondersteuning in de nabije omgeving. Soms lukt dit niet en is er specialistische ondersteuning nodig. Inwoners kunnen dan terecht bij het Sociaal Plein. Als gemeente geven we advies en ondersteuning, bieden we de helpende hand als die nodig is en formuleren we een sluitende aanpak voor de problemen.

Dit doen we samen met de inwoner, mantelzorgers en de zorgorganisaties. We kijken daarbij naar de persoonlijke situatie van de inwoner en wat belangrijk voor hem of haar is, wat hij/zij er zelf aan kan doen en wat kan er in gezamenlijkheid kan worden gedaan. Het uitgangspunt van de gemeente Hilversum is dat het voor ieder mens belangrijk is om regie te houden over zijn eigen leven en om bij te dragen aan de samenleving. Inwoners zullen hiertoe passend worden gestimuleerd. Er is dus altijd sprake van maatwerk.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
	Nee	Aantal bezwaarschriften, waarvan gegrond	100 / 2	Pm	GWS 1-6-2017	
	Nee	Aantal casussen in regie	346	Pm	GWS 1-6-2017	
	Nee	Aantal klachten, waarvan gegrond	22 / 6	Pm	GWS 1-6-2017	
	Nee	Algehele tevredenheid dienstverlening Sociaal Plein	6,4	7,5	Burgerpanel onderzoek	
	Nee	Clientervaring Wmo, kwaliteit ondersteuning	77	Landelijke referentiewaarde is 78	GMSD	
022	Ja	Jongeren met een delict voor de rechter, percentage 12 t/m 21 jarigen	2,34% (2012)	Geen	Verwey Jonker- Kinderen in Tel	
029	Ja	Jongeren met jeugdhulp, percentage van de jongeren tot 18 jaar	9% (2015)	9%	CBS	
030	Ja	Jongeren met jeugdbescherming, percentage van alle jongeren tot 18 jaar	0,9% (2015)	0,9%	CBS	

031	Ja	Jongeren met jeugdreclassering, percentage van alle jongeren van 12 tot 22 jaar	0,2% (2015)	0,2%	CBS	
032	Ja	Cliënten met maatwerkarrangement WMO, aantal per 1000 inwoners	89	Landelijke referentiewaarde is 93	GMSD	

Ambitie met activiteiten

5. Het verder ontwikkelen van het Sociaal Plein

Het Sociaal Plein is dé toegang tot werk, zorg en ondersteuning voor alle inwoners met een ondersteuningsbehoefte. Het Sociaal Plein moet goed vindbaar en toegankelijk zijn. Het Sociaal Plein functioneert goed, maar er zijn verbeteringen mogelijk in de toegankelijkheid én de eigen bedrijfsvoering. Daarom is het wenselijk dat we een aantal verbeterlagen gaan maken. We kijken kritisch naar de vindbaarheid, de werkprocessen en de personele formatie en verbeteren deze waar mogelijk. Zo willen we de kwaliteit van het Sociaal Plein verder verbeteren en het maatwerk vergroten. We gaan daarbij vanuit dat beter maatwerk leidt tot betere dienstverlening en zelfs tot kostenreductie. Het investeringsplan voor het Sociaal Plein is in juni 2017 goedgekeurd door de Raad.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

Zonder ster

• Het verder ontwikkelen van het Sociaal Plein

We investeren in het verbeteren van het Sociaal Plein om verschillende redenen:

- De inwoner wordt beter en sneller geholpen. Zo willen we de wachttijden terugdringen. De ambitie is om WMO-aanvragen zo snel mogelijk af te handelen. In ieder geval worden zij afgehandeld binnen de wettelijke termijn van zes weken.
- We ondersteunen statushouders beter en eerder omdat we het belangrijk vinden dat zij goed inburgeren in onze gemeente, zowel sociaal als economisch.
- We versterken de regiefunctie en gebruiken daarbij de aanbevelingen die zijn voortgekomen uit het project Multi Probleemhuishoudens.
- We investeren in extra opleidingen (stimuleren vakmanschap) en doen meer huisbezoeken.
- We willen de bekendheid en toegankelijkheid van het Sociaal Plein vergoten. We verbeteren de informatie langs verschillende kanalen (internet, mailingen, campagnes) en investeren in extra communicatie inzet.
- Het is belangrijk dat het Sociaal Plein flexibel kan inspelen op toekomstige veranderingen. Een formatiecalculatiemodel biedt een betere handreiking om te bepalen welke inzet nodig is. In de toekomst kunnen we daarmee beter op- en afschalen in capaciteit. We willen het aantal inhuurkrachten in 3 jaar terugbrengen naar maximaal 10%.
- Een belangrijk aandachtspunt is het verbeteren van de dienstverlening aan inwoners die op zoek zijn naar werk en afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering (zie programma Werken). Een onderdeel van de verbeterplannen is de realisatie van een registratie en matchingsysteem (CRM).
- We willen goed aansluiten op de ontwikkeling van het buurtgericht werken. Met een sterkere samenwerking in de buurt- en zorgnetwerken willen we bereiken dat inwoners zo vroeg mogelijk worden ondersteund.

Om de voortgang te kunnen monitoren nemen we in deze programmabegroting een aantal nieuwe indicatoren op. De gemeenteraad ontvangt twee keer per jaar in de monitor Sociaal Domein hierover een rapport.

6. Het garanderen van een veilige en beschermde woonomgeving

De gemeenten in de regio werken op het terrein van de meest kwetsbare inwoners nauw samen (Veilig Thuis, Beschermd Wonen, de maatschappelijke opvang en de vrouwenopvang). Hilversum ontvangt de middelen hiervoor als centrumgemeente. In 2017 hebben wij alle centrumfunctietaken overgeheveld naar de regio en zijn alle gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek gezamenlijk verantwoordelijk voor het uitvoeren van deze taken. In 2017 hebben alle raden ingestemd met de nota Bescherming en Opvang. Deze nota vormt de basis voor onze uitvoering in de komende jaren.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

• Het uitvoeren van het regionale plan Sociaal Domein 2017-2018, inclusief Bescherming en opvang

Zonder ster

Met de andere gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek is op basis van de speerpunten uit de Regionale Samenwerkingsagenda (RSA) een uitvoeringsprogramma 2017-2018 opgesteld voor het sociale en fysieke domein. Een belangrijke opgave is om de projecten die voortvloeien uit de Nota Bescherming en Opvang die de raad in het voorjaar van 2017 heeft vastgesteld uit te voeren. Dit betreft onder andere:

- Sluitende aanpak bescherming en opvang realiseren (uitwerking en implementatie van de beoogde aanpak van personen met verward gedrag)
- Het versterken van preventie en vroegsignalering
- Uitvoeren van een pilot met 24 uren toezicht in de wijk, zodat inwoners langer thuis kunnen blijven wonen met ambulante ondersteuning.
- Uitvoeren van een pilot met gebundelde crisiszorg (GGZ, Veilig Thuis, Zorgverzekeraar en Zorgkantoor)

Voor het uitvoeringsprogramma 2017-2018, zie:

<https://www.regiogv.nl/bestuur/portefeuillehoudersoverleg/sociaal-domein?detail=portefeuillehoudersoverleg-sociaal-domein-24-november-2016#archive>

Middelen

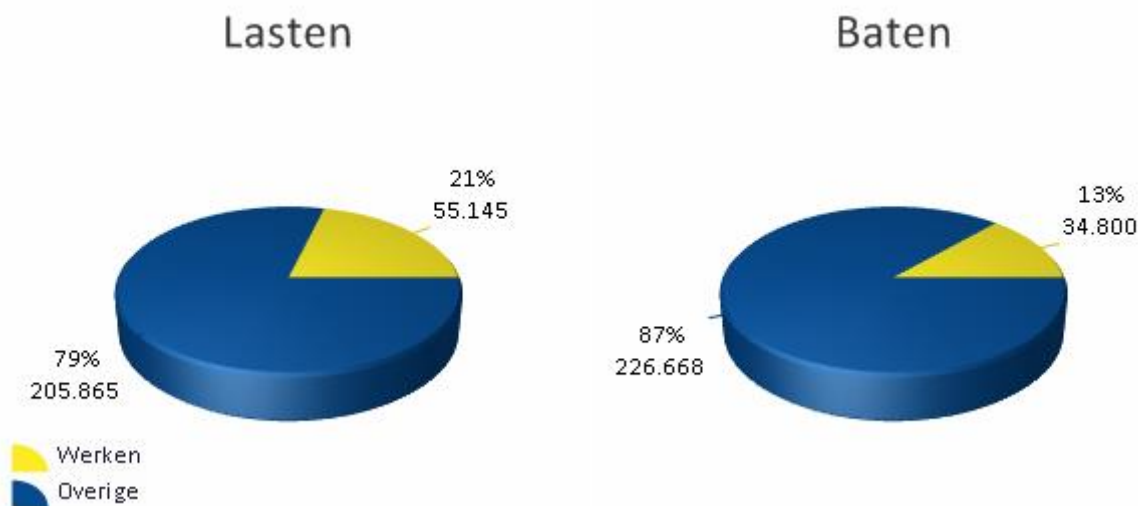
begrotingsjaar

bedragen x € 1.000

Programma 2. Zorg	2018	2019	2020	2021
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	6.461	6.137	5.824	5.804
7.1 Volksgezondheid	2.771	2.741	2.741	2.741
Lasten thema Stimuleren om meer voor elkaar te betekenen	9.232	8.878	8.565	8.545
4.1 Openbaar basisonderwijs	8	8	8	8
4.2 Onderwijshuisvesting	9.153	8.247	8.208	8.205
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	4.519	4.550	4.580	4.306
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.048	898	898	898
Lasten thema Gelijke ontwikkelkansen creëren	14.727	13.702	13.693	13.417
6.2 Toegang	1.569	1.569	1.569	1.569
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.181	2.069	1.974	1.974
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	14.062	13.939	14.073	14.354
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	11.324	11.291	11.237	11.237
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	21.719	21.281	21.268	21.265
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	3.176	3.169	3.156	3.156
Lasten thema Goed vangnet bieden	54.030	53.317	53.277	53.555
Totaal Lasten	77.990	75.896	75.534	75.516
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-127	-127	-127	-127
Baten thema Stimuleren om meer voor elkaar te betekenen	-127	-127	-127	-127
4.2 Onderwijshuisvesting	-110	-110	-110	-110
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-2.466	-2.466	-2.466	-2.149
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-124	-124	-124	-124
Baten thema Gelijke ontwikkelkansen creëren	-2.700	-2.700	-2.700	-2.384
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-17	-17	-17	-17
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-1.547	-1.547	-1.547	-1.547
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-1.293	-1.293	-1.293	-1.293
Baten thema Goed vangnet bieden	-2.857	-2.857	-2.857	-2.857
Totaal Baten	-5.684	-5.684	-5.684	-5.368
Saldo van baten en lasten	72.306	70.212	69.850	70.148
Mutatie reserves	-5.274	-910	0	0
Resultaat	67.032	69.302	69.850	70.148

Programma 3: Werken

In dit programma werken we aan een aantrekkelijke stad voor ondernemers, een sociale stad voor inwoners en een bereikbare stad voor iedereen.

Een goed functionerende arbeidsmarkt zorgt voor meer kansen op werk. Werk is van belang voor inwoners, zowel om zich te ontplooiën als om economisch zelfstandig te zijn. Dit programma levert daar een bijdrage aan door een goed ondernemersklimaat te stimuleren, de juiste ondersteuning te geven aan inwoners die werk zoeken en door een goed werkend verkeersnetwerk te creëren. We onderscheiden hierbij vier onderliggende thema's: de ondernemende stad, de werkende stad, de sociale stad en de bereikbare stad.

Ondernemende stad:

Een ondernemende stad heeft een goed ondernemingsklimaat. Hilversum wil dat stimuleren door een uitstekende ondernemersdienstverlening: zichtbaar, efficiënt en duidelijk. Winkelgebieden en werklocaties zijn toekomstbestendig. De ontwikkeling van de creatieve economie is de eerste prioriteit. We ondersteunen deze creatieve economie zoveel mogelijk door een integrale aanpak van werken, leren, ontmoeten en verblijven.

Werkende stad:

Werkgelegenheid is van belang voor alle Hilversummers. We streven naar een inclusieve arbeidsmarkt: een arbeidsmarkt waaraan iedereen duurzaam kan deelnemen. We stimuleren sociaal ondernemerschap om ook mensen met een arbeidsbeperking kansen te bieden. Hiervoor is werkgelegenheid op alle niveaus noodzakelijk. Extra aandacht geven we aan de creatieve sector en de media, omdat zij een belangrijke bron van werkgelegenheid zijn.

Sociale stad:

In een sociale stad hebben bewoners optimale kansen op deelname en bijdrage aan het sociale en economische leven. Waar dat nodig is, bieden we passende (financiële) ondersteuning. Een laag inkomen mag geen belemmering zijn om mee te doen, vooral als het om kinderen gaat.

Bereikbare stad:

Verkeersveiligheid en een goede bereikbaarheid te voet, per fiets, openbaar vervoer en auto zijn kernwoorden voor de bereikbare stad. Dit bevordert de mobiliteit van alle Hilversummers voor werk of voor school, en de bereikbaarheid van de stad als geheel.

Betrokken partijen

Voor het realiseren van onze opgave werken wij met veel partijen samen. Voor elk programma geldt dat we zoveel mogelijk samen optrekken met inwoners, ondernemers, bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties. De belangrijkste betrokken partijen binnen het programma Werken:

- Tomin (verbonden partij)
- Onderwijsinstellingen; vooral MBO, HBO en universiteiten
- Culturele organisaties
- Regio Gooi en Vechtstreek (verbonden partij) en omliggende gemeenten
- Samenwerkingsverbanden als de Metropoolregio Amsterdam (MRA), de Economic Board Utrecht (EBU) en de Noordvleugel
- Media
- Provincie Noord-Holland
- Provincie Utrecht
- Busvervoerders (Connexxion, Syntus)
- ProRail
- Rijkswaterstaat

Kaderstellende nota's

Ondernemende stad

- Mediavisie 2016-2019
- Centrumvisie (2015)
- Kenniscentrum Hilversum, Economische Visie 2007-2020 (2007)
- Programma Havenkwartier (2013)
- Programma Kerkelanden (2014)
- Programma Aanpak Leegstand (2012)
- Uitwerkingsnota Zorg, Economische kansen voor de zorg (2009)
- Uitwerkingsnota Arbeidsmarkt en Werkgelegenheid, Handen uit de mouwen (2008)
- Uitwerkingsnota Toerisme en Recreatie, Binnenpret en Buitenkans (2008)
- Winkeltijdenverordening (2013)
- Horecakader (2017)
- Detailhandelskader (2017)

Werkende stad, sociale stad

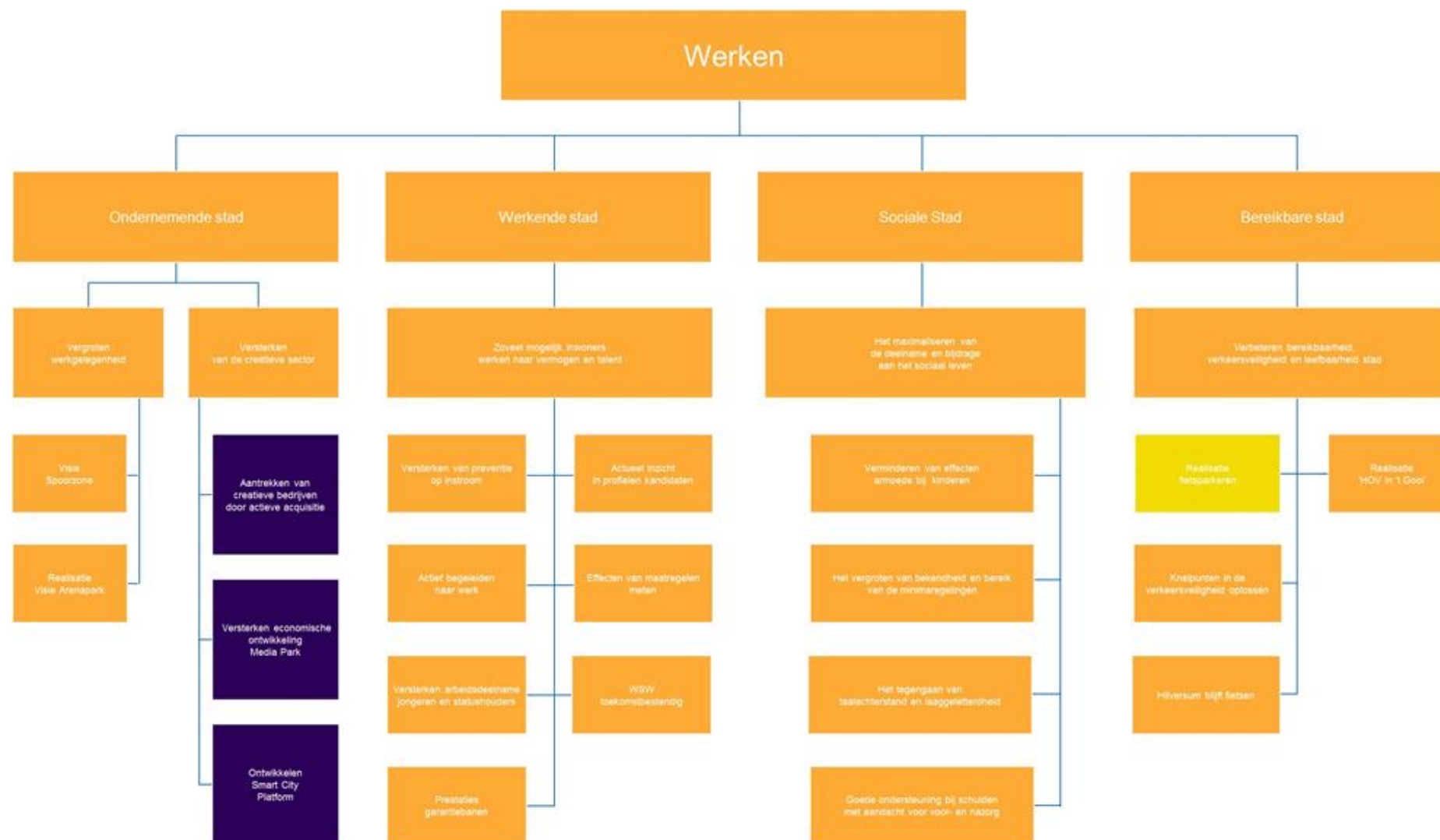
- Uitvoeringsnota Transitie Sociaal Domein (juni 2014)
- De transformatie in het sociaal domein, oktober (2013)
- Meerjarenbeleidsplan Participatie (2015-2018)
- Verzamelverordening inkomensvoorzieningen Participatiewet (2016)
- Verordening Individuele Inkomenstoelage (2016)
- Verordening Inburgering (overgangsrecht) (2013)
- Verordening Persoonsgebonden budget begeleid werken WSW gemeenschappelijke regeling Tomingroep (2008)
- Verordening cliëntenparticipatie WSW gemeenschappelijke regeling Tomingroep (2008)
- Beleidsregels re-integratie (2016)
- Beleidsregels waarschuwing en verwijtbaarheid (2014)
- Beleidsregels boete bij schending inlichtingenplicht (2016)
- Beleidsregels Inkeerregeling (2017)

- Beleidsregels terugvordering WWB, loaw en loaz, (2013)
- Beleidsregels terugvordering levensonderhoud Bbz (2011)
- Beleidsregels Inburgering (2013)
- Beleidsregels Schuldhulpverlening (2012)
- Beleidsnota Schuldhulpverlening aan (ex)-ondernemers (2009)
- Nota bijzondere bijstand, 2004, inclusief beleidsregels op onderwerp
- Beleidsregels Individuele Inkomenstoeslag (2016)
- Beleidsregel Individuele studietoelage (2016)
- Regeling Meedoen Hilversum (2016)
- Beleidsregel vergoeding eigen bijdrage kinderopvang (2013)
- Beleid krediethypotheek en pandrecht bijstand (2008)

Bereikbare stad

- Structuurvisie Hilversum 2030 (2013)
- Geïntegreerd parkeerbeleid (2008)
- Vastgestelde parkeernormen, beleidsregels parkeren, parkeerbijdrageregeling (2009)
- Parkeerverordening Hilversum (2014)
- Structuurvisie Verkeer en Vervoer 2030 (2016)
- Herziening laadpalenbeleid (2015)
- Parkeernota Hilversum 2017

Ambitie van de gemeente

Ondernemende stad

(Lasten: € 2.603 Baten: € -1.064)

Opgave van de stad

Hilversum beschikt over een goed ondernemingsklimaat. De opgave is om dat vast te houden en te verbeteren. Een goede balans tussen wonen en werken is een belangrijk aandachtspunt. De druk op de ruimte in Hilversum neemt toe, zeker nu de economie weer in de lift zit. Bestaande werkgelegenheid willen we behouden en versterken, nieuwe werkgelegenheid willen we toevoegen. We werken nauw samen met ondernemersvertegenwoordigers en hebben mede daardoor zicht op belangrijke economische ontwikkelingen. Onze inzet is een uitstekende ondernemersdienstverlening: voor grote bedrijven, het midden- en kleinbedrijf en zelfstandigen. Wij willen aantrekkelijk zijn voor starters, groeiers en volwassen bedrijven. We reageren adequaat op hun vragen en behoeften.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
	Nee	Leegstand van kantoren in het centrum, aantal in m2	58.000 m2 (2015)	10.000 m2	Gemeente Hilversum	Centrum
	Nee	Leegstand van winkels in het centrum, aantal in m2	7.800 m2 (2015)	3.900 m2	Locatus	Centrum
	Nee	Groei in aantallen deelnemers aan talentenprogramma's die door of via Hilversum Media Campus worden bereikt	1.200 (2015)	1.560	Gemeente Hilversum	Media
	Nee	Matching private middelen op gemeentelijke middelen voor creatieve economie, uitgedrukt in percentage	Niet bekend	400%	Gemeente Hilversum	Media
	Nee	Mate waarin centrumondernemers het gevoel hebben in de Mediastad te ondernemen	25% (2013)	50%	Gemeente Hilversum	Media
	Nee	Procentuele groei van het aantal arbeidsplaatsen in de creatieve sector in Hilversum	11.607 (2015)	2%	LISA	Media
014	Ja	Percentage functiemenging (verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen)	53% (2016)	52,5%	LISA	

015	Ja	Bruto Gemeentelijk Product, verhouding tussen verwacht en gemeten product	32,9% (2013)	33,5%	Atlas van gemeente	
016	Ja	Vestigingen van bedrijven, aantal per 1000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	146 (2016)	150	LISA	
021	Ja	Banen, aantal per 1000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	821,7 (2014)	825	LISA	

Ambitie met activiteiten

1. Het vergroten van de werkgelegenheid

We willen ons vestigingsklimaat versterken met het oog op het behoud en het vergroten van de werkgelegenheid. Dit doen we door onze dienstverlening aan ondernemers op een kwalitatief hoger niveau te brengen. Wanneer ondernemers zich in Hilversum willen vestigen, spannen wij ons in om een passende locatie te vinden. We bouwen een goede relatie op met ondernemers en zijn op de hoogte van wat zij nodig hebben. De kwaliteit van onze dienstverlening toetsen we bij de ondernemers door naar hun ervaringen te vragen.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

- Een visie op de Spoorzone opstellen

Zonder ster

De Spoorzone kent een forse dynamiek. Het gebied, met werklocaties als Korte Noorderweg, Oude Amersfoortseweg, Liebergerweg, Venetapark en de omgeving Oosterspoorplein, is volop in ontwikkeling. Zowel ruimtelijk, verkeerskundig als economisch. We stellen voor de Spoorzone uitvoeringskaders op (en programma in termen van de Omgevingswet). Door het gebied in samenhang te bezien voorkomen we ad-hoc beslissingen en verzilveren we de (economische) waarde van dit gebied.

- Het uitvoeren van de visie op het Arenapark

Zonder ster

In 2017 is een visie opgesteld voor het Arenapark (inclusief investeringsprogramma). De realisatie van deze visie volgt in 2018. Hierbij werken we in nauwe samenwerking met eigenaren, ondernemers, sport en onderwijsinstellingen aan een kwalitatief hoogwaardig gebied voor werken, leren en ontspannen. In 2018 maken we een nieuw bestemmingsplan.

2. Het versterken van de creatieve sector

Creatieve bedrijven hebben voldoende toegang tot gekwalificeerde (media)professionals.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

- Het aantrekken van creatieve bedrijven door actieve acquisitie

Media

In 2018 versterken we onze inzet op acquisitie, zowel in samenwerking met de Metropool Regio Amsterdam als de Economic Board Utrecht. De focus blijft op het acquireren via warme contacten en het investeren in startups en scale-ups. Daarnaast sluiten we beter aan op internationale acquisitieprogramma's van de provincies en het Rijk.

• Het versterken van de economische ontwikkeling van het Media Park

Media

In 2018 gaan we samen met de huidige eigenaren van het Media Park actief op zoek naar (nationale en internationale) partijen die willen mee-investeren in de toekomstige ontwikkeling van het park. We doen dit vanuit een campusgedachte, waarin het Media Park een levendige plek moet zijn om te werken, leren, ontmoeten en verblijven. Dat betekent dat er in de toekomst mogelijk nieuwe functies worden toegevoegd op het park. We ondersteunen opkomende initiatieven die partijen op het Media Park ontwikkelen door te verbinden en mogelijkheden te creëren. De gemeente kan ondersteunen bij het verlenen van vergunningen, het inzetten van kennis en met het deels financieren waar nodig.

• Het ontwikkelen van een Smart City Platform

Media

Samen met marktpartijen zetten we in 2018 een Smart City Platform op. Dit Platform is gebaseerd op de aanbesteding van 2017. Een Smart City Platform is een stadsdekkend digitaal, sensorisch netwerk dat data verzamelt. Op basis van deze data worden nieuwe diensten voor bewoners en ondernemers ontwikkeld. De stad wordt zo een proeftuin voor de digitale creatieve industrie, wat bijdraagt aan de mediazichtbaarheid in de openbare ruimte. De te ontwikkelen diensten dragen bij aan een meer leefbare, veilige en beter bereikbare stad.

Werkende stad

(Lasten: € 10.969 Baten: € -662)

Opgave van de stad

Wij streven naar een samenleving en arbeidsmarkt waarin alle inwoners, ongeacht leeftijd, fysieke situatie of culturele achtergrond naar vermogen kunnen deelnemen. De ambitie is dat zo min mogelijk inwoners afhankelijk zijn van een uitkering. We investeren in de kwaliteit van de arbeidsontwikkeling en onze bemiddeling naar werk, met als doel dat kandidaten aantrekkelijke werknemers zijn voor werkgevers. Soms kunnen inwoners niet op eigen kracht werk vinden om in hun inkomen te voorzien. De opgave is om deze inwoners op een persoonsgerichte manier te ondersteunen in hun (arbeids)ontwikkeling en het vinden van werk. Wij ondersteunen werkgevers met opleidingen voor kandidaten of een loonkostensubsidie. Wij investeren in samenwerking met werkgeversdienstverlening, UWV, ondernemers en regiegemeenten.

Hilversum is de centrumgemeente van de arbeidsmarktregio Gooi en Vechtstreek. In die verantwoordelijkheid bouwt zij in de regionale Werkkamer aan de relatie met werkgevers, werknemers, UWV en onderwijspartners.

Verbonden partij(en) op dit thema: Tomin

De gemeente Hilversum heeft samen met de gemeenten in de Regio Gooi en Vechtstreek en Almere een gemeenschappelijke regeling (GR) afgesloten met het werkvoorzieningsschap Tomin, voor het uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Deze GR heeft als doel om door het gezamenlijk uitvoeren op een grotere, regionale schaal meer doelmatigheid en doeltreffendheid te bereiken en de continuïteit van de uitvoering te borgen. De Wsw is per 1 januari 2015 opgenomen in de Participatiewet. Met het uitvoeren van de Wsw zorgen wij ervoor dat zo'n 300 inwoners met een arbeidsbeperking in een veilige beschutte werkomgeving kunnen werken.

Het Algemeen en Dagelijks Bestuur van de GR stuurt op de uitvoering. Een lid van het Hilversumse college heeft zitting in het Algemeen Bestuur. Door het invoeren van de Participatiewet vindt er geen nieuwe instroom meer plaats op grond van de Wsw. Hierdoor is het noodzakelijk om het werkvoorzieningsschap Tomin en Tomin BV te herstructureren. Dit traject is in regionaal verband gestart in 2017 en loopt door in 2018.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
024	Ja	Netto arbeidsparticipatie, percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	67,3% (2016)	68,0%	CBS	
026	Ja	Werkloze jongeren, percentage 16 t/m 22 jarigen	1,1% (2015)	1,0%	Verwey Jonker-Kinderen in Tel	

028	Ja	Lopende re-integratievoorzieningen, aantal per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	16,1 (2015)	16,2	CBS	
-----	----	--	-------------	------	-----	--

Ambitie met activiteiten

3. Zoveel mogelijk inwoners werken naar vermogen en talent

We doen als gemeente alles wat in ons vermogen ligt om mensen die kunnen werken te helpen bij het vinden van werk. Om dat te realiseren bieden we persoonsgerichte ondersteuning om kandidaten (opnieuw) een aantrekkelijke werknemer te laten zijn. Arbeidsbemiddeling vindt plaats door op professionele wijze een match te maken tussen een kandidaat-werknemer en een werkgever. We richten ons op een structuurverandering in de arbeidsontwikkeling: aanbieders van arbeidsontwikkeling stellen met elkaar en in overleg met de kandidaat een ontwikkelingstraject samen. Het bieden van een loonkostensubsidie is een middel om werkgevers te compenseren voor het loonverlies van een kandidaat met een arbeidsbeperking. Dit middel zetten wij in om de kans op werk zoveel mogelijk te vergroten. We toetsen onze resultaten met vergelijkbare gemeenten via de Divosa Benchmark. De Divosa Benchmark is een instrument waarmee gemeenten hun prestaties rondom de thema's Werk en Inkomen meten en vergelijken.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

- **Het versterken van de preventie op instroom**

Zonder ster

Met ingang van 2017 werken we met een nieuw multidisciplinair team voor de intake: het Poortteam. Dit Poortteam heeft twee belangrijke taken: scherp screenen op het recht op een uitkering bij de eerste intake, en het actief begeleiden van de inwoner naar werk gedurende de eerste zes maanden. Hierbij past een goede dienstverlening: goede uitleg aan de inwoner van de reden in het geval van een afwijzing en een warme overdracht naar andere instellingen waar nodig. Voor een beter inzicht in de redenen waarom inwoners niet instromen, passen we onze registratie aan. We werken samen met het UWV en organiseren groepsbijeenkomsten waarin we voorlichting geven over de rechten en plichten van de Participatiewet.

- **Het actief begeleiden van inwoners naar werk**

Zonder ster

Voor inwoners die nieuw instromen in de uitkering zijn de eerste zes maanden cruciaal voor het begeleiden naar werk. Daarna nemen de kansen op werk af. In het Poortteam is de focus gericht op kansen van nieuwe instromers: recruiters zijn aan de voorkant betrokken en adviseren over de mogelijkheden van een betaalde baan en de benodigde ondersteuning, met aandacht voor eventuele belemmeringen. Als een inwoner extra ondersteuning nodig heeft zetten we een ondersteuningstraject op maat in. Het experiment NOVA (Nieuw Ondersteuningsmodel voor Arbeidsontwikkeling, gestart in 2017) loopt door tot medio 2018. We investeren in samenwerking, zowel lokaal als regionaal: Sociaal Plein, UWV, werkgeversdienstverlening en ondernemers, regiogemeenten en regionale bijeenkomsten. Voor ondersteuningstrajecten werken we samen met bewezen succesvolle partners. Om te bevorderen dat inwoners hun baan volhouden investeren we in nazorg, voor zowel inwoner als werkgever.

• **Het versterken van arbeidsdeelname voor jongeren en statushouders**

Zonder ster

Sinds 2015 komen uitsluitend volledig arbeidsongeschikte jongeren in aanmerking voor een Wajong-uitkering. Door het wegvallen van de Wajong voor jongeren met een gedeeltelijke arbeidsbeperking, ligt er een belangrijke taak voor de gemeente om deze jongeren te begeleiden. Terug naar school of, als dat niet kan, het begeleiden bij het vinden van werk. In het plan 'Match op meedoen' dat regionaal is ingezet in 2017, is een aantal maatregelen beschreven. Primair zijn deze maatregelen het voorkomen van schooluitval en het behalen van minimaal een startkwalificatie. Als jongeren in staat zijn om (alsnog) scholing te volgen is dat de eerste optie.

We gaan meer en vooral in een vroeger stadium inzetten op het begeleiden van statushouders, waarbij werk vinden een heel belangrijk doel is. Werk is de 'motor' voor een zo snel mogelijke integratie.

• **Zorgen voor garantiebanen voor mensen met een arbeidsbeperking**

Zonder ster

Als overheidswerkgever hebben we op grond van de Wet banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten (2015) een verplichting om garantiebanen aan te bieden aan mensen met een arbeidsbeperking. In de periode van 2017 tot en met 2024 creëren we voor dit doel tien garantiebanen, boven de formatie. De ambitie voor 2018 is om vijf garantiebanen gerealiseerd te hebben.

Daarnaast gaan we:

Sterprogramma

• **Actueel inzicht houden in de profielen van kandidaten**

Zonder ster

Een goed inzicht in het profiel van een kandidaat is essentieel om een goede match te kunnen maken met beschikbare vacatures. In 2017 heeft de gemeente een klantvolgsysteem (CRM) aangeschaft. In het vierde kwartaal 2017 is een start gemaakt met het invoeren van alle gegevens. Dit loopt door in het eerste kwartaal van 2018. Het onderhoud van deze gegevens is van groot belang; dit is noodzakelijk voor een blijvend actueel inzicht. De gegevens uit het klantvolgsysteem worden ook betrokken bij het arbeidsmarktbeleid.

• **Effecten van maatregelen meten**

Zonder ster

Alle maatregelen die we inzetten moeten ertoe leiden dat er minder inwoners afhankelijk zijn van een uitkering, meer mensen betaald werk verrichten en dat de uitvoering van de Participatiewet in 2020 weer financieel op orde is. Daarbij vergelijken we onze resultaten met andere gemeenten. We verwerken de kwantitatieve gegevens in de halfjaarlijkse monitor Sociaal Domein. We werken resultaatgericht, hiermee is in 2017 gestart in het toegangsteam in de 'Poort'. We werken uit hoe we de effecten van arbeidsontwikkeltrajecten gaan meten. We maken de resultaten ook voor de buitenwereld zichtbaar: door het presenteren van cijfers, maar ook door praktijkverhalen.

• **WSW toekomstbestendig maken**

Zonder ster

In 2017 hebben de regiogemeenten aan Tomin de opdracht gegeven om een nieuw bedrijfsplan te schrijven. Dit bedrijfsplan voldoet aan een toekomstbestendige rol van het werkbedrijf. In dit bedrijfsplan staan de kernwaarden van gemeenten en de werkgelegenheid voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt centraal, maar ook de financiële en juridische termen. We willen de kracht van Tomin als werkgever in de inclusieve arbeidsmarkt, met kennis van kwetsbare groepen, optimaal benutten. We zetten in op een sterke positie van Tomingroep BV als inclusieve werkgever die werkgelegenheid biedt voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Alle spelers werken daarin samen: werkgevers, maatschappelijke partners, sociaal werkbedrijf en gemeenten.

Sociale stad

(Lasten: € 37.029 Baten: € -27.731)

Opgave van de stad

De opgave van de stad is om een (tijdelijk) financieel vangnet te bieden aan mensen die dit nodig hebben. Dit vangnet bieden wij door een inkomen te verstrekken wanneer iemand hier recht op heeft en waar nodig aanvullende inkomensondersteuning en/of schuldhelpverlening aan te bieden. Deze opgave richt zich vooral op maatregelen die moeten voorkomen dat mensen in financiële problemen komen. Om het draagvlak voor sociale zekerheid te behouden voor wie dat nodig heeft, voorkomen wij dat mensen misbruik maken van sociale regelingen en bestrijden wij fraude.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
	Nee	Aantal huishoudens met een ondersteuningstraject schuldhelpverlening	590 (2016)	620	Gemeente Hilversum	
	Nee	Het percentage huishoudens met een laag inkomen	10,4% (2013)	10,0%	CBS	
	Nee	Het percentage ZZP-ers met gestandaardiseerd inkomen tot 15.000 euro t.o.v. totaal aantal ZZP-ers	17,2% (2014)	19,0%	CBS	
	Nee	Saldo aantal personen in- en uitstroom in een uitkering	+72 (2015)	0	Gemeente Hilversum	
027	Ja	Personen met een bijstandsuitkering, aantal per 1.000 inwoners	37,6 (2015)	36,9	CBS	

Ambitie met activiteiten

4. Het maximaliseren van de deelname en bijdrage aan het sociaal leven

Voldoende ontplooiingsmogelijkheden voor inwoners zijn belangrijk, zodat zij volledig kunnen deelnemen aan de samenleving. Een laag inkomen mag geen belemmering zijn om mee te kunnen doen. Voor vaak voorkomende kosten zijn diverse regelingen beschikbaar, maar we bieden ook maatwerk. We ontwikkelen een eenvoudige wijze van aanvragen en zorgen voor een snelle afhandeling. We verwachten van inwoners ook dat zij zich maximaal inspannen om economisch zelfstandig te zijn. Als een betaalde baan tot de mogelijkheden behoort, is de inspanning om (weer) aan het werk te komen een verplichting. Als dit niet mogelijk is, dan ondersteunen wij zoveel mogelijk de sociale redzaamheid.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

• Het verminderen van de effecten van armoede bij kinderen

Zonder ster

We zetten stevig in om de effecten van armoede bij kinderen te verlichten, zodat deze kinderen kansrijker kunnen opgroeien. Hiervoor is een Kindpakket samengesteld. Het Kindpakket maakt tal van activiteiten mogelijk. De uitvoering van het Kindpakket sluit nu nog aan bij de gangbare werkwijze, waarbij het merendeel van de voorzieningen in geld wordt verstrekt. Wij werken er naar toe dat meer voorzieningen in natura worden verstrekt, met als voornaamste doel om nog meer te voorzien in de behoeften van de kinderen zelf. De uitvoering van het huidige pakket wordt gevolgd, geëvalueerd en verder ontwikkeld. Bij de verdere ontwikkeling – net zoals eerder bij de voorbereiding – betrekken we de kinderen om wie het gaat, de scholen en de maatschappelijke instellingen.

• Het vergroten van bekendheid en bereik van de minimaregelingen

Zonder ster

Wij zetten de communicatie over de sociale regelingen voort, met als doel een grotere bekendheid en een beter gebruik. Wij richten ons – naast de inwoners met een uitkering - ook zoveel mogelijk op de inwoners met een laag inkomen die werken. Zelfstandigen met een laag inkomen behoren eveneens tot deze groep.

We vergroten de communicatie met de inwoners door:

- voorlichtingsbijeenkomsten voor inwoners op wijk- of buurtniveau te organiseren,
- sociale partners en vrijwilligersorganisaties te informeren over de mogelijkheden van bijzondere bijstand, regelingen voor inwoners met een laag inkomen en schuldhulpverlening. Dit doen we door middel van folders, website en voorlichting,
- een persoonlijke brief over de sociale regelingen te versturen. Minimaal één keer per jaar ontvangen alle bij de gemeente bekende inwoners met een laag inkomen een persoonlijke brief, met een uitnodiging om van de sociale regelingen gebruik te maken,
- de informatie op de website en de folders up-to-date te houden. De folders verspreiden wij actief naar maatschappelijke instellingen, huisartspraktijken, buurthuizen en bibliotheken.

• Het tegengaan van taalachterstand en laaggeletterdheid

Zonder ster

We zetten het lopende programma voort voor het tegengaan van laaggeletterdheid. De focus ligt op het gezin, de arbeidsmarkt en de gezondheidszorg. Het DigiTaalhuis is de verbindende schakel tussen de verschillende aanbieders. We voeren het programma uit met ondersteuning van het landelijke programma 'Tel mee met Taal' en in samenwerking met de Stichting Lezen en Schrijven, de regiogemeenten, de Gooise Bibliotheken, maatschappelijke partners en vrijwilligers. We vergroten het aanbod van korte, informele en laagdrempelige cursussen. We maken het mogelijk om cursussen en trainingen te volgen dichtbij huis, bijvoorbeeld in buurtcentra. We bieden formele taalcursussen (met een certificaat of diploma) voor inwoners die dit nodig hebben om weer aan het werk te komen. We blijven vrijwilligers werven en zorgen voor trainingen, ook voor professionals om laaggeletterdheid te herkennen en inwoners adequaat door te verwijzen.

• Het ondersteunen bij schulden met aandacht voor voor- en nazorg

Zonder ster

We ondersteunen de aanpak van schulden in een zo vroeg mogelijk stadium. Schulden staan vaak niet alleen; meestal is er sprake van meer problemen. We zetten in op preventieve activiteiten (voorlichting, bewustwording en vroege signalering). Dit doen we vooral door voorlichtingsbijeenkomsten dicht bij huis te organiseren. Maatschappelijke partners in onder andere de zorgnetwerken kunnen een grote rol spelen bij preventie, door schuldenproblematiek tijdig te herkennen en actief te verwijzen met een warme overdracht naar het Sociaal Plein. Wij zorgen ervoor dat alle partners goed op de hoogte zijn van de mogelijkheden van

schuldhulpverlening en maken waar mogelijk afspraken over het vroeg signaleren van betalingsachterstanden. We zetten ook in op grote aandacht voor schulden bij alle contacten tussen inwoner en het Sociaal Plein. Als er sprake is van schulden, bieden we passende ondersteuning, van licht (hulp bij thuisadministratie, schuldhulpmaatje) naar zwaar (een wettelijk schuldsaneringstraject).

Bereikbare stad

(Lasten: € 4.295 Baten: € -4.937)

Opgave van de stad

Hilversum wil een goed bereikbare stad zijn voor voetgangers, fietsers, trein- en busreizigers en automobilisten. Verkeersveiligheid heeft altijd prioriteit. De opgave van de stad is om zowel bereikbaarheid met de regio als de bereikbaarheid in de stad zelf te verbeteren. Hiervoor treffen we fysieke maatregelen, zoals aanpassingen in het wegennetwerk. We zorgen voor een logische doorstroming van het verkeer in de stad. We gaan ook het gesprek aan met ondernemers en inwoners om te kijken hoe we bepaalde verkeersstromen (zoals: distributieverkeer, doorgaand vrachtverkeer en afvalstromen) kunnen inperken. Dit komt zowel de leefbaarheid als de bereikbaarheid ten goede.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
	Nee	Waardering van de bereikbaarheid van het centrum per auto	6,4 (2008)	6,5	Gemeente Hilversum	Centrum
012	Ja	Percentage ziekenhuisopname na verkeersongeval met motorvoertuig	5,0% (2014)	4,8%	VeiligheidNL	
013	Ja	Percentage overige verkeersongevallen met gewonde fietser	6,0% (2015)	5,8%	VeiligheidNL	

Ambitie met activiteiten

5. Het verbeteren van de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid van de stad

We verbeteren de bereikbaarheid, de verkeersveiligheid en de leefbaarheid van de stad en regio als geheel. De gemeentelijke ambitie voor een bereikbare stad richt zich op het uitvoeren van de vier kernopgaven uit de Structuurvisie Verkeer en Vervoer 2030. Deze kernopgaven zijn: het fietsgebruik stimuleren, een modern OV-systeem stimuleren, het zorgen voor verkeersveiligheid en het oplossen van een aantal infrastructuurknelpunten.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

• Fietsparkeerplaatsen aanbieden voor de korte en lange termijn

Centrum

We zetten in op een toekomstbestendige oplossing voor fietsparkeren in het centrum. De ambitie is om in het centrum voldoende en kwalitatief goede fietsparkeerplaatsen aan te kunnen bieden, logisch aangelegd langs hoofdfietsroutes en nabij de verschillende druk bezochte bestemmingen. Het in 2017 vastgestelde plan van aanpak combineert een lange termijn wensbeeld met een korte termijn aanpak. We zetten in 2018 gericht in op het realiseren van onder andere twee inpandige fietsenstallingen.

• Knelpunten in de verkeersveiligheid oplossen

Zonder ster

We gaan de knelpunten in de verkeersveiligheid oplossen door de verkeersonveilige situaties in de stad, die inwoners melden, te analyseren. Afhankelijk van de urgentie geven we per locatie een prioriteit aan. Daarna volgen maatregelen in fases.

• De fietscampagne Hilversum Fietst voortzetten

Zonder ster

We zetten de fietscampagne 'Hilversum Fietst!' voort. In deze campagne stimuleren we het fietsgebruik van werknemers, scholieren en andere inwoners door de inzet van de Ring Ring® app, die fietsritten registreert in combinatie met een beloning bij gebruik van de fiets. Wij werken samen met regiogemeenten aan een voorstel voor haalbare snelfietsroutes. Dit voorstel houdt ook verband met geconstateerde fietsknelpunten, waar de provincie Noord-Holland naar verwachting in 2018 subsidie voor beschikbaar stelt.

Daarnaast gaan we:

Sterprogramma

• 'HOV in 't Gooi' realiseren

Zonder ster

In 2018 vinden diverse voorbereidende maatregelen en bereikbaarheidsmaatregelen voor HOV in 't Gooi plaats. In 2017 en 2018 loopt de aanbesteding van de uitvoeringscontracten. Begin 2019 starten de grote werkzaamheden, zoals de werkzaamheden aan de onderdoorgang Oosterengweg, de busbaan en natuurbrug.

Middelen

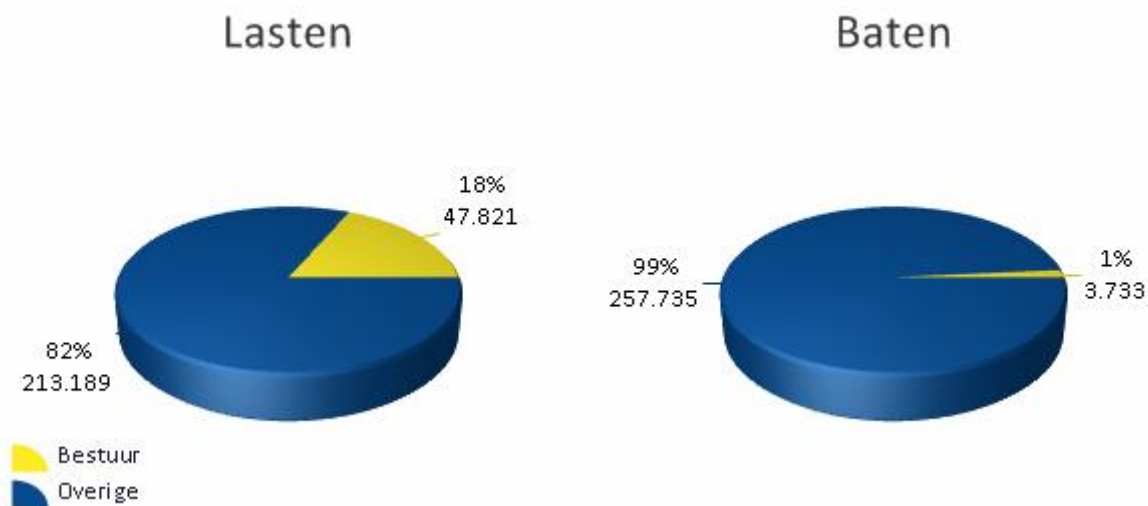
begrotingsjaar

bedragen x € 1.000

Programma 3. Werken	2018	2019	2020	2021
3.1 Economische ontwikkeling	1.843	1.838	2.169	2.106
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	12	12	12	12
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	284	284	284	284
3.4 Economische promotie	216	216	216	216
5.6 Media	248	248	58	57
Lasten thema Ondernemende stad	2.603	2.598	2.739	2.674
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.042	1.042	712	712
6.4 Begeleide participatie	7.633	7.183	6.692	6.486
6.5 Arbeidsparticipatie	2.294	2.330	2.314	2.436
Lasten thema Werkende stad	10.969	10.555	9.718	9.634
6.3 Inkomensregelingen	37.029	35.851	34.706	34.706
Lasten thema Sociale stad	37.029	35.851	34.706	34.706
2.1 Verkeer en vervoer	810	868	980	923
2.2 Parkeren	3.485	3.392	3.270	3.296
Lasten thema Bereikbare stad	4.295	4.260	4.250	4.219
Totaal Lasten	54.895	53.263	51.412	51.234
3.1 Economische ontwikkeling	-438	-438	0	0
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-626	-645	-664	-683
3.4 Economische promotie	0	0	0	0
5.6 Media	0	0	0	0
Baten thema Ondernemende stad	-1.064	-1.083	-664	-683
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-662	-662	-662	-662
6.4 Begeleide participatie	0	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	0	0	0	0
Baten thema Werkende stad	-662	-662	-662	-662
6.3 Inkomensregelingen	-27.731	-27.731	-27.731	-27.731
Baten thema Sociale stad	-27.731	-27.731	-27.731	-27.731
0.63 Parkeerbelasting	-3.945	-3.945	-3.945	-3.945
2.1 Verkeer en vervoer	-12	-12	-12	-12
2.2 Parkeren	-980	-980	-980	-980
Baten thema Bereikbare stad	-4.937	-4.937	-4.937	-4.937
Totaal Baten	-34.394	-34.413	-33.994	-34.013
Saldo van baten en lasten	20.501	18.850	17.418	17.221
Mutatie reserves	-156	-100	0	0
Resultaat	20.345	18.750	17.418	17.221

Programma 4: Bestuur

Wij maken ons sterk voor een goede dienstverlening, veiligheid en een optimaal bestuurd stad.

Het programma Bestuur gaat over het samenspel tussen inwoners, ondernemers, instellingen en de gemeente. Hilversum zorgt voor goede basisvoorzieningen, zoals dienstverlening en het handhaven van de veiligheid. De gemeente Hilversum staat voor effectief en efficiënt bestuur. De gemeente hecht waarde aan een constructieve samenwerking met andere partijen, maar vindt het tegelijkertijd belangrijk zich bewust te zijn van de rol die zij zelf inneemt. Binnen het thema Bestuur maken wij onderscheid in drie thema's: de veilige stad, dienstverlening aan de stad, en de effectief en efficiënt bestuurd stad.

Veilige stad:

Fysieke en sociale veiligheid zijn basisvoorwaarden voor een prettige leefomgeving. Het borgen en verbeteren van deze veiligheid vindt zijn grondslag in het integraal veiligheidsplan dat is vastgesteld door de gemeenteraad. In dit plan staan de acties en projecten op het gebied van openbare orde en veiligheid: de aanpak van criminaliteit, de inzet van de brandweer, het bestrijden van rampen, de crisisbeheersing en de deelname van Hilversum aan de Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek.

Dienstverlening aan de stad:

Bij dienstverlening gaat het om het aanbod van diensten en producten dat wij leveren aan inwoners, ondernemers en instellingen, en de wijze waarop wij dat doen. Centraal bij deze gemeentelijke dienstverlening staat de interactie tussen onze medewerkers, zowel in het gemeentehuis als buiten op straat, en de inwoners, ondernemers en bezoekers. Het gaat hierbij om dienstverlening via alle gemeentelijke communicatiekanalen: loketten, website, social media, e-mail, telefoon, Whatsapp en post. Dienstverlening staat al jaren hoog op de politieke agenda en maakt een belangrijk onderdeel uit van de visie op de gemeentelijke organisatie. De gemeente Hilversum staat voor het verbeteren van het klantgericht werken: het werken van buiten naar binnen.

Effectief en efficiënt bestuurd stad:

Een effectief en efficiënt bestuur vraagt om flexibiliteit in samenwerkingsvormen. In de ene situatie zetten we in op het samenwerken op buurtniveau, terwijl in andere situaties (boven)regionale samenwerking tot het beste resultaat leidt. Voor de gemeente Hilversum is het samenwerken met andere partners binnen en buiten de stad inmiddels vanzelfsprekend. Deze manier van samenwerken vraagt dat de gemeente haar rol bewust neemt binnen het bestuur en binnen de organisatie. De gemeente wil de buurten versterken, met als doel dat inwoners meer verantwoordelijkheid nemen en meer invloed krijgen over datgene wat er gebeurt in hun buurt. Dat kan betrekking hebben op elk onderwerp dat voor de buurt van belang is zoals: openbare ruimte, zorg, welzijn, leefbaarheid, veiligheid, sport of cultuur. Daarnaast biedt het (boven)regionaal samenwerken de gemeente de mogelijkheid tot het verbeteren van de efficiëntie en leidt het tot meer kwaliteit en effectiviteit in het behalen van onze ambities.

Betrokken partijen

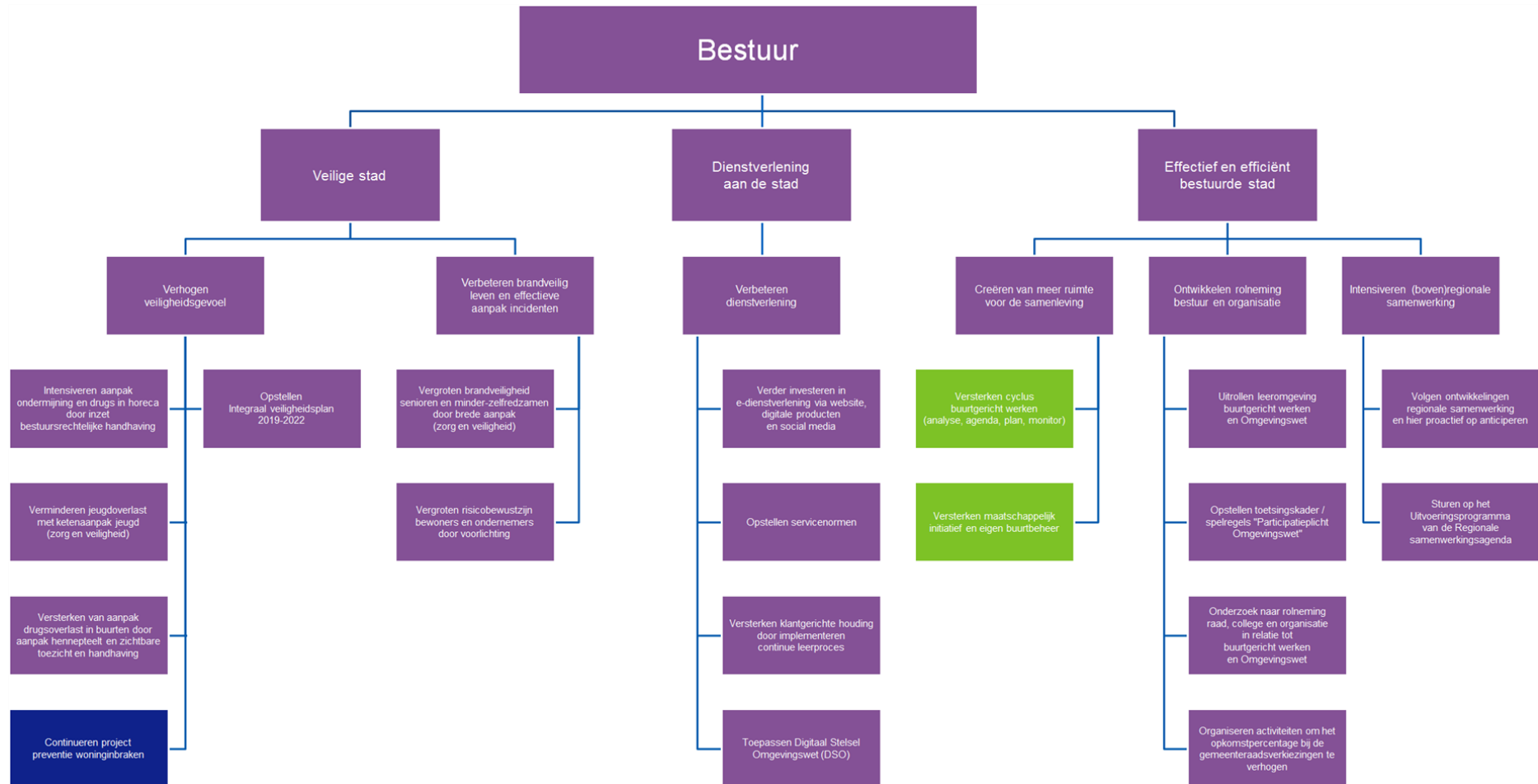
Voor het realiseren van de bestuurlijke opgave werken wij met veel partijen samen. Voor elk programma geldt dat we zoveel mogelijk samen optrekken met inwoners, ondernemers, bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties. De belangrijkste betrokken partijen binnen het programma Bestuur zijn:

- Regio Gooi en Vechtstreek (verbonden partij) en omliggende gemeenten
- Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek (verbonden partij)
- Politie en Openbaar Ministerie
- Veiligheidshuis
- Metropoolregio Amsterdam (MRA)
- Economic Board Utrecht (EBU)

Kaderstellende nota's

- Integraal veiligheidsplan 2015-2018
- Programmabegroting 2018 Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek
- Beleidsplan 2016-2019 Veiligheidsregio
- Landelijk Programma Digitale Overheid (Digitale Overheid 2017)
- Nota De Sterke Buurt (2016)
- Ontwikkelingsvisie Noordvleugel Utrecht (2015-2030)
- Metropoolregio Amsterdam Agenda (2016) / Economische Verkenningen MRA (2016)
- Regionale Samenwerkingsagenda RSA (2016)
- Uitvoeringsprogramma 2017-2018 Regionale Samenwerkingsagenda
- Actieagenda Economic Board Gooi en Vecht (2015)
- Agenda Economic Board Utrecht

Ambitie van de gemeente

Veilige stad

(Lasten: € 10.632 Baten: € -250)

Opgave van de stad

Onder het thema Veilige stad vallen de onderwerpen: veiligheidsgevoel en brandveilig leven.

Veiligheidsgevoel:

We hebben veiligheid hoog in het vaandel staan. Veiligheid is één van de belangrijkste levensbehoeften van onze inwoners. Veel partijen hebben hier invloed op, onder andere inwoners zelf. Verreweg het grootste deel van de opgeloste misdrijven realiseert de politie dankzij (heterdaad) meldingen van burgers. Talloze delicten worden dankzij het ingrijpen van burgers voorkomen. Om het contact tussen de gemeente en inwoners op het gebied van veiligheid te onderhouden is er een stevige verbinding nodig tussen veiligheid en buurtgericht werken.

Het gevoel van veiligheid in Hilversum moet toenemen. We willen de leefbaarheid verbeteren door buurtgericht te werken en te investeren in een veilige woonomgeving waar inwoners zich veilig voelen. In 2018 richten we ons op drie speerpunten: ondermijning, jeugdoverlast en drugsoverlast.

Ondermijning speelt een belangrijke rol binnen Hilversum. Ondermijning is waar de onderwereld zich vermengt met de bovenwereld om zo wet- en regelgeving te ondermijnen. Op basis van een onderzoeksrapport van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) hebben we voor het thema ondermijning drie prioriteiten bepaald; spilfiguren, witwassen en drugs.

Jeugdoverlast blijft hoog op onze prioriteitenlijst staan. Onder de noemer 'voorkomen is beter dan genezen' zetten we steeds meer in op preventie om aan de voorkant van de jeugdzorgketen te komen. Zorg en veiligheid zijn immers nauw met elkaar verbonden. We willen dit doel bereiken via de inzet van middelen zoals de Persoonsgerichte Aanpak (PGA), de Top-X (aanpak van het Veiligheidshuis), de Groepsscan (middel van Politie) en inzet van gemeentelijke jeugdboa's.

Het veiligheidsdomein raakt bij sommige thema's direct de zorgtaken van de gemeente. Dit is het geval bij: overlastgevend multi probleem huishoudens (MPH), radicalisering, huiselijk geweld, nazorg van ex-gedetineerden, en psychisch kwetsbaren die overlast veroorzaken en een gevaar vormen voor zichzelf en hun omgeving.

Verder zet de gemeente Hilversum cameratoezicht in op plekken waar dit echt nodig is. De beelden worden zoveel mogelijk live bekeken, zodat als dat nodig is, de politie direct actie kan ondernemen. In 2018 maken we meer gebruik van de wettelijke verruiming van bevoegdheden rond gemeentelijk cameratoezicht. Daarnaast werkt Hilversum intensief samen met diverse interne en externe partners en zet de gemeente andere flankerende maatregelen in om jeugdoverlast te voorkomen. Zo werkt de gemeente met de PlusMinMee methode. Met deze methode brengen wij een jeugdgroep in kaart: wie zijn de meelopers binnen de groep?, wie zijn de negatieve kopstukken? en wie zijn de positieve kopstukken van de groep? Daarnaast werken wij met jeugdboa's (handhavers met de specialisatie jeugd).

Brandveilig leven:

Het onderdeel 'Brandveilig Leven' heeft als doel de burger bewust te maken van de risico's van brand. Via voorlichtingen leren Hilversummers een brand te voorkomen. Van groot belang is dat er meer aandacht komt voor mensen die minder zelfredzaam zijn, zoals ouderen en mensen met een beperking. Deze opgave pakt de brandweer op samen met de andere organisaties en instellingen met een maatschappelijke verantwoordelijkheid zoals zorginstellingen, woningcorporaties en gemeenten.

Verbonden partij(en) partijen op dit thema: Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek

In de Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek werken de zeven gemeenten in de regio samen aan de veiligheid met de brandweer, de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR), de politie en het Openbaar Ministerie. De Veiligheidsregio heeft als taak het bestrijden van gemeentelijke rampen (gemeentelijke bevolkingszorg), het beheersen van multidisciplinaire crises, de brandweezorg en de geneeskundige hulp bij ongevallen en rampen. De Veiligheidsregio houdt daarnaast de gemeenschappelijke meldkamer in stand.

Uit de jaarstukken 2016 en begroting 2018 van de Veiligheidsregio bleek een begrotingstekort. De deelnemende gemeenten hebben dit tekort met een extra structurele bijdrage opgelost. Dit betekent ook voor de gemeente Hilversum aanzienlijk toenemende kosten. Daarom heeft het college in januari 2017 al een brief geschreven naar de Veiligheidsregio, waarin het algemeen bestuur wordt gevraagd forse besparingen te realiseren. De Veiligheidsregio heeft echter de afgelopen jaren al fors moeten bezuinigen; ruim drie maal meer dan het landelijk gemiddelde percentage. Het is daarom nog maar de vraag of substantiële bezuinigingen mogelijk zijn. Deze bezuinigingen en nieuwe wettelijke taken waarbij geen rijksmiddelen worden toegekend, zorgen ervoor dat de (financiële) druk op de organisatie toeneemt. Dit heeft tot gevolg dat voor gewenste nieuwe ontwikkelingen, innovaties of onvoorziene uitgaven vrijwel altijd een extra investering vanuit de gemeenten wordt gevraagd, om te voorkomen dat er getornd wordt aan de basisbrandweezorg en wettelijk verplichte taken.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
	Nee	Percentage inwoners dat zich 's avonds veilig voelt op straat in het centrum tijdens het uitgaan	75% (2015)	80%	Monitor Hilversum	Centrum
006	Ja	Verlaging aantal verwijzingen Halt per 1000 jongeren	10 (2015)	8	Bureau Halt	
007	Ja	Verlaging aantal harde kern jongeren per 10.000 inwoners	19 (2014)	15	KLPD	
008	Ja	Verlaging aantal winkeldiefstallen per 1000 inwoners	2,8 (2014)	2,5	CBS	
009	Ja	Verlaging aantal geweldsmisdrijven per 1000 inwoners	4,7 (2015)	3,7	CBS	
010	Ja	Verlaging aantal diefstallen uit woning per 1000 inwoners	4,7 (2014)	4,2	CBS	
011	Ja	Verlaging aantal vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) per 1000 inwoners	4,3 (2015)	3,1	CBS	

Ambitie met activiteiten

1. Verhogen van het veiligheidsgevoel

We zetten in op het verhogen van het veiligheidsgevoel door de criminaliteit te verlagen en de zichtbaarheid van onze aanpak te vergroten.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

- **Intensiveren aanpak ondermijning en drugs in horeca door inzet bestuursrechtelijke handhaving**

Zonder ster

Op basis van een onderzoeksrapport van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) van april 2017 pakken we drie speerpunten op: witwassen, spilfiguren en drugs. Een belangrijk middel bij al deze onderwerpen is de bestuursrechtelijke handhaving. Ten aanzien van witwassen willen we criminele netwerken bestrijden met integrale controles binnen diverse ondernemingen zoals massagesalons, belwinkels en kapperszaken. Daarnaast breiden we de vergunningplicht en het toepassen van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) uit naar andere branches zoals de vastgoedsector. Wij gaan spilfiguren in de criminele sector aanpakken door de sociale machtspositie te verstoren. Het aanpakken van ondermijning en zichtbaar corrigeren van crimineel gedrag geeft namelijk een duidelijk signaal dat misdaad niet loont. Verder gaan we gericht de organisaties aanpakken die achter specifieke druggerelateerde activiteiten zitten; de zogenoemde facilitators. Daarvoor maken wij een structurele netwerkanalyse en bijbehorende aanpak van cruciale facilitators in de drugsketen, zoals elektriciens, hokkenbouwers, toeleveranciers van stekken, importeurs van chemicaliën en laboranten.

- **Verminderen jeugdoverlast via ketenaanpak jeugd (zorg en veiligheid)**

Zonder ster

We moeten jeugdoverlast verminderen. De oorzaak van deze problematiek gaat echter verder dan alleen veiligheid. Vaak spelen diverse achterliggende zorgkwesties bij de betreffende jongeren en in hun omgeving een belangrijke rol. Zorg en veiligheid zijn met elkaar verbonden. Daarom zetten we in op preventief beleid om problemen te voorkomen. Om de verbinding tussen de thema's zorg en veiligheid te versterken zetten we integraal in op een ketenaanpak jeugd. Dit doen we onder andere met een persoonsgerichte aanpak onder regie van de gemeente via het Sociaal Plein en het team Openbare orde en veiligheid). Onderdelen van deze aanpak zijn de Groepsscan en de Top-X aanpak via het Veiligheidshuis Gooi en Vechtstreek. De inzet van extra toezicht en handhaving is een belangrijk element in de aanpak van jeugdoverlast en daarom verlengen we de inzet van de gemeentelijke jeugdboa. De jeugdboa is een belangrijke schakel tussen jongerenwerk, buurtwerk, de politie (wijkagent en jeugdagente) en de buurtcoördinator.

- **Versterken van aanpak drugsoverlast in buurten door aanpak hennepsteelt en zichtbare toezicht en handhaving**

Zonder ster

De drugshandel in een aantal Hilversumse buurten blijft vragen om een harde aanpak, waarbij we door willen gaan met de integrale samenwerking tegen hennepsteelt, het bundelen van meldingen uit de samenleving (van buiten naar binnen) en het sluiten van drugspannen door middel van het Damoclesbeleid. De Wet Damocles is een juridisch instrument voor een gemeente om op te treden tegen een coffeeshop die de regels van de Opiumwet overtreedt. De gemeente kan de wet ook inzetten tegen andere eigenaren die de regels overtreden zoals de eigenaren van cafés, winkels en woningen.

- **Voortzetten project preventie woninginbraken**

Wonen

Met het project 'preventie woninginbraken' zetten we in op een daling van het aantal woninginbraken. In 2017 zijn ongeveer 400 huurwoningen en 200 particuliere woningen voorzien van gecertificeerd hang- en sluitwerk, waarmee de woningen voldoen aan de lichte variant van het Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW). Vanwege het succes van het project en het maatschappelijke effect vervolgen we het project in 2018. In dit project werkt de gemeente samen met de woningcorporaties. Het project wordt mede gefinancierd door de woningcorporaties en een subsidie vanuit het Rijk.

Daarnaast gaan we:

Sterprogramma

- **Opstellen Integraal veiligheidsplan 2019-2022**

Zonder ster

Het Integraal veiligheidsplan (IVP) schetst de kaders van het veiligheidsbeleid voor een periode van vier jaar. De cyclus van het IVP loopt gelijk met een raadsperiode en het huidige plan loopt dan ook af in 2018. Het is aan de nieuwe raad om in 2018 het nieuwe IVP vast te stellen.

2. Meer brandveilig leven en effectieve aanpak incidenten

De brandweer draagt zorg voor het bestrijden van incidenten. Daarnaast zetten de gemeente en de brandweer in op het vergroten van het bewustzijn en de zelfredzaamheid van inwoners en bedrijven, met als doel het zoveel mogelijk voorkomen van incidenten.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

- **Vergroten brandveiligheid senioren en minder-zelfredzamen via brede aanpak (zorg en veiligheid)**

Zonder ster

Wij zetten in op het actief leggen van de verbinding tussen de thema's veiligheid en zorg. Hierbij zetten we onder andere in op het trainen van (zorg)professionals die bij inwoners 'achter de voordeur komen'. De brandweer besteedt daarnaast nadrukkelijk aandacht aan brandpreventie in gebouwen waar mensen wonen die zichzelf niet of minder goed zelf in veiligheid kunnen brengen. Hierbij wordt onder meer als pilot gebruik gemaakt van de lokale Wijkbrandweerman. We stellen de brandweer voor om deze pilot uit te breiden. Het creëren van bewustwording over het belang van brandveiligheid vindt vooral plaats door het geven van adviezen en voorlichting. Dit is in lijn met de landelijke brandweerstrategie 'Minder branden, minder slachtoffers en minder schade'.

- **Vergroten risicobewustzijn inwoners en ondernemers door voorlichting**

Zonder ster

In 2018 blijven we actief communiceren over risico's, preventieprojecten uitvoeren en uitvoering geven aan het meerjarenplan 'Brandveilig Leven'. Het plan 'Brandveilig Leven' is een kaderstellend beleidsdocument en wordt in 2018 verder vertaald naar een meer concreet gemeentelijk jaarplan 'Risicobeheersing en Brandveilig Leven'. Een onderdeel hiervan is het efficiënter benutten van kazernes voor onder andere voorlichting. Ook hier heeft de Wijkbrandweerman een rol. Bij de inzet van preventiemaatregelen blijven we de balans bewaken tussen de eigen verantwoordelijkheid van inwoners, bedrijven en instellingen en de taken van de brandweer en de gemeente. Zelfredzaamheid, adequate communicatie en handelingsperspectief voor burgers zijn hierbij de leidende principes.

Dienstverlening aan de stad

(Lasten: € 2.569 Baten: € -1.798)

Opgave van de stad

De maatschappij ontwikkelt zich: onze inwoners zijn zelfbewuster en mondiger geworden en er is sprake van toenemende zelfredzaamheid. Gemeentelijke organisaties, zoals de gemeente Hilversum, passen zich hier op aan en richten de dienstverlening hier op in. Bij deze vernieuwde vorm van gemeentelijke dienstverlening horen thema's als: innovatie, het verder digitaliseren van de dienstverlening en het verbeteren van de efficiëntie van de dienstverlening.

In 2017 is een actueel 'uitvoeringsplan dienstverlening' opgesteld waarin is uitgewerkt hoe wij onze ambities rondom de dienstverlening gaan realiseren. In dit plan richten wij ons op een goede balans tussen drie aspecten van dienstverlening. Het eerste aspect is het gemak voor de gebruiker. Dit houdt in dat wij rekening houden met de digitaliserende samenleving, de gemeentelijke producten vindbaar en toegankelijk zijn en dat wij bereikbaar zijn voor onze doelgroepen. Onze dienstverlening wordt gedragen door onze medewerkers. Het tweede belangrijke aspect is daarom betrokkenheid. Onze medewerkers bieden een klantgerichte houding en zijn op zoek naar de vraag achter de vraag. Zij durven af te wijken van gebaande paden wanneer dit nodig is. Het derde aspect is open en helder. Als organisatie is de gemeente Hilversum transparant over wat er van ons verwacht mag worden en streven wij er actief naar dit waar te maken. De gemeente is een lerende organisatie en staat open voor de meningen van onze inwoners, ondernemers en instellingen als het gaat om onze dienstverlening.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
	Nee	Oordeel van Hilversummers over de gemeente	6,7 (2016)	7,0	Burgerpeiling Waarstaatjegemeente	Buurtten

Ambitie met activiteiten

3. Verbeteren dienstverlening

De dienstverlening is het visitekaartje van de gemeente. Wij willen investeren om de dienstverlening te optimaliseren.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

• Verder investeren in e-dienstverlening via website, digitale producten en social media

Zonder ster

We brengen daarbij allereerst in kaart welke producten geschikt zijn om digitaal aan te bieden. Vervolgens bepalen wij het tempo waarin we dat realiseren. Een moderne gemeente gaat echter verder dan het aanbieden van e-diensten. Veel inwoners, ondernemers en instellingen verwachten ook via moderne kanalen met ons te kunnen communiceren. Om aan deze behoefte te voldoen en tevens het gemak voor de gebruiker te vergroten, gaan we verder met het ontwikkelen van social media en een toegankelijke website. Dit doen we onder andere door de reactietijd via social media te verbeteren. Daarnaast onderzoeken wij of de introductie van een chatfunctie op de website wenselijk is. Verder gaan we de ervaringen van gebruikers met de nieuwe website actief monitoren en vertalen in verbeteracties.

• Opstellen servicenormen

Zonder ster

We vinden het belangrijk dat onze inwoners, ondernemers en instellingen ons gemakkelijk kunnen benaderen. Dat betekent allereerst korte wachttijden aan telefoon en loket. Daarnaast willen we onze producten en diensten snel kunnen leveren. Dit houdt in dat we eigenaarschap nemen voor vragen, helder zijn over wat wel en niet verwacht mag worden en wanneer. Verder zijn we betrokken bij de aanvrager en durven af te wijken van vaste procedures als dat nodig is. Natuurlijk rekening houdend met het algemeen belang en de belangen van anderen en het algemeen belang. Wij staan achter onze visie en ambities en vervatten deze daarom in servicenormen. Deze normen maken we openbaar en daar zijn we ook op aan te spreken.

• Toepassen Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)

Zonder ster

In 2018 treffen we verdere voorbereidingen voor het invoeren van het landelijk Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). In 2018 herontwerpen wij, waar nodig, de processen die wijzigen als gevolg van de Omgevingswet. Op basis van de herzieningen aan het stelsel kijken we welke ICT (applicaties en diensten) nodig zijn en op welke wijze het data-/gegevensbeheer hierin wordt ingebed.

Effectief en efficiënt bestuurde stad

(Lasten: € 34.495 Baten: € -363)

Opgave van de stad

Onder het thema Effectief en efficiënt bestuurde stad vallen de onderwerpen: buurtgericht werken, de veranderde rol van bestuur en organisatie, en regionale samenwerking.

Buurtgericht werken

Voor de toekomst van Hilversum zijn sterke buurten belangrijk. Door buurtgericht te werken willen we de sociale cohesie binnen de Hilversumse buurten versterken en de gevoelde kloof tussen inwoners en overheid overbruggen. In het advies 'Loslaten in vertrouwen' uit 2012 zette de Raad voor het Openbaar Bestuur de opgave landelijk op de agenda. Daarin wordt onderkend dat de Hilversumse samenleving volop deelneemt. Wij zijn ervan overtuigd dat buurten die meer eigenaarschap en verantwoordelijkheid voor hun directe omgeving nemen en krijgen, sterkere buurten worden. Dan ontstaat er meer betrokkenheid, meer energie en een sterkere buurtidentiteit. Mensen in de buurt vinden elkaar sneller en kijken meer naar elkaar om. Sterke buurten met goede netwerken zijn leefbaarder, veiliger, socialer, zorgzamer, economisch sterker en initiatiefrijker.

Veranderende rol van bestuur en organisatie

Traditioneel heeft de overheid de rol van vertegenwoordiger en beschermer van het algemeen belang. De overheid is verantwoordelijk voor het tijdig verzorgen van hoor-en wederhoor bij alle belanghebbenden. De overheid stond traditioneel boven de samenleving. Deze overheidsrol is de laatste jaren veranderd. De samenleving verwacht steeds meer een gelijkwaardige overheid die meedenkt in plaats van autonoom bepaalt. Dat betekent dat inwoners van de gemeente Hilversum behoefte hebben aan meer ruimte en verantwoordelijkheid en dat vraagt een coachende en responsieve rol van de gemeente. Tegelijkertijd verwacht de overheid steeds meer zelfredzaamheid bij de samenleving. Het is niet meer vanzelfsprekend dat de overheid alles regelt en betaalt. Als gemeente stellen we ons steeds vaker de vraag of wij wel aan zet zijn. En ook als de gemeente wel de rol van initiatiefnemer heeft, pakken we dit waar mogelijk samen met inwoners, ondernemers of andere partners op. De rol van de gemeente als beschermer van het algemeen belang blijft ook bestaan. De Omgevingswet is faciliterend in deze beweging en biedt ons voor 2018 en verder een handvat om het werken vanuit verschillende rollen verder uit te bouwen.

Regionale samenwerking

De Regionale Samenwerkingsagenda en het bijbehorende uitvoeringsplan zijn vastgesteld en worden uitgevoerd. Hilversum is via de Metropoolregio Amsterdam in de voorhoede actief bij het ontwikkelen van het topsectorenbeleid voor de creatieve industrie. We werken nauw samen met de ministeries van Economische Zaken en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Bovenregionaal zijn de creatieve economie en de ontwikkelingen van open data speerpunten en wordt er gezocht naar verbindingen met duurzaamheid, zorg en toerisme. Dit doen we met name binnen de Metropoolregio Amsterdam en met partners van de Economic Board Utrecht. Dit zijn effectieve netwerken van kennis en ervaring vanuit zowel overheid als private partijen.

De toekomst van samenwerking binnen de regio Gooi en Vechtstreek is mede afhankelijk van de uitkomst van de procedure van de provincie Noord-Holland met het doel om maximaal drie gemeenten in de regio te vormen. Voor Hilversum blijft de stip op de horizon één gemeente Gooiland. Ondertussen zijn we gestart met enkele samenwerkingsprojecten met de gemeente Gooise Meren. We benadrukken dat gemeentelijke opschaling alleen goed tot stand komt als wij het contact met de samenleving behouden en verder versterken. Buurtgericht werken is daar een essentieel onderdeel van en innovatieve middelen als 'de virtuele stad' maken de interactie tussen de Hilversumse samenleving en de gemeente toegankelijker.

Verbonden partij(en) op dit thema: De Regio Gooi en Vechtstreek

De Regio Gooi en Vechtstreek is het samenwerkingsverband van de zeven gemeenten in de Gooi en Vechtstreek. De Regio ondersteunt en levert wat gemeenten afspreken om samen op te pakken. Dat kan van alles zijn vanuit de visie dat wij elkaar versterken door samen te werken. Het meest bekend zijn de uitvoerende eenheden: de Grondstoffen- en Afvalstoffendienst GAD, de Gemeentelijke Gezondheidsdienst GGD, de Regionale Ambulance Voorziening RAV, Jeugd & Gezin en Veilig Thuis.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
	Nee	Verbondenheid met de buurt	7,2 (2014)	7,5	Burgerpeiling Waarstaatjegemeente	Buurten
	Nee	Waardering van de buurt	7,9 (2014)	8,1	Burgerpeiling Waarstaatjegemeente	Buurten
001	Ja	Formatie, aantal fte per 1000 inwoners	6,3 (2017)	6,6	Eigen begroting/jaarrekening	
002	Ja	Bezetting, aantal fte per 1000 inwoners	6,3 (2017)	6,6	Eigen begroting/jaarrekening	
003	Ja	Apparaatskosten, kosten per inwoner	579 (2017)	578	Eigen begroting/jaarrekening	
004	Ja	Externe inhuur, kosten als percentage van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	3% (2017)	6,9%	Eigen begroting/jaarrekening	
005	Ja	Overhead, percentage van totale lasten	10,6% (2017)	11,4%	Eigen begroting/jaarrekening	

Ambitie met activiteiten

4. Creëren van meer ruimte voor de samenleving

We stimuleren en faciliteren buurten om zich te organiseren en richten onze gemeentelijke dienstverlening steeds meer in op een buurtgerichte aanpak. Daarbij ondersteunen we initiatieven van buurten, inwoners en (maatschappelijke) organisaties.

Wat we concreet gaan realiseren:**Sterprogramma****• Vergroten burgerparticipatie door versterken cyclus buurtgericht werken**

Buurten

In 2018 versterken we de cyclus buurtgericht werken. Het doel is om inwoners actief te stimuleren initiatieven te ontplooiën en om het eigenaarschap van het beheer in de eigen woonomgeving te omarmen. 2017 was hiervoor het 'oefenjaar'. In 2018 gaan we een echte volwaardige buurtcyclus neerzetten. In alle Hilversumse wijken loopt in 2018 de methodiek 'analyse -> agenda -> plan -> monitor'. Uiteindelijk willen we een koppeling maken tussen deze cyclus en onze eigen Planning en Controlcyclus.

Het belangrijkste aandachtspunt bij het ophalen van de agenda en buurtplannen is hoe we zoveel mogelijk mensen van verschillende achtergronden gaan bereiken. Tegelijkertijd is het van belang dat de gemeente als organisatie een duurzame dialoog opstart met de Hilversumse inwoners. Dit gaan we bereiken door concrete initiatieven en projecten uit de buurtplannen op te pakken en uit te voeren zoals: het initiatief groenadoptie, het project zwerfafval, het project energiecoöperaties, initiatieven rondom spelen van inwoners, en de aanpak voor het tegengaan van criminaliteit en overlast via Whatsapp groepen. Een belangrijk criterium voor een buurtinitiatief is of er voldoende draagvlak is in de buurt, of er een voldoende onderbouwde businesscase is en of een initiatief voor meerdere doelgroepen is bestemd. Een middel om hierin meer inzicht te krijgen is de buurtpeiling.

• Versterken communicatie en dialoog met doelgroepen in buurten

Buurten

2018 staat in het teken van het verder versterken van de communicatie en dialoog met de diverse bewonersgroepen in de Hilversumse buurten. De gemeente Hilversum gaat de buurten in en communiceert helder over de rollen en resultaten rondom het programma Buurten. Rondom de cyclus van buurtgericht werken proberen wij maximaal de aansluiting te vinden met doelgroepen en inwoners die traditioneel wat minder makkelijk te bereiken zijn. Tevens starten we campagnes rondom het thema buurtidentiteit.

• Versterken digitale aanpak en buurtpeilingen

Buurten

Het werken vanuit heldere analyses van digitale informatie en big data en het inzichtelijk maken van deze informatie heeft binnen de gemeente Hilversum- en ook in het bijzonder binnen het programma buurten een hoge prioriteit. In 2018 zetten we in het kader van deze digitale aanpak forse stappen met het ontwikkelen van de virtuele stad. De wijkanalyses worden in 2018 nog verder verbeterd. Tevens gaan we verder leren met het ontwikkelen en uitvoeren van zogenaamde 'buurtpeilingen'.

5. Bewust omgaan met veranderende rol bestuur en organisatie

We willen de betrokkenheid bij- en het vertrouwen van de samenleving- in de gemeentelijke besluitvorming vergroten. Dit vraagt enerzijds om meer dialoog, interactie en het zichtbaar en begrijpelijk maken van de besluitvorming. Anderzijds vraagt het om het meer bewust worden van de rollen die de gemeente heeft. Wij moeten als gemeente kunnen uitleggen voor welke rol wij kiezen en welke omstandigheden hierbij een rol spelen.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

• Opstellen toetsingskader/ spelregels 'Participatieplicht Omgevingswet'

Zonder ster

Met het invoeren van de Omgevingswet wordt ook een participatieplicht ingesteld. Wat dit omhelst is vormvrij. Gezien de ervaringen met en het belang van (burger)participatie zetten we een project 'Participatieplicht Omgevingswet' op. Naast interne betrokkenen haken hierbij raadsleden, burgers en professionals aan. De relatie met het programma Buurten is evident.

• Onderzoeken van de veranderende rollen van raad, college en organisatie in relatie tot de Omgevingswet en buurtgericht werken

Zonder ster

Door de veranderde samenleving, de introductie van buurtgericht werken en het invoeren van de Omgevingswet kijken we kritisch naar de daarmee veranderende rollen van de raad, het college en de organisatie. In 2018 willen we een onderzoek uitvoeren om gezamenlijk beter inzicht te krijgen. Hoe moeten we met de veranderde verwachtingen omgaan? en welke rollen, taken en verantwoordelijkheden komen bij wie te liggen? Eind 2018 leveren we hierover een eindadvies op.

• Uitvoeren ontwikkeltraject 'lerende organisatie'

Zonder ster

Meer variatie aanbrengen in de rollen van de gemeente vraagt van de ambtelijke organisatie een andere manier van denken en handelen. De Omgevingswet en buurtgericht werken zijn als het ware vliegwielen voor het ontwikkelen van ons vernieuwende handelingsrepertoire. We ontwikkelen in de aanloop naar 2018 het traject 'lerende organisatie' waarbij continu leren voorop staat. Dit traject groeit mee met de opgaven van buiten. In dit ontwikkeltraject staan de principes 'van buiten naar binnen', 'werken vanuit de bedoeling en niet alleen vanuit de regels en procedures', en 'samenwerking' centraal. Deze principes gelden ook voor de wijze waarop wij onze dienstverlening uitvoeren. In 2018 voeren we dit ontwikkeltraject uit, waarbij we vooral aansluiten bij de ervaringen uit de dagelijkse praktijk, zowel ten aanzien van de zaken die we beter willen doen als de dingen we juist willen vasthouden en verder verspreiden. Zo wordt voor de Omgevingswet onder de noemer 'Hilversum in 2020 Omgevingswetproof' pilots, werkateliers en TestLabs, op allerlei niveaus georganiseerd. Bij het programma Buurten halen we de leermomenten uit de cyclus buurtgericht werken en experimenteren we verder met pilots zoals de 'aanpak Jeugd en Veiligheid in Oost'. Het management wordt meegenomen in dit traject omdat zij uiteindelijk moeten sturen op de principes van de lerende organisatie.

• Organiseren activiteiten om opkomstpercentage gemeenteraadsverkiezingen te verhogen

Zonder ster

Op 21 maart 2018 zijn er landelijk, dus ook in Hilversum, gemeenteraadsverkiezingen. De gemeente Hilversum investeert in de organisatie van de gemeenteraadsverkiezingen, maar ook in het bevorderen van de opkomst. Aan het presidium wordt een plan voorgelegd over de voorgenomen activiteiten rond de Hilversumse gemeenteraadsverkiezingen. Gedacht wordt aan – onder meer – een stemwijzer, een verkiezingskrant en een groot debat.

6. Intensiveren (boven)regionale samenwerking

We hechten veel waarde aan een sterke regio en nemen hierin onze verantwoordelijkheid als centrumgemeente.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

• **Volgen ontwikkelingen regionale samenwerking en proactief hierop reageren**

Zonder ster

De provincie Noord-Holland is in februari 2017 gestart met een procedure op grond van de Wet algemene regels herindeling (arhi). We volgen dit proces nauwgezet. De gevolgen zijn momenteel nog niet te overzien, maar iedere mogelijke uitkomst, vraagt naar verwachting inzet van de gemeente Hilversum. Als Hilversum moet fuseren betekent dit vanzelfsprekend de nodige inspanningen, maar ook wanneer Hilversum zelfstandig blijft, moeten we bepalen wat dit betekent voor de regionale samenwerking.

• **Sturen op het Uitvoeringsprogramma van de Regionale samenwerkingsagenda**

Zonder ster

In april 2017 heeft het algemeen bestuur van de Regio Gooi & Vechtstreek het Uitvoeringsprogramma van de Regionale samenwerkingsagenda vastgesteld. Dit uitvoeringsprogramma geeft invulling aan gezamenlijke ambities, taken en verantwoordelijkheden. Hierbij wordt nadrukkelijk de verbinding gelegd tussen het fysieke en het sociale domein. Dit uitvoeringsprogramma is een verlengstuk van onze eigen Hilversumse ambities. Om deze ambities ook daadwerkelijk te realiseren gaan wij actief en integraal sturen op onze eigen bijdrage aan de Regionale Samenwerkingsagenda (RSA). Daarnaast zijn we ook alert op de totale voortgang van de projecten en ondernemen we actie wanneer deze voortgang in het geding is.

Overzicht van overhead

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting 2018 Saldo	Begroting 2019 Saldo	Begroting 2020 Saldo	Begroting 2021 Saldo
1. Personeel	21.473	21.134	20.890	19.965
2. Huisvesting & facilitair	5.022	4.865	4.865	4.865
3. ICT	2.836	2.657	2.657	2.657
4. Verbonden Partijen	0	0	0	0
5. Overig	428	428	428	428
Totaal	29.759	29.084	28.840	27.915

Toelichting bij: Overzicht van overhead

In het voorjaar 2016 zijn de financiële regels voor gemeenten gewijzigd. Eén van de nieuwe voorschriften is dat de kosten van **ondersteuning** van de primaire processen (overheadkosten) met ingang van de begroting 2017 centraal worden gepresenteerd in een apart overzicht en in een apart taakveld (taakveld 0.4). Dat gebeurt in dit programma Bestuur. Het doel van deze nieuwe regel is dat de raad een goed inzicht krijgt in de omvang van de overhead. Gemeenten kunnen op dit punt nu beter met elkaar vergeleken worden.

De bedragen in het overzicht hierboven zijn het **saldo** van overheadkosten en -opbrengsten, gesplitst naar onderwerp. In het overzicht van taakvelden per programma (financiële begroting) is een uitsplitsing naar opbrengsten en kosten te vinden. In de programma's Wonen en Leven, Zorg, Werken en Financiën en grondexploitaties zijn vanaf deze begroting geen overheadkosten meer verantwoord. Onder de overhead vallen onder meer de kosten van leidinggevenden, planning & control, personeel & organisatie etc.

De overhead-budgetten nemen in de periode 2018 - 2021 af met afgerond € 1,5 mln. Dit komt met name door de doorontwikkeling van de besturingsfilosofie én de samenwerkingsorganisatie regionaal, die moeten leiden tot een bezuiniging van € 600.000 in 2021 (zie ook Kadernota 2017). Daarnaast is 2020 het laatste jaar van het project digitalisering, dat is ingezet vanuit de Rijksagenda Digitale overheid 2020. Deze budgetten zijn vanaf 2021 vervallen.

Hoe de kosten van overhead worden meegenomen in tarieven als afvalstoffenheffing en rioolheffing, wordt toegelicht in de paragraaf lokale heffingen.

Middelen

begrotingsjaar

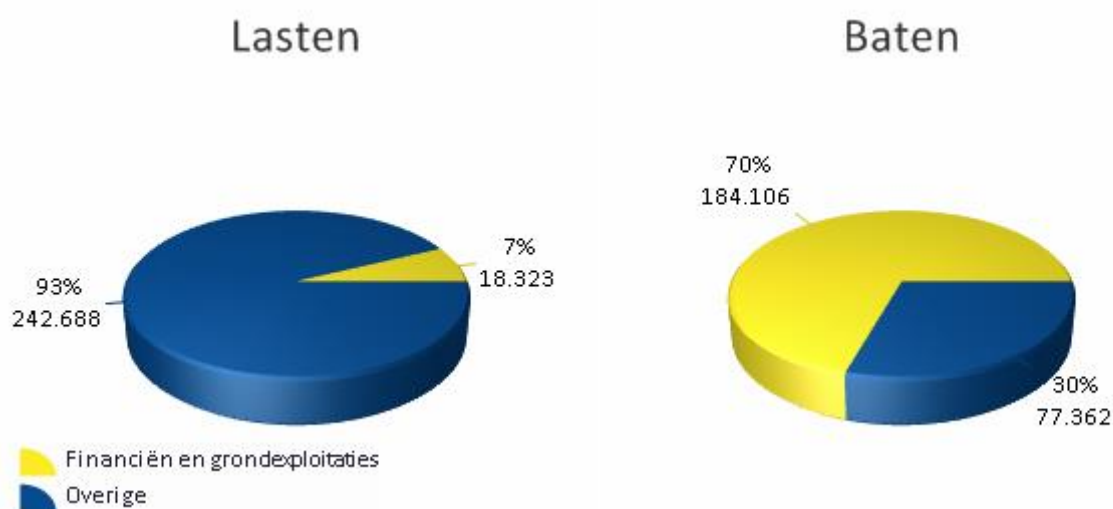
bedragen x € 1.000

Programma 4. Bestuur	2018	2019	2020	2021
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	7.805	7.759	7.752	7.745
1.2 Openbare orde en veiligheid	2.827	2.592	2.558	2.543
Lasten thema Veilige stad	10.632	10.351	10.311	10.288
0.2 Burgerzaken	2.569	2.477	2.100	2.225
Lasten thema Dienstverlening aan de stad	2.569	2.477	2.100	2.225
0.1 Bestuur	3.835	3.873	3.667	3.614
0.4 Overhead	30.122	29.447	29.203	28.278
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	538	588	488	488
Lasten thema Effectief en efficiënt bestuurd stad	34.495	33.908	33.358	32.380
Totaal Lasten	47.696	46.736	45.769	44.893
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-13	-13	-13	-13
1.2 Openbare orde en veiligheid	-237	-237	-237	-237
Baten thema Veilige stad	-250	-250	-250	-250
0.2 Burgerzaken	-1.798	-1.140	-1.052	-972
Baten thema Dienstverlening aan de stad	-1.798	-1.140	-1.052	-972
0.1 Bestuur	0	0	0	0
0.4 Overhead	-363	-363	-363	-363
Baten thema Effectief en efficiënt bestuurd stad	-363	-363	-363	-363
Totaal Baten	-2.411	-1.753	-1.665	-1.585
Saldo van baten en lasten	45.285	44.983	44.104	43.308
Mutatie reserves	-1.197	-50	-50	-50
Resultaat	44.088	44.933	44.054	43.258

Programma 5:

Financiën en grondexploitaties

Een gezonde financiële huishouding bij zo laag mogelijke woonlasten.

Hilversum wil een financieel betrouwbare, solide gemeente zijn. We willen een stevige financiële basis voor onze investeringen in de stad, waarmee we het draagvlak bij onze partners om mee te investeren vergroten. We hebben dit programma “Financiën en grondexploitaties” opgebouwd aan de hand van drie thema’s: Financiële huishouding, Lokale belastingen en Grondexploitaties en vastgoed.

Financiële huishouding:

De financiële huishouding van de gemeente omvat alle kosten en opbrengsten van de wettelijke taken en van de plannen (ca. € 260 mln.). Ook de kosten van de leningen die we daarvoor sluiten. De kosten zitten voornamelijk in de programma’s “Wonen en Leven”, “Zorg”, “Werken” en “Bestuur”. Dit programma “Financiën en grondexploitaties” bevat de belangrijkste middelen die we hebben om onze plannen en activiteiten uit te voeren. Eén van de belangrijkste financiële middelen, de rijksuitkeringen (circa € 170 miljoen), vallen onder het thema financiële huishouding.

Lokale belastingen:

Een andere belangrijke inkomstenbron zijn de lokale belastingen (ca. € 20 miljoen). Onder het thema lokale belastingen zijn de onroerende zaakbelasting (ca. € 19 miljoen), de precariobelasting en de hondenbelasting opgenomen. Deze opbrengsten kunnen voor alle gemeentelijke activiteiten worden ingezet. In de andere programma’s zijn de heffingen verantwoord die bedoeld zijn voor het

dekken van specifieke kosten, zoals de kosten van het onderhoud en het vervangen van het riool, het ophalen van huishoudelijk afval, het verstrekken van bouwvergunningen en reisdocumenten etc.

Grondexploitaties en vastgoed:

Gemeentelijk vastgoed is een belangrijk kapitaalmiddel. Dit programma omvat alle kosten en opbrengsten van het vastgoed dat voor gebiedsontwikkelingen wordt ingezet (de zogenoemde grondexploitaties) en alle kosten en opbrengsten van het vastgoed waarvan de bestemming nog moet worden ingevuld. De kosten en opbrengsten van het vastgoed dat voor maatschappelijke doelen is ingezet, zijn verantwoord in de andere begrotingsprogramma's. Rekening houdend met de grondexploitaties die in 2017 worden afgesloten, loopt er in 2018 nog één grondexploitatie binnen de gemeente Hilversum namelijk "Anna's Hoeve bouwplan".

Betrokken partijen

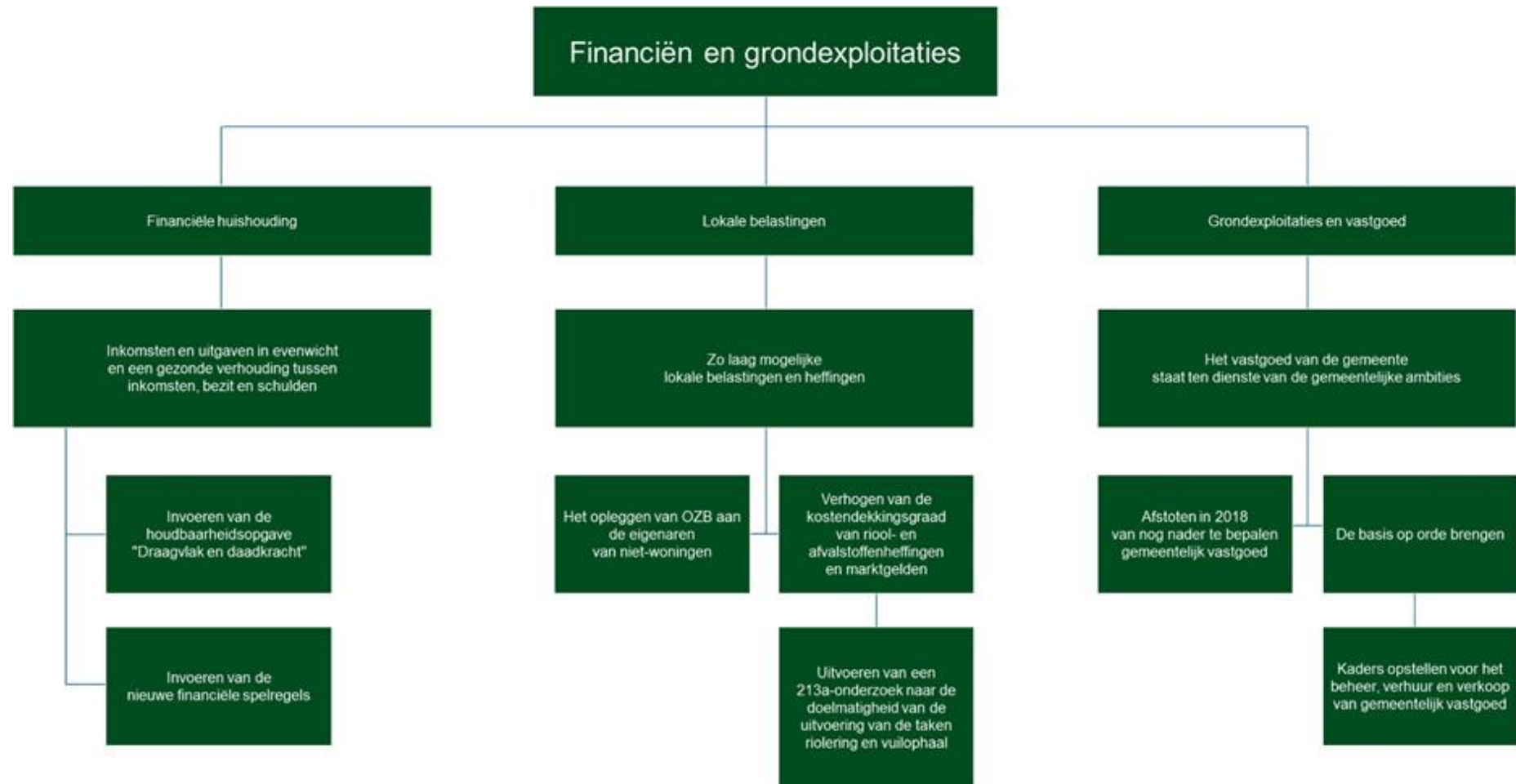
Voor het realiseren van onze opgave werken we met veel partijen samen. Voor elk programma geldt dat we zoveel mogelijk samen optrekken met inwoners, ondernemers, bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties. De belangrijkste betrokken partijen binnen het programma "Financiën en grondexploitaties" zijn:

- Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) (verbonden partij)
- Vitens (verbonden partij)

Kaderstellende nota's

- Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (12 juli 2017);
- Nota grondbeleid (3 februari 2010)
- Verordening onroerende zaakbelasting (2018)
- Verordening precariobelasting (2018)
- Verordening hondenbelasting (2018)

Ambitie van de gemeente

Financiële huishouding

(Lasten: € -1.678 Baten: € -142.737)

Opgave van de stad

De verantwoordelijkheden van de gemeente zijn in de afgelopen periode flink toegenomen. De verhoging van de rijksuitkeringen bleef daarbij achter. Toch willen we blijven investeren in de stad en maken daarvoor nieuwe plannen. Al deze ontwikkelingen wil Hilversum niet betalen uit belastingverhogingen. Noch willen wij de kosten ervan doorschuiven naar volgende generaties. De plannen van nu moeten door de inwoners van nu worden betaald. Dat betekent dat we onze financiële middelen zorgvuldig moeten inzetten en grip op de geldstromen moeten houden. Om dit zo goed mogelijk te kunnen doen is vanaf 1 januari 2018 een nieuwe financiële verordening van kracht die twee belangrijke doelen heeft: 'sturing' en een 'onbelaste' toekomst'. Deze doelen hebben we vertaald naar vier belangrijke principes: transparantie, toekomstbestendigheid, eenvoud en voorzichtigheid. Deze principes zijn de leidraad geweest voor de nieuwe financiële regels.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
	Nee	Belastingcapaciteit	101% (2016)	101%	Eigen jaarrekening/begroting	
	Nee	Exploitatie-inkomsten minus -uitgaven	≥ € 0 (2017)	≥ € 0	Eigen jaarrekening/begroting	
	Nee	Netto schuldquote	70% (2016)	73%	Eigen jaarrekening/begroting	
	Nee	Solvabiliteitsratio	30% (2016)	26%	Eigen jaarrekening/begroting	
	Nee	Structurele exploitatieruimte	2,2% (2016)	1,7%	Eigen jaarrekening/begroting	
037	Ja	Demografische druk	71,2% (2016)	71,1%	CBS	

Ambitie met activiteiten

1. Inkomsten en uitgaven in evenwicht en een gezonde verhouding tussen inkomsten, bezit en schulden

Uitgangspunt is dat de totale inkomsten minimaal gelijk zijn aan de totale uitgaven, zowel in het begrotingsjaar als in de drie jaren erna. Bovendien zijn in het begrotingsjaar zelf de inkomsten en uitgaven ook structureel in evenwicht. Dat wil zeggen dat er geen structurele uitgaven met incidentele inkomsten gedekt worden. De rentelasten van de leningen kunnen uit de lopende inkomsten worden betaald. De hoogte van de schulden overstijgt niet de waarde van de bezittingen. De risico's zijn bekend en er zijn adequate beheersmaatregelen getroffen. Het weerstandsvermogen is voldoende om de overblijvende risico's op te vangen.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

- **De houdbaarheidsopgave "Draagvlak en daadkracht" invoeren**

Zonder ster

De houdbaarheidsopgave van € 6 miljoen die aan het begin van de lopende collegeperiode is ingezet loopt nog door tot 2019 en bestaat - na het schrappen in de kadernota 2017 van de resterende stelpost bezuiniging formatie - uit taakstellingen op inhuur, inkoop en hervorming welzijn. De taakstellingen voor de jaren 2018 en 2019 zijn verwerkt in deze begroting. Wij blijven de invulling ervan gedurende het jaar volgen vanuit het belang van een gezonde financiële huishouding.

- **De nieuwe financiële spelregels invoeren**

Zonder ster

In 2017 is de nieuwe financiële verordening vastgesteld. Deze wordt op 1 januari 2018 van kracht. Met deze verordening maken we de zogenaamde 'beukennotengedachte' onderdeel van het financiële beleid en introduceren we regels om de financiële grip te vergroten en minder kosten naar de toekomst door te schuiven. In 2018 gaan we ervoor zorgen dat de nieuwe regels in de organisatie verankerd worden en dat iedereen er naar gaat handelen.

Lokale belastingen

(Lasten: € 1.902 Baten: € -20.473)

Opgave van de stad

We zijn constant alert op mogelijkheden om de kosten te verlagen en om alternatieve bronnen van inkomsten aan te boren. Het actief betrekken van partijen die mee willen investeren in de stad biedt daarvoor een perspectief. Wij willen namelijk de kosten van onafwendbare ontwikkelingen en nieuwe plannen niet financieren met hogere belastingen.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Ster programma
038	Ja	Gemeentelijke woonlasten 1-persoons-huishoudens, in euro's	€ 644 (gemiddelde alle gemeente 2017)	≤ gemiddelde landelijke woonlasten 2018	COELO	
039	Ja	Gemeentelijke woonlasten meer-persoons-huishoudens, in euro's	€ 723 (gemiddelde alle gemeenten 2017)	≤ gemiddelde landelijke woonlasten 2018	COELO	

Ambitie met activiteiten

2. Zo laag mogelijke lokale belastingen en heffingen

Deze ambitie moet in balans blijven met een eerlijke verdeling en een stabiele meerjarige ontwikkeling van de lokale woonlasten. We groeien toe naar een situatie waarin de kosten van voorzieningen als riolering, vuilophaal, leges, marktterrein etc. volledig worden doorberekend aan de gebruikers. De betreffende taken moeten uiteraard efficiënt worden uitgevoerd. Belastingen stemmen wij af op het loon -en prijspeil van de begroting. In de paragraaf Lokale heffingen wordt uitgebreid op de afzonderlijke belastingen en heffingen ingegaan.

Wat we concreet gaan realiseren:

Sterprogramma

- Het opleggen van de OZB aanslag-niet woningen aan de eigenaren van niet-woningen

Zonder ster

De OZB niet woningen werd vanaf 2017 al voor 50% aan de eigenaren opgelegd. Met ingang van 2018 gaan we de aanslag volledig aan de eigenaren opleggen. Op deze wijze willen we

voorkomen dat gebruikers, die geen invloed hebben op de leegstand, via een hoger tarief betalen voor de door de gemeente als gevolg van leegstand gederfde inkomsten.

• **Het verhogen van de kostendeckingsgraad van de riool- en afvalstoffenheffing en de marktgelden** Zonder ster

De kosten van de riool-exploitatie, de vuilophaal en de markt worden niet volledig aan de gebruikers en marktkooplui doorberekend. Wij vinden het redelijk dat de gebruiker de kosten van door de gemeente geleverde voorzieningen en producten volledig vergoedt, maar willen geleidelijk naar een situatie van volledige kostendeckking toegroeien om grote tariefsprongen te voorkomen.

• **Het uitvoeren van een 213a-onderzoek naar de doelmatigheid van de uitvoering van de riooltaken en vuilophaal** Zonder ster

Wij willen onze taken op het gebied van de riolering en de vuilophaal zo efficiënt mogelijk uitvoeren en zo voorkomen dat onze inwoners betalen voor inefficiency. Daarom gaan wij de doelmatigheid van de uitvoering van die taken onder de loep nemen in een 213a-onderzoek.

Grondexploitatie en vastgoed

(Lasten: € 14.598 Baten: € -13.394)

Opgave van de stad

Het vastgoed kan een belangrijke bijdrage leveren aan het verwezenlijken van de gemeentelijke ambities, maar voor de gemeente Hilversum is het eigendom en beheren van vastgoed geen kerntaak. Het uitgangspunt is dat de markt in de vastgoed-behoefte voorziet. Daar waar de markt dat niet kan, kan de gemeente een rol spelen als dat vanuit maatschappelijke doelstellingen gewenst is, of wettelijk is opgelegd. De marktverhoudingen mogen daarbij niet worden verstoord.

Ambitie met activiteiten

3. Het vastgoed van de gemeente Hilversum staat ten dienste van de gemeentelijke ambities

Het eigendom en beheer van vastgoed is geen kerntaak van de gemeente Hilversum. Daarom toetsen we nut en noodzaak van het aanhouden van vastgoed steeds aan onze ambities in relatie tot de situatie op de markt. Het vastgoed dat we niet nodig hebben verkopen we.

Wat we concreet gaan realiseren:

- **Afstoten in 2018 van nog nader te bepalen gemeentelijk vastgoed**

Sterprogramma

Zonder ster

Daarnaast gaan we:

- **De basis op orde brengen**

Sterprogramma

Zonder ster

Het project Basis op Orde is in 2017 gestart en loopt in 2018 door. Het doel van het project is het vastgoedbeheer zo in te richten dat (1) de kans op fouten kleiner wordt (risicomanagement), (2) er op eenvoudige wijze (weinig handelingen) betrouwbare vastgoedrapportages gemaakt kunnen worden voor het bestuur; (3) er op basis van inzicht gestuurd kan worden op het exploitatieresultaat van het vastgoedbeheer (kosten, opbrengsten, en het verschil daartussen). Dit betekent onder meer: het opstellen van een moederlijst van alle objecten, het inrichten van de administratie, het vaststellen van werkprocessen, de aanschaf van een vastgoedbeheersysteem en zorgen voor voldoende capaciteit. Dit sluit aan op de aanbevelingen van het Rekenkameronderzoek vastgoedbeheer dat in 2017 is uitgevoerd (zie paragraaf bedrijfsvoering).

• **Kaders opstellen voor het beheer, verhuur en verkoop van gemeentelijk vastgoed**

Zonder ster

Naar aanleiding van het rekenkameronderzoek naar vastgoed, dat in 2017 is uitgevoerd, heeft de raad aangegeven betrokken te willen worden bij de kaderstelling over vastgoed. Het proces van kaderstelling wordt zo ingericht dat aan de wens van de raad tegemoet wordt gekomen.

Overzicht van algemene dekkingsmiddelen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting 2018 Saldo	Begroting 2019 Saldo	Begroting 2020 Saldo	Begroting 2021 Saldo
Gemeentefonds	-142.309	-144.806	-146.970	-148.711
Financieringsfunctie	-825	-825	-825	-825
Lokale heffingen	-20.129	-20.515	-20.910	-21.311
Dividend	-408	-300	-300	-300
Totaal	-163.671	-166.446	-169.005	-171.147

Toelichting bij: Overzicht van algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen heffen de tekorten op de begrotingsprogramma's Wonen en Leven, Zorg, Werken en Bestuur op.

Gemeentefonds

De ramingen van de uitkeringen uit het Gemeentefonds zijn gebaseerd op de meicirculaire 2017. Het gaat om de algemene uitkering, de uitkeringen voor het sociaal domein, en een aantal aparte uitkeringen, die in hoofdzaak betrekking hebben op de oude taken binnen het sociaal domein, zoals de WMO huishoudelijke hulp.

Financieringsfunctie

Niet alle investeringen worden volgens planning uitgevoerd. Dat betekent dat de rente- en afschrijvingslasten meestal ook lager uitvallen. Wij houden hier altijd rekening mee door het opnemen van een stelpost en komen zo tot een reëlere benadering van de werkelijkheid.

Lokale heffingen

De opbrengsten uit Lokale heffingen bestaan uit de onroerende zaakbelasting, de precariobelasting en de hondenbelasting. Dit zijn algemene belastingen die naar vrije keuze van de gemeente kunnen worden ingezet. In de paragraaf Lokale heffingen wordt uitgebreid stilgestaan bij deze inkomstenposten.

Dividend

Het geraamde dividend is afkomstig van een tweetal verbonden partijen: De Bank Nederlandse Gemeenten en het waterleidingbedrijf Vitens. Hilversum is aandeelhouder in beide vennootschappen.

Verbonden partij(en) op dit thema: de Bank Nederlands gemeenten:

De Bank Nederlands gemeenten biedt publieke overheden en maatschappelijke instellingen op hen toegesneden dienstverlening, waaronder een eenvoudige toegang tot de geldmarkt. Dit verlaagt de kosten van maatschappelijke voorzieningen. De gemeente Hilversum profiteert hiervan: In directe zin, omdat Hilversum regelmatig zelf de geldmarkt op moet voor het dekken van haar financieringsbehoefte. Daarnaast ontvangt de gemeente als aandeelhouder van de Bank jaarlijks een dividenduitkering. Indirect, omdat Hilversumse maatschappelijke instellingen kunnen profiteren van de dienstverlening van De Bank, en deze daardoor een bijdrage levert aan het maatschappelijk rendement in Hilversum.

Verbonden partij(en) op dit thema: Het waterleidingbedrijf Vitens:

Het waterleidingbedrijf Vitens verzorgt de drinkwatervoorziening in Hilversum. Dit doet het bedrijf tegen zo laag mogelijke tarieven. De gemeente Hilversum ziet hier op toe, samen met de andere aandeelhouders uit de publieke sector. Daarnaast deelt Hilversum mee in de winst via een dividenduitkering.

Middelen

begrotingsjaar

bedragen x € 1.000

Programma 5. Financiën en grondexploitaties	2018	2019	2020	2021
0.5 Treasury	-805	-805	-805	-805
0.8 Overige baten en lasten	-834	2.506	4.421	6.618
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-39	0	0	0
Lasten thema Financiële huishouding	-1.678	1.701	3.616	5.813
0.61 OZB woningen	652	652	652	652
0.62 OZB niet-woningen	424	364	364	364
0.64 Belastingen overig	826	826	826	826
Lasten thema Lokale belastingen	1.902	1.842	1.842	1.842
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.338	1.077	1.077	1.076
8.2 Grond exploitatie (niet bedrijventerrein)	13.260	8.849	2.681	2.814
Lasten thema Grondexploitaties en vastgoed	14.598	9.926	3.758	3.891
Totaal Lasten	14.822	13.469	9.216	11.545
0.5 Treasury	-428	-320	-320	-320
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-142.309	-144.806	-146.970	-148.711
Baten thema Financiële huishouding	-142.737	-145.126	-147.290	-149.031
0.61 OZB woningen	-10.339	-10.546	-10.757	-10.972
0.62 OZB niet-woningen	-8.973	-9.152	-9.336	-9.522
0.64 Belastingen overig	-1.161	-1.161	-1.161	-1.161
Baten thema Lokale belastingen	-20.473	-20.859	-21.254	-21.655
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-1.503	-753	-753	-753
8.2 Grond exploitatie (niet bedrijventerrein)	-11.891	-7.504	-9.597	-1.638
Baten thema Grondexploitaties en vastgoed	-13.394	-8.257	-10.350	-2.391
Totaal Baten	-176.604	-174.242	-178.894	-173.077
Saldo van baten en lasten	-161.782	-160.773	-169.678	-161.532
Mutatie reserves	-4.001	-270	7681	0
Resultaat	-165.783	-161.043	-161.997	-161.532

5. De sterprogramma's

Inleiding

In 2018 loopt de huidige raadsperiode teneinde. Een mooi moment om stil te staan bij de resultaten die de sterprogramma's hebben opgeleverd. Er is veel bereikt en ook de inwoners van Hilversum waarderen de daadkracht. Daarmee komt het beleid dat met de sterprogramma's in gang is gezet echter nog niet ten einde. Voor alle sterprogramma's staan de beleidsinhoudelijke kaders en ligt de weg open om ook in 2018 nog meer mooie resultaten neer te zetten. Daarbij gaat het vooral om het verder vormgeven en operationaliseren van de samenwerking met partners uit de gemeente. Op diverse thema's zien we hoe de samenwerking met de inwoners, ondernemers en organisaties vorm krijgt. Of het nu gaat om de samenwerking met winkeliers in het centrum, de green deals in het kader van duurzaamheid, de initiatieven die worden opgepakt met de mediasector, de samenwerking met professionals in het sociale domein of de buurtdeals die we in het kader van de buurtcyclus met inwoners sluiten, allemaal zijn het voorbeelden van de wijze waarop we steeds meer van buiten naar binnen werken. We hebben een goede basis gelegd om deze andere manier van werken verder te ontwikkelen en onze agenda in toenemende mate te bepalen aan de hand van de kansen voor samenwerking met diverse partijen in Hilversum.

Ook in 2018 werkt de gemeente onder de vlag van #Verdermethilversum met focus en voorrang aan vijf politieke prioriteiten: de Sterprogramma's Nieuwe Zorgtaken, Centrum, Mediastad, Wonen en Buurten.

De Sterprogramma's worden gevormd met prestaties uit de vijf begrotingsprogramma's. Dit hoofdstuk maakt inzichtelijk hoe de sterprogramma's en de begrotingsprogramma's zich tot elkaar verhouden.

In de Kadernota 2017 werd aangegeven welke gerichte impulsen vanuit de sterprogramma's in 2018 zijn voorzien. In dit hoofdstuk staat per sterprogramma hoe deze impulsen te herleiden zijn naar prestaties en budgetten in de reguliere begrotingsprogramma's. De financiële relatie is samengevat in de volgende tabellen.

bedragen x € 1.000

Sterprogramma's meerjarig	2018	2019	2020	2021
Nieuwe zorgtaken	35.728	36.112	35.943	36.065
Centrum	791	501	851	751
Media	1.998	1.783	1.136	1.086
Wonen	1.401	661	570	570
Buurten	3.749	3.799	3.599	3.599
Totaal sterprogramma's	43.667	42.856	42.099	42.071
Regulier budget	217.344	199.502	200.389	194.202
Totale lasten	261.011	242.358	242.488	236.273

bedragen x € 1.000

Sterprogramma's en programma's	Wonen en leven	Zorg	Werken	Bestuur	Financiën en grondexpl.	Totaal
	0	0	0	0	0	0
Nieuwe zorgtaken	0	33.683	2.045	0	0	35.728
Centrum	460	0	331	0	0	791
Media	930	10	850	208	0	1.998
Wonen	1.401	0	0	0	0	1.401
Buurten	0	3.211	0	538	0	3.749
Totaal sterprogramma's	2.791	36.904	3.226	746	0	43.667
Regulier budget	58.941	41.086	51.919	47.075	18.323	217.344
Totale lasten	61.732	77.990	55.145	47.821	18.323	261.011

Sterprogramma

Nieuwe zorgtaken

Het Sociaal Plein biedt - samen met de partners - ondersteuning op maat, zodat inwoners mee kunnen doen in de samenleving.

Vanaf 1 januari 2015 zijn de drie decentralisaties in het sociaal domein een feit. Dit heeft voor een grote verandering gezorgd voor alle gemeenten in Nederland. De afgelopen drie jaren is er via een programmatische aanpak (programma Nieuwe Zorgtaken) vorm gegeven aan de veranderingen in het Sociaal Domein, met name op het terrein van de nieuwe taken die zijn overgenomen.

We zijn goed op weg, maar we zien zeker uitdagingen om de zorg aan onze inwoners (verder) te verbeteren. De verbetering van de zorg is geen statisch geheel, maar een dynamisch proces. We hebben inmiddels onze organisatie voor de individuele voorzieningen op orde en hiervoor is geen apart programma meer voor nodig. Afspraken over de doorontwikkeling van het Sociaal Plein zijn gemaakt en worden uitgevoerd via het project WINST.

We zien wel grote uitdagingen om – samen met de stakeholders- via een programmatische aanpak verder vorm te geven aan de collectieve voorzieningen (vrij toegankelijk/zonder indicatie) in de wijken. In 2018 wordt een nieuwe programma organisatie opgebouwd samen met de uitvoerende organisaties. De gemeente is onderdeel van dit samenwerkingsverband. Deze ontwikkeling in het welzijn heeft consequenties voor het Sociaal Plein. Met het versterken van de collectieve voorzieningen wil de gemeente bereiken, dat er minder een beroep gedaan wordt op de individuele ondersteuning die via het Sociaal Plein op indicatie wordt toegekend (een 'onsje welzijn, voorkomt een kilo zorg').

Sterprogramma

Centrum

We nemen samen met centrumpartners het centrum op de schop. Ambitie is een aantrekkelijk centrum waar we trots op kunnen zijn.

Met het Sterprogramma “Centrum” bouwt de gemeente Hilversum in 2018 verder op de ingeslagen weg. De ambitie is een aantrekkelijk centrum voor ondernemers, organisaties, bezoekers en bewoners. De resultaten van de inspanningen van gemeente Hilversum en partners in het centrum zijn duidelijk zichtbaar op het Marktpllein en in het vernieuwde Hilvertshof. Ook de herstelde gevels in het centrum dragen bij aan een aantrekkelijker centrum. Door veel nieuw ondernemerschap heeft het centrum van Hilversum met recht een positie in de top 10 van de Nederlandse binnensteden. In 2018 bouwt Hilversum verder op deze ingeslagen weg.

Het accent ligt in 2018 op het verder uitwerken van de plannen voor het Hilversumse stationsgebied. Het stedenbouwkundig plan wordt uitgewerkt in een juridisch kader. De plannen voor het stationsgebied hebben als doel het realiseren van een aantrekkelijk entree naar de stad en het verbeteren van ruimtelijke kwaliteit en bereikbaarheid van het centrumgebied.

Verder zit het programma Centrum vooral in de uitvoerende fase. In en rond het centrum worden nieuwe woningen toegevoegd en kantoren getransformeerd. Acquisitie inspanningen zorgen voor nieuw ondernemerschap en een verdere afname van de leegstand. Het plaatsen van een toiletvoorziening op de Groest beperkt wildplassen. Er is aandacht voor de overlast van fietsparkeren in het centrum. De fietsparkeervoorzieningen in het centrum worden uitgebreid en verbeterd. Verder wordt extra capaciteit ingezet om op verkeerd gestalde fietsen te handhaven. De openbare ruimte krijgt hierdoor een betere uitstraling en de bezoeker krijgt een gastvrijer ontvangst.

Het sterprogramma “Centrum” is op onderdelen sterk verbonden met de sterprogramma’s “Wonen” en “Media”. Vanuit programma “Wonen” voegt de gemeente groen toe in en rond het centrum (impuls groen). Met het programma “Media” zet de gemeente forse stappen als het gaat om het zichtbaar maken van de Mediastad in het centrum. Het door ontwikkelen van de stichting “Centrum Hilversum” tot “Marketing Hilversum” legt hiervoor de basis. De campagne, gelanceerd in september 2017, wordt in 2018 verder uitgerold. Het versterken van het culturele programma op de Kerkbrink, als onderdeel van de Media Mile, geeft daarnaast een impuls die van groot belang is voor dit specifieke deel van het centrum.

Indicatoren

Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Begrotings programma
Groei van het aantal bezoekers aan culturele organisaties in het centrum	650.000 (2014)	750.000	Culturele organisaties	Wonen en leven
Percentage inwoners dat zich 's avonds veilig voelt op straat in het centrum tijdens het uitgaan	75% (2015)	80%	Monitor Hilversum	Bestuur
Leegstand van winkels in het centrum, aantal in m2	7.800 m2 (2015)	3.900 m2	Locatus	Werken
Het aantal bewoners in het centrum in postcodegebied 1211	9.170 (2015)	10.000	Gemeente Hilversum (GBA)	Wonen en leven
Waardering van de sfeer en uitstraling in het centrum	7,0 (2008)	7,5	Gemeente Hilversum	Wonen en leven
Waardering van de bereikbaarheid van het centrum per auto	6,4 (2008)	6,5	Gemeente Hilversum	Werken
Leegstand van kantoren in het centrum, aantal in m2	58.000 m2 (2015)	10.000 m2	Gemeente Hilversum	Werken

Activiteiten

Begrotingsprogramma

• Fietsparkeerplaatsen aanbieden voor de korte en lange termijn

Werken

We zetten in op een toekomstbestendige oplossing voor fietsparkeren in het centrum. De ambitie is om in het centrum voldoende en kwalitatief goede fietsparkeerplaatsen aan te kunnen bieden, logisch aangelegd langs hoofdfietsroutes en nabij de verschillende druk bezochte bestemmingen. Het in 2017 vastgestelde plan van aanpak combineert een lange termijn wensbeeld met een korte termijn aanpak. We zetten in 2018 gericht in op het realiseren van onder andere twee inpandige fietsenstallingen.

• Het Stationsgebied: het opstellen van een stedenbouwkundig- en bestemmingsplan

Wonen en leven

In 2018 leggen we het bestemmingsplan "stationsgebied" ter vaststelling voor aan de Raad, aansluitend op het besluit van de raad over het stedenbouwkundig plan in december 2017. De gemeente werkt het stedenbouwkundig plan uit tot een juridisch kader. Het stationsgebied van de stad krijgt daarmee een aantrekkelijk entree en de bereikbaarheid van het centrum krijgt, door het terugbrengen van tweerichtingsverkeer, een stevige impuls. In 2018 krijgen deze ontwikkelplannen verder vorm (samenwerkingsverbanden, uitgifteplan, etc.). De vernieuwing van het Stationsplein wordt. De gemeente zet dit in gang met de sloop van het voormalig UWV-pand aan het Stationsplein 25.

Sterprogramma Media

Bedrijven, bezoekers en inwoners zijn maker en ambassadeur van een dynamische en innovatieve Mediastad.

Het Sterprogramma “Media” werkt aan het versterken van de creatieve economie, die ruim een kwart van de totale lokale economie uitmaakt. Hilversum biedt volop ruimte aan alle vormen van media, en heeft continu nieuwe impulsen nodig. De rol van de overheid is daarbij cruciaal om initiatieven, mensen en middelen actief en structureel met elkaar te verbinden. Als gemeente is Hilversum een actieve en zichtbare partner en werkt samen met bedrijven, bezoekers en inwoners: de makers en ambassadeurs van een dynamische en innovatieve Mediastad.

De levendigheid in de stad neemt toe en dat gaan onze bedrijven, bezoekers en inwoners herkennen. De intensieve samenwerking met partners binnen en buiten de stad werpt zijn vruchten af. De werkgelegenheid laat een voorzichtig herstel zien. De gemeente stimuleert de verdere groei hiervan.

In 2018 verlegt de gemeente Hilversum de rol als aanjager en initiator van bijvoorbeeld talentontwikkeling, evenementen en marketing naar externe organisaties. De gemeente Hilversum werkt aan economische ontwikkeling door bestaande uitvoeringsorganisaties te verstevigen en nieuwe op te bouwen, bijvoorbeeld de Hilversum Media Campus en een citymarketingorganisatie.

Samengevat bestaan de activiteiten voor 2018 in het sterprogramma Media uit vier pijlers:

Vestigingsklimaat

Het versterken van het vestigingsklimaat is zowel relevant voor gevestigde bedrijven, als voor nieuw aan te trekken bedrijven. Een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat is meer dan bedrijfshuisvesting: het gaat ook om toegang tot talent, aanwezigheid van (internationaal) onderwijs, mobiliteit en de levendigheid van de stad. Vanuit het programma Media ligt de focus in 2018 op het vasthouden van bestaande bedrijven en het aantrekken van start-ups in de media.

Een aantrekkelijk Media Park waar mensen elkaar makkelijk ontmoeten, waar technologie, kennis en kapitaal bij elkaar komen is een essentiële Unique Selling Point van Hilversum, maar het Media Park heeft een forse impuls nodig om ook in de toekomst aantrekkelijk te zijn. In 2018 wordt onderzocht of het mogelijk is een consortium van investeerders bij elkaar te brengen die gezamenlijk investeren. Met een integrale benadering (evenementen, onderwijs, gerichte acquisitie en mediatoepassingen) blijft de gemeente de levendigheid en bedrijvigheid op het Media Park stimuleren.

Innovatie

Eén van de pijlers van het sterprogramma Media is innovatie. De regionale agenda Digitale innovatie en creatie komt in 2018 in uitvoering. Hierin is ook het innovatieprogramma van Hilversum opgenomen. Doelstelling is het creëren van 400 banen in de komende drie jaar.

Door het verbinden van relevante agenda's voor de creatieve industrie, zoals Metropoolregio Amsterdam (MRA) en de Economic Board Utrecht (EBU) /Rijksagenda's, wil de gemeente Hilversum de innovatie en de transformatie van de mediasector naar een sterke creatieve economie stimuleren en de functie van mediaknooppunt vervullen. De gemeente zorgt ervoor dat er meer investeringen in de regio terechtkomen door het samenwerken met de MRA en EBU te versterken.

In de Regionale Samenwerkingsagenda neemt de gemeente het voortouw op het vlak van economie, hoger onderwijs en duurzaamheid.

Talent

De gemeente investeert in 2018 verder in Hilversum Media Campus (HMC) als uitvoeringsorganisatie om daarmee nog meer creatief talent aan te trekken. Wij stimuleren groei: het aantal deelnemende bedrijven aan HMC en het aantal studenten gaat toenemen en het landelijke bereik wordt vergroot. Om het bereik en de aantrekkingskracht te vergroten, versterken wij de promotie van HMC.

Podium

Hilversum heeft een nationaal onderscheidend profiel als mediastad dat de gemeente met actieve citymarketing promoot. Verder wil de gemeente ervoor zorgen dat in Hilversum in het centrum en/of op het Media Park media-evenementen met een landelijke uitstraling plaatsvinden. Het Marktplaatsplein biedt hiervoor talloze kansen. Tot slot versterken of ontwikkelen we bestaande hotspots voor mediacultuur in de stad zoals het Media Park met Beeld en Geluid, het Muziekcentrum van de Omroep en de Kerkbrink en het Stationsplein.

Indicatoren

Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Begrotings programma
Mate waarin centrumondernemers het gevoel hebben in de Mediastad te ondernemen	25% (2013)	50%	Gemeente Hilversum	Werken
Procentuele groei van het aantal arbeidsplaatsen in de creatieve sector in Hilversum	11.607 (2015)	2%	LISA	Werken
Matching private middelen op gemeentelijke middelen voor creatieve economie, uitgedrukt in percentage	Niet bekend	400%	Gemeente Hilversum	Werken
Groei in aantallen deelnemers aan talentenprogramma's die door of via Hilversum Media Campus worden bereikt	1.200 (2015)	1.560	Gemeente Hilversum	Werken
Het aantal bezoekers aan media evenementen met een nationale uitstraling	Niet bekend	50.000	Organiserende organisaties	Wonen en leven

Activiteiten

Begrotingsprogramma

• Het uitvoeren van de citymarketingstrategie (fysiek en virtueel)

Wonen en
leven

De citymarketingorganisatie gaat in 2018 de promotiecampagnes intensiveren, bedrijven aantrekken en partnerschappen opbouwen. De organisatie zet in op zoveel mogelijk activiteiten en evenementen, die bijdragen aan het mediaprofiel van Hilversum. De organisatie is actief betrokken bij het ontwikkelen van de Media Mile, en de redactie voor de content die via de Media Mile en hotspots voor mediacultuur wordt getoond in de stad.

• Het aantrekken van creatieve bedrijven door actieve acquisitie

Werken

In 2018 versterken we onze inzet op acquisitie, zowel in samenwerking met de Metropool Regio Amsterdam als de Economic Board Utrecht. De focus blijft op het acquireren via warme contacten en het investeren in startups en scale-ups. Daarnaast sluiten we beter aan op internationale acquisitieprogramma's van de provincies en het Rijk.

• **Volgen ontwikkelingen regionale samenwerking en proactief hierop reageren** Bestuur

De provincie Noord-Holland is in februari 2017 gestart met een procedure op grond van de Wet algemene regels herindeling (arhi). We volgen dit proces nauwgezet. De gevolgen zijn momenteel nog niet te overzien, maar iedere mogelijke uitkomst, vraagt naar verwachting inzet van de gemeente Hilversum. Als Hilversum moet fuseren betekent dit vanzelfsprekend de nodige inspanningen, maar ook wanneer Hilversum zelfstandig blijft, moeten we bepalen wat dit betekent voor de regionale samenwerking.

• **Het versterken van de economische ontwikkeling van het Media Park** Werken

In 2018 gaan we samen met de huidige eigenaren van het Media Park actief op zoek naar (nationale en internationale) partijen die willen mee-investeren in de toekomstige ontwikkeling van het park. We doen dit vanuit een campusgedachte, waarin het Media Park een levendige plek moet zijn om te werken, leren, ontmoeten en verblijven. Dat betekent dat er in de toekomst mogelijk nieuwe functies worden toegevoegd op het park. We ondersteunen opkomende initiatieven die partijen op het Media Park ontwikkelen door te verbinden en mogelijkheden te creëren. De gemeente kan ondersteunen bij het verlenen van vergunningen, het inzetten van kennis en met het deels financieren waar nodig.

• **Sturen op het Uitvoeringsprogramma van de Regionale samenwerkingsagenda** Bestuur

In april 2017 heeft het algemeen bestuur van de Regio Gooi & Vechtstreek het Uitvoeringsprogramma van de Regionale samenwerkingsagenda vastgesteld. Dit uitvoeringsprogramma geeft invulling aan gezamenlijke ambities, taken en verantwoordelijkheden. Hierbij wordt nadrukkelijk de verbinding gelegd tussen het fysieke en het sociale domein. Dit uitvoeringsprogramma is een verlengstuk van onze eigen Hilversumse ambities. Om deze ambities ook daadwerkelijk te realiseren gaan wij actief en integraal sturen op onze eigen bijdrage aan de Regionale Samenwerkingsagenda (RSA). Daarnaast zijn we ook alert op de totale voortgang van de projecten en ondernemen we actie wanneer deze voortgang in het geding is.

• **Het ontwikkelen van een Smart City Platform** Werken

Samen met marktpartijen zetten we in 2018 een Smart City Platform op. Dit Platform is gebaseerd op de aanbesteding van 2017. Een Smart City Platform is een stadsdekkend digitaal, sensorisch netwerk dat data verzamelt. Op basis van deze data worden nieuwe diensten voor bewoners en ondernemers ontwikkeld. De stad wordt zo een proeftuin voor de digitale creatieve industrie, wat bijdraagt aan de mediazichtbaarheid in de openbare ruimte. De te ontwikkelen diensten dragen bij aan een meer leefbare, veilige en beter bereikbare stad.

• **Het versterken van de Kerkbrink als hotspot voor mediacultuur** Wonen en leven

In 2018 wordt het culturele programma op de Kerkbrink versterkt. Met name Museum Hilversum, Bibliotheek Hilversum en Beeld en Geluid zijn hierbij betrokken, zowel in panden rondom het plein als op het plein in de buitenruimte. De redactie die in 2017 is opgestart maakt een jaarplanning die goed is afgestemd met de marketingorganisatie, aansluit op de Media Mile en aandacht heeft voor media-educatie. Te denken valt aan: evenementen, projecties op gevels, tentoonstellingen, workshops, debatten en kleinschalige pop-up activiteiten.

• **Het culturele programma zichtbaar maken** Wonen en leven

We bevorderen de bekendheid en onderlinge afstemming van het culturele programma. Dit gebeurt door de gezamenlijke promotie mogelijk te maken en hierbij de aansluiting te zoeken bij de Media Mile en de citymarketingorganisatie. Wij verkennen de kansen voor en behoefte aan een stadsprogrammeur. Het samenwerken met culturele instellingen en het ondersteunen van de culturele instellingen is hierbij een vanzelfsprekende voorwaarde.

Sterprogramma

Wonen

Een excellent woonklimaat realiseren in Hilversum door een divers en duurzaam woningaanbod in het groen met vele jonge monumenten.

Het sterprogramma wonen staat in 2018 volledig in het teken van de uitvoerende fase. Dat doen wij niet alleen als gemeentelijke organisatie. Daarvoor gaat de gemeente Hilversum voor alle onderdelen van het sterprogramma partnerships aan met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Een mooie opstap naar de veranderende rol van de gemeente, die met de komst van de omgevingswet in 2019/2020 zeker verder zal doorzetten. Dat is ook nodig want de uitdagingen voor de toekomst zijn gemeenschappelijke opgaven die om een gezamenlijke aanpak vragen.

In 2018 zet de gemeente Hilversum het beleid voort dat wij met het vaststellen van de lokale en regionale woonvisie hebben bepaald. In navolging van beide beleidsstukken is vervolgens een hele reeks aan uitvoeringsdocumenten verschenen en vastgesteld, zoals de prestatieafspraken met de woningcorporaties en huurderorganisaties en het regionaal actieprogramma wonen met de regio en provincie. Ook hebben diverse doorwerkingen van de woningwet hun beslag gekregen, zoals het vaststellen van de woningmarktregio en de gemeentelijke zienswijze op de scheidingsvoorstellen van de woningcorporaties. De kaders staan en 2018 staat in het teken van het uitrollen van beleid en het boeken van resultaten. Als het gaat om woningbouw ligt er een centrale rol voor de taskforce wonen. De taskforce wonen legt zich toe op het daadwerkelijk realiseren van de noodzakelijke sociale woningbouw door te sturen op concrete bouw- en transformatielocaties en het wegnemen van obstakels om tot bouw te komen. De gemeente ondersteunt deze taskforce door voor 2018 een secretaris te leveren. De taskforce handelt binnen de kaders vastgelegd in de jaarschijf 2018 van de prestatieafspraken. Een werkgroep met woningcorporaties en huurdersorganisaties bereidt in 2018 de jaarschijf voor 2019 voor. Deze jaarschijf bevat afspraken over bouwambities en over sloop/nieuwbouw, duurzaamheid, huurprijsbeleid, etc.

In de structuurvisie 2013 is op basis van een integrale afweging tussen wonen en andere bestemmingen en functies als bedrijvigheid, maatschappelijke functies etc. vastgelegd welke locaties voor welke functie beschikbaar zijn en wat de daarbij geldende ruimtelijke kaders zijn. Voor de komende jaren zal een nieuw op te stellen omgevingsvisie de kaders gaan bieden. In 2018 wordt deze visie uitgewerkt en met de raad besproken.

Duurzaamheid

De inzet van de gemeente Hilversum op duurzaamheid doet ertoe. Door onze inspanningen lukt het om duurzaamheidsinitiatieven uit de Hilversumse samenleving verder te brengen naar resultaat. Er is reuring en nieuwe kansen dienen zich aan en worden door de gemeente benut. Ondertussen zien wij dat er landelijke en internationale ontwikkelingen zijn op het vlak van duurzaamheid, die zich door vertalen naar het lokale niveau. Een transitie naar aardgasloze gemeenten in 2050 (bij motie door de raad voor Hilversum gesteld op 2040) is onafwendbaar.

Als het gaat om duurzaamheid zijn er veel ambities die de gemeente Hilversum samen met anderen wil en kan realiseren. Met diverse partijen zijn de afgelopen jaren partnerships en maatschappelijke contracten gesloten. Het energieplatform gaat in 2018 diverse maatschappelijke contracten genereren, die leiden tot duurzame lokale energieopwekking en –besparing. De dialoog die ontstaat levert nu al meerwaarde op. Er zijn initiatieven voor de overgang van gaswijken naar aardgasloze wijken. Wijken die nu nog een aardgaswijk zijn, worden daarmee in de toekomst aardgasloos. De pilot start in de Hilversumse Meent. Verder stelt de gemeente Hilversum vast dat duurzaamheid aan belang en aandacht wint. Dit geeft mogelijkheid om ambities te bundelen en van elkaar te leren.

Ons programma en netwerk rondom het thema duurzaamheid stelt de gemeente Hilversum in staat om hierin een voortrekkersrol te vervullen. Voor de komende jaren ligt de focus binnen Hilversum op drie speerpunten namelijk: de energie- en warmtetransitie in Hilversum, de H100 campagne en de Green Deals. Bij de campagne H100 richt de gemeente zich op het betrekken en committeren van Hilversumse inwoners, ondernemers en organisaties. Binnen de H100 campagne is het de gemeentelijke ambitie om 100 kilo CO₂ te besparen. Bij de Green Deals werkt de gemeente aan het realiseren van nog meer deals.

Erfgoed en monumenten

2018 is een belangrijk jaar als het gaat om het erfgoed en de monumenten van de stad. De gemeente Hilversum wil dit jaar concrete stappen zetten om met het nominatiedossier uit 2017, Zonnestraal officieel voor te dragen als Unesco werelderfgoed. Tevens laat dit jaar zien hoe wij met particulier initiatief uit de gemeente het stadsherstel daadwerkelijk handen en voeten geven. Indien het herbestemmen van monumenten bijdraagt aan het behoud van het monument of aan duurzame exploitatie, steunt de gemeente Hilversum actief de initiatieven daartoe.

Indicatoren

Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Begrotings programma
Aantal nieuw gebouwde woningen per 1000 bestaande woningen	3,3 (gemiddelde 2012-2015)	6,1	Gemeente Hilversum (BAG)	Wonen en leven
Achterstand in aantal gehuisveste statushouders ten opzichte van taakstelling	PM (1 helft 2017)	0	Opnieuw Thuis - Land in Beeld	Wonen en leven
Aantal per jaar opgeleverde sociale huurwoningen	132 (2016)	120	Woonmonitor	Wonen en leven
Het aantal opgeleverde woningen in het middensegment	Niet bekend	40	Woonmonitor	Wonen en leven
CO ₂ -uitstoot van Hilversum	473 kiloton (2013/2014)	413 kiloton (2018)	Ministerie I&M	Wonen en leven

Activiteiten

Begrotingsprogramma

• Het actualiseren van prestatieafspraken (incl. taskforce)

Wonen en
leven

We monitoren en actualiseren jaarlijks de prestatieafspraken met de woningcorporaties en huurdersorganisaties. Gezamenlijk zetten wij ons in voor voldoende locaties waar gebouwd kan worden. De gemeente werkt adequaat mee en zorgt voor de Ruimtelijke Ordening (RO) procedures. Woningcorporaties bouwen en beheren de woningen.

• **Het nomineren van Zonnestraal als Unesco Werelderfgoed**

Wonen en
leven

De Gemeente laat Zonnestraal officieel voordragen als Unesco werelderfgoed. Hiertoe gaan we zorgen dat het tussentijdse nominatiedossier gereed komt in 2017. In 2018 legt de gemeente dit dossier voor aan de expertgroep Beoordeling Werelderfgoednominaties. Na een positieve beoordeling (en de officiële Nederlandse voordracht van Zonnestraal tot Werelderfgoed) werkten we vanaf 2018 aan het definitieve nominatiedossier en het managementdossier. Zonnestraal als monument van licht en lucht is gelegen in een extreem gelaagd landschap dat onderdeel uitmaakt van het Geopark. De ambities van de werelderfgoedstatuussen van Zonnestraal en Geopark sluiten op elkaar aan en versterken elkaar.

• **Het Energieplatform en Green Deals mogelijk maken**

Wonen en
leven

Ook in 2018 maken we concrete afspraken met diverse maatschappelijke partners (bedrijven, instellingen, initiatieven) over het realiseren van onze duurzaamheidsambities. De innovatieve denkkraft en het samenbrengen van partijen moeten bijdragen aan het versnellen van de energietransitie en het behalen van de duurzaamheidsdoelen. We betrekken inwoners en ondernemers in Hilversum bij de duurzaamheidsambities in 2018 via de campagne H100.

• **Het bevorderen en oprichten van het stadsherstel**

Wonen en
leven

Een Hilversumse stadsherstel organisatie draagt bij aan het behouden, (her)gebruiken en exploiteren van monumenten. De gemeente bevordert particuliere initiatieven die leiden tot een vorm van stadsherstel. Het initiatief ligt bij “Hilversum, Pas Op!” en mogelijk bij andere (Hilversumse) partijen. De activiteiten van de gemeente richten zich op ambtelijke ondersteuning (kennis).

• **De Hilversumse Meent loskoppelen van het gasnet**

Wonen en
leven

We gaan samen met bewoners en andere partijen (netbeheerders, woningcorporaties) in beeld brengen welke stappen nodig zijn om de Hilversumse Meent te kunnen loskoppelen van het gasnet. De Hilversumse meent vormt daarmee voor Hilversum een belangrijke pilot op weg naar “heel Hilversum gasloos in 2050”. Hilversum sluit daarbij aan bij de door de bewoners zelf vastgestelde wijkagenda. In deze wijkagenda komen thema’s aan de orde als de overgang naar een gasloze wijk en opgaven op het vlak van wonen en de openbare ruimte.

• **Voortzetten project preventie woninginbraken**

Bestuur

Met het project ‘preventie woninginbraken’ zetten we in op een daling van het aantal woninginbraken. In 2017 zijn ongeveer 400 huurwoningen en 200 particuliere woningen voorzien van gecertificeerd hang- en sluitwerk, waarmee de woningen voldoen aan de lichte variant van het Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW). Vanwege het succes van het project en het maatschappelijke effect vervolgen we het project in 2018. In dit project werkt de gemeente samen met de woningcorporaties. Het project wordt mede gefinancierd door de woningcorporaties en een subsidie vanuit het Rijk.

Sterprogramma

Buurten

Het programma buurten is erop gericht om de leefbaarheid en sociale cohesie in de Hilversumse buurten te versterken.

Met het programma buurten wil de gemeente bevorderen dat inwoners meer verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen omgeving. Dit beleid past in een algemene maatschappelijke ontwikkeling naar een buurtgerichte aanpak waarin mensen vanuit hun leefwereld actief opereren en van onderop initiatieven nemen voor het verbeteren van de wereld om hen heen. Inwoners nemen zelf deel aan hun wijk (participatie) in plaats van dat zij alleen volledig vertrouwen op overheden. Overheden benaderen de wereld eerder als systeem, baseren initiatieven op meerjarige beleidsplannen en motiveren deze met allerlei blauwdrukken.

In maatschappelijke zin bevordert dit programma het realiseren van sterke buurten en streeft het programma daarmee naar een betere kwaliteit van wonen en samenleven. De gemeente Hilversum kan en wil niet verantwoordelijk zijn voor alle bewonersaangelegenheden. Inwoners weten vaak zelf beter wat goed is voor een buurt. De buurt heeft daarbij de geschikte schaalgrootte voor het gesprek over een nieuwe invulling van de relatie tussen gemeente en de buurtbewoners. Hierbij zoekt de gemeente op basis van gelijkwaardigheid en gedeelde verantwoordelijkheid naar datgene wat nodig is voor een goede buurt en hoe dat het beste te realiseren is.

De kernwaarde waarop het programma buurten zich richt is het vergroten van het eigenaarschap van de buurt. Dat laat onverlet dat er wettelijke en reguliere taken zijn waarvoor de verantwoordelijkheid bij de gemeente ligt, en die de gemeente effectief en accuraat uitvoert.

De afgelopen jaren is er fors geïnvesteerd in het ontwikkelen van het programma buurten. In 2017 en 2018 plukken wij hier met elkaar de vruchten van! In 2018 worden buurtinitiatieven en -resultaten zichtbaarder! Het lukt de bewoners en partners steeds meer om in de buurtnetwerken en wijkteams “te doen wat nodig is” in de buurten. De gemeente en ook de ambtenaren leren steeds meer “om los te laten” en te acteren op de behoefte vanuit de buurten. De gemeente Hilversum gaat het “leren rond programma buurten en rondom initiatieven uit de buurten” ook in 2018 maximaal op de agenda zetten. Het gaat erom om als gemeente ervaring op te doen in het werken binnen een lerende organisatie. De gemeente wil met dit programma inzicht krijgen in: de te nemen nieuwe rol van de gemeente, de verwachtingen, de resultaten en de dilemma’s die zich voordoen bij het buurtgericht werken. Dit leren doet de gemeente via het uitrollen van drie pilots (die hiervoor zijn opgestart in 2017):

1. De Pilot Participatie in de Openbare Ruimte;
2. De Pilot met een leerwerkbedrijf;
3. De Pilot aanpak Jeugd en Veiligheid in Oost. Bewoners pakken stukje bij beetje in toenemende mate concrete projecten en initiatieven op!

Kaders

Het kaderstellende document voor het buurtgericht werken in Hilversum is de in maart 2017 door de gemeenteraad vastgestelde notitie “buurtgericht leven, leve de buurt!”. Vanuit deze notitie werkt de gemeente Hilversum in 2018 aan de concrete uitvoering van de daarin gestelde ambities. Dit betekent onder andere een leerproces voor de ambtelijke organisatie.

Indicatoren

Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron	Begrotings programma
Verbondenheid met de buurt	7,2 (2014)	7,5	Burgerpeiling Waarstaatjegemeente	Bestuur
Waardering van de buurt	7,9 (2014)	8,1	Burgerpeiling Waarstaatjegemeente	Bestuur
Oordeel fysieke kwaliteit	6,9 (2014)	7,1	Burgerpeiling Waarstaatjegemeente	Wonen en leven
Oordeel van Hilversummers over de gemeente	6,7 (2016)	7,0	Burgerpeiling Waarstaatjegemeente	Bestuur

Activiteiten

Begrotingsprogramma

• Vergroten burgerparticipatie door versterken cyclus buurtgericht werken Bestuur

In 2018 versterken we de cyclus buurtgericht werken. Het doel is om inwoners actief te stimuleren initiatieven te ontplooiën en om het eigenaarschap van het beheer in de eigen woonomgeving te omarmen. 2017 was hiervoor het ‘oefenjaar’. In 2018 gaan we een echte volwaardige buurtcyclus neerzetten. In alle Hilversumse wijken loopt in 2018 de methodiek ‘analyse -> agenda -> plan -> monitor’. Uiteindelijk willen we een koppeling maken tussen deze cyclus en onze eigen Planning en Controlcyclus. Het belangrijkste aandachtspunt bij het ophalen van de agenda en buurtplannen is hoe we zoveel mogelijk mensen van verschillende achtergronden gaan bereiken. Tegelijkertijd is het van belang dat de gemeente als organisatie een duurzame dialoog opstart met de Hilversumse inwoners. Dit gaan we bereiken door concrete initiatieven en projecten uit de buurtplannen op te pakken en uit te voeren zoals: het initiatief groenadoptie, het project zwerfafval, het project energiecoöperaties, initiatieven rondom spelen van inwoners, en de aanpak voor het tegengaan van criminaliteit en overlast via Whatsapp groepen. Een belangrijk criterium voor een buurtinitiatief is of er voldoende draagvlak is in de buurt, of er een voldoende onderbouwde businesscase is en of een initiatief voor meerdere doelgroepen is bestemd. Een middel om hierin meer inzicht te krijgen is de buurtpeiling.

• Het versterken van buurtinitiatieven OR Wonen en leven

Bij het ophalen van de wijkagenda's en buurtplannen 2017 blijkt dat in een aantal wijken - waaronder De Hilversumse Meent en in Hilversum Zuid - bewoners initiatieven en projecten willen initiëren in de openbare ruimte en het groen. Ondanks het feit dat bewoners daarbij veel zelf doen is er ook vanuit de gemeente een extra bijdrage nodig. In 2018 gaat de gemeente samen met de buurt deze initiatieven realiseren.

• Versterken communicatie en dialoog met doelgroepen in buurten Bestuur

2018 staat in het teken van het verder versterken van de communicatie en dialoog met de diverse bewonersgroepen in de Hilversumse buurten. De gemeente Hilversum gaat de buurten in en communiceert helder over de rollen en resultaten rondom het programma Buurten.

Rondom de cyclus van buurtgericht werken proberen wij maximaal de aansluiting te vinden met doelgroepen en inwoners die traditioneel wat minder makkelijk te bereiken zijn. Tevens starten we campagnes rondom het thema buurtidentiteit.

• **Versterken digitale aanpak en buurtpeilingen**

Bestuur

Het werken vanuit heldere analyses van digitale informatie en big data en het inzichtelijk maken van deze informatie heeft binnen de gemeente Hilversum- en ook in het bijzonder binnen het programma buurten een hoge prioriteit. In 2018 zetten we in het kader van deze digitale aanpak forse stappen met het ontwikkelen van de virtuele stad. De wijkanalyses worden in 2018 nog verder verbeterd. Tevens gaan we verder leren met het ontwikkelen en uitvoeren van zogenaamde 'buurtpeilingen'.

• **Sport en Buurt ontmoetingen ondersteunen**

Wonen en
leven

Naast de georganiseerde sport is het sporten en ontmoeten in de wijk van grote waarde. Al een aantal jaren wordt dit ondersteund door de actieve buurtsportcoaches. Komend jaar wil de gemeente daarnaast inzetten op het verder verbinden van sport en sociaal domein. Er is ruimte voor het ondersteunen van buurtinitiatieven op het gebied van sport. De gemeente wil samen met de buurten en/of scholen buurtsportspelen tot stand brengen. De gemeente heeft hierin de rol van ondersteuner en facilitator van initiatieven vanuit scholen, buurten of sportclubs. Deze activiteiten kunnen in de buurt plaatsvinden, of de buurt wordt uitgenodigd bij de sportvereniging.

6. De paragrafen

6.1 Lokale heffingen

6.1.1 Inleiding

De paragraaf lokale heffingen gaat zowel over de heffingen waarvan de besteding niet gebonden is (onroerende zaakbelastingen, precario- en hondenbelasting) als over de heffingen waarvan de besteding wél gebonden is, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing. Bij de jaarlijkse vaststelling van de tarieven hanteren we enkele vaste uitgangspunten:

Ongebonden heffingen

- Deze zijn gebaseerd op de verwachte loon- en prijsstijgingen. In 2018 1,5%. In de periode 2019-2021 2%.

Gebonden heffingen

Voor de gebonden heffingen hanteren we een aantal uitgangspunten. Deze uitgangspunten zijn niet altijd zonder meer met elkaar te verenigen. Het vinden van de juiste balans is dus steeds de opgave.

- Zo laag mogelijke tarieven
Dit uitgangspunt vullen wij in door onze tarieven te toetsen aan die van de rest van Nederland. Dit geldt met name voor de tarieven riool- en afvalstoffenheffing, die door Coelo, in samenhang met de OZB, voor alle gemeenten in beeld worden gebracht. Waar relevant toetsen wij aan de tarieven in de regio. Dit doen we bijvoorbeeld bij de marktgelden. We proberen niet teveel af te wijken van de gemiddelde tarieven, waarbij de opmerking past dat niet altijd te achterhalen is wat andere gemeenten wel/niet aan kosten in hun tarieven hebben meegenomen. Het laag houden van de tarieven vraagt ook iets van de mate van efficiency waarmee we onze taken uitvoeren. Periodiek moeten we daarom nagaan of hierin verbeteringen zijn aan te brengen.
- Een eerlijke verdeling van de lasten
Dit betekent dat we de kosten neerleggen bij de gebruikers die profijt hebben van de voorziening. Dit geldt in principe voor alle voorzieningen die wij leveren. De bekendste voorbeelden zijn de riolering en de afvalstoffenheffing. Wat “eerlijk” is, kan aan verandering onderhevig zijn, afhankelijk van de invalshoek die gekozen wordt. Wanneer voor de invalshoek duurzaamheid en milieu gekozen wordt, kan de uitkomst anders zijn, dan wanneer voor een financiële invalshoek wordt gekozen.
- Volledige kostendekking
Wij vinden het reëel dat de kosten van onze voorzieningen volledig via de tarieven worden gedekt. In 2016 is door een extern bureau onderzocht of de tarieven die Hilversum aan zijn inwoners berekent alle kosten goedmaken. Het rapport dat door dit bureau is uitgebracht vormt met ingang van de begroting 2018 de basis van de kostentoerekening. Voor meerdere tarieven geldt dat ze nu nog niet alle kosten dekken. De riool- en afvalstoffenheffing zijn hiervan de belangrijkste voorbeelden.
- Stabiele tarieven
We proberen te voorkomen dat de tarieven van jaar op jaar teveel schommelen. We zetten hiervoor onder meer onze egalisatiereserves in.
- Wettelijk vastgestelde (maximum)tarieven
Deze zijn van kracht ongeacht de voorgaande uitgangspunten.

- Actuele ramingen

De ramingen van de in deze paragraaf genoemde exploitaties zijn gebaseerd op het prijspeil van deze begroting.

In de volgende hoofdstukken wordt ingegaan op:

- De lokale heffingen;
- Het kwijtscheldingsbeleid;
- De lokale woonlastendruk over de periode 2017-2021;
- De woonlasten in Hilversum vergeleken met de landelijke woonlasten.

6.1.2 Lokale heffingen

Ongebonden lokale heffingen (niet gerelateerd aan kostendekkendheid)

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

De onroerende zaakbelastingen zijn voor zowel woningen als niet-woningen gebaseerd op de verwachte loon- en prijsstijgingen (2018: 1,5%, in de periode 2019-2021: 2%). De totale opbrengst OZB is voor 2018 geraamd op € 19.312.000. Als in januari van het begrotingsjaar de aanslag wordt opgelegd, gebeurt dat op basis van de WOZ-waarde op het moment van de aanslag. Deze kan zowel naar boven als naar beneden afwijken van de waarde waarvan in deze begroting is uitgegaan.

In het verleden werd de ten gevolge van leegstand gederfde inkomst gebruikersbelasting OZB verdisconteerd in de aanslag OZB gebruikers niet-woningen. De wel aanwezige gebruikers van niet-woningen betaalden daardoor een hoger OZB-tarief. Met ingang van 2017 is besloten om de geraamde leegstand gelijkmatig te verdelen over de OZB-tarieven voor eigenaren (50%) en gebruikers (50%) van niet-woningen (bedrijfspannen). Met ingang van 2018 wordt vanuit het oogpunt van een eerlijke lastenverdeling de leegstand voor 100% verdisconteerd in de OZB-aanslag voor eigenaren niet-woningen.

Omdat dit een verschuiving is, heeft dit een budgetneutraal effect op de gemeentelijke inkomsten maar deze leegstandverdiscontering heeft wel een effect op de OZB-tarieven van niet-woningen voor eigenaren en gebruikers. Hierdoor stijgt de onroerende zaakbelasting voor de eigenaar van niet-woningen fors.

Omschrijving	2017	2018	Vershil tov 2017	%
Woningen				
Gemiddelde woningwaarde	251.103	263.658	12.555	
Onroerendezaakbelasting eigenaren	234,53	238,87	4,34	1,9%
Niet - woningen				
Gemiddelde waarde	588.000	588.000	-	
Onroerendezaakbelasting gebruiker	1.015,48	1.027,82	12,34	1,2%
Niet - woningen				
Gemiddelde waarde	588.000	588.000	-	
Onroerendezaakbelasting eigenaren	1.387,09	1.613,47	226,38	16,3%

Hondenbelasting

De hondenbelasting is gebaseerd op de verwachte loon- en prijsstijgingen (2018: 1,5%, in de periode 2019-2021: 2%). Gelet op de realisatie in de afgelopen jaren is een lichte stijging in de opbrengst geraamd. De geraamde opbrengst voor het jaar 2018 bedraagt € 508.000.

Precariobelasting

De precariobelasting is gebaseerd op de verwachte loon- en prijsstijgingen (2018: 1,5%, in de periode 2019-2021: 2%). De geraamde opbrengst bedraagt voor het jaar 2018 € 309.000.

Gebonden lokale heffingen (gerelateerd aan kostendekkendheid)

Bepalen overhead uurtarief

Een belangrijk onderdeel van de nieuwe BBV-regels is dat overheadkosten apart, via een voor alle tarieven te gebruiken verdeelsleutel, aan de kosten van een voorziening moeten worden toegerekend. In Hilversum gebeurt dat door middel van een standaardopslag op het uurtarief van de formatie, die belast is met de gemeentelijke heffingen. Die opslag is berekend door de totale overheadkosten te delen door het totaal aantal productieve uren van de gemeentelijke, personele formatie (fte's).

De opslag overhead per productief uur bedraagt in 2018:

Opslag overhead	2018
Geraamde overhead	€ 29.779.595
Geraamde formatie	393,7
Productieve uren per persoon	1.332
Totaal productieve uren	524.395
Berekende overhead per uur	€ 56,79

Rioolheffing

Beleid

De uitgangspunten voor de exploitatie van het rioolstelsel en de manier waarop de kosten worden gedekt, zijn beschreven in het Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP). In dit plan is rekening gehouden met het opbouwen van een spaarvoorziening om daarmee op termijn de vervangingsinvesteringen rechtstreeks uit de jaarlijkse opbrengst van de rioolheffing te kunnen betalen. Daarnaast zetten wij de middelen in de egalisatiereserve in om het tarief stabiel en zo laag mogelijk te houden. Deze voorziening heeft als specifiek doel de resultaten op het product riolering te verrekenen en kan alleen ingezet worden ter demping van de tarieven.

In 2016 is onderzoek gedaan naar de kostendekkendheid van het riooltarief en is duidelijk geworden dat wij aanvullende kosten aan het tarief mogen toerekenen. In de Kadernota 2017 is aangegeven dat ondanks het toerekenen van aanvullende kosten de rioolheffing toch 100% kostendekkend zou kunnen worden, zonder dat de tarieven veel zouden stijgen. Dit is mogelijk bij een overstap van een gebruikersheffing naar een eigenarenheffing. Bij een eigenarenheffing zouden de kwijscheldingskosten namelijk wegvallen en de lasten over een grotere groep worden verdeeld. Een dergelijke overstap vonden wij verdedigbaar omdat bij deze systematiek de door leegstand misgelopen rioolheffing niet door de gebruikers hoeft te worden opgebracht. Wij hebben echter besloten om te wachten met de overstap naar een eigenarenheffing riolen totdat duidelijk is wat er gebeurt met het wetsvoorstel tot afschaffing van de eigenarenheffing, dat ter behandeling naar de Tweede kamer is gestuurd.

Daarnaast komt het effect van het nieuwe financiële beleid gedeeltelijk terecht in de rioolexploitatie. Het gaat om hogere kapitaallasten als gevolg van de afwaardering van investeringen met een aanschafprijs onder €50.000 en een toename van personeels- en overheadkosten als gevolg van het niet langer activeren van VAT-kosten.

Het gevolg van deze ontwikkelingen is dat de kostendekking van de riolering stijgt tot 96% in plaats van de bij de Kadernota voorgestelde 100%. Een hoger kostendeckingspercentage dan 96% heeft een te nadelig effect op de woonlasten als totaal (riool- en afvalstoffenheffing en ozb).

bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid rioolheffing	2018	2019	2020	2021
- kosten exploitatie	2.478	2.478	2.478	2.478
- kapitaallasten	3.145	2.627	2.627	2.627
- veegkosten				
- oninbare vorderingen	75	75	75	75
- mutatie spaarvoorziening	2.151	2.151	2.151	2.151
- inkomsten taakveld, excl. heffingen	-110	-110	-110	-110
Netto kosten taakveld	7.739	7.221	7.221	7.221
<i>Toe te rekenen kosten via andere taakvelden</i>				
- kwijtscheldingen	575	575	575	575
- heffing en inning	76	76	76	76
- onderhoud openbare ruimte	356	356	356	356
- overhead incl. (omslag)rente	913	913	913	913
- BTW	422	422	422	422
Totale kosten	10.081	9.563	9.563	9.563
Dekkingspercentage	96%	96%	96%	96%
Toe te rekenen kosten	9.678	9.180	9.180	9.180
Totale opbrengst	-9.678	-9.180	-9.180	-9.180
Opbrengst mutatie egalisatievoorziening	-842	-257	-167	-77
Opbrengst heffingen	-8.836	-8.923	-9.013	-9.103
Stand van voorziening 31 december	581	324	157	80
Tarief	€ 208,56	€ 210,72	€ 212,76	€ 214,92
% verandering (t-1)	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%

Afvalstoffenheffing

Beleid

Het verwijderen van ons afval is uitbesteed aan de Regio Gooi en Vechtstreek. De begroting van de Regio Gooi en Vechtstreek is bepalend voor de tarieven afvalstoffenheffing. In eerste instantie moet Hilversum via die begroting toezien op een efficiënte en effectieve afvalinzameling, om daarmee de tarieven afvalstoffenheffing voor de burger zo stabiel en laag mogelijk te houden.

Op rekeningbasis is er regelmatig sprake van overschotten. Vanwege het structurele karakter hiervan anticiperen wij daarop bij de bepaling van de hoogte van de tarieven afvalstoffenheffing.

Dit is in lijn met een gerechtelijke uitspraak hierover. Daarnaast zetten wij de reserve in om de tarieven afvalstoffenheffing zo stabiel en laag mogelijk te houden.

In 2016 is onderzoek gedaan naar de kostendekkendheid van het tarief afvalstoffenheffing en is duidelijk geworden dat wij aanvullende kosten aan het tarief mogen toerekenen. Verder neemt de begroting van de namens de Regio Gooi en Vechtstreek uitvoerende Grondstoffen- en Afvalstoffen Dienst (GAD) toe in omvang. Wij hebben de berekening van onze tarieven hierop afgestemd. Tegelijk gaan wij er vanuit dat er efficiencywinst te behalen is. Hierop gaan we inzetten met een 213a-onderzoek bij de GAD. Door deze maatregelen, en door inzet van de egalisatiereserve, realiseren wij in stappen een kostendekking van 90% en houden de tarieven daarbij op het niveau van de begroting 2017.

bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing	2018	2019	2020	2021
- kosten exploitatie (GAD)	7.478	7.718	7.910	8.092
- besparing GAD n.a.v. 213a onderzoek		-103	-158	-218
- veegkosten	350	350	350	350
- oninbare vorderingen	75	75	75	75
Netto kosten taakveld	7.903	8.040	8.177	8.299
<i>Toe te rekenen kosten via andere taakvelden</i>				
- kwijtscheldingen	575	575	575	575
- heffing en inning	103	103	103	103
- onderhoud openbare ruimte	132	132	132	132
- overhead incl. (omslag)rente	76	76	76	76
- BTW	1.686	1.737	1.777	1.815
Totale kosten	10.475	10.663	10.840	11.000
Dekkingspercentage	90%	90%	90%	90%
Toe te rekenen kosten	9.428	9.597	9.756	9.900
Totale opbrengst	-9.428	-9.597	-9.756	-9.900
Opbrengst mutatie egalisatievoorziening	-457	-385	-296	-186
Opbrengst heffingen	-8.971	-9.212	-9.460	-9.714
Stand van de reserve 31 december	994	609	313	-186
Tarief 1 persoonshuishouden	€ 171,96	€ 176,64	€ 181,32	€ 186,24
Tarief 2 persoonshuishouden	€ 228,84	€ 234,96	€ 241,20	€ 247,80
Tarief meerpersoonshuishouden	€ 285,36	€ 293,04	€ 300,96	€ 309,00
% verandering (t-1)	2,69%	2,69%	2,69%	2,69%

Marktgelden

Beleid

Voor de kostentoerekening en het berekenen van de tarieven voor de marktgelden vormt het extern onderzoeksrapport naar de kostendekkendheid de basis. Uit dit rapport komt naar voren dat we meer kosten mogen toerekenen dan we voorheen deden. Voorheen werden bijvoorbeeld niet alle schoonmaakkosten en inningskosten doorberekend.

Bij de herinrichting van het marktplaats is op verzoek van de marktcommissie een wijziging in de bouwfasering doorgevoerd. De meerwerkkosten hiervan bedroegen € 160.000. Er is met de marktcommissie overeengekomen dat deze kosten in het markttarief verwerkt worden. Op verzoek van de markt gebeurt dit in 5 jaar (€ 32.000 per jaar). Ook de aan de markt toe te rekenen kosten van de herinrichting zijn in het tarief verwerkt. Het gaat om 2/7 van de herinrichtingskosten.

De kostendekking van de markt komt in 2018 uit op 80%. Een hogere kostendekking leidt tot een tarief dat aanligt tegen het hoogste tarief in de regio en dat verdraagt zich niet met het uitgangspunt van lage tarieven. Voor de markt is 100% kostendekking in een periode van 5 jaar haalbaar.

bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid marktgelden	2018	2019	2020	2021
<i>Toe te rekenen kosten via taakvelden</i>				
- kapitaallasten	36	36	36	36
- gewijzigde bouwfasering Marktplaats	32	32	32	32
- personeels- en organisatiekosten	164	164	164	164
- schoonmaakkosten	122	122	122	122
- beheerkosten	12	12	12	12
- promotie	17	17	17	17
Totale kosten	383	383	383	383
Dekkingspercentage	80%	85%	90%	95%
Toe te rekenen kosten	307	326	345	364
Totaal opbrengsten	307	326	345	364
Tarief per dag, per m2	€ 0,85	€ 0,90	€ 0,95	€ 1,00
Opslag promo per dag, per m2	€ 0,05	€ 0,05	€ 0,05	€ 0,05
Tarief totaal	€ 0,90	€ 0,95	€ 1,00	€ 1,05
% verandering (t-1)	29%	5%	5%	5%

Parkeerbelastingen

Beleid

Er is sprake van een tweetal parkeertarieven. De tarieven voor straat-parkeren en voor vergunningen. Deze kunnen los van de kosten van de parkeerexploitatie worden bepaald. Daarnaast kennen wij de naheffingsaanslag parkeerbelastingen, die wordt opgelegd als iemand niet of niet genoeg heeft betaald voor straat-parkeren of een vergunning.

De parkeertarieven voor straat-parkeren en voor vergunningen passen wij niet aan, maar wij handhaven die op het niveau van 2017.

Het tarief voor de naheffingsaanslag is wettelijk gemaximeerd (in 2018 op € 62). De gemeente mag dit bedrag alleen naheffen als de kosten die de gemeente moet maken voor de handhaving hoger zijn dan de opbrengst van de naheffingsaanslagen. De gemeente mag dus geen winst maken op de naheffingsaanslagen.

Door de invoering van de digitale parkeervergunningen en het belparkeren zijn de opbrengsten voor straat-parkeren en vergunningen flink gestegen. De opbrengsten uit naheffingsaanslagen parkeerbelastingen zijn juist flink gedaald. Dit komt omdat het minder vaak voorkomt dat mensen geen of te weinig parkeerbelasting betalen. Doordat de opbrengsten van de naheffingsaanslagen dalen en de kosten van de handhaving gelijk blijven, zijn de kosten in Hilversum per naheffingsaanslag parkeerbelasting hoger dan het wettelijke maximale tarief. Hierdoor is het voorstel om voor 2018 het wettelijke maximum tarief van € 62,- vast te stellen.

bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid naheffingen parkeren	2018	2019	2020	2021
Kosten taakveld, incl. omslagrente	718	718	718	718
Inkomsten taakveld, excl. heffingen	0	0	0	0
Netto kosten taakveld	718	718	718	718
Toe te rekenen kosten via andere taakvelden				
- overige toe te rekenen kosten	48	48	48	48
- overhead incl. (omslag)rente	228	228	228	228
- BTW	103	103	103	103
Totale kosten	1.097	1.097	1.097	1.097
Opbrengst heffingen	-935	-935	-935	-935
Dekkingspercentage	85%	85%	85%	85%
Tarief naheffingsaanslag parkeren	€ 62,00	€ 62,00	€ 62,00	€ 62,00

Leges

Beleid

De legesverordening bevat de tarieven voor een veelheid van gemeentelijke producten en diensten. De verordening is opgedeeld in titels. In elke titel is een bepaalde categorie gemeentelijke producten ondergebracht. De wettelijke eis is dat kostendekking op het niveau van de verordening als geheel niet meer bedraagt dan 100%. De berekening per titel geeft inzicht in de mate van kostendekking per categorie producten en diensten. Dit geeft ook inzicht in de mate van kruissubsidiëring. Hiervan is sprake als er titels zijn waarbij de kostendekking meer dan 100% bedraagt en er titels zijn waarbij de kostendekking onder dat niveau ligt. In enkele gevallen worden de tarieven bij wet vastgesteld. Voor de omgevingsvergunning blijft het huidige tarief van 3,4 % van de bouwsom gehandhaafd. In verband met de grote hoeveelheid verschillende tarieven verwijzen wij hiervoor naar de legesverordening.

Omschrijving	Lasten	Baten	Kostendekkenheid %
Algemene dienstverlening	2.285.105	1.742.811	76,3%
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	3.080.268	2.703.000	87,8%
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	107.047	56.000	52,3%
Totaal	5.472.420	4.501.811	
waarvan totale overhead	1.929.741		
waarvan btw	58.232		

Havengelden

Beleid

De havengelden bestaan uit liggelden van woonboten en kadegelden voor vracht- en recreatievaart. Het overgrote deel is afkomstig van woonschepen. Van recreatievaart is nauwelijks meer sprake en ook het vrachtverkeer neemt af. Kostendekkende tarieven zijn niet haalbaar. De gemeentelijke tarieven zijn nu al vergelijkbaar of hoger dan de commerciële tarieven van de particuliere havens in de omgeving. Daarnaast bieden particuliere havens meer faciliteiten en toezicht. In verband met de grote hoeveelheid verschillende tarieven verwijzen wij hiervoor naar de verordening havengelden.

bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid havengelden	2018	2019	2020	2021
Kosten taakveld, incl omslagrente	588	531	578	531
Inkomsten taakveld, excl. heffingen	-25	-25	-25	-25
Netto kosten taakveld	563	506	553	506
<i>Toe te rekenen kosten via andere taakvelden</i>				
- overige toe te rekenen kosten	2	2	2	2
- overhead incl. (omslag)rente	144	144	144	144
- BTW	33	33	33	33
Totale kosten	742	685	732	685
Opbrengst heffingen	19	19	19	19
Dekkingspercentage	2,6%	2,8%	2,6%	2,8%

Inkomsten uit lokale heffingen

In onderstaande tabel zijn de inkomsten uit lokale heffingen weergegeven

bedragen X € 1.000

Omschrijving	Jaarstukken 2016	Begroting		meerjarenraming		
		2017	2018	2019	2020	2021
Ongebonden heffingen						
Onroerendezaakbelastingen	18.968	19.026	19.312	19.698	20.093	20.494
Hondenbelasting	501	473	508	508	508	508
Precariobelasting	341	305	309	309	309	309
Gebonden Heffingen						
Rioolheffing	8.661	8.676	8.836	8.923	9.013	9.103
Afvalstoffenheffing	8.386	8.660	8.971	9.212	9.460	9.714
Marktgelden	189	243	307	326	345	364
Graf- en begraafrechten	704					
Opbrengsten parkeermeters en vergunningen	3510	2.927	2.995	2.995	2.995	2.995
Opbrengsten fiscale parkeerheffingen	954	1.025	935	935	935	935
Leges omgevingsvergunningen	2.041	2.592	2.595	1.895	1.595	1.595
Leges burgerlijke stand (inclusief huwelijken/partnerschap)	189	203	231	231	231	231
Leges rijbewijzen/paspoorten/identiteitskaart	1.331	1.309	1.364	706	618	538
Leges gemeentelijke basisregistratie	170	204	202	202	202	202
Overige leges en heffingen	117	148	147	148	148	148
Totaal	46.062	45.791	46.712	45.702	45.671	45.954

6.1.3 Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente Hilversum biedt inwoners de gelegenheid kwijtschelding aan te vragen, als zij niet of met grote moeite in staat zijn om de lokale belastingen te betalen. Een inwoner komt niet zomaar in aanmerking voor kwijtschelding. Hiervoor geldt een aantal voorwaarden dat de gemeente toetst bij de behandeling van de aanvraag. De kwijtscheldingsverzoeken worden behandeld aan de hand van normen van de rijksoverheid en de relevante wet- en regelgeving voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. De door kwijtschelding misgelopen opbrengsten zijn verrekend in de tarieven.

De gemeente Hilversum verleent kwijtschelding voor de zogenoemde gebruikersheffingen: afvalstoffenheffing, rioolheffing en hondenbelasting. Bij de hondenbelasting geldt dit alleen voor de eerste hond binnen een huishouden. De belasting voor een tweede hond of meer komt nooit in aanmerking voor kwijtschelding.

Hilversum behandelt ook de kwijtscheldingsverzoeken voor de (waterschaps)heffingen van Waternet, wanneer het om inwoners van Hilversum gaat. Waternet vergoedt de kosten die de gemeente Hilversum hiervoor maakt.

Omschrijving	JS 2016	B 2017	B2018
Aantal kwijtscheldingsverzoeken	3.743	3.250	3.250
(inclusief Waternet) waarvan:			
Geheel toegekend	2.912	2.450	2.450
Gedeeltelijk toegekend	65	150	150
Afgewezen	486	650	650
Per 31 december in behandeling	280	0	0
Verzoeken afgehandeld binnen 6 mnd	78%	100%	100%
Totaalbedrag kwijtschelding	€ 1.061.144	€ 1.184.000	€ 1.184.000
Aantal beroepschriften	211	100	100
% ongegronde beroepschriften	41%	95%	95%
% afgehandelde beroepschriften binnen wettelijke termijn van 8 weken	100%	100%	100%

Tabel Aantal kwijtscheldingsverzoeken (inclusief Waternet)

6.1.4 Overzicht van de lokale woonlastendruk over de periode 2016-2020

Hieronder is voor 2018 een indicatie opgenomen van de ontwikkeling van de onroerendezaakbelastingen. Een indicatie omdat voor het begrotingsjaar (2018) geldt dat de OZB- aanslag wordt opgelegd op basis van de WOZ-waarde op het moment van de aanslag. Deze kan zowel naar boven als naar beneden afwijken van de waarde waarvan in deze begroting is uitgegaan. De tarieven riool- en afvalstoffenheffing 2018 staan wel vast (zie onderbouwing 'lokale heffingen').

Een indicatie ook voor 2019 en verder, omdat een aantal parameters, die nodig zijn voor een accurate berekening van de aanslagen en heffingen voor die jaren, pas later bekend worden. Voor de onroerendezaakbelastingen is bijvoorbeeld alleen de inflatiecorrectie van 2% op de opbrengst meegenomen, maar nog niet de waardestijging als gevolg van de toename van het aantal woningen en bedrijfspanden. Deze heeft een drukkend effect op de OZB-aanslag. De toename van het aantal woningen en bedrijfspanden heeft verder een verlagend effect op de tarieven riool- en afvalstoffenheffing.

We hebben de indicatieve cijfers echter nodig voor de verplichte kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen. Ook voor die kengetallen geldt dus dat aan de waardes vanaf 2019 niet te veel betekenis mag worden toegekend.

Lokale woonlastendruk	B2017	B2018	meerjarenraming		
			2019	2020	2021
Gemiddelde woningwaarde	251.103	263.550	263.550	263.550	263.550
Onroerendezaakbelasting eigenaren	234,53	238,87	243,56	248,43	253,40
Rioolheffing	206,52	208,56	210,72	212,76	214,92
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuish.)	277,87	285,36	293,04	300,96	309,00
Totaal	718,92	732,79	747,32	762,15	777,32
Procentuele wijziging (stijging(+)/daling(-)):					
Stijging voor eigenaar en gebruiker van woningen	0,64%	1,90%	2,00%	2,00%	2,00%
Stijging lastendruk voor huurders van woningen	1,24%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

Met een totale woonlasten stijging ten opzichte van 2017 van 1,9% liggen de woonlasten iets boven het gemiddelde van 2017, maar ze blijven in de middenmoot van Nederland.

6.1.5 Landelijke woonlastenvergelijking

Het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) van de Rijksuniversiteit van Groningen vergelijkt periodiek onder andere de diverse lokale lasten met elkaar. Het COELO brengt hierover jaarlijks de 'Atlas van lokale lasten' uit, met daarin informatie over alle gemeenten in Nederland.

In 2017 neemt Hilversum een zelfde positie in als in 2016 en zit dus weer iets boven het landelijke gemiddelde. Het overzicht van de gemeenten (nummer 1 heeft de laagste gemiddelde woonlasten) voor een meerpersoonshuishouden met daarin opgenomen de positie van Hilversum, ziet er als volgt uit.

Omschrijving	2015		2016		2017	
	rangorde	bedrag	rangorde	bedrag	rangorde	bedrag
Coelo Atlas overzicht van alle gemeenten						
Gemeente met de laatste lasten	1	520	1	539	1	487
Gemiddelde van alle gemeenten		716		723		723
Gemeente met de hoogste lasten	407	1.198	396	1.215	400	1.211
Gemeente Hilversum	159	708	166	727	166	731

COELO houdt bij het berekenen van de gemiddelde woonlasten geen rekening met de verlaging van de WOZ-waarden door bezwaar of beroep. Hierdoor kan het door de gemeente gepresenteerde bedrag aan gemiddelde woonlasten afwijken van de door COELO gepresenteerde bedragen. Hilversum presenteerde voor 2017 een bedrag aan gemiddelde woonlasten van € 719. COELO kwam voor Hilversum uit op een bedrag van € 731 in 2017.

De gemiddelde woonlasten in Nederland voor 2017 bedraagt € 723 (Coelo 2017). Onze tarieven voor 2017 zitten net boven dit gemiddelde. Of onze tarieven in 2018 weer rond het landelijk gemiddelde uitkomen hangt af van de gemiddelde stijging. Deze ligt doorgaans gelijk met het inflatiecijfer.

6.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

6.2.1 Inleiding

De paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing (hierna aangeduid als paragraaf Weerstandsvermogen) is een door het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten) voorgeschreven begrotingsparagraaf. De paragraaf bestaat uit de onderdelen 'Kengetallen' en 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'. Deze onderdelen lichten we hieronder toe.

6.2.2 Kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen zes kengetallen worden opgenomen. De wetgever wil met deze kengetallen inzicht geven in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid (de mate waarin bij een tegenvaller financieel kan worden bijgestuurd) van de gemeente. De kengetallen geven aan over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te dekken of op te vangen. De kengetallen moeten worden beoordeeld in samenhang met elkaar en met de financiële positie. De beoordeling geschiedt door het college (Nota van Toelichting bij het wijzigingsbesluit). Het rijk en de provincie (de financiële toezichthouder van de gemeente) beoordelen de kengetallen van de gemeente niet en stellen er dan ook geen normen voor op.

Ref.	Kengetal	Verloop van de kengetallen						Beoordeling
		JS2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021	
1	netto schuldquote	70%	84%	74%	72%	68%	68%	goed
	netto schuldquote gecorr. voor verstr.							
2	leningen	70%	83%	74%	72%	68%	68%	goed
3	solvabiliteitsratio	30%	28%	26%	26%	29%	30%	matig
4	grondexploitatie	6%	6%	-1%	-3%	0%	0%	n.v.t.
5	structurele exploitatieruimte	2,2%	0,9%	1,7%	1,3%	1,4%	1,4%	goed
6	belastingcapaciteit	101%	99%	101%	103%	105%	108%	goed

De berekening van de kengetallen en de inrichting van de tabel waarin de kengetallen moeten worden getoond, zijn voorgeschreven in ministerieel besluiten (9 juli 2015 en 5 maart 2016). In het geval van de begroting moeten de kengetallen worden vermeld van het jaar waarop de begroting primair betrekking heeft, het voorafgaande begrotingsjaar, de laatste afgeronde jaarcijfers en de drie jaren volgend op het begrotingsjaar.

Algemeen moet opgemerkt worden dat de gevolgen van het nieuwe financiële beleid, waarbij de lasten nu worden genomen en niet naar de toekomst worden doorgeschoven, een behoorlijke impact hebben op de solvabiliteitsratio. In 2018 onttrekken wij hiervoor éénmalig 3,4 miljoen uit de algemene reserve en dat geeft een nadelig effect op dit kengetal. De solvabiliteitsratio drukt de verhouding uit tussen eigen vermogen en de waarde van de activa. Daalt het eigen vermogen dan verslechtert de solvabiliteitsratio. Daalt de waarde van onze activa, dan verbetert dit kengetal. Doordat we als gevolg van het financieel beleid minder gaan activeren, zal de waarde van de activa in de toekomst gaan dalen en verbetert de solvabiliteitsratio. Solvabiliteit in de private sector is van belang omdat het een basis is waarop o.a. de leencapaciteit wordt bepaald. Bij publieke organisaties is dat niet het geval maar wordt bekeken in hoeverre de rentelasten en aflossingen binnen de exploitatie kunnen worden opgevangen. Derhalve beschouwen we dit kengetal van minder belang en kijken wij vooral naar het kengetal netto schuldquote. De uitkomsten daarvan zijn goed.

Betekenis en beoordeling van de kengetallen

1. Netto schuldquote

Betekenis. De netto schuldquote vergelijkt de netto schuld met de jaarlijkse inkomsten van de gemeente. De netto schuld is de totale schuld (kortlopend en langlopend) minus de geldelijke bezittingen zoals banktegoeden en uitgeleend geld. Het percentage dat hieruit voortkomt, geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de begroting.

Beoordeling. De VNG hanteerde tot nu toe een vergelijkbaar kengetal voor de beoordeling van de schuldenlast van gemeenten. Als gevolg van het nieuwe financiële beleid dalen de vaste activa (door afwaarderingen) en daarnaast stijgen de baten. Beiden componenten hebben een gunstige invloed op dit kengetal zodat deze uiteindelijk ontwikkelt naar 68% in 2020. Een score lager dan 100% beoordeelt de VNG als een *normale* schuld. In overeenstemming met deze kwalificatie beoordelen wij de uitkomst van Hilversum als *goed*.

2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Betekenis. Dit kengetal verschilt maar op één, voor Hilversum ondergeschikt punt van het vorige: in dit kengetal worden uitgeleende gelden buiten beschouwing gelaten. Die komen immers normaal gesproken weer terug naar de gemeente. Bij een groot bedrag aan uitgeleende gelden zal het percentage lager/gunstiger uitvallen dan het percentage onder 1.

Beoordeling. Hilversum heeft geen grote bedragen uitgeleend, dus de uitkomst is vrijwel gelijk aan die van het eerste kengetal. Onze beoordeling is daarom hetzelfde, namelijk *goed*.

3. Solvabiliteitsratio

Betekenis. De solvabiliteitsratio geeft aan in welke mate het bezit van de gemeente is gefinancierd met eigen vermogen, of, anders gezegd, in welke mate het bezit is afbetaald. Het kengetal geeft aan of de gemeente, als de nood aan de man komt, met de opbrengst van de bezittingen haar schulden kan aflossen.

Beoordeling. De VNG hanteerde een vergelijkbaar kengetal voor de beoordeling van de schuldenlast van gemeenten. Een solvabiliteitsratio hoger dan 30% is volgens de VNG *normaal*, een ratio tussen de 20% en 30% geeft aan dat de schuld *hoog* is, en een ratio lager dan 20% betekent dat de schuld *zeer hoog* is. Afgezet tegen de VNG-norm kwalificeren wij de uitkomst als *matig*. Ten opzichte van voorgaande jaren is dit kengetal enigszins verslechterd. Dit is een uitvloeisel van de invoering van de nieuwe financiële verordening, omdat toekomstige lasten naar voren zijn gehaald. Om dit de realiseren is aan de algemene reserve een bedrag van € 3,5 miljoen onttrokken, waardoor het eigen vermogen daalt. Dit is een tijdelijke verslechtering. In 2020 is de prognose dat het kengetal weer op het niveau is van de jaarstukken 2016 (30%).

4. Kengetal grondexploitatie

Betekenis. Dit percentage is de uitkomst van de vergelijking van de waarde van ons grondbezit met de jaarlijkse inkomsten van de gemeente en moet een idee geven in hoeverre de gemeente, indien zij schulden is aangegaan om grond aan te schaffen ten behoeve van grondexploitaties, in staat is deze schulden af te lossen.

Beoordeling. Hilversum sluit geen aparte leningen af voor de aanschaf van gronden. Aangezien we niet kunnen bepalen welk aandeel van onze leningen betrekking heeft op grondexploitaties en er dus geen relatie te leggen is met potentiële verkoopopbrengsten, beschouwen wij dit kengetal als niet van toepassing op de Hilversumse situatie. Aangezien de kengetallen 1 en 2 wel bruikbaar zijn en qua opzet vergelijkbaar zijn, brengt dit de algehele beoordeling (zie verderop) niet in gevaar.

5. Structurele exploitatieruimte

Betekenis. De structurele exploitatieruimte geeft aan in hoeverre de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van leningen) te dekken. Anders gezegd,

een percentage van 0 of hoger geeft aan dat Hilversum geen structurele kosten dekt met incidentele inkomsten.

Beoordeling. Het kengetal is goed zolang het niet negatief is. Een negatief getal betekent immers dat structurele lasten ten dele met incidentele baten worden gedekt. Het gevaar daarvan is, dat als die incidentele inkomsten wegvallen, er een gat in de begroting ontstaat. Aangezien het Hilversumse kengetal positief is, kwalificeren we de uitkomst als *goed*.

6. Belastingcapaciteit

Betekenis. Dit kengetal geeft aan hoe de gemiddelde woonlasten in Hilversum zich verhouden tot de landelijk gemiddelde woonlasten. Tot de woonlasten worden gerekend de onroerendezaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Beoordeling. Voor 2018 ligt de uitkomst op 101%. Dat betekent dat de gemiddelde lasten in Hilversum op het landelijk gemiddelde liggen. Aan het verloop in de jaren 2019 tot en met 2021 kan nu nog weinig betekenis ontleend worden. In dit kengetal worden het OZB-tarief, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing vergeleken met het landelijk gemiddelde. Voor het landelijk gemiddelde gebruiken wij voor de jaren 2018 tot en met 2021 hetzelfde tarief, namelijk het laatste bekende gemiddelde tarief uit 2017. Wij gaan bij de beoordeling uit van het begrotingsjaar 2018 en kwalificeren de uitkomst als *goed*.

Algeheel oordeel

Het BBV schrijft voor: “een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie” (sic). Volgens de Nota van Toelichting bij het wijzigingsbesluit is het aan het college om die beoordeling te geven. Er zijn geen voorgeschreven normen voor de beoordeling. Ons college beoordeelt de “onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie” als *goed*, omdat vier van de vijf voor Hilversum relevante kengetallen die kwalificatie verdienen en daarnaast het weerstandsvermogen (zie sectie III) en de meerjarenraming laten zien dat de gemeente Hilversum een robuuste financiële positie heeft.

6.2.3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de aanwezige en de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen van de gemeente Hilversum beoordelen wij als uitstekend. In de volgende paragrafen leggen we uit hoe we tot deze waardering zijn gekomen. Eerst bespreken we het beleidskader omtrent risico's en weerstandscapaciteit. Vervolgens inventariseren we de risico's die de financiële positie kunnen bedreigen en brengen die samen in een risicoprofiel. Dan berekenen we de weerstandscapaciteit en ten slotte berekenen en beoordelen we het weerstandsvermogen.

Beleid met betrekking tot risico's en weerstandscapaciteit

Het beleidskader bestaat uit de door de Raad vastgestelde Financiële verordening gemeente Hilversum 2018. Doel van de gemeente Hilversum op het gebied van risico's is om te voorkomen dat elke tegenvaller invloed heeft op de voortzetting van taken op het geldende niveau. Omdat tegenvallers leiden tot hogere lasten of lagere baten dan waarmee vooraf rekening is gehouden, rust het beleid op twee pijlers:

Ten eerste wordt er via de inrichting van het begrotingsproces voor gezorgd dat uitgaven die onvermijdelijk op de gemeente afkomen, tijdig in de begroting worden opgenomen. Daartoe worden ieder jaar in het kader van de opstelling van de begroting gemeentebreed autonome ontwikkelingen geïnventariseerd en beoordeeld op 'vermijdelijkheid'. Met algemene kostenontwikkelingen zoals loon- en prijsstijgingen wordt - in relatie tot de verwachte ontwikkeling van de algemene uitkering - in de meerjarenraming rekening gehouden via stelposten. Zo wordt voorkomen dat deze voorzienbare en kwantificeerbare ontwikkelingen leiden tot overschrijdingen van de begroting.

In de tweede plaats worden mogelijke negatieve ontwikkelingen die te voorzien zijn en tot op zekere hoogte kwantificeerbaar zijn, maar waarvan onzeker is of ze zich zullen voordoen (risico's), in beeld gebracht in de paragraaf Weerstandsvermogen van de begroting of de jaarrekening. Dat kan leiden tot bijstelling van de hoogte van de algemene reserve.

Financiële tegenvallers kunnen leiden tot rekeningtekorten. Deze worden in eerste instantie opgevangen door de algemene reserve. Door de kans dat zich onvermijdelijke maar niet begrote uitgaven voordoen te verkleinen - op de wijze zoals bij (1) beschreven - verkleinen we het risico dat we een beroep moeten doen op de algemene reserve.

Risicoprofiel

Onder risico's verstaan we alle gebeurtenissen die je aan kunt zien komen met mogelijk negatieve financiële gevolgen – bijvoorbeeld hogere lasten of lagere baten - waarvan niet zeker is dat ze zich daadwerkelijk zullen voordoen. Of hoe groot de financiële gevolgen zullen zijn als ze zich voordoen. Vanwege deze onzekerheid is met deze gebeurtenissen nog geen rekening gehouden door het opnemen of aanpassen van budgetten in de begroting, het vormen van voorzieningen of bestemmingsreserves, of het afwaarderen van activa. Dit betekent dat als zo'n gebeurtenis daadwerkelijk optreedt, het financiële gevolg zich manifesteert als (a) een niet begrote uitgave, (b) een hoger-dan-begrote uitgave, of (c) een lager-dan-begrote inkomst. In de wandelgangen noemen we dit een 'financiële tegenvaller'. Voor het samenstellen van het financiële risicoprofiel hebben we de risico's opgenomen, waarbij we uitgaan van de gegevens die bij het opstellen van deze begroting bij ons bekend zijn. Het gaat hierbij om de niet afgedekte risico's, dus risico's waar geen budget, afwaardering, voorziening, bestemmingsreserve of verzekering tegenover staat.

In overeenstemming met een advies van de Rekeningencommissie, kwantificeren we de gesignaleerde risico's steeds zo goed mogelijk. De kwantificering van de risico's bestaat uit een inschatting van enerzijds het bedrag dat met het risico gemoeid kan zijn, en anderzijds de kans dat het risico zich daadwerkelijk voor doet.

bedragen x 1.000

Ref.	Risico	Progr.	Kans	Risicobedrag		Benodigde weerstandscapaciteit	
				incid	struct	incid	struct
1	Gewaarborgde geldleningen sociale woningbouw	1 W&L	1%		4.000		40
2	Rechtstreekse borging van geldleningen	1 W&L	5%		3.400		170
3	Garanties op woninghypotheken	1 W&L	1%		2.860		29
4	Onderwijshuisvesting	2 Zorg	50%		20		10
5	Saldo inkomsten en uitgaven bijstand (BUIG)	3 Werk	50%	480		240	
6	Herkeuringen WIA	5 Fin&Gr	10%	1.500		150	
7	Grondexploitaties	5 Fin&Gr	50%	948		474	
8	Algemene uitkering Gemeentefonds	5 Fin&Gr	-	P.M.		P.M.	
9	WMO en Jeugd	2 Zorg	50%	900		450	
10	Asbest sanering begraafplaatsen	5 Fin&Gr	60%	200		120	
11	Gasloos bouwen	5 Fin&Gr	-	P.M.		P.M.	
12	Sloop van het voormalig UWV pand	5 Fin&Gr	10%	762		76	
13	Crailo	5 Fin&Gr	10%	330		33	
14	Gemeentelijke herindeling	4 bestuur	-	P.M.		P.M.	
	Totaal			5.120	10.280	1.543	249

1. Gewaarborgde leningen sociale woningbouw**Programma: 1 (Wonen en leven)****Bedrag: € 4.000.000 structureel****Kans: 1%**

Het WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw) borgt voor rente- en aflossingsverplichtingen van leningen die corporaties afsluiten op de kapitaalmarkt om de sociale woningbouw in de gemeente te bevorderen. De gemeente Hilversum vormt samen met andere Nederlandse gemeenten en het Rijk een tertiaire achtervang voor de leningen.

Per ultimo 2016 was de stand van het door Hilversum geborgde deel € 397 miljoen (op een totaal voor Nederland van 82,2 miljard. (cijfers 2016)

De achtervang werkt als volgt; Eerst moeten de corporaties de eigen reserves aanspreken om verliezen te dekken. Daarna wordt het vermogen van het waarborgfonds aangesproken. Als het waarborgfonds onder een bepaalde omvang daalt, moeten rijk (50%), schadegemeenten (25%) en alle overige gemeenten (25%) het tekort aanvullen door het verstrekken van renteloze leningen aan het waarborgfonds, die worden terugbetaald zodra het vermogen van het waarborgfonds weer op peil is.

De met de renteloze leningen gemoeide rentederving komt ten laste van de kredietverstrekkers /gemeenten.

De kans dat aanspraak wordt gemaakt op de gemeentelijke achtervang is gering, maar kunnen invloed hebben op de gemeentelijke schuldpositie en de rentelasten van de gemeente. De gemeente zal moeten financieren met een langlopende lening waar rente over moet worden betaald.

Het financiële risico wordt op 'laag' geschat.

Het risicobedrag van de via het WSW geborgde leningen schatten we op afgerond € 4,0 miljoen. De kans schatten we op 1%.

2. Rechtstreekse borging geldleningen**Programma: diverse****Bedrag: € 3.400.000 structureel****Kans: 5%**

Het schuldrestant van de rechtstreeks door Hilversum geborgde leningen bedraagt per 31 december 2016 afgerond € 3,4 miljoen. Het gaat hier vooral (ook) om woningbouwleningen (circa € 2,2 miljoen) maar ook om andere leningen, zoals aan de bibliotheek, kinderdagverblijf en de zweefvliegclub. Het risicobedrag is daarmee tevens € 3,4 miljoen. De kans van optreden schatten wij in op 5%.

Bedrag 5% maal € 3,4 miljoen is € 170.000.

3. Garantie op woninghypotheken**Programma: 1 (Wonen en leven)****Bedrag: € 2.860.000 structureel****Kans: 1%**

Op 1 januari 1995 is de Nationale Hypotheekgarantie (NHG) ingevoerd. Gemeenten konden vóór die datum ook al garant staan voor hypotheken. Ook in Hilversum was dit het geval. Op basis van de jaaropgaven van financiële instellingen, komt het resterende bedrag op 31 december 2016 uit op € 2,8 miljoen. Als het gaat om spaarhypotheken, is het saldo van de lening verminderd met het opgebouwde spaartegoed. Omdat het om zeer oude leningen gaat (minimaal 20 jaar oud), gaan we er vanuit dat aan deze hypotheken geen 'onderwater' risico's kleven en dat het risico hierop daarom zeer beperkt is. De kans dat dit risico optreedt schatten we daarom in op 1%.

4. Onderwijshuisvesting**Programma: 2 (Zorg)****Bedrag: € 20.000 structureel****Kans: 50%**

In het Onderwijshuisvestingsbeleid en Meerjarenprogramma 2017-2024 (OHVB) zijn de ontwikkelingen in kaart gebracht op het gebied van onderwijshuisvesting voor de periode tot en met het jaar 2024, en de financiële consequenties daarvan. Dit gaat uit van een meerjarenraming op basis van een investeringsplafond. Dit investeringsplafond is teruggebracht van € 6,9 miljoen in 2012 tot € 3.350.000 per jaar in de periode 2016 tot en met 2020. En vanaf 2021 is het plafond teruggebracht tot € 2.680.000.

In het IHP zijn maatregelen opgenomen om ervoor te zorgen dat de benodigde investeringen binnen dit jaarlijkse investeringsplafond blijven. Sinds 2013 werkt de gemeente vanuit het gesloten-box-principe. Dit betekent dat als er onverhoopt toch hogere investeringen moeten worden gedaan dan het bovengenoemde plafondbedrag, dit binnen het programma moet worden opgevangen door verschuivingen over de jaren of tussen de scholen. De gemeenteraad heeft op 16 december 2015 de nieuwe verordening Voorziening onderwijshuisvesting vastgesteld. Hierdoor zijn de grenzen voor medegebruik verruimd en de kans op uitbreiding verkleind. Toch blijft er een risico bestaan dat extra, niet-voorzien investeringen noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld door veranderingen in leerlingstromen (vanwege wijzigingen in de instroom van statushouders en de groei van het internationale onderwijs), de aanbestedingsmarkt, gevolgen voor schoolgebouwen van de invoering van passend onderwijs, onvoorzien kosten van asbestsanering, het monumentale karakter van schoolgebouwen of nieuw beleid van het Rijk.

Daarnaast zal een aantal ambities, zoals ook omschreven in het in 2016 vastgestelde onderwijshuisvesting beleidsplan (OHVB), nog worden uitgewerkt zodat financiële consequenties betrokken kunnen worden bij de Kadernota 2018. Dit betreft o.a.

- Duurzaamheid en frisse scholen
- Onderhoud gymzalen die in eigendom zijn bij het Primair Onderwijs
- Renovatie en levensduur verlengende maatregelen schoolgebouwen
- Hoe om te gaan met extra onderhoud aan scholen gehuisvest in monumentale schoolgebouwen

Het risicobedrag ter grootte van € 20.000 is weergegeven in kapitaallasten, berekend op basis van een investeringsrisico van € 500.000.

Vanwege (1) het bijna gehalveerde investeringsplafond ten opzichte van de budgetten voor 2016, (2) de groei in het leerlingenaantal in Hilversum die groter is dan voorzien en ook langer aanhoudt dan eerder verwacht, (3) de verscherpte eisen in het Bouwbesluit en de recent aangetrokken bouwkosten, waardoor het door het Rijk gestelde normbedrag niet meer toereikend is, schatten we de kans in op 50%.

5. Saldo inkomsten en uitgaven bijstand**Programma: 3 (Werken)****Bedrag: € 480.000 incidenteel****Kans: 50%**

In 2015 en 2016 was het budget voor de BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten) ontoereikend en is gebruik gemaakt van de landelijke vangnetregeling. Voor tekorten op het BUIG-budget geldt een getrapte vergoeding, waarbij tekorten deels worden gecompenseerd door het Rijk. Door de landelijke vangnetregeling wordt het eigen risico beperkt. Voor 2017 bedraagt het maximale eigen risico € 2,5 miljoen. In 2018 is het maximale eigen risico naar verwachting € 2,6

miljoen. Een hoger tekort op het BUIG-budget wordt gecompenseerd door de Vangnetregeling Participatiewet.

In de begroting 2018 is een bedrag van € 2,0 miljoen als nadeel verwerkt. Daarmee is er een doel bepaald om geen aanspraak te doen op de volledige vangnet, maar slechts voor 0,6 miljoen.

Het aanwezige risico voor 2018 is hiermee tweeledig:

- Het tekort (zonder vangnet) op de BUIG dient teruggedrongen te worden van € 3,9 miljoen in 2016 naar € 2,6 miljoen in 2018 en naar nul in 2020. Om dit te bewerkstelligen wordt ingezet op het stimuleren van de uitstroom en het zoveel als mogelijk beperken van de instroom. We doen dit o.a. op basis van het uitvoeringsplan Werk. Het risico is aanwezig dat het tekort minder snel afneemt en dat we meer gebruik dienen te maken van de vangnet. Het maximale risico is hierbij € 600.000 (Het verschil tussen het begrote tekort in 2018 (€ 2 miljoen) en het maximale risico (€ 2,6 miljoen). Wij schatten de kans van dit risico op 60%.
- Voor de Vangnetregeling geldt een aantal voorwaarden waar gemeenten aan moeten voldoen. Een commissie beoordeelt alle aanvragen. Het risico bestaat dat de aanvraag vangnetregeling wordt geweigerd als niet aan de voorwaarden wordt voldaan. Als een gemeente niet voldoet aan de voorwaarden, is het volledige tekort op de BUIG voor eigen rekening. Uitgaande van het begrote tekort zonder vangnet in 2018 van € 2,6 miljoen is het maximale risico dus € 600.000. Wij schatten de kans van dit risico op 20%.

Het is mogelijk dat beide risico's zich tegelijkertijd voordoen.

6. Herkeuringen WIA

Programma: 5 (Financiën en grondexploitaties)

Bedrag: € 1.500.000 incidenteel

Kans: 10 %

In het kader van de verscherpte herkeuringen WIA (voorheen WAO) loopt de gemeente een risico. Onbekend is of er nog (ex-)medewerkers van de gemeente Hilversum daadwerkelijk afgeschat gaan worden en zo ja, tegen welk percentage. Een lager percentage leidt tot extra lasten omdat de gemeente zelf de WW-uitkering of het wachtgeld betaalt. Vanwege de vele onzekerheden (aantal, leeftijd, inschaling, afschattingspercentage, huidige rechten op wachtgeld of WW, enz.) kunnen de werkelijke kosten aanzienlijk variëren. Tot dusver hebben bij voormalige personeelsleden, die een WAO c.q. WIA-uitkering hadden, geen daadwerkelijk afschattingen plaatsgevonden. Gezien de ervaringen bij andere gemeenten is er evenwel geen garantie dat er geen claims zullen binnen komen. Het risico blijft bestaan, omdat het UWV herkeuringen uitvoert. We schatten het maximale risicobedrag op € 1.500.000. We schatten de kans op 10%.

7. Grondexploitaties

Programma: 5 (Financiën en grondexploitaties)

Bedrag: € 948.000 incidenteel

Kans: 50%

Binnen de gemeente Hilversum worden de grondexploitaties jaarlijks geanalyseerd en geactualiseerd, omdat zich binnen grondexploitaties aanzienlijke risico's kunnen voordoen als gevolg van bijvoorbeeld marktontwikkelingen en saneringskosten. Voor alle verliesgevende grondexploitaties is een voorziening gevormd op basis van de in de Actualisering Grondexploitaties 2017 geraamde nadelige saldi. Het risico dat grondexploitaties nadeliger uitvallen dan voorzien is daarmee echter niet afgedekt. Vandaar dat de grondexploitaties tevens in de risicoparagraaf aan de orde komen.

Voor de risico-analyse met betrekking tot de grondexploitaties maken we onderscheid tussen enerzijds *prijrisico's*, die voor alle grondexploitaties in gelijke mate gelden, en anderzijds de *intrinsieke risico's van de afzonderlijke grondexploitaties*.

Wat betreft de *prijrisico's*: In de huidige markt is het moeilijk in te schatten hoe de prijzen zich in de nabije toekomst zullen ontwikkelen. Dit geldt zowel voor de baten- als voor de lastenkant. In de actualisering 2017 anticiperen wij op de marktomstandigheden door de baten en lasten met 2,0 % te laten stijgen. Dit doen wij op basis van de verwachtingen van:

- de consumenten-prijsindexen van het CBS (de verkoopcijfers van en de prijswijzigingen in de woningbouw);
- het Bureau Documentatie Bouwwezen (de kostenontwikkelingen van investeringen in vastgoed);
- de Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM): verkoopcijfers en prijswijzigingen in de woningbouw;
- diverse informatiebronnen op het internet betreffende grond-, weg- en waterbouw.

Afgezet tegen het bovengenoemde uitgangspunt van 2,0% voor de lasten en 2,0% voor de baten schatten wij het risico van afwijkende prijsontwikkelingen als volgt in:

- a. 1% extra kostenstijging ad. € 49.000
- b. 1% opbrengstendaling ad. € 194.000

Het maximale risico van de mogelijke tegenvallers (de kostenstijging plus de opbrengstendaling) ligt daarmee op € 243.000 (€ 49.000 + € 194.000).

Voor wat betreft de *intrinsieke risico's van afzonderlijke grondexploitaties*:

Elke grondexploitatie heeft haar eigen specifieke risico's en kansen. Onderstaand schema geeft de inschatting daarvan voor alle grondexploitaties, waarbij we een vergelijking hebben gemaakt tussen de inschatting bij de vorige actualisatie (maart 2016) en de nieuwste actualisatie (maart 2017).

bedragen x 1.000

Vergelijking risico's in jaren	actualisatie maart 2016	actualisatie maart 2017	verschil 2016 - 2017	opmerking
Negatieve risico's (kans x gevolg)	2.402	705	-1.697	vermindering negatieve risico's

Het bedrag aan risico's ter grootte van € 705.000 heeft vooral betrekking op de exploitatie Anna's Hoeve (€ 587.500) en bestaat verder uit een drietal kleinere risico's.

Als we alle risicobedragen van de afzonderlijke grondexploitaties en het risicobedrag van de prijsrisico's optellen, komen we op een totaal risicobedrag van € 948.000 (€ 243.000 + € 705.000). We schatten de kans op 50%.

8. Algemene uitkering gemeentefonds

Programma: 5 (Financiën en grondexploitaties)

Bedrag: € p.m structureel

Kans: p.m. %

De hoogte van de algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn afhankelijk van de Rijksuitgaven. Dit gaat op basis van het principe "samen de trap op en af". Meer rijksuitgaven betekent meer geld voor het gemeentefonds, minder rijksuitgaven betekent minder geld voor het gemeentefonds.

De minister van BZK heeft namens de stuurgroep herziening financiële verhoudingen een rapport naar de Tweede Kamer gestuurd. De stuurgroep doet in het rapport een aantal aanbevelingen die

oplossingen bieden om de financiële verhoudingen en specifiek de verdeling van het gemeentefonds te vereenvoudigen, en de stabiliteit te vergroten.

Besluitvorming over de aanbevelingen in het rapport en verdere uitwerking is aan het parlement en een nieuw kabinet. Indien wordt besloten tot een herziening zal voor de uitwerking een traject worden opgezet, waarbij gemeenten intensief zullen worden betrokken. Deze herziening kan herverdeeleeffecten met zich mee brengen.

Hoe groot eventuele herverdeeleeffecten voor Hilversum zijn en wanneer deze zullen gaan optreden is op dit moment niet te kwantificeren.

9. Zorg

Programma: 2 (Zorg)

Bedrag: € 900.000 incidenteel

Kans: 50%

Binnen het sociaal domein heeft de gemeente de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van diverse regelingen met een open-einde-karakter. Hierbinnen wordt gesproken over Nieuwe Zorgtaken refererend naar de decentralisaties WMO begeleiding en Jeugd die sinds 2015 tot de taken van de gemeente behoren. Rekeningcijfers kunnen in positieve, maar ook in negatieve zin afwijken van de begrotingsramingen. Op basis van de jaren sinds 2015 krijgen we steeds meer inzicht, maar blijven diverse onzekerheden bestaan. De belangrijkste onzekerheden hebben betrekking op de te verwachten normale instroom en/of uitstroom. Wel verwachten we op termijn, een groeiend beroep op de individuele voorzieningen, omdat ouderen steeds langer zelfstandig thuis zullen blijven wonen. In hoeverre gemeenten hiervoor gecompenseerd zullen worden door het Rijk, is nog niet bekend. In het algemeen hanteert het rijk bij de decentralisaties een zogeheten 'objectief' verdeelmodel waarbij het Rijk het macrobudget verdeelt aan de hand van objectieve criteria. De rijksbijdragen kunnen dus fluctueren.

Voor de nieuwe zorgtaken constateren wij dat wij deze taken in 2015 en 2016 binnen de aanwezige budgetten hebben kunnen uitvoeren en ook de fluctuaties in de vraag naar deze voorzieningen hebben kunnen opvangen. De aanwezige ruimte in de jaren 2015 en 2016 zijn inmiddels deels anders ingezet (WINST) en waren niet allemaal structureel van aard.

Ten aanzien van de uitvoering van de jeugdwet bestaan er naast de bovenstaande algemene risico's een aantal specifieke risico's:

- Ten aanzien van de uitvoering van de jeugdwet zien we een toenemend beroep op jeugdhulp (tot 2015 werd deze hulp provinciaal gefinancierd). Per 1 januari 2017 wordt deze persoonsvolgend gefinancierd, terwijl hiervoor in 2015 en 2016 subsidies zijn verleend. Het is onduidelijk of de gewijzigde financieringssystematiek gevolgen zal hebben voor de hoogte van de lasten.
- De toegang tot de jeugdzorg loopt niet alleen via het Sociaal Plein, maar ook via gemachtigde verwijzers zoals huisartsen, jeugdartsen, medisch specialisten en gecertificeerde instellingen, waardoor er minder grip is op de kosten van deze zorg.
- Afgelopen jaar zijn de kosten binnen de jeugdwet aanzienlijk gestegen. Het is onduidelijk of deze stijging zich door zal zetten.
- In overeenstemming met amendement A17-60 wordt de inzet van extra jeugd- en jongerenwerkers opgevangen binnen de aanwezige budgetten van programma 2. Gezien de bovenstaande risico's is het niet zeker of deze budgetten toereikend zijn.

10. Asbest sanering begraafplaatsen Noorder- en Zuiderhof en Bosdrift**Programma 1: Wonen en Leven****Bedrag: € 200.000 incidenteel****Kans: 60%**

Op de begraafplaatsen Noorderbegraafplaats, Zuiderhof en Bosdrift is mogelijk asbest aanwezig in de afdekplaten van de graven, op het maaiveld en in de bodem. Hiertoe wordt onderzoek uitgevoerd om vast te stellen of en in welke mate asbest aanwezig is en of sanering noodzakelijk is. De kans dat er asbest aanwezig is en dat er gesaneerd moet worden wordt geschat op 60% waarbij de kosten zijn ingeschat op €200.000.

11. Gasloos bouwen**Programma: 5 (Financiën en grondexploitaties)****Bedrag: p.m.****Kans: p.m.**

Het besluit om gasloos te gaan bouwen, kan een effect hebben op de grondprijs. De meerinvestering die ontwikkelaars moeten doen om gasloos te kunnen bouwen, kan zich terug vertalen in de grondprijs die geboden wordt. Echter, de grondprijs die in voorgaande fases geboden is, ligt hoger dan de minimale grondprijs die in de grondexploitatie is opgenomen. De kans dat de biedingen op de grond een negatief effect hebben op de grondexploitatie is nihil. Gasloos bouwen heeft daarmee geen budgettair effect op de begroting.

Er bestaat wel een risico dat de biedingen op de grond lager zijn dan ze zouden kunnen zijn wanneer er wel gas wordt aangelegd. Het is echter onbekend welk financieel effect hierbij te verwachten is. De biedingen uit eerdere aanbestedingen laten zien dat ontwikkelaars graag willen bouwen in Anna's Hoeve. De verwachting is dat het partijen bij de aanbesteding niet zal afschrikken.

12. Sloop van het voormalig UWV pand**Programma: 5 (Financiën en grondexploitaties)****Bedrag: € 762.000 incidenteel****Kans: 10%**

De vernieuwing van het stationsplein wordt ingang gezet met de sloop van het voormalig UWV pand aan het Stationsplein 25. De sloopkosten worden geraamd op €762.000 en zijn in het investeringsprogramma opgenomen. Op deze wijze kunnen we, als we te zijner tijd een grex openen voor de ontwikkeling van de grond, het krediet bij de grex betrekken. Hiervoor geldt dat er binnen 5 jaar nadat het krediet geactiveerd is, er een grex geopend moet zijn. Komt het niet binnen 5 jaar tot een grex, dan dient het krediet in één keer afgeschreven te worden. We achtte deze kans klein (10%) omdat de raad een visie op het stationsplein heeft vastgesteld waarin geen plaats is voor het bestaande gebouw. De tijdslimiet waarbinnen er een grex geopend moet worden, zorgt voor vermelding in deze risicoparagraaf.

13. Crailo**Programma: 5 (Financiën en grondexploitaties)****Bedrag: € 330.000 incidenteel****Kans: 10%**

De colleges van Hilversum, Laren en Gooise Meren zijn een onderzoek gestart of zij gemeenschappelijk de gronden van Crailo Noord en Zuid kunnen aankopen van de Provincie Noord-Holland. In 2017 is een beginselovereenstemming met de provincie Noord-Holland bereikt over het aankoopbedrag voor Crailo Noord en Zuid. Voor het onderzoek tot gemeenschappelijke aankoop worden kosten gemaakt. Deze worden geschat op een bedrag van circa € 600.000. In dit bedrag zijn

kosten voor eventuele nadere onderzoeken, het opstellen van een grondexploitatie, de te kiezen samenwerkingsvorm en de uitwerking van het koopcontract Crailo opgenomen. De gemeenten hebben een onderlinge verdeelsleutel afgesproken voor het delen van de kosten in de aanloopfase. De kosten ten laste van Hilversum bedragen maximaal € 330.000. Bij succesvol aankopen van Crailo Noord en Zuid, worden de kosten opgenomen in de gemeenschappelijke grondexploitatie. Er bestaat een risico dat de drie gemeenten niet tot aankoop over zullen gaan door het niet tijdig starten (binnen 5 jaar) van de grondexploitatie of omdat er geen overeenstemming komt de 3 gemeenten. In dat geval moeten de 3 gemeenten deze voorbereidingskosten ten laste van de exploitatie nemen. Kans dat dit risico zich voordoet, wordt op dit moment op 10% geschat.

14. Gemeentelijke herindeling

Programma: 4 bestuur

Bedrag: p.m.

Kans: p.m.

In opdracht van de provincie en de gemeenten is er een bestuurskrachtonderzoek uitgevoerd. Op het rapport (d.d. november 2016) is een groot aantal reacties gekomen dat geen eenduidig beeld gaf over de te volgen koers ter versterking van de bestuurskracht. De provincie is daarom een arhi-procedure gestart. De provincie koerst op maximaal 3 gemeenten in de regio, waarbij de samenstelling van de nieuwe gemeenten niet vooraf vast ligt. Duidelijk is wel dat de gemeenten Wijdemeren en Weesp onvoldoende scoren op hun bestuurskracht en niet alleen verder kunnen. Hilversum ondersteunt de noodzaak van versterking van de (regionale) bestuurskracht en stelt als stip op de horizon één gemeente. GS heeft een voorlopige conclusie getrokken waarin Wijdemeren zou moeten gaan fuseren met Hilversum. Om dit mogelijk te maken wordt het bestuur in Wijdemeren gevraagd zich hierover positief uit te spreken voor 7 november. Invoeringstermijn is in de ogen van de provincie uiterlijk 2023. 7 november besluiten GS of de arhi-procedure voor alle of enkele gemeenten wordt doorgezet of gestopt.

Elk herindelingsontwerp wordt getoetst door de minister van BZK op draagvlak, interne samenhang, bestuurskracht, evenwichtige regionale verhoudingen en duurzaamheid (toekomstbestendig en krachtig autonoom). De risico's voor de gemeente Hilversum zijn gezien de lopende besluitvorming bij GS, vooralsnog niet te kwantificeren, zowel positieve financiële effecten (financiële prikkels door het Rijk, meer doelmatige uitvoering en betere voorzieningen) als negatieve financiële effecten (inefficiënties en daarmee ondoelmatige uitvoering en verslechtering huidige financiële positie). Daarom schatten we dit risico vooralsnog in als een PM.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit alle financiële middelen waarmee financiële tegenvallers gedekt kunnen worden. Dit betreft zowel incidentele (éénmalige) als structurele (jaarlijks terugkerende) middelen. Ook gaat het om zowel reeds beschikbare middelen (zoals de algemene reserve) als beschikbaar te maken middelen (bijvoorbeeld door verhogen van de OZB).

Onderstaand overzicht toont de verwachte weerstandscapaciteit. Van de vermelde reserves (nummers 1,2 en 3) hebben alleen de 'algemene reserve, ongebonden' en de 'algemene reserve, gebonden' de functie om risico's op te vangen. De bestemmingsreserves hebben dat per definitie niet. Zij kunnen evenwel, als de algemene reserves tekort schieten, in geval van nood toch worden aangesproken.

Tabel: weerstandscapaciteit

bedragen x 1.000

	Incidenteel		Structureel	
Actueel	1. Algemene reserve, ongebonden		6. Onvoorzien	150
	2. Algemene reserve, gebonden	69.962	7. Stelpost autonome ontwikkelingen	1.700
	3. Vrije bestemmingsreserves	2.212		
	<i>subtotaal Actueel Incidenteel ('reserves')</i>	<i>72.173</i>	<i>subtotaal Actueel Structureel</i>	<i>1.850</i>
Potentieel	4. Verwachte winst uit verkoop niet-strategisch bezit	457	8. Onbenutte belastingcapaciteit	10.611
	5. Verwachte winst uit grondexploitaties	7.678		
	<i>subtotaal Potentieel incidenteel ('stille reserve')</i>	<i>8.135</i>	<i>subtotaal Potentieel structureel</i>	<i>10.611</i>
Totaal	<i>Totaal incidenteel</i>	80.308	<i>Totaal structureel</i>	12.461

Toelichting op de onderdelen van de weerstandscapaciteit

1. Algemene reserve 'ungebonden'

Met het ingaan van het nieuwe financiële beleid zal deze reserve opgaan in de Algemene reserve 'gebonden'.

2. Algemene reserve 'gebonden'

De zogenoemde 'algemene reserve, gebonden' is oorspronkelijk ingesteld als kapitaal, waarvan de rente ten gunste van de exploitatie wordt gebracht. In de praktijk wordt deze reserve echter al jaren als gewone algemene reserve gebruikt – dus om er aan te onttrekken om daarmee tekorten op te vangen, en er aan toe te voegen als overschotten op de jaarrekening dat toelaten.

De stand van de algemene reserve per 1 januari 2018 is € 73,9 miljoen en per 31 december 2018 € 70,0 miljoen. Voor het berekenen van de weerstandscapaciteit is uitgegaan van het vermogen per 31 december 2018. De verlaging is met name het gevolg van de actualisatie van het financiële beleid. Het financiële effect daarvan wordt voor € 3,4 miljoen gedekt door een onttrekking aan de algemene reserve.

3. Vrije bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves zijn - zoals de term aangeeft - bestemd voor de diverse doelen waarvoor ze zijn ingesteld. Ze vormen (als onderdeel van het eigen vermogen) een weerstandscapaciteit die kan worden aangesproken in het geval dat de algemene reserve tekort schiet. Twee categorieën bestemmingsreserves vormen hierop een uitzondering:

(1) bekleemde reserves. Dit zijn reserves die zijn bestemd voor de dekking van kapitaallasten. In deze categorie vallen de reserves 'Huisvesting/DHI', 'Project Larenseweg', 'Herinrichting Marktplaats' en 'De Vorstin' (zie staat van reserves). Ultimo 2018 zijn deze reserves 0. Dit is het gevolg van de nieuwe financiële verordening, waarin bepaald wordt dat er geen bestemmingsreserves gevormd worden ter dekking van kapitaallasten.

(2) andere reserves waarvan de bestemming moeilijk te wijzigen is (saldo per 31 december 2018: € 2,6 miljoen). Dit zijn bijvoorbeeld de reserves 'Decentralisaties Sociaal Domein', 'Buurtsportcoaches', 'Decentrale loonruimte' (zie staat van reserves).

Het geraamde totaal aan vrije bestemmingsreserves bedraagt per 31 december 2016 € 2,2 miljoen.

4. Verwachte winst uit verkoop niet-strategisch bezit

De 'stille reserve' bestaat uit overwaarde van bezittingen, dat wil zeggen het positieve verschil (als daar sprake van is), tussen de marktwaarde van die bezittingen en de waardering ervan op de balans (de 'boekwaarde'). Sinds enkele jaren loopt er een traject om het niet-strategische bezit van de gemeente te verkopen. Op deze manier kunnen we als gemeente een deel van de stille reserve verzilveren. Op dit moment is er in 2018 een opbrengst geraamd van € 750.000. Deze opbrengsten kunnen alleen tot de weerstandscapaciteit worden gerekend bij een positieve begroting / meerjarenschijf (immers alleen dan zijn ze vrij beschikbaar). In de jaarschijf 2018 is sprake van een voordelig saldo van € 457.000. Dit is het bedrag dat als 'stille reserve' wordt meegenomen.

5. Verwachte winst uit grondexploitaties

Op grond van de geldende verslaggevingsvoorschriften moeten verliezen op grondexploitaties worden afgedekt door een voorziening op het moment dat deze verliezen verwacht worden. Winsten mogen evenwel pas genomen worden als ze daadwerkelijk gerealiseerd zijn.

In 2018 en 2019 worden geen exploitaties afgesloten. In 2020 wordt een winst verwacht van circa € 7,7 miljoen op de exploitatie Anna's Hoeve.

6. Onvoorzien

Jaarlijks wordt in de begroting een post voor onvoorziene lasten opgenomen. Ten laste van dit budget mogen alleen uitgaven worden geboekt die voldoen aan de zogenoemde drie o's: onvoorzien, onontkoombaar en onuitstelbaar. Een deel van de tegenvallers kan dus met dit budget worden opgevangen. De post 'onvoorzien' in de programmabegroting 2018 en volgende jaren bedraagt structureel € 150.000.

7. Stelpost autonome ontwikkelingen

Voor het opvangen van autonome ontwikkelingen is in de meerjarenraming een stelpost geraamd die elk jaar € 850.000 hoger wordt. Binnen de horizon van deze programmabegroting – van 2018 tot en met 2022 – loopt de post op van € 0 (2018 is al benut) tot € 3,5 miljoen (2022). Dat is bij elkaar opgeteld € 8,5 miljoen. Daarmee wordt in de periode 2018-2022 gemiddeld een bedrag van € 1,7 miljoen toegevoegd aan de structurele weerstandscapaciteit.

8. Onbenutte capaciteit Onroerende zaakbelasting

De onbenutte OZB-capaciteit is het verschil tussen enerzijds de OZB-opbrengst bij het door de gemeente Hilversum vastgestelde tarief en anderzijds de opbrengst die zou worden behaald als de gemeente het tarief zou hanteren dat minimaal nodig is om in aanmerking te komen voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 Fvw (Financiële verhoudingswet). Dit landelijke (voor alle gemeenten gelijke) 'artikel 12 normtarief' is een gewogen percentage op basis van de economische waarde van de drie categorieën belastingobjecten (woningen, niet-woningen eigenaren en niet-woningen gebruikers). Het normtarief wordt elk jaar door het rijk vastgesteld en bedraagt voor 2018 (meicirculaire 2017): 0,1952%.

Het gewogen percentage van de gemeente Hilversum, op basis van de door de gemeenteraad voor 2017 vastgestelde tarieven, is 0,1274. Hilversum zit daarmee 0,0678% onder het normtarief.

Wanneer dit verschil wordt vermenigvuldigd met de opgetelde economische waarde voor de drie categorieën – € 15,7 miljard – dan levert dit een onbenutte OZB-capaciteit van € 10,6 miljoen op.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de aanwezige en de benodigde weerstandscapaciteit. Zoals getoond in de risicoprofieltabel hiervoor, en in de tabel hieronder, bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit € 1,5 miljoen incidenteel en € 249.000 structureel. Zoals getoond in de weerstandscapaciteitstabel hiervoor, en in de tabel hieronder, bedraagt de aanwezige weerstandscapaciteit € 80,3 miljoen incidenteel en € 12,5 miljoen structureel. Dit betekent een incidenteel weerstandsvermogen van 52,0 en een structureel weerstandsvermogen

van 50,1. Omdat een paar risico's niet gekwantificeerd zijn, is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit – en daarmee het weerstandsvermogen – enigszins geflatteerd. Tegelijkertijd is het verschil in benodigde en aanwezige weerstandscapaciteit zo enorm groot dat deze flatterende geen invloed heeft op het algemene beeld dat de gemeente Hilversum een buitengewoon goed weerstandsvermogen heeft.

Tabel: weerstandsvermogen

bedragen x 1.000

	aanwezige weerstandscapaciteit	benodigde weerstandscapaciteit	weerstands- vermogen	beoordeling
incidenteel	80.308	1.543	52,0	uitstekend
structureel	12.461	249	50,1	uitstekend
totaal	92.769	1.792	51,8	uitstekend

Om een 'algeheel weerstandsvermogen' te kunnen bepalen, moeten de incidentele en structurele cijfers bij elkaar worden opgeteld. Dat kan alleen als we bepalen hoe lang we, als dat nodig mocht zijn, mogelijke structurele tegenvallers willen laten drukken op incidentele weerstandscapaciteit. Het antwoord is: zo kort mogelijk, dus maximaal één jaar. Het is namelijk ongeschreven financieel beleid dat structurele tegenvallers in het eerstvolgende jaar meteen worden gecompenseerd met bezuinigingen. Dit voorzichtige en verantwoorde financiële beleid draagt er aan bij dat we de structurele weerstandscapaciteit zo min mogelijk aanwenden en om die reden qua omvang niet heel groot hoeft te zijn. Zoals de tabel laat zien, is het algehele weerstandsvermogen 51,8.

Hoe moeten we deze getallen waarderen? In het artikel 'Een norm voor het weerstandsvermogen' (B&G, oktober 2006) heeft Smorenberg een beoordelingstabel voor het weerstandsvermogen voorgesteld.

Categorie	Weerstandsvermogen	Beoordeling
A	>2	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	<0,6	Ruim onvoldoende

Aan de hand van deze beoordelingstabel vallen zowel het incidentele, het structurele als het algehele weerstandsvermogen van de gemeente Hilversum in de hoogste categorie en verdienen zij de beoordeling uitstekend. In vergelijking met de vorige begroting en de laatste jaarstukken laat het algemene weerstandsvermogen een stijgende lijn zien.

In het nieuwe financiële beleid van de gemeente Hilversum is als norm voor het weerstandsvermogen minimaal 1,0 vastgelegd. Deze norm wordt ruimschoots gehaald.

6.3 Onderhoud kapitaalgoederen

6.3.1 Inleiding

De paragraaf “Onderhoud kapitaalgoederen” gaat over het onderhoud van kapitaalgoederen door de gemeente. De gemeente Hilversum investeert of onderhoudt kapitaalgoederen als wegen, water, openbaar groen, riolering en gebouwen. Deze paragraaf “onderhoud kapitaalgoederen” valt conform het Besluit Begroting en Verantwoording, artikel 12, lid 2. Dit zijn maatregelen waarmee een kapitaalgoed gedurende de levensduur op een bepaald kwaliteitsniveau wordt gehouden. De uitgaven voor onderhoud worden in de begroting opgenomen en/of er wordt voor onderhoud via de begroting een onderhoudsvoorziening opgebouwd. Om te zorgen voor een compleet beeld over de stand van zaken rondom kapitaalgoederen, gaan wij in deze paragraaf ook in op de maatregelen die gaan over het investeren in kapitaalgoederen. Enkele voorbeelden zijn maatregelen over het vervangen van een kapitaalgoed, het uitbreiden van een kapitaalgoed of de renovatie van een kapitaalgoed.

Met het onderhoud van- en de investeringen in- de kapitaalgoederen is een substantieel bedrag gemoeid. Bepalend voor de omvang van die budgetten is het gekozen kwaliteitsniveau en de vertaling daarvan naar de maatregelen die nodig zijn om dat kwaliteitsniveau te realiseren. Per soort kapitaalgoed legt de gemeente Hilversum het ambitieniveau, de bijbehorende maatregelen en de kosten vast in een meerjarig onderhoudsprogramma (MOP) . De mate waarin wij één en ander periodiek actualiseren en inpassen in de begroting, is mede bepalend voor een gezonde en degelijke staat van de begroting. In het begrotingsjaar zelf beoordelen wij of de geplande werkzaamheden uit het MOP ook echt noodzakelijk zijn. Omgekeerd kan het voorkomen dat in een later jaar gepland onderhoud eerder moet plaatsvinden.

In het vervolg van deze paragraaf kapitaalgoederen geven wij de ontwikkelingen in het beleid en de uitvoering weer voor het begrotingsjaar 2018 op de gebieden: wegen, riolering, water, groen, en gebouwen. Per onderdeel zijn de beschikbare uitgavenbudgetten voor het onderhoud en de investeringen in beeld gebracht.

6.3.2 Wegen

Beleid

In het Handboek “Beheer Hilversum Buiten” (vastgesteld in 2009), is het beleid voor het beheer en onderhoud van wegen en openbare verlichting binnen de gemeente Hilversum vastgelegd. In 2010 is in het kader van de bezuinigingen het kwaliteitsniveau van de plus-gebieden in het handboek “Beheer Hilversum Buiten” teruggebracht naar het basisniveau.

Sinds 2015 werkt de gemeente Hilversum met een nieuw vervangingsprogramma voor de openbare verlichting in Hilversum in de vorm van duurzame led verlichting voor de zogenoemde armaturen. Het ambitieniveau van het programma onderhoud wegen van Hilversum is gebaseerd op een landelijk gehanteerd normenstelsel voor rationeel wegonderhoud. Voor de investeringen in wegen in 2016 houden wij rekening met een goede balans tussen het investeringsniveau en het kwaliteitsbeheer van de openbare ruimte. Het is van belang dat in het kader van veiligheid en leefbaarheid de kwaliteit van de openbare ruimte voor de korte en lange termijn gewaarborgd blijft. Daarnaast is er in 2007 een meerjarenprogramma onderhoud kunstwerken (bruggen en viaducten) opgesteld. Dit programma is de leidraad voor de investeringen in het onderhoud van kunstwerken. De uiteindelijke gemeten kwaliteit van de kunstwerken bepaalt of wij het programma volgen of daar gemotiveerd van afwijken.

Uitvoeren van het onderhoud

De meldingen van klachten over het actuele onderhoudsniveau van wegen binnen de gemeente Hilversum lopen via de Meldingen Openbare Ruimte. De achterstand van de gemeente in het onderhoudsniveau bedraagt ongeveer zeven procent. Dit gemiddelde percentage is gebaseerd op metingen die gedaan zijn in 2013, voornamelijk in het onderhoud van open verharding (voetpaden). Landelijk wordt dit percentage als aanvaardbaar beschouwd.

Voor 2018 hebben wij - naast het lopende klein onderhoud - op de volgende locaties groot onderhoud gepland:

Het aanbrengen van een nieuwe asfaltdeklaag:

- Larenseweg (rijbaan)
- Emmastraat (rijbaan in samenhang met project Gooilandplein)
- Wittekruislaan (rijbaan en fietspad)
- Luitgarderweg (rijbaan)
- Melkpad (rijbaan)
- Steijnlaan (rijbaan)
- Snelliuslaan (achterpad)
- Graaf Wichmanstraat (achterpad)
- Utrechtseweg/Berkenlaan (reparatie kruising)
- Utrechtseweg/Beukenlaan (reparatie kruising)
- Utrechtseweg/Plataanweg (reparatie kruising)

Het aanbrengen van een asfalt slijtlaag (exacte straten nog niet bekend i.v.m. ophalen buurtagenda's):

- Boomborg Noord
- Trompenberg Noord
- Oosterengweg
- Kolhornseweg
- Sporthavenpad
- Staatsliedenbuurt (in overleg met rioolwerkzaamheden)

Het herstellen van klinker- en tegelverharding rijbanen en voetpaden (exacte straten nog niet bekend i.v.m. ophalen buurtagenda's):

- Boomborg Noord
- Trompenberg Noord
- Oosterengweg
- Centrum
- Kerkelanden
- Staatsliedenbuurt
- St Vitusbuurt
- Riebeeckkwartier

Uitvoering investeringen

In 2018 gaan wij op diverse locaties in Hilversum de wegen vernieuwen. Hierbij hebben wij zoveel mogelijk gekozen voor een integrale aanpak, door verhardingswerkzaamheden te combineren met rioleringswerken en investeringen in openbaar groen. Daarnaast wordt de dynamische afsluiting van het centrum vervangen.

De volgende wegen worden vernieuwd:

- Boomberg
- Raadhuiskwartier fase 4
- Hyacintenlaan
- Noord
- Staatsliedenbuurt
- Van Riebeeckweg
- NW Villagebied

Van de volgende gebieden wordt de openbare verlichting vernieuwd, waarbij wij LED-verlichting installeren:

- Zon en Maanstraat
- Valkenhoflaan
- Naarderstraat
- Koninginneweg
- Diverse straten in Boomberg
- Melkpad
- Heidestraat
- Diverse straten in de Zeverijnbuurt
- Bosdrift
- Diverse straten rond 't Hoogt van 't Kruis
- Egelshoek
- Noodweg
- Torenlaan

bedragen x € 1.000

progr	Wegen	jaarrekening 2016	begroting 2017	begroting 2018
1	Onderhoudslasten	2.990	3.076	3.142
1	Investerings	6.349	2.828	2.723
	Totaal	9.339	5.904	5.865

Relevante beleidsnota's

1. Visie Hilversum Buiten, (2004)
2. Meerjarenprogramma onderhoud kunstwerken (2007)
3. Hilversum Buiten handboek Beheer (2009)
4. Duurzaam Hilversum 2016-2020

6.3.3 Riolering

Areaal

Tot de kapitaalgoederen van de riolering behoren alle openbare voorzieningen die aanwezig zijn voor de gemeentelijke zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Het gaat om riolen, rioolgemalen, bufferbassins en bijkomende voorzieningen.

Beleid

Het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) bevat de beleidsuitgangspunten voor de exploitatie van het riool en de financiële consequenties daarvan en beslaat steeds een periode van vijf jaar. Het GRP is geactualiseerd in 2015 en heeft betrekking op de periode 2015-2020. Het opstellen van een rioleringsplan berust op een wettelijke verplichting die is neergelegd in de Wet Milieubeheer.

Het uitvoeren van het onderhoud

Het onderhoud van het gemeentelijke rioolstelsel omvat onder meer het reinigen, ontstoppen en repareren van riolen en kolken, dagelijks beheer van rioolgemalen en het vegen van straten. Per jaar reinigen wij ongeveer 15% van het totale areaal aan riolen. De kolken worden twee keer per jaar geleeagd.

Daarnaast behoort ook het opsporen en zo mogelijk saneren van foutieve aansluitingen op het riool en het opsporen van onjuiste interne koppelingen tot het takenpakket van de gemeente. De dienstverlening aan onze inwoners en ondernemers is een belangrijke, dagelijkse bezigheid.

Het uitvoeren van de investeringen

Jaarlijks wordt aan het gemeentebestuur een uitvoeringsprogramma voorgelegd waarin de vervangingsinvesteringen zijn opgenomen. In het GRP 2015-2020 is het beleid opgenomen om riolen die aan vervanging toe zijn te “relinen”. Bij relinen wordt niet de hele buis vervangen, maar verstevigen wij de bestaande buis aan de binnenkant zodat deze daarna weer decennialang mee kan. De kosten hiervan zijn veel lager en daardoor kunnen wij elk jaar meer kilometers riool aanpakken. Dit is dringend nodig omdat zo’n 60 kilometer riolering in slechte staat is. Het uitvoeringsprogramma betreft deels het relinen van de riolering, en deels het vervangen van de riolering. Riolen worden vervangen als riooltracés worden gewijzigd, en/of op die plaatsen waar ook de openbare weg (verharding en bomen) in aanmerking komt voor onderhoud.

In 2018 zijn in de volgende wegen renovatieprojecten voor de riolering gepland:

- Boomborg fase 1
- Raadhuiskwartier fase 4
- Staatsliedenkwartier fase 1
- Noord fase 1
- Hyacintenlaan
- NW Villagebied
- Oude Amersfoortseweg

bedragen x € 1.000

progr	Riolering	jaarrekening 2016	begroting 2017	begroting 2018
1	Onderhoudslasten	1.240	1.368	1.327
1	Investeringen	1.946	2.360	1.683
1	Toevoeging voorziening afboeking activa riolering	2.722	2.151	2.151
	Totaal	5.908	5.879	5.161

Relevante beleidsnota's

1. Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2020.
2. Uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2012-2015

6.3.4 Water

Areaal

Het betreft de waterbodems en oeverbeschermingen van alle openbare oppervlaktewateren en vijvers in de stad. Daarnaast is de gemeente Hilversum eigenaar van het Hilversums Kanaal.

Beleid

Baggeren is nodig om vaarwegen op diepte te houden voor de scheepvaart en voor overige waterpartijen. Via het baggeren waarborgt de gemeente Hilversum dat het water van de vaarwegen voldoende doorstroomt en verbetert de gemeente de waterkwaliteit.

Onderhoud waterbodems en beschoeiingen

Na het bijstellen van het vaarwegprofiel van het Hilversums Kanaal is nautisch baggeren van het kanaal niet meer nodig. Een rapport van adviesbureau ATMilieuAdvies (uit april 2013) bevestigt dat de actuele doorvaartdiepte voldoende is.

Het beheer van de overige stadswateren is op orde. Voor het beschermen van de oevers zijn rond en/of langs de meeste waterpartijen houten of stalen beschoeiingen aanwezig. Er zijn beperkte mogelijkheden tot preventief of curatief onderhoud van beschoeiingen. Er zijn beperkte bedragen beschikbaar voor klein onderhoud. Voor het vervangen van de beschoeiingen komt het Hilversums Kanaal (2018) in aanmerking. Deze werkzaamheden lopen door tot 2020. Daarna komen de waterpartijen van het sportpark Loosdrecht en de Hilversumse Meent in beeld voor werkzaamheden die de beschoeiingen vervangen en de oevers beschermen.

Het uitvoeren van het onderhoud (waterbodems en beschoeiingen)

Het accent ligt op het opheffen van calamiteiten. De omvang hiervan is niet op voorhand te kwantificeren. In 2018 is er geen structureel onderhoud aan waterbodems en beschoeiingen gepland.

Het uitvoeren van investeringen (beschoeiingen en sluizen)

Het vervangen van beschoeiingen en onderhoud van sluizen geschiedt via het investeringsprogramma. In 2018 wordt de beschoeiing van het Hilversums Kanaal vervangen. Van Sluis 't Hemeltje wordt de aandrijving vervangen.

bedragen x € 1.000

progr	Water	jaarrekening 2016	begroting 2017	begroting 2018
1	Onderhoudslasten	87	108	108
1	Investerings	146	558	702
	Totaal	233	666	810

6.3.5 Groen

Beleid

In het Handboek "Beheer Hilversum Buiten" (vastgesteld in 2009) en in het Groenbeleidsplan 2030 (vastgesteld in 2013) is het beleid voor het beheer en onderhoud van het openbaar groen en de bomen vastgesteld. In 2010 is in het kader van de bezuinigingen het kwaliteitsniveau van de plusgebieden in het handboek Beheer Hilversum Buiten teruggebracht naar het basisniveau, met uitzondering van het groen rondom het Raadhuis. De programma's omvatten zowel het beleid over het onderhoud als de investeringen voor (het herinrichten) van het openbaar groen. De gemeente zoekt aansluiting bij de zonering-niveaus van het Handboek Beheer Hilversum Buiten. Op dit moment zijn de budgetten voor groen voldoende voor het onderhoud en de noodzakelijke renovatie.

Het beleid met betrekking tot bomen is vastgelegd in het Groenbeleidsplan en in het Handboek Beheer Hilversum Buiten. De ambitie van de gemeente Hilversum is een structureel gezond, divers bomenbestand. Om dit te bereiken, voert de gemeente jaarlijks een VTA inspectie uit. De resultaten neemt zij mee in het programma boomverzorging. Op dit moment zijn de budgetten voor bomen voldoende voor het onderhoud en de noodzakelijke renovatie.

De nota Impuls voor extra groen is in de Raad van 28 september 2016 voorgelegd. In deze nota zet de gemeente Hilversum in op zeven sporen en zoekt zij aansluiting met de ambities en maatregelen uit het groenbeleidsplan 2030. Voor één van die sporen heeft de Raad in januari 2016 een krediet van € 120.000 vrijgegeven voor het toevoegen van extra groen in het centrum.

Het uitvoeren van onderhoud

Tot juli 2018 voert SBS, net zoals in de voorgaande jaren vanaf 2007 de onderhoudswerkzaamheden groen en bomen uit, conform het onderhoudsbestek groen. Voor sommige werkzaamheden is een bepaalde frequentie vastgesteld. Andere werkzaamheden toetsen wij op vooraf overeengekomen beeldkwaliteit. In 2017 is gestart met de voorbereidingen van een mogelijke Europese aanbesteding van het beheer onderhoud openbare ruimte.

Het uitvoeren van de investeringen

Bij het uitvoeren

van investeringen wordt zoveel mogelijk gekozen voor een integrale benadering. Waar mogelijk stemt de gemeente de werkzaamheden aan het groen af met gelijktijdige werkzaamheden aan infrastructurele werken zoals: het vervangen van afgeschreven wegen, rioleringswerkzaamheden en projecten. Het kan voorkomen dat wij grotere renovatiewerkzaamheden aan groen apart uitvoeren, omdat de levensduur van het groen niet altijd dezelfde is als die van riolen en andere infrastructurele voorzieningen.

In 2018 wordt op de volgende locaties het openbaar groen gerenoveerd en de bomen vervangen:

Bomen:

- Lijsterbeslaan fase 1
- Snelliuslaan
- Van Dijkstraat tussen Verschurenstraat en de Stroeslaan
- Vingboonstraat, Stalpaertstraat, Dorsmanstraat en Vennecoolstraat.

Daarnaast worden kastanjabomen vervangen vanwege de kastanjabloedingsziekte.

Plantsoenen:

- Middenberm Laan 40-45
- Bijenmeent en Goudwespmeent
- Stephensonlaan
- Van Gelderlaan, Speijklaan en Zaenlaan
- Willibrorderslaan - Ludgeruslaan

bedragen x € 1.000

progr	Groen	jaarrekening 2016	begroting 2017	begroting 2018
1	Onderhoudslasten	2.905	3.142	3.583
1	Investeringen	444	368	151
	Totaal	3.349	3.510	3.734

Relevante beleidsnota's

1. Visie Hilversum Buiten, 2004
2. Hilversum Buiten handboek Beheer, 2009
3. Groenbeleidsplan 2030 (vastgesteld begin 2013)
4. Duurzaam Hilversum 2016-2020

6.3.6 Kantoorgebouwen

Beleid

Voor het Raadhuis, het Stadskantoor en de kantoorvilla zijn, in samenspraak met onze eigen gebouwenbeheerders, door externe bureaus meerjarige onderhoudsplannen opgesteld. Deze

meerjarige onderhoudsplannen voor de kantoorgebouwen zijn de zogenoemde MOP's. De gemeente actualiseert de MOP's periodiek. Jaarlijks wordt voor de MOP's een vast bedrag gereserveerd waaruit wij alle toekomstige onderhoudslasten kunnen betalen.

In 2016 zijn de drie MOP's onderverdeeld in een eigenaars- en een gebruikersdeel. De kosten die zijn gemoeid met het eigenaarsonderhoud zijn in 2017 ondergebracht bij het team Vastgoed en Installaties van Openbare Ruimte. De lasten van het dagelijkse/gebruikersonderhoud zijn achtergebleven bij het team Serviceportaal van de afdeling Interne Dienstverlening. De gemeente financiert het eigenaarsonderhoud uit de voorziening onderhoud stadskantoren. In 2018 wordt € 406.000 toegevoegd aan het budget voor het te verwachten onderhoud van de stadskantoren. Voor het dagelijkse/gebruikersonderhoud is voor de kantoorgebouwen een budget beschikbaar van € 422.000.

Het verduurzamen van het eigen vastgoed waar de kantoorgebouwen deel van uitmaken, is een belangrijke opgave in ons duurzaamheidsbeleid. De maatregelen zijn uitgewerkt in de uitvoeringsprogramma's 2012-2015 en 2016-2020 en voeren wij momenteel uit.

Het uitvoeren van het eigenaars onderhoud/gebruikersonderhoud (dagelijks onderhoud)

Raadhuis Dudokpark 1

In januari 2017 is het MOP Raadhuis geactualiseerd. Het geactualiseerde MOP heeft een looptijd van 30 jaar (periode 2017-2056). Het MOP is een dynamisch document. Jaarlijks wordt aan de hand van een schouw bepaald wat wij dat jaar gaan uitvoeren en wat wij eventueel door kunnen schuiven naar latere jaren. Ook het naar voren halen van later geplande werkzaamheden komt voor, bijvoorbeeld vanuit het oogpunt van efficiëntie. Het geplande eigenaarsonderhoud voor 2018 bedraagt € 75.000 (inclusief btw) en bestaat uit het onderhoud van de kozijnen, ramen en deuren, dakbedekking, tegel- en schilderwerk.

Het geplande dagelijkse onderhoud voor 2018 bedraagt € 238.000 (inclusief btw) en bestaat uit voornamelijk uit binnen schilderwerk en onderhoud aan de elektrische installaties.

Stadskantoor Oude Enghweg 23

Het stadskantoor is in 2009 opgeleverd. Op basis van het in 2015 opgestelde MOP bedraagt het geplande eigenaarsonderhoud voor 2018 € 93.000 (inclusief btw). Dit bestaat uit onderhoud van kozijnen, ramen en deuren, werkzaamheden aan de elektrische installaties en aan de vaste keukenvoorzieningen. Het geplande dagelijkse onderhoud voor 2018 bedraagt € 97.000 (inclusief btw) en bestaat voornamelijk uit het onderhoud van de verwarmingsinstallatie.

Kantoorvilla Oude Enghweg 21

Op basis van het in 2015 opgestelde MOP bedraagt het geplande eigenaarsonderhoud voor 2018 € 2.000 (inclusief btw). Dit bestaat uit gepland onderhoud voor het schilderwerk. Het geplande dagelijkse onderhoud voor 2018 bedraagt € 3.000 (inclusief btw) en bestaat uit diverse onderhoudswerkzaamheden.

Huisvesting 1^e Loswal

Voor de huisvesting van de Gemeentewerf bedraagt geplande dagelijkse onderhoud € 16.000. Dit bestaat uit diverse kleine onderhoudswerkzaamheden. Voor het overige beheer is een budget van € 30.000 beschikbaar. De uitgaven worden gedekt uit een totaal budget van € 46.000.

Huisvesting afdeling Werk, Inkomen en Zorg

Voor de huisvesting van de afdeling Werk, Inkomen en Zorg (WIZ) wordt een pand gehuurd aan de Wilhelminastraat. Het geplande dagelijkse onderhoud bestaat uit diverse kleine onderhoudswerkzaamheden en wordt gedekt uit het beschikbare budget van € 422.000. Het huidige huurcontract van de locatie Wilhelminastraat loopt tot 1 januari 2022.

Het uitvoeren van investeringen

Integrale technische beveiliging

De huidige systemen voldoen niet meer aan het informatieveiligheidsbeleid van de gemeente. In 2018 komt er één integraal inbraakbeveiligingssysteem voor de gemeentelijke kantoorpanden. Onderdeel van dit systeem zijn de overige installaties als: de camerabeveiliging, de toegangscontrole en de sleutel sluitsystemen.

Het vervangen van de noodstroomaggregaat

Het huidige aggregaat voldoet niet meer aan de eisen. Het vervangen van het aggregaat is noodzakelijk om de kosten van de serverruimte te reduceren. Dit besluit past ook bij de duurzaamheidsoverwegingen van de gemeente.

Overbruggingskrediet noodzakelijke vervanging faciliteiten

In afwachting van de besluitvorming rondom het Toekomstgericht werken is in 2018 een overbruggingskrediet beschikbaar om de meest urgente zaken op te pakken. Het gaat hierbij voornamelijk om een aantal maatregelen in de keuken en de vervanging van meubilair.

bedragen x € 1.000

progr	Kantoorgebouwen	jaarrekening 2016	begroting 2017	begroting 2018
4	Onderhoudslasten (kantoren)	332	374	422
4	Onderhoudslasten (locatie Loswal)	18		49
4	Investeringen		380	575
4	Toevoeging voorziening onderhoud	617	406	406
	Totaal	967	1.160	1.452

Relevante beleidsnota's

1. Meerjaren onderhoudsplannen Raadhuis (2017) en Stadskantoor (2015)
2. Uitvoeringsprogramma duurzaam Hilversum 2012-2015
3. Duurzaam Hilversum 2016-2020

6.3.7 Onderwijshuisvesting

Beleid

Onderwijshuisvesting is een wettelijke taak voor de gemeente. De gemeente stelt in overleg met de schoolbesturen meerjarenplannen op voor de onderwijshuisvesting. Voor nieuwbouw en het uitbreiden van de onderwijshuisvesting stelt de gemeente investeringsbudgetten beschikbaar. Via het investeringsprogramma legt de gemeente vast welke investeringsbudgetten er in de komende vier jaar voor onderwijshuisvesting beschikbaar zijn. Het investeringsbedrag is in 2018 € 4.150.000, waarvan € 1.730.000 is gereserveerd voor de toekomstige huur voor de te bouwen Mytyschool op Monnikenberg. Door toevoegingen van € 1.151.000 uit de begrotingen 2019, 2020 en de gesloten box komt het netto investeringsbedrag voor 2018 uit op € 3.571.000. In dit bedrag is € 141.000 bestemd voor de vervanging van onderwijsleerpakketten. De vervanging van onderwijsleerpakketten wordt vanaf 2018 beschikbaar gesteld in de vorm van een exploitatiebudget i.p.v. investeringskrediet. Daarnaast worden de kosten voor het saneren van asbest van € 75.000 niet meer geactiveerd. Daardoor komt het investeringsbedrag in 2018 uit op € 3.355.000. Het dagelijkse onderhoud, en het levensduur verlengend onderhoud van de scholen zijn taken van de schoolbesturen. De schoolbesturen hebben de mogelijkheid om te investeren in het verduurzamen van de schoolgebouwen. De kosten voor het verduurzamen van de schoolgebouwen zijn voor het schoolbestuur. De gemeente biedt wel een duurzaamheidslening aan voor het bestaande (maatschappelijke) vastgoed. De maatregelen zijn uitgewerkt in het programma Duurzaam Hilversum 2016-2020.

Voor het onderhoud van de gymlokalen in het primair onderwijs is een onderhoudsvoorziening ingesteld om de kosten van het geplande onderhoud gelijkmatig over tien jaren te spreiden. Aan deze voorziening wordt jaarlijks een bedrag toegevoegd om de gymzalen op het vereiste niveau te houden/krijgen. In 2018 is dat een bedrag van € 125.000. Het beschikbare budget voor onderhoud is gebaseerd op een meer jaren onderhoudsplan dat we elke vier jaar actualiseren.

Het uitvoeren van het onderhoud

In het meer jaren onderhoudsplan zijn in 2018 voor de volgende gymzalen werkzaamheden gepland:

- Vervangen kozijnen gymzaal Lorentzschool
- Vervangen dakbedekking gymzaal Dubbeldekker
- Vervangen dakbedekking gymzaal Elckerlyc

Het uitvoeren van investeringen

In 2018 zijn onder meer de volgende investeringen gepland:

- Het upgraden van de gymzaal Montessorischool
- Het uitbreiden van de praktijkruimte Gooise Scholen Federatie
- Het uitbreiden van de Wilgetoren (Verenigde Scholen Alberdingk Thijmcollege)
- Het vervangen van de nieuwbouw, nieuwbouw gymzaal en peuterspeelzaal STIP-Sterrenschool
- Het uitbreiden van de J.H. Donnerschool
- Zorgen voor extra capaciteit voor de gymzaal Oost

bedragen x € 1.000

progr	Onderwijshuisvesting	jaarrekening 2016	begroting 2017	begroting 2018
2	Investeringen	3.791	2.358	3.355
2	Toevoeging voorziening onderhoud	325	125	125
	Totaal	4.116	2.483	3.480

Relevante beleidsnota's

1. Onderwijshuisvestingsbeleid (OHVB) en –meerjarenplanning 2017-2024
2. Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs Hilversum 2016
3. Onderwijs huisvestingsprogramma 2018
4. Meer jaren onderhoudsplan gymlokalen t.b.v. primair onderwijs (2015-2034)
5. Duurzaam Hilversum 2016-2020

6.3.8 Overig maatschappelijk vastgoed

Beleid

De gemeente bezit speelgelegenheden, buitensportaccommodaties en panden voor sociale, culturele en welzijnsdoeleinden, sporthallen (inclusief zwembad), kinderopvang, begraafplaatsen, parkeergarages en panden van de voormalige afdeling grondzaken. Het noodzakelijk onderhoud wordt beschreven in een meerjarenonderhoudsplan (MOP) voor de periode 2015-2024. Met dit plan richt de gemeente zich op het sober en doelmatig in stand houden van het maatschappelijk vastgoed. Om de onderhoudslasten gelijkmatig over de jaren te verdelen, stelt de gemeente een onderhoudsvoorziening in. Hieraan voegen wij in 2018 een bedrag van € 1.054.000 toe.

Het bezit van maatschappelijk vastgoed is een kerntaak van de gemeente. Op basis van strategische, juridische en financiële overwegingen wordt jaarlijks door het College van B&W bepaald welke objecten de gemeente de komende jaren af kan staan.

Het verduurzamen van het eigen vastgoed is een belangrijke opgave in het duurzaamheidsbeleid. De maatregelen hebben wij uitgewerkt in de twee uitvoeringsprogramma's 2012-2015 en 2016-2020. Deze plannen voert de gemeente momenteel uit.

Uitvoering onderhoud

In het meerjarenonderhoudsplan zijn in 2018 onder andere voor de volgende panden werkzaamheden gepland.

Panden Kinderopvang

- Van Hogendorpstraat 1b, Peuterspeelzaal De Ribbelhoek, het vervangen van de dakbedekking
- Rembrandtlaan 30, Brink Hilversum buitenschoolse opvang en kinderdagopvang, het vervangen van de dakbedekking
- Augustinushof 61a, De Speeldoos, het vervangen van de dakbedekking
- Goudenregenlaan 3, Peuterspeelzaal Dribbel, het vervangen van de dakbedekking en het onderhoud van de verwarmingsinstallatie

Panden Sociaal Cultureel Werk

- Edisonstraat 47, het vervangen van de mechanische- en natuurlijke ventilatie
- Geuzenweg 84, Wijkcentrum De Geus, schilderwerk
- Meent 5, Wijkcentrum Kruisdam, het vervangen van de mechanische- en natuurlijke ventilatie en het schilderwerk
- Meent 4b, Jongerencentrum 't Web, schilderwerk
- Zoutmanlaan 3, Buurthuis Zoutkeet, schilderwerk
- Eemnesserweg 7a, Tejater Achterom, het vervangen van de dakbedekking
- Noorderweg 96, schilderwerk
- Koninginneweg 44, Poppodium De Vorstin, het vervangen van de elektrische installaties

Sportgebouwen

- Sporthal Kerkelanden, werkzaamheden veiligheidsinstallatie
- Sportcomplex De Lieberg, werkzaamheden beglazing
- Sportzaal De meent, schilderwerk
- Sporthal Dudok Arena, schilderwerk, onderhoud verwarmingsinstallatie en vervangen van elektrische installaties.
- Dudok Tribune, schilderwerk

De hiervoor benodigde budgetten worden rechtstreeks uit de voorziening gehaald en drukken niet op de exploitatie. Alleen ten behoeve van het onderhoud kunst is een exploitatiebudget opgenomen.

Panden begraafplaatsen/crematorium

Met ingang van 1-8-2016 is de Stichting Begraafplaatsen en Crematorium Hilversum verantwoordelijk voor het beheer en de exploitatie van de begraafplaatsen en het crematorium. De gemeente blijft eigenaar van de panden. De gemeente is daarmee verantwoordelijk voor het eigenaarsonderhoud. De meerjarenonderhoudsplannen (MOP's) voor zowel begraafplaats Zuiderhof/crematorium als voor de Noorderbegraafplaats zijn in juni 2017 geactualiseerd voor de periode 2017-2036. In het meerjarenonderhoudsplan is in 2018 o.a. het vervangen van de inbraakmeldinstallatie gepland voor de Noorderbegraafplaats.

Parkeergarages

In het meerjarenonderhoudsplan is in 2018 met name onderhoud gepland aan de vaste verkeersvoorzieningen van parkeergarage Gooise Brink. Het gaat daarbij om het vervangen van de

slagboominstallatie en het vervangen van de kaartlees/geef- en betaalautomaten en het datasysteem. Daarnaast zijn werkzaamheden gepland voor het belijnen van de parkeervakken.

Uit te voeren investeringen

Met ingang van 2014 zijn de vervangingsinvesteringen voor buitensportaccommodaties in het investeringsprogramma opgenomen. Door een andere rolverdeling wat betreft de verantwoordelijkheid van de gemeente bij de levering (en de kwaliteit) van het drinkwater, investeren wij in 2018 in een eigen watervoorziening voor elk clubgebouw op de diverse, gemeentelijke sportparken. Zodat deze straks over een eigen nutsvoorziening, watermeter en leidingnet beschikken.

Daarnaast vervangen wij twee kunstgrasvelden op sportpark Loosdrecht. Wij nemen de bezorgdheid (diverse uitzendingen van televisieprogramma Zembla) over de gezondheid en veiligheid van kunstgrasvelden bijzonder serieus. Ondanks het feit dat het RIVM eind 2016 heeft onderzocht (en gerapporteerd) dat het veilig is om te sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat zoeken wij in samenspraak met de clubs en experts naar alternatieven voor het ingestrooide rubbergranulaat. Het gaat dan om kunstmatige rubbersoorten die aan de strenge consumenteneisen voldoen (TPE en EPDM).

bedragen x € 1.000

progr	Overig maatschappelijk vastgoed	jaarrekening 2016	begroting 2017	begroting 2018
1	Investeringen ov maatschappelijk vastgoed (sport)	-	836	832
div	Investeringen duurzaamheidsmaatregelen	90		
1	Investeringen Vorstin	78		
div	Toevoeging voorziening onderhoud maatsch vastgoed	1.355	1.357	1.022
3	Toevoeging groot onderhoud parkeergarages	142	142	142
1	Investering aanp begraafpl/crematorium Zuiderhof	3.481		
1	Toevoeging voorz groot onderhoud begraafplaatsen	65	101	101
	Totaal	5.211	2.436	2.097

Relevante beleidsnota's:

- Meerjarenonderhoudsplan maatschappelijk gemeentelijke gebouwen (panden sociaal, cultureel, welzijn, sporthallen (incl. zwembad), kinderopvang, begraafplaatsen, parkeergarages en panden van de voormalige afdeling grondzaken (2015-2034)
- Meerjarenonderhoudsplan buitensportaccommodaties (2015-2034)

6.4 Financiering

6.4.1 Inleiding

Naast het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) stelt ook de wet Financiering Decentrale Overheden (wet FIDO) een financieringsparagraaf verplicht.

Tevens is in artikel 212 van de gemeentewet voorgeschreven dat de raad een financiële verordening vaststelt.

Op 5 juli 2017 heeft de raad de nieuwe “financiële verordening gemeente Hilversum 2018” vastgesteld en deze treedt in werking op 1 januari 2018. De financiële verordening van 2014 wordt daarbij ingetrokken.

In de financiële verordening zijn regels opgenomen inzake de doelstellingen en de te hanteren richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie.

De hoofduitgangspunten daarbij zijn dat de risico's worden geminimaliseerd en dat de kosten zo laag mogelijk gehouden worden. In de financieringsparagraaf in begroting en rekening wordt ingegaan op de actuele situatie rond de dekking van de financieringsbehoefte in het betreffende jaar.

6.4.2 Beleid

De gemeente hanteert het systeem van integrale financiering. Dit houdt in dat voor de gemeentelijke organisatie als geheel de financieringsbehoefte c.q. het financieringstekort bepaald wordt; er wordt dus niet voor iedere investering of grondexploitatie apart geleend. Alle rentebaten en -lasten worden verzameld in het taakveld Treasury en daarna toegerekend aan de gemeentelijke producten op basis van de zogenoemde omslagrente. Voor de begroting 2018 is deze bepaald op 1,4%. (2017: 1,5%)

6.4.3 Dekking financieringstekort

De financieringsbehoefte wordt bepaald door het verloop van verschillende kasstromen: de kasstromen vanuit de exploitatie, het investeringsplan, de grondexploitaties en de kasstromen m.b.t. de leningen. Deze kasstromen lopen niet altijd synchroon. Daarom is het nodig om de ontwikkeling van de liquiditeit in de gaten te houden, en wanneer nodig, geld te lenen.

Op basis van de reguliere begroting 2018, het investeringsprogramma voor 2018, de uitvoering van de grondexploitaties in 2018 (op basis van de actualisatie 2017), en de aflossingen op langlopende leningen is de financieringsbehoefte voor 2018 berekend op € 16 miljoen.

De langlopende schuld komt daarmee eind 2018 uit op afgerond € 152 miljoen

(zie ook de bijlage: Staat van langlopende geldleningen zoals opgenomen in de uiteenzetting van de financiële positie & 8.7).

Op basis van de meerjarenraming is tevens een prognose van de langlopende schuldpositie opgesteld, zie & 6.4.9.

6.4.4 Renterisico's, kasgeldlimiet en renterisiconorm

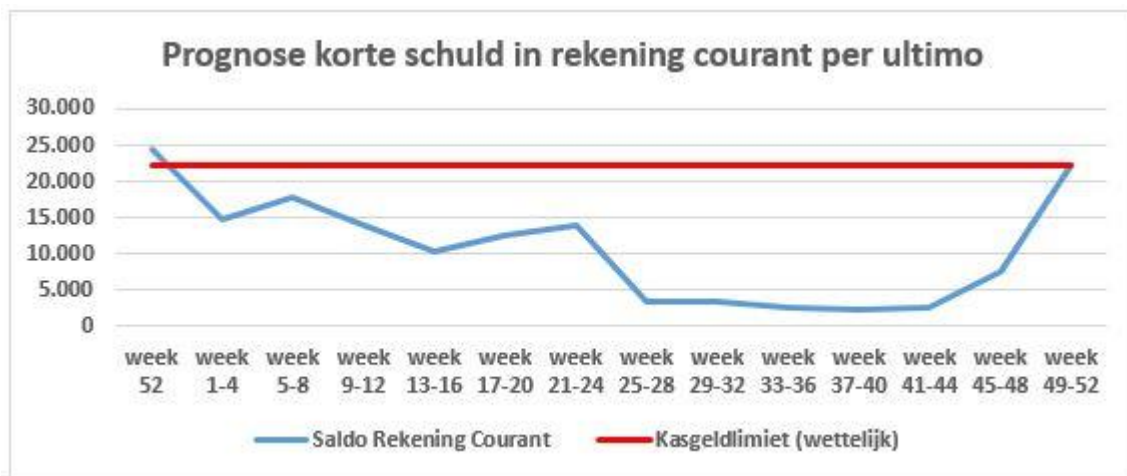
Bij het risicobeheer op de gemeentelijke financiering wordt onderscheid gemaakt in kortlopende financiering en langlopende financiering. Kortlopende financiering (ook wel vlottende schuld genoemd) heeft betrekking op leningen met een looptijd korter dan één jaar.

Leningen met een looptijd langer dan één jaar vallen onder de langlopende financiering.

Renterisico's op korte financiering (kasgeldlimiet)

Om het renterisico te beperken is de omvang van de korte schuld wettelijk, conform de Wet Fido, gelimiteerd tot 8,5% van het begrotingstotaal van een gemeente (= kasgeldlimiet). Deze grens is gesteld om te voorkomen dat een te groot gedeelte van het financieringstekort met kortlopende middelen (vaak goedkoop) wordt gedekt. Kortlopende financiering kent een relatief groot renterisico: Bij korte looptijden moeten bestaande leningen vaker worden vervangen met steeds opnieuw de onzekerheid over het actuele rentepeil op het moment van aantrekken van de nieuwe lening. Voor het jaar 2018 bedraagt de kasgeldlimiet 8,5% maal € 261 miljoen is € 22,2 miljoen. Zolang het tarief voor de korte rente lager is dan het tarief voor de lange rente, wordt de kasgeldlimiet optimaal benut.

Op basis van de reguliere exploitatie, de te verwachten investeringen, de uitvoering van de grondexploitaties in 2018 en mutaties in de langlopende leningen zal de korte schuldpositie in 2018 naar verwachting het volgende beeld laten zien.

Figuur 4.1 (Bedragen maal € 1.000)

In de loop van het jaar toont de stand van de korte schuldpositie een wisselend beeld. Dit beeld wordt vooral veroorzaakt door de ontvangsten van de woonlasten die voornamelijk in de maanden februari t/m mei zijn geconcentreerd en de uitkering uit het BTW-compensatiefonds die begin juli aan de gemeente wordt uitgekeerd. De grootste uitgaven vinden plaats in de maanden januari en december. Naar verwachting zal eind december 2017 de kasgeldlimiet worden overschreden en zal er in januari 2018 een langlopende lening worden afgesloten om onder de kasgeldlimiet te kunnen blijven.

Renterisico's op langlopende financiering (renterisiconorm)

Langlopende financiering wordt aangetrokken als het wettelijk maximum voor de kortlopende schuld (kasgeldlimiet) is bereikt.

De maximale omvang van aan te trekken langlopende leningen is gekoppeld aan de renterisiconorm. Deze norm geeft het maximaal te lenen bedrag aan dat per jaar onderhevig mag zijn aan rentewijzigingen. De renterisiconorm bevordert de spreiding van de aflossingen van de langlopende leningen en daarmee de renterisico's over de jaren.

De renterisiconorm is 20% van het begrotingstotaal.

Voor het jaar 2018 bedraagt de renterisiconorm 20% maal € 261 miljoen is € 52,2 miljoen.

Bij het aantrekken van langlopende financieringsmiddelen wordt de looptijd en het aflossingsritme zodanig gekozen, dat het renterisico onder de daarvoor voorgeschreven norm blijft.

Leningen met een gelijkmatig aflossingsritme verdienen daarbij de voorkeur.

Naast de renterisiconorm wordt er gekeken naar de meerjarige financieringsbehoefte. De looptijd van nieuwe leningen wordt hierop afgestemd.

	Renterisiconorm en renterisico's van de langlopende schuld per 1 januari 2018 t/m 2021	2018	2019	2020	2021
1	Begrotingstotaal	261.468	242.954	245.403	239.443
2	vastgesteld percentage (Wet Fido)	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm (1 x 2)	52.294	48.591	49.081	47.889
4	Risico vaste schuld herfinanciering	16.986	15.645	12.690	13.077
5	Ruimte onder risiconorm (3-4)	35.307	32.946	36.391	34.812

Tabel 4.1 Berekening renterisiconorm (bedragen x € 1.000)

De bedragen genoemd onder 4 zijn de bedragen die in de jaren 2017 t/m 2021 moeten worden afgelost op de lening portefeuille. (zie ook tabel 4.2)

Figuur 4.2 (bedragen x € 1.000)

Uit bovenstaande tabel 4.1 en figuur 4.2 blijkt dat de risiconorm in 2018 niet overschreden gaat worden. Tevens blijkt dat ook de komende jaren geen overschrijding van de renterisiconorm wordt verwacht.

6.4.5 Profiel huidige leningenportefeuille

Het totaalbedrag aan leningen per 1 januari 2018 is geraamd op € 153,1 miljoen, verdeeld over 32 leningen. De rentepercentages variëren tussen de 0,917% en 4,715%.

In de vorige paragraaf is uitgelegd dat Hilversum ruim binnen de rente risiconorm blijft.

Dit komt omdat het aflossingspatroon van de bestaande leningenportefeuille voldoende gespreid is.

Hilversum heeft slechts 1 lening waarvan de rente tussentijds zal worden herzien (renteconversie).

Bij dit type leningen is het renterisico het grootst, maar binnen de portefeuille van Hilversum is deze van ondergeschikt belang. In onderstaande figuren wordt de samenstelling van onze leningenportefeuille samengevat voor wat betreft looptijden en rentepercentages per 1 januari 2018.

Figuur 4.3

Figuur 4.4

Uit figuur 4.3 blijkt dat het grootste deel van de lening schuld per 1 januari 2018 (92,425 mln.) een looptijd heeft van 25 jaar.

Uit figuur 4.4 blijkt dat het grootste deel van de lening schuld per 1 januari 2018 (58,330 mln.) gefinancierd is tegen een rentepercentage tussen de 4% en 5%.

Het gemiddelde rentepercentage van de lening schuld per 1 januari 2018 is 3,08%.

Gevoeligheidsanalyse

Tabel 4.1 in paragraaf 6.4.4 geeft onder meer informatie over de aflossingen op onze bestaande leningen in de jaren 2018 t/m 2021. De tabel hieronder geeft aan wat, uitgaande van herfinanciering van deze aflossingen (met andere woorden: de schuld neemt niet toe of af), de financiële gevolgen zijn als het rentepercentage waartegen herfinanciering plaatsvind 1% hoger wordt dan de geraamde 2% zoals vermeld in paragraaf 6.4.8 (deze bedragen verdubbelen bij een 2% hoger rentepercentage dan geraamd en worden ze drie keer zo hoog bij een 3% hoger rentepercentage dan geraamd)

Aflossingen op huidige portefeuille	aflossings- bedrag	hogere rentelasten per 1% rentestijging			
		2018	2019	2020	2021
Herfinanciering aflossingen 2018 tegen 1% hoger dan geraamd	16.986	170	170	170	170
Herfinanciering aflossingen 2018 tegen 1% hoger dan geraamd	15.645		156	156	156
Herfinanciering aflossingen 2018 tegen 1% hoger dan geraamd	12.690			127	127
Herfinanciering aflossingen 2018 tegen 1% hoger dan geraamd	13.077				131
Totale extra rentelasten (indicatief) bij een rentestijging van 1% ten opzichte van het geraamde rentepercentage 2018 van 2,0%		170	326	453	584

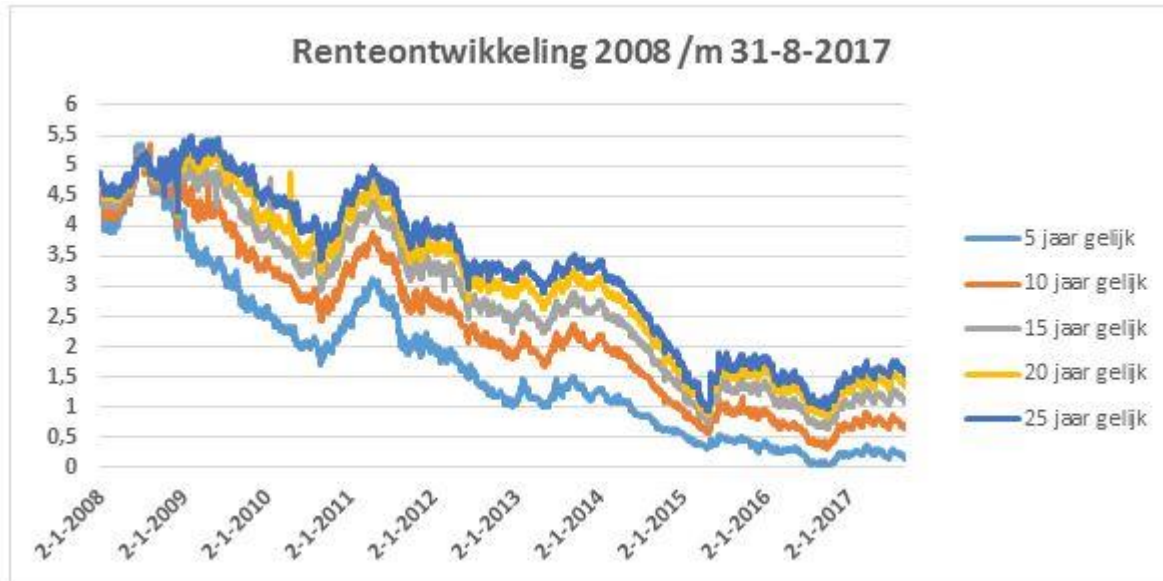
Tabel 4.2 Extra rentelasten bij herfinanciering (bedragen x € 1.000)

6.4.6 Rente

De rentelasten worden zowel bepaald door de omvang van de schuld als door het rentepeil. Het doen van betrouwbare voorspellingen over de renteontwikkeling is niet eenvoudig. Een groot aantal factoren is hierop van invloed, zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling van de economische groei. Sinds 2009 wordt de rente sterk beïnvloed door de schuldenproblematiek en de economische crisis in Europa. Zowel de korte rente als de rente voor langlopende leningen zijn op dit moment nog steeds relatief laag.

6.4.7 Renteontwikkeling

Het jaar 2017 kenmerkt zich door lage tarieven van zowel de korte als de lange rente. Gedurende het jaar 2017 zien we dat de tarieven voor langlopende leningen stijgen.

Figuur 4.5 Historische Renteontwikkeling 2008-2017

Figuur 4.6 Renteontwikkeling 2017

De BNG Bank, onze huisbankier, en andere financiële instellingen voorzien dat: de lange rentetarieven zullen mede onder invloed van een aantrekkende inflatie naar verwachting wat gaan oplopen.

Naar aanleiding van de verwachting dat de lange rentetarieven zullen gaan stijgen wordt onderzocht of we de huidige leningenportefeuille kunnen herstructureren.

Onderzocht wordt of het toekomstige renterisico en de financiële gevolgen van toekomstige rentestijgingen te verminderen is.

6.4.8 Rentelasten

In de begroting 2018 gaan we ervan uit dat de gemeente lang geld zal kunnen aantrekken tegen 2,0% (begroting 2017 1,75%) uitgaande van een looptijd van 25 jaar en tegen 0,15% (begroting 2017 0,35% voor kort geld met een looptijd < 1 jaar. (onder kort geld valt de rekening courant positie bij de BNG.)

Onderstaand staatje geeft een overzicht van de te verwachten rentelasten.

In 2018 bedragen deze € 4.693 miljoen.

De rentelasten worden via een rente omslagpercentage verdeeld over de programma's.

Het rente omslagpercentage komt voor 2018 uit op 1,4% (2017: 1,5%).

Rentelasten	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Rente gespecificeerd naar:			
- Rente van bestaande langlopende leningen	5.257	4.803	4.353
- Rente van nieuw aan te trekken leningen	160	315	320
- Rente van kortlopende financieringsmiddelen	4	50	20
Totaal	5.421	5.168	4.693

Tabel 4.3 Lasten financieringsfunctie (bedragen x € 1.000)

De rentelasten van de langlopende leningen wordt jaarlijks lager omdat gedurende het jaar relatief dure leningen worden afgelost. De herfinanciering vindt momenteel plaats tegen lagere rentetarieven (prognose 2%) dan het gemiddelde rentepercentage van de huidige leningen is 3,08%.

Rentetoerekening per 2018		
a	Externe rentelasten over korte en lange financiering	4.693
b	Externe rentebaten	-20
c = a + b	Totaal door te rekenen externe rente	4.673
d1	Rente die toegerekend moet worden aan grondexploitaties	-163
d2	Rente projectfinanciering die aan betreffend taakveld moet worden toegerekend	
e = c + d1 + d2	Saldo, door te rekenen externe rente	4.510
f1	Rente eigen vermogen	0
f2	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	0
g = e + f1 + f2	De aan taakvelden (programma's inclusief overhead) toe te rekenen rente	4.510
h	De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-4.662
i = g + h	Renteresultaat op het taakveld treasury	-152

Tabel 4.4 doorbelasting rente aan Taakvelden (bedragen x € 1.000)

De gemeente kiest er voor, conform de aanbevelingen van het BBV, geen rente over het eigen vermogen te berekenen. Het rentepercentage van de aan de taakvelden toe te rekenen rente is afgerond op 1,4%.

Omdat het omslagpercentage iets hoger is dan het berekende omslagpercentage wordt er meer rente toegerekend aan de taakvelden dan de werkelijke externe rentelasten en ontstaat er op het taakveld Treasury een voordelig renteresultaat voor 2018 van € 122.000.

6.4.9 Prognose langlopende schuld

In figuur 4.5 worden de rente en aflossingsverplichtingen voor de komende jaren weergegeven op basis van de huidige lening portefeuille plus de te verwachten nieuw af te sluiten leningen in de periode 2018 t/m 2021.

Uit de grafiek blijkt dat de aflossingsverplichtingen in de jaren 2018 en 2019 rond de € 16 miljoen liggen en dat vanaf 2020 de aflossingsverplichtingen dalen.

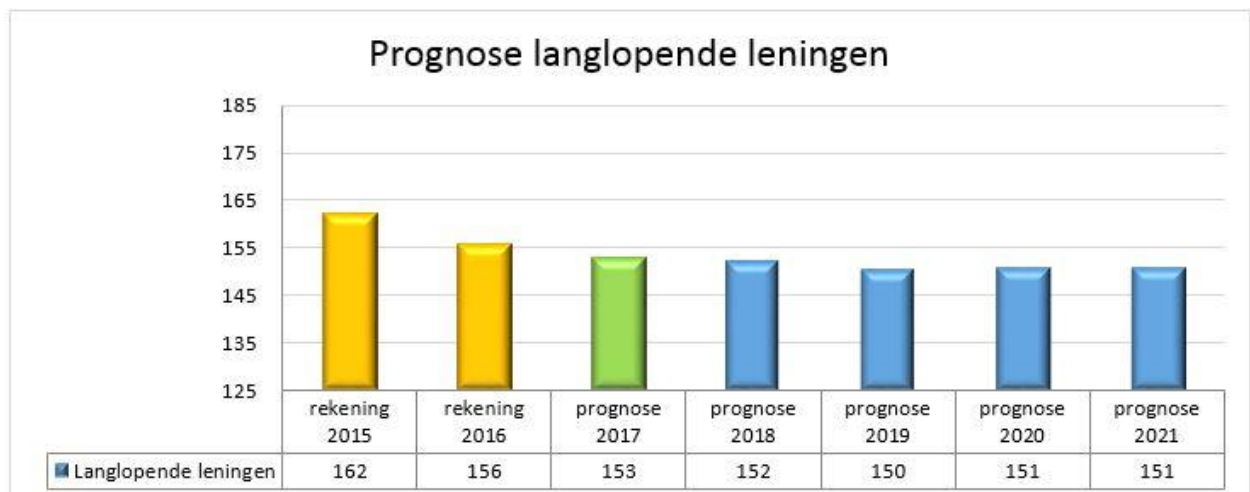
Vanzelfsprekend zullen er ook na 2021 nieuwe leningen worden aangetrokken. Deze leningen leiden vanzelfsprekend tot nieuwe rente- en aflossingsverplichtingen, deze zijn in de grafiek **niet** opgenomen.

Omdat de meerjarenraming loopt t/m 2021 is er op dit moment geen inschatting te maken van de financieringsbehoefte na 2021.

Figuur 4.7 Rente en aflossingen (bedragen x € 1.000)

De prognose van de langlopende schuld is opgesteld op basis van de meerjarenraming van de begroting 2018, inclusief het Investeringsprogramma 2018 -2021, de prognose van het verloop van de grondexploitaties in de jaren 2018-2021 (conform actualisatie grondexploitaties 2017) en de kasstromen met betrekking tot de mutaties in de lening portefeuille.

Figuur 4.8 Prognose langlopende schuld (bedragen x € 1 miljoen)

De verwachting is dat de omvang van de lening schuld zich de komende jaren zal stabiliseren rond de 151 miljoen. Dit is mede het gevolg van de opbrengsten van grondverkoop zoals die geraamd zijn in de jaren 2018, 2019 in de grondexploitatie Anna's Hoeve.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn kengetallen opgenomen die een beeld geven van de financiële positie van de gemeente Hilversum. Deze worden hier niet nogmaals opgenomen.

Stationsgebied

Binnen de gemeente worden plannen ontwikkeld voor het Stationsgebied.

Hierover heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden.

Hieronder wordt een indicatie gegeven van de schuldontwikkeling als het Stationsgebied wordt ontwikkeld. Het gaat hierbij om een uitgaventotaal van ongeveer € 43 miljoen.

De aankoop van het Gak gebouw heeft reeds plaatsgevonden voor een bedrag van € 5 miljoen in 2016 en maakt deel uit van de jaarrekeningcijfers van 2016.

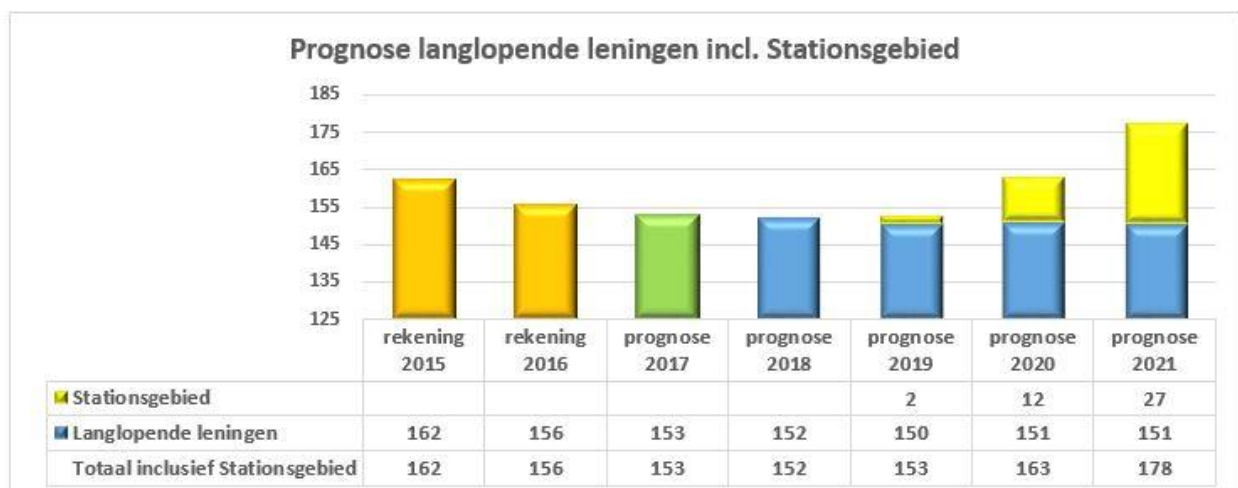
Uitgangspunt is de volgende financiële fasering bij het Stationsgebied;

fasering Stationsgebied	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal
Investerings	1	2	10	15	14	43

Tabel 4.5 Uitgaven Stationsgebied (bedragen x € 1 miljoen)

De investeringen in het Stationsgebied doen de lening schuld extra groeien vanaf 2019 t/m 2022.

De € 1 miljoen van 2018 heeft betrekking op de sloopkosten van het Gak gebouw en is opgenomen in het investeringsprogramma 2018 en maakt derhalve al deel uit van de prognose van het schuldverloop exclusief het Stationsgebied.

Figuur 4.9 Prognose inclusief Stationsgebied (bedragen x € 1 miljoen)

De lening schuld als gevolg van de ontwikkeling van het Stationsgebied bedraagt eind 2021 € 27 miljoen.

Ook andere ontwikkelingen, zoals op het Arenapark, kunnen er toe leiden dat de schuld de komende jaren verder oploopt.

6.5 Bedrijfsvoering

6.5.1 Inleiding

De paragraaf bedrijfsvoering is een verplichte paragraaf volgens het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV; art 9 lid 2 sub e). De paragraaf moet “ten minste inzicht [geven] in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering” (BBV art 14).

De term ‘bedrijfsvoering’ verwijst naar de inzet van bedrijfsmiddelen om de bedrijfsdoelen te behalen. Die bedrijfsmiddelen zijn: personeel, informatie, organisatie, financiën, automatisering, communicatie en huisvesting (‘PIOFACH’). Volgens de toelichting op het BBV dienen al die bedrijfsvoeringsaspecten in de paragraaf te worden behandeld en moet er bovendien “een relatie [...] worden gelegd met het uitvoeren van de programma’s in het programmaplan.” (Toelichting op het BBV, artikel 14, Staatsblad 2003 nr 27, p. 58).

Omdat deze begroting betrekking heeft op 2018, moet zij niet alleen voldoen aan de eisen van het BBV, maar ook aan de eisen van de nieuwe financiële verordening van de gemeente Hilversum, die per 1 januari 2018 van kracht wordt. Volgens die verordening (art 19 lid 3) moet de paragraaf bedrijfsvoering tenminste de volgende informatie bevatten:

1. de omvang, opbouw en ontwikkeling van het personeelsbestand en de loonkosten;
2. de kosten van inhuur derden;
3. de huisvestingskosten;
4. de automatiseringskosten;
5. de budgetten voor de raad, de griffie, de rekenkamer en de accountant.

Deze paragraaf is als volgt opgebouwd:

In de onderdelen personeel tot en met automatisering bespreken we de beleidsmatige kant van de bedrijfsvoering. Kort gezegd: we behandelen de doelen op het gebied van bedrijfsvoering in 2018, en de acties die daarbij horen. Dit doen we systematisch, door de PIOFACH-aspecten langs te lopen. In de laatste drie onderdelen van de paragraaf presenteren we de cijfermatige informatie die de nieuwe financiële verordening verplicht stelt, en lichten die toe.

6.5.2 Personeel

Doorontwikkeling managers en medewerkers

De ontwikkelingen vanuit programma Buurten en het implementeren van de Omgevingswet vragen een doorontwikkeling van de houding en het gedrag van de betrokken medewerkers en managers. Hierbij staan centraal: (1) samenwerking, (2) werken vanuit de bedoeling, niet vanuit regels en procedures, en (3) kunnen variëren in rolneming. Hiertoe zullen we in 2018 een praktijkgericht ontwikkeltraject ‘Lerende Organisatie’ starten. In begrotingsprogramma 4, bij ‘Effectief en efficiënt bestuurd stad’, onder ‘2. Verandering rolneming bestuur en organisatie’ leest u hier meer over. Het ontwikkeltraject zal worden bekostigd uit het concern-opleidingsbudget.

Sociaal werkgeverschap

Hilversum heeft als doelstelling om in 2025 tenminste 10 mensen uit het doelgroepregister in dienst te hebben. Sinds 1 januari 2015 hebben we meerdere pogingen gedaan om mensen uit het doelgroepregister in dienst te nemen. Door meerdere oorzaken heeft dat in eerste instantie niet tot het gewenste resultaat geleid. Een andere werkwijze heeft in de eerste helft van 2017 geleid tot de plaatsing van 4 mensen. Het doel voor 2018 is 5 mensen uit het doelgroepregister in dienst te hebben. Het budget hiervoor bedraagt in 2018 € 100.000 (oplopend naar € 225.000 in 2025).

6.5.3 Informatievoorziening

Privacy en informatiebeveiliging

Als gevolg van de Europese privacywetgeving van mei 2016 moet onze organisatie in 2018 een onafhankelijke ‘privacy officer’ hebben. Vooruitlopend op de wetgeving hebben we deze rol voor de jaren 2016 en 2017 tijdelijk ingevuld, om daarmee een verbeteringslag te kunnen maken en ons goed voor te kunnen bereiden op deze nieuwe wetgeving. In 2017 gaan we ons inzetten om samen met de regiogemeenten deze functie structureel in te vullen. Dit maakt een fulltime functie mogelijk en vergroot de gewenste onafhankelijkheid van de functionaris. Mocht regionale invulling niet slagen, dan vullen we de rol binnen onze organisatie in.

In 2016 hebben we door middel van workshops, *phishing tests* en *mystery guests* een proef gedaan met het voeren van een uitgebreide bewustwordingscampagne informatieveiligheid en privacy. Op basis van de positieve ervaringen hieruit en de noodzaak om scherp te blijven op deze onderwerpen, hanteren we deze initiatieven vanaf 2017 als een structurele activiteit. Hiertoe is met Begroting 2017 een budget gereserveerd voor informatieveiligheid: voor de inhuur van de functionaris, de bewustwordingscampagne en de jaarlijks uit te voeren (externe) audits.

In 2018 laten we enkele van de in 2017 ingevoerde technische beveiligingsmaatregelen testen. De in de periode van april 2018 tot april 2019 te behalen doelen met betrekking tot informatiebeheer en informatieveiligheid werken we uit in het eerste kwartaal van 2018 (in overeenstemming met de Archiefverordening 2013 en het Informatiebeveiligingsbeleid 2015-2018).

Inzicht in vastgoed

Op 7 juni 2017 heeft de raad een amendement aangenomen dat stelt dat er een Plan van Aanpak moet komen voor de implementatie van alle aanbevelingen voortkomend uit het ‘Rekenkameronderzoek Vastgoedbeheer’ dat op 26 april is gepubliceerd. Deze aanbevelingen sluiten aan bij de doelstellingen van het project Basis Op Orde, waar het team Vastgoed & Installaties eerder in 2017 mee is gestart. In het kader van deze paragraaf is met name de vijfde aanbeveling relevant: “de vastgoed- en financiële informatie in [...] een [...] Vastgoed Management Informatiesysteem op orde te brengen en [...] daarvoor de benodigde capaciteit beschikbaar te stellen”.

Het doel van het project Basis Op Orde is het vastgoedbeheer zo in te richten dat (1) de kans op fouten kleiner wordt (risicomanagement), (2) er op eenvoudige wijze (weinig handelingen) betrouwbare vastgoedrapportages gemaakt kunnen worden voor het bestuur; (3) er op basis van inzicht gestuurd kan worden op het exploitatieresultaat (kosten, opbrengsten, en het verschil daartussen). Dit betekent onder meer: het opstellen van een moederlijst van alle objecten, het inrichten van de administratie, het vaststellen van werkprocessen, de aanschaf van een vastgoedbeheersysteem en zorgen voor voldoende capaciteit.

Onder programma 5 is € 15.000 begroot voor een licentie op een vastgoedbeheersysteem en € 50.000 voor de inhuur van capaciteit.

Inzicht in inhuur

Inhuur is een complexe aangelegenheid. Er zijn allerlei soorten inhuur: (a) ter vervanging van zieke medewerkers; (b) voor de tijdelijke opvulling van moeilijk vervulbare vacatures; (c) voor een klus die specialistische expertise vereist, die we niet ‘in huis’ hebben; (d) voor kortdurende projecten, ter uitvoering van politieke wensen, waarvoor binnen de normformatie geen capaciteit is; (e) voor werkzaamheden die worden bekostigd uit een externe geldstroom waarvan de continuïteit onzeker is; (f) voor werk dat structureel is, maar ten behoeve waarvan er (nog) geen toestemming is voor uitbreiding van de normformatie, en waarbij we de wet overtreden als we het werk niet, of niet op tijd, verrichten – denk aan het afhandelen van aanvragen voor ondersteuning op grond van de Participatiewet of de Wmo.

Bij de jaarrekening 2016 bleken de uitgaven voor inhuur meer dan € 3 miljoen hoger dan voorzien, zonder dat de raad tussentijds was ingelicht. De wethouder verantwoordelijk voor P&O heeft naar aanleiding daarvan aan de raad toegezegd dat hij (1) hij in het vervolg de raad zal informeren als er

meer wordt ingehuurd dan voorzien; (2) hij daarbij inzichtelijk zal maken waar de overschrijding heeft plaatsgevonden; (3) als er beleidsmatige keuzes worden gemaakt, die keuzes worden voorzien van de personele gevolgen die bij die keuzes horen. (T17/168). Om deze toezegging gestand te doen, is in de zomer van 2017 een project gestart om de inhuur beter in kaart te brengen. Het doel van dit project is om te zorgen dat we maandelijks een actueel inzicht in de inhuur hebben – zowel geboekte kosten, aangegane verplichtingen als prognoses tot het jaareinde. Het moet steeds duidelijk zijn waar er overschrijdingen zijn of dreigen, en om wat voor soort inhuur het dan gaat. Het college kan dan beter sturen op de inhuur die een gevolg is van incidentele politieke wensen, de directie kan beter sturen op de ‘bedrijfsvoeringsinhuur’ (borgen van de continuïteit van de lopende werkzaamheden).

Inzet op een datagedreven organisatie

De gemeente wil zich ontwikkelen naar een netwerkorganisatie waarin open data-uitwisseling een belangrijke pijler is. Data stelt ons in staat om beter te monitoren, te voorspellen, de effectiviteit van interventies te beoordelen, en te leren. Doelen van (ster)programma's kunnen versneld worden gerealiseerd.

In samenwerking met drie marktpartijen maken we in 2018 een open data platform. Dit wordt de basis voor een Smart City ontwikkeling waarin bewoners, bedrijven en de gemeente met behulp van digitale technologie gezamenlijk werken aan een leefbare stad. Voor de gemeente zelf zal dat platform in eerste instantie vooral bruikbare informatie bieden voor de Omgevingswet en de sterprogramma's Buurten, Centrum en Media. Eind 2018 zal er op het platform informatie beschikbaar zijn over buurtpeilingen, wijkmonitoren, buurtinitiatieven, projecten en de pilot Omgevingswet. De jaarlijkse kosten voor het platform bedragen € 60.000.

Op dit moment is er in onze organisatie geen centrale datastrategie, met als gevolg (1) te veel versnippering en (2) te veel éénmalig gebruik. We gaan een centrale dataomgeving opzetten met als uitgangspunt: éénmalige vastlegging, op zodanige wijze dat meervoudig gebruik mogelijk is. Dit vereist extra personele inzet in 2018, waarvoor we € 80.000 uittrekken.

6.5.4 Organisatie

Samenwerking met Gooise Meren

De samenwerking met de gemeente Gooise Meren concentreert zich vooralsnog op twee terreinen: (1) 'Streekarchief' en (2) ICT. Daarnaast wisselen we kennis en ervaring uit op het gebied van personeel en organisatie.

Ad 1. In 2018 willen we komen tot een fusie of een verregaande samenwerking van de archiefdiensten van Gooise Meren en Hilversum. Zo zijn we beter in staat om te voldoen aan de wettelijke eisen en kunnen we de archivering en de dienstverlening verder optimaliseren. Of het fusie of samenwerking wordt, hangt af van wat de raden van de twee gemeenten besluiten in het najaar van 2017.

Ad 2. In 2018 willen we op het gebied van ICT het volgende samen gaan doen:

- een gezamenlijke ICT-helpdesk starten;
- het delen van elkaars ICT ruimte, zodat we, indien nodig, een beroep kunnen doen op elkaar. Hiertoe wordt een netwerkverbinding aangelegd tussen Hilversum en Gooise Meren. In 2018 wil I²CT een van haar datacenters verhuisd hebben naar Gooise meren.

Of we ook op andere onderdelen van de bedrijfsvoering stappen zullen zetten in de samenwerking met Gooise Meren, is afhankelijk van de besluitvorming van de provincie Noord-Holland in het kader van de Wet ARHI (Algemene regels herindeling). In november 2017 neemt de provincie een besluit of er wel of geen herindeling komt in onze Regio.

6.5.5 Financieel beheer

Financieel beheer en AO/IC

Met ingang van 2019 zal niet langer de accountant, maar het college een rechtmatigheidsverklaring moeten afgeven betreffende de jaarrekening. De accountant zal zich beperken tot een verklaring over de 'getrouwheid' (zeg: of de cijfers kloppen).

In Hilversum willen we ons echter niet beperken tot rechtmatigheid. We willen dat het college een 'in control verklaring' of 'verklaring van goed bestuur' kan afgeven (zie financiële verordening Hilversum 2018, artikel 24). Er is sprake van 'goed bestuur' als de bedrijfsvoering op alle niveaus dusdanig op orde is dat met redelijke mate van zekerheid kan worden gesteld dat de doelstellingen (strategisch, operationeel, rapportage, *compliance*) worden gerealiseerd. Daarvoor is het volgende nodig:

- De bedrijfsprocessen zijn effectief en efficiënt ingericht; we doen de goede dingen en we doen de dingen goed;
- Er is sprake van een effectief besturingsmodel; er is sprake van relevante, juiste en actuele informatievoorziening zodat de planning- en controlcyclus goede handvatten biedt om te sturen;
- De relevante wet- en regelgeving wordt nageleefd (rechtmatigheid; 'compliance');
- We hebben een actief risicomanagement.

Om dit te bereiken moeten er flinke professionaliseringsstappen worden gezet op het gebied van de interne beheersing (waaronder interne controle) in zowel de eerste lijn (primaire processen), de tweede lijn (beheersingsfuncties: *financial control*, *business control*, kwaliteitsmedewerkers) en de derde lijn (auditfunctie: *concern control*, VIC) gezet worden. In 2018 zullen we de in 2017 ingezette weg vervolgen. Aan het eind van 2018 zal tenminste driekwart van de risicovolle primaire processen beschreven zijn, zullen risico-analyses een vast onderdeel van de marap-burap-cyclus zijn en zal de applicatie Yellow Tail ons helpen bij het monitoren van de risico's en de getroffen beheersmaatregelen.

6.5.6 Automatisering

Borging bedrijfszekerheid

Verouderde hardware en software vormen een risico voor de bedrijfscontinuïteit en de veiligheid van informatie. Beide punten pakken we aan. De hardware van ons gemeentelijke netwerk is verouderd. Vervanging van de apparatuur is geen wens, maar een noodzaak, om de beschikbaarheid van ons netwerk te waarborgen en verstoringen in onze gemeentelijke dienstverlening te voorkomen. De verwachting is dat de vervanging van de netwerkkapparatuur in het eerste halfjaar van 2018 wordt afgerond.

Wat betreft software zijn er twee sporen: (1) Verwijdering en waar nodig vervanging van verouderde applicaties. Dit moet begin 2018 worden voltooid, want op de nieuwe hardware kunnen de oude applicaties niet meer draaien. (2) Voorkomen dat we in de toekomst weer met verouderde applicaties komen te zitten. In het eerste halfjaar van 2018 wil team I²CT van elk softwarepakket in kaart hebben wanneer het vervangen of uitgefaseerd gaat worden. I²CT wil in 2018 verder gaan met het versterken van dit zogeheten *application life cycle management*. I²CT wil voor eind 2018 Microsoft Windows 10 Microsoft Office 2016 op de werkplek gaan introduceren.

6.5.7 Omvang en ontwikkeling personeelsbestand

Ref	Organisatie-onderdeel	Toegestane formatie in fte Begroting 2017	Verskil in fte 2018 t.o.v. 2017	Toegestane formatie in fte Begroting 2018	Salarissen, sociale lasten en bijkomen kosten huidig personeel
1	Directie (inclusief VIC-team)	4,00	3,50	7,50	866.000
2	Beleid & Organisatie	86,34	4,35	90,69	7.696.000
3	Interne Advisering	70,20	3,60	73,80	6.372.955
4	Interne Dienstverlening	121,40	1,70	123,10	8.143.000
5	Openbare Ruimte	70,48	-0,40	70,08	4.747.000
6	Publiekszaken	104,18	3,00	107,18	7.136.045
7	Sociaal Plein	91,78	27,22	119,00	8.180.069
	Organisatie o.l.v. gem.secretaris	548,38	42,97	591,35	43.141.069
8	College	5,10	0,00	5,10	636.000
	Raad	37,00	0,00	37,00	804.000
	Bestuursorganen	42,10	0,00	42,10	1.440.000
9	Griffie en Rekenkamer	3,40	1,57	4,97	516.000
	Totaal gemeente	593,88	44,54	638,42	45.097.069

Het aantal fte's van de gemeentelijke organisatie stijgt in 2018 met 42,97 fte ten opzichte van 2017. Dit wordt veroorzaakt door WINST (Sociaal Plein + 27,22; referentie 7) en een aantal concrete wensen die zijn vastgesteld bij de Kadernota:

1. Directie: 3,5 fte t.b.v. VIC (Verbijzonderde Interne Controle) en een verschuiving;
2. Beleid & Organisatie: 4,35 fte extra fte t.b.v. OOV ondermijning, Cultuur, Sport, PGA expert, Projecten.
3. Interne Advisering: +3,6 fte als gevolg van formalisering inkoopadviseurs en applicatiebeheer lbabs en een verschuiving van PuZa naar IA;
4. Interne Dienstverlening: +1,7 fte in het kader van digitalisering;
5. Openbare ruimte: per saldo -0,4 fte door de overheveling van uitvoeringstaken in de groenvoorziening naar SBS en de uitbreiding van formatie ten behoeve van Basis op Orde (vastgoed), toezicht openbare ruimte en buurten, en Egelshoek.
6. Publiekszaken: +3 fte. Deze uitbreiding heeft te maken met handhaving, de toenemende vraag bij vergunningverlening, en de verbetering van de dienstverlening.

Het aantal fte's van de griffie stijgt ten opzichte van 2017 met 1,57. Deze uitbreiding is het resultaat van: (1) de overdracht van 1,1 fte van de afdeling ID naar de griffie, (2) het instellen van de kinderraad en de kinderburgemeester, en (3) de uitbreiding van de griffie conform de afspraken met de werkgeverscommissie.

6.5.8 Personeelskosten

Ref	Organisatie-onderdeel	Salarissen, sociale lasten en bijkomen kosten huidig personeel	Salarissen, sociale lasten voormalig personeel	Kosten t.b.v. tijdelijke inhuur personeel	Totale personeelskosten
1	Directie (inclusief VIC-team)	866.000			866.000
	Beleid & Organisatie	7.696.000		595.000	8.291.000
	Interne Advisering	6.372.955	587.000	194.000	7.153.955
	Interne Dienstverlening	8.143.000		462.000	8.605.000
	Openbare Ruimte	4.747.000		94.000	4.841.000
	Publiekszaken	7.136.045		217.000	7.353.045
	Sociaal Plein	8.180.069		1.630.410	9.810.479
	Organisatie o.l.v. gem.secretaris	43.141.069	587.000	3.192.410	46.920.479
2	College	636.000	394.000		1.030.000
	Raad	842.000			842.000
	Bestuursorganen	1.478.000	394.000	-	1.872.000
	Griffie en Rekenkamer	516.000			516.000
	Totaal gemeente	45.135.069	981.000	3.192.410	49.308.479

De stijging van de loonsom wordt veroorzaakt door (1) formatie-uitbreiding (zie de tabel bij 3.1) en (2) de loonstijging van 3,25% conform de CAO.

Toelichting referenties:

1. Het bedrag in de vierde kolom betreft de kosten voor voormalige medewerkers van de organisatie onder de gemeentesecretaris. Er staan alleen kosten bij de afdeling Interne Advisering, omdat de kosten administratief bij die afdeling worden verantwoord.
2. Het bedrag in de vierde kolom betreft de wachtgeldten van voormalige collegeleden.

6.5.9 Kosten huisvesting en ICT

	Begroting 2017	Begroting 2018	Verschil
Huisvestingslasten	2.733.000	2.678.000	55.000
ICT-lasten	1.996.180	2.006.180	10.000

De huisvestingslasten bestaan uit (1) de kapitaallasten (afschrijvingen + rente) van panden in ons bezit en in eigen gebruik, (2) de onderhouds- en energielasten van die panden, en (3) huurlasten (bijvoorbeeld voor het pand in de Wilhelminastraat).

De ICT-lasten bestaan in hoofdzaak uit de kosten van kantoorautomatisering (hardware) en licentie- en onderhoudskosten (software).

6.6 Verbonden partijen

6.6.1 Inleiding

De paragraaf verbonden partijen moet tenminste de visie op (paragraaf 6.6.2.), de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen (paragraaf 6.6.3.), en een lijst verbonden partijen bevatten.

In 2016 is het BBV geactualiseerd, waaronder ook de voorschriften voor de paragraaf verbonden partijen (artikel 15). Voortaan worden de verbonden partijen als volgt onderverdeeld:

1. gemeenschappelijke regelingen;
2. vennootschappen en coöperaties;
3. stichtingen en verenigingen;
4. overige verbonden partijen;

Per verbonden partij wordt ten minste de volgende informatie opgenomen:

- a. de wijze waarop de provincie onderscheidenlijk de gemeente een belang heeft in de verbonden partij en het openbaar belang dat ermee gediend wordt;
- b. het belang dat de provincie onderscheidenlijk de gemeente in de verbonden partij heeft aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar;
- c. de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
- d. de verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar;
- e. de eventuele risico's van de verbonden partij voor de financiële positie van de provincie onderscheidenlijk gemeente.

Niet langer is verplicht om informatie over de prestaties van de verbonden partijen in de *paragraaf* verbonden partijen op te nemen. In het geactualiseerde BBV (artikel 8) is voorgeschreven dat in de *programma's* de informatie moet worden opgenomen over de doelstellingen, de beoogde maatschappelijke effecten, de wijze waarop gestreefd wordt deze effecten te bereiken, en de betrokkenheid hierbij van de verbonden partijen.

6.6.2 Visie op verbonden partijen

Het beleid van de gemeente Hilversum inzake verbonden partijen is vastgelegd in de *financiële verordening ex artikel 212 gemeentewet (2004)* en twee nota's: de *P&C-nota Verbonden partijen (2008)* en *Sturen op verbonden partijen (2013)*.

Op grond van artikel 26 van de financiële verordening (2004) dient het college van B en W minimaal een keer in de vier jaar een nota Verbonden partijen aan de raad ter vaststelling aan te bieden. In die nota moet de gemeente van elke verbonden partij het openbaar belang, het eigen vermogen, de solvabiliteit, het financiële resultaat, het financiële belang en de zeggenschap van de gemeente schetsen. De nota moet daarnaast de kaders aangeven voor deelname aan verbonden partijen, met name (1) de voorwaarden waaronder het publiek belang is gediend met deelname, (2) de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de verbonden partijen en (3) de financiële voorwaarden.

De gemeente Hilversum kent geen beleid dat duidelijke voorwaarden stelt waaronder de gemeente samenwerkt met andere organisaties in het algemeen, onder welke voorwaarden een bepaalde vorm

van samenwerking wordt gekozen, onder welke voorwaarden de gemeente deelneemt aan een verbonden partij, en onder welke omstandigheden aan een bepaald type verbonden partij, of een bepaalde inrichting van een verbonden partij, de voorkeur wordt gegeven. Of de gemeente samenwerkt, in welke vorm, en onder welke voorwaarden, wordt per situatie afzonderlijk beoordeeld. Dit gebeurt op basis van de merites van de zaak zelf. Op welke aspecten we als gemeente moeten letten, is – althans als het om samenwerking in de vorm van een verbonden partij gaat – geregeld in de *P&C-nota Verbonden partijen* (2008). Deze nota vat de wettelijke regels wat betreft verbonden partijen samen en schrijft voor hoe de gemeente de verbonden partijen beschrijft in de begroting en de jaarstukken. De nota is achterhaald door de wijzigingen in het BBV. Daarnaast stelt de nota enkele vragen die de gemeente moet beantwoorden voordat ze het besluit neemt om aan een verbonden partij te gaan deelnemen:

1. Wordt door deelname een publiek belang gediend? Welk belang is dat?
2. Kan dit publieke belang ook zelfstandig door de gemeente worden verwezenlijkt? Zo ja, wat zijn de voordelen en nadelen van verwezenlijking via een verbonden partij?
3. Kan aangetoond worden dat de voordelen van deelname groter zijn dan het standaardbezwaar van verlies aan bestuurlijke grip?
4. Wat zijn de financiële risico's, en hoe wegen die op tegen de voordelen van deelname?
5. Is er keuze mogelijk met betrekking tot de rechtsvorm van de verbonden partij, en zo ja welke vorm verdient de voorkeur?

De nota spreekt een 'in principe voorkeur' uit voor de samenwerkingsvorm '*gemeenschappelijke regeling*', en stelt dat de vertegenwoordiging van de gemeente in verbonden partijen 'niet aan ambtenaren moet worden overgelaten.'

De nota *Sturing op verbonden partijen* (2013) heeft als doel 'de sturingsmogelijkheden van raad en college van B en W op de huidige verbonden partijen te verbeteren.' Hiervoor zijn tien verbeterpunten geformuleerd, waaronder:

- 'sturen en controleren op financiën én prestaties (is geleverd conform afgesproken prestaties?)';
- 'waar dit nu nog onvoldoende inzichtelijk wordt gemaakt, in gesprek te gaan met de verbonden partij over de opname van duidelijk geformuleerde doelen, prestaties en prestatie-indicatoren in de begroting en de jaarrekening';
- 'tijdens de begrotingsbehandeling te bepalen op welke onderwerpen college van B en W en/of de raad de komende tijd wil (mee)praten'.

In de nota *Sturing op verbonden partijen* (2013) is voorzien dat de effectiviteit van de in de nota aangegeven maatregelen na twee jaar wordt geëvalueerd.

6.6.3 Beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

In de paragraaf hiervoor hebben wij aangegeven dat in de nota *Sturing op verbonden partijen* (2013) is voorzien dat de effectiviteit van de in de nota aangegeven maatregelen na twee jaar wordt geëvalueerd, en dat op grond van artikel 26 van de financiële verordening (2004) het college van B en W minimaal een keer in de vier jaar een nota Verbonden partijen (2008) aan de raad ter vaststelling dient aan te bieden. Overigens heeft de raad op 12 juli 2017 besloten de financiële verordening 2004 per 1 januari 2018 in te trekken.

De Rekenkamer Hilversum doet in 2017 onderzoek naar samenwerkingsverbanden. Het onderzoek is gericht op de grip van de gemeente Hilversum op samenwerkingsverbanden en in het bijzonder de rol van de raad bij aansturing en controle van deze verbanden. De rekenkamer levert naar verwachting haar rapport op in het derde kwartaal van 2017. De rekenkamer maakt inzichtelijk welke samenwerkingsverbanden er momenteel zijn en bestudeert ongeveer 10 verbanden nader.

Vervolgens wil de rekenkamer in kaart brengen wat de kosten en baten zijn en welke mogelijkheden tot sturing en controle de raad op deze samenwerkingsverbanden heeft. De rekenkamer wil hiermee de raad in staat stellen om zijn grip op deze samenwerking te verbeteren.

Wij stellen voor de aanbevelingen van de rekenkamer af te wachten en bij de bespreking daarvan het verzoek van de raad over het actualiseren van de nota Verbonden partijen te betrekken. Over bovenstaande is de raad middels RIB 2017-38 geïnformeerd.

De beleidsvoornemens van de gemeente Hilversum voor de individuele verbonden partijen zijn vervat in de doelen die hieronder en bij de programma's beschreven zijn. Daarnaast hebben wij, zowel voor onze eigen organisatie als de verbonden partijen, aandacht voor een doelmatige en doeltreffende besteding van financiële middelen. Praktisch vertaald moeten de begrotingsbudgetten goed zijn onderbouwd en moet die onderbouwing actueel zijn. Niet goed onderbouwde budgetten (zogenaamde beukennoten) moeten vrijvallen of beschikbaar komen voor andere ambities. Dit heeft onze continue aandacht in de contacten met diverse verbonden partijen.

6.6.4 Gemeenschappelijke regelingen

Omgevingsdienst Flevoland en Gooi en Vechtstreek		
Bestuurlijke deelname van de gemeente	De wethouder met vergunningverlening en handhaving in portefeuille, heeft zitting in het algemeen bestuur. De verdeling van de stemmen geschiedt naar rato van de omvang van de ingebrachte taken en derhalve naar rato van de financiële bijdrage. Hilversum heeft in het algemeen bestuur circa 2,00% van het totaal aantal stemmen. Als gevolg van een wetswijziging en de keuzes die daarbij worden gemaakt kan ons belang iets groter of iets kleiner worden.	
Partners	De provincies Flevoland en Noord-Holland, en de gemeenten Almere, Blaricum, Dronten, Gooise Meren, Huizen, Laren, Lelystad, Noordoostpolder, Urk, Weesp, Wijdmeren, Zeewolde.	
Doel en openbaar belang	De Omgevingsdienst (OFGV) verricht een aantal door het rijk verplichte activiteiten voor de gemeente, waaronder het verlenen van vergunningen, het toezicht houden en het handhaven, allemaal op het gebied van milieu. Verder kan de OFGV adviserende, ondersteunende en uitvoerende werkzaamheden verrichten op het gebied van milieu. Tot slot verzorgt de OFGV de uitvoering van programma's en projecten voor de deelnemers, waaronder het ontwikkelen en het handhaven van een gemeenschappelijk uitvoerend milieubeleid, het leveren van milieutechnische kennis, en het uitvoeren van onderzoek en metingen.	
	2017	2018
Financiële belang van de gemeente	Bijdrage € 221.911	Bijdrage € 220.132
	Op basis van de lumpsum methodiek nemen we deel voor ± 2 %. Op 28 juni 2017 is in de Algemene Bestuursvergadering van de OFGV vastgesteld dat voor de begroting 2018 de kostprijsystematiek als uitgangspunt gehanteerd gaat worden ter vervanging van de lumpsum methodiek. Een gewijzigde begroting 2018 wordt nog aan de raden voorgelegd om een zienswijze daarop te kunnen indienen. De deelname van Hilversum bestaat uit een jaarlijkse bijdrage.	
Financieel resultaat van de verbonden partij	€ 191.737 (begroting 2017)	€ 0 (begroting 2018)
	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018
Eigen vermogen van de verbonden partij	€ 875.000 (begroting 2018)	€ 875.000 (begroting 2018)
Vreemd vermogen van de verbonden partij	€ 3.064.114 (begroting 2018)	€ 3.064.114 (begroting 2018)

Risico's	De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 925.000. De benodigde weerstandscapaciteit komt uit op € 904.000. Dit betekent dat de beschikbare weerstandscapaciteit toereikend is voor de gesignaleerde risico's. Hieronder worden enkele risico's en ontwikkelingen toegelicht. De OFGV heeft een taakstellende bezuinigingsopdracht van 1% per jaar, die oploopt tot 5% in 2018 van het begrotingstotaal uit 2013 (exclusief directe productiekosten). Nagaan of deze bezuinigingsopdracht gehaald wordt in 2018 wordt door de gewijzigde methodiek en de wetswijziging moeilijk. De OFGV mag zijn budgetten tot en met 2018 niet verhogen voor loon- en prijscompensatie. Het bedrag van de gedeelde compensatie in de jaren 2016, 2017 en 2018 is gebaseerd op 2% stijging over een sub totaal van € 11,2 mln (begroting 2016 exclusief eenmalige reservemutaties en exclusief directe productiekosten) en bedraagt in totaal € 685.530. Naast de contractonderhandelingen bij inkoop en samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering, vinden de beheersmaatregelen vooral plaats bij het personeelsbestand. Onder het efficiënt inrichten van de organisatie valt het afslanken van het personeelsbestand, waarbij ze de overgedragen taken uiteraard nog wel uitvoert overeenkomstig de kwaliteitscriteria 2.1. Ook wil de OFGV onderzoeken of ze meer taken voor de deelnemers kan uitvoeren, het bestaande takenpakket kan uitbreiden met advisering en certificering van bedrijven, personeel kan uitlenen aan andere omgevingsdiensten en inkomsten kan genereren uit het opleidingscentrum. De getallen die genoemd worden zijn gebaseerd op de begroting 2018 die gebaseerd is op de lumpsummethodiek. Als gevolg van een wetswijziging moeten we de overgedragen taken actualiseren. Sommige bedrijven zullen overgedragen moeten worden, andere zullen mogelijk niet meer verplicht zijn. In dat geval is het een plustak wanneer we die bij de OFGV laten. Deze actualisatie is gepland voor medio september. Omdat de OFGV overgaat op een ander financieringsmodel gaan we na of de OFGV de plustaken goedkoper kan uitvoeren dan wij of niet. Wanneer wij de plustaken terughalen wordt ons belang uiteraard kleiner.
Programma	1. Wonen en Leven
Website	www.ofgv.nl

Regio Gooi en Vechtstreek		
Bestuurlijke deelname van de gemeente	Het algemeen bestuur bestaat uit 7 leden, uit elke gemeente 1 deelnemer. De grootte van de gemeente bepaalt het aantal stemmen dat elk lid heeft: 5, 3 of 1. Hilversum heeft 5 stemmen, wat momenteel 22% van het totaal is. Het dagelijks bestuur bestaat uit 3 leden: op dit moment de burgemeesters van Hilversum, Huizen en Blaricum. Op 21 maart 2018 treedt een nieuwe gemeenschappelijk regeling in werking. Op basis van die regeling wordt de stemverhouding aangepast en heeft ieder lid een gelijke stem. Dit betekent dat Hilversum dan 14% van de stemmen heeft. Een andere wijziging in de nieuwe gemeenschappelijke regeling is de positie van de voorzitter. Aan het algemeen bestuur wordt een onafhankelijk voorzitter toegevoegd: de burgemeester van de grootste gemeente. Dat betekent dat Pieter Broertjes weliswaar voorzitter blijft, maar dat hij dan geen lid meer is. Als lid namens Hilversum zal een wethouder plaatsnemen in het algemeen bestuur. Verder wordt het algemeen bestuur uitgebreid met een lid namens de gemeente Eemnes wanneer het onderwerpen betreft die ook hen aangaan. Ook zij hebben een gelijke stem, wat het aandeel van Hilversum op 13% brengt.	
Partners	Gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Huizen, Laren, Weesp, Wijdemeren en op specifieke taken ook gemeente Eemnes.	
Doel en openbaar belang	In de nieuwe gemeenschappelijke regeling is het doel als volgt ge(her)formuleerd: Doel is de wenselijke geachte samenwerking tussen de gemeenten in Gooi en Vechtstreek en Eemnes zodanig vorm te geven dat de aan de Regio opgedragen taken doelmatig en doeltreffend worden uitgevoerd met behoud van de regie van de gemeenten onder waarborging van de betrokkenheid van gemeenteraden bij de regionale samenwerking.	
	2017	2018
Financiële belang van de gemeente	bijdrage € 29.386.544 (vergelijkende kolom in begroting 2018)	bijdrage € 27.796.929 (begroting 2018)
	De gemeenschappelijke regeling heeft een openbaar lichaam ingesteld als bedoeld in artikel 8 van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De opheffing van de regeling en de ontbinding van het openbaar lichaam is geregeld in artikel 41 van de Gemeenschappelijke Regeling Regio Gooi en Vechtstreek. Hierin is bepaald dat bij opheffing een liquidatieplan vastgesteld wordt door het algemeen bestuur waarbij afspraken worden gemaakt over de vereffening van het vermogen. De verdeelsleutel van deze vereffening is gelijk aan de verdeelsleutel die is bepaald bij het aangaan van de diverse verplichtingen. In beginsel is dat op basis van het inwonersaantal. Deze zelfde verdeling van financiële verantwoordelijkheid geldt ook bij een nadelig jaarresultaat, dat niet opgevangen kan worden met de eigen reserves. Dat betekent dat in geval van schulden bij opheffing of tekorten bij de jaarrekening de	

	gemeente Hilversum hiervoor voor ongeveer 35 % aansprakelijk is. De solvabiliteitsratio en het weerstandsvermogen van de Regio is echter nog voldoende, dus de kans hierop is klein.	
Financieel resultaat van de verbonden partij	Het resultaat 2017 wordt geraamd op € 0 (ná onttrekking reserves € 28.000)	Het resultaat 2018 wordt geraamd op € 0 (ná onttrekking reserves € 5.000).
	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018
Eigen vermogen van de verbonden partij	€ 7.863.000 (begroting 2018)	€ 5.710.000 (begroting 2018)
Vreemd vermogen van de verbonden partij	€ 27.801.000 (begroting 2018)	€ 29.793.000 (begroting 2018)
Risico's	De financiële risico's van de Regio G&V zijn opgenomen in de Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van hun Programmabegroting 2018-2021. Op basis van deze risico's is de eigen ratio weerstandsvermogen met 1,87% ruim voldoende .	
Programma	4. Bestuur. De taken die aan de Regio G&V zijn overgedragen en de bijbehorende bijdragen zijn ondergebracht in de betreffende inhoudelijke programma's.	
Website	www.regiogv.nl	

Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek	
Bestuurlijke deelname van de gemeente	Het algemeen bestuur bestaat uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten. De burgemeester van Hilversum maakt deel uit van en is voorzitter van het dagelijks en het algemeen bestuur. Het bestuur beslist bij meerderheid van stemmen. Hilversum heeft 1 van de 7 stemmen in het algemeen bestuur.
Partners	De gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemeeren.
Doel en openbaar belang	• Het voorbereiden op crises en rampen en het organiseren van de crisisorganisatie. Deze taken worden gezamenlijk uitgevoerd door de brandweer, politie, GHOR en bevolkingszorg. • Het instellen en in stand houden van een brandweer. De belangrijkste taak van de brandweer is het voorkomen, beperken en bestrijden van branden en gevaren bij ongevallen (anders dan brand). • Het instellen en in stand houden van een geneeskundige hulpverleningsorganisatie (GHOR) in de regio. De GHOR coördineert de inzet van geneeskundige diensten tijdens rampen en grote ongevallen. • Het instellen en in stand houden van een operationele organisatie voor bevolkingszorg. De belangrijkste taken van bevolkingszorg is het voorlichten van en het opvangen/verzorgen van de bevolking bij rampen en crises. • Het inventariseren van de grootste risico's in de regio. Het in stand houden van een gemeenschappelijke meldkamer voor de brandweertaak, de geneeskundige hulpverlening, het ambulancevervoer en de politietaak.

	2017	2018
Financiële belang van de gemeente	a) algemene bijdrage € 6.685.000 (begroting 2017) b) bijdrage huisvesting € 399.656 (begroting 2017) c) bijdrage bevolkingszorg € 109.426 (begroting 2017)	a) algemene bijdrage € 7.241.000 (begroting 2018) b) bijdrage huisvesting € 394.729 (begroting 2018) c) bijdrage bevolkingszorg € 122.138 (begroting 2018)
	De Wet veiligheidsregio's verdeelt het Nederlandse grondgebied in regio's en verplicht elke regio een gemeenschappelijke regeling te treffen waarbij een openbaar lichaam wordt ingesteld als bedoeld in artikel 8 van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De verdeelsleutel van de gemeentelijke bijdragen is geregeld in artikel 32 van de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek 2015. Vervolgens bepaalt artikel 35 van deze regeling dat bij opheffing het algemeen bestuur een verdeling opstelt. Als verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdragen wordt dezelfde verhouding toegepast als bij de algemene uitkering uit het gemeentefonds aan de individuele gemeenten voor openbare orde en veiligheid voor brandweer en rampenbestrijding opgenomen bedragen. Deze zelfde verdeling van financiële verantwoordelijkheid geldt ook bij een nadelig jaarresultaat, dat niet opgevangen kan worden met de eigen reserves. Dat betekent dat in geval van schulden bij opheffing of tekorten bij de jaarrekening de gemeente Hilversum hiervoor voor ongeveer 39 % aansprakelijk is. Opheffing van dit wettelijk verplichte openbaar lichaam kan alleen door de rijkswetgever geïnitieerd worden, maar de kans op een negatief rekeningresultaat is mogelijk.	
Financieel resultaat van de verbonden partij	Het verwachte resultaat 2017 is geraamd op € 0 (ná onttrekking reserves € 143.000)	Het verwachte resultaat 2018 is geraamd op € 0 (ná onttrekking reserves € 143.000)
	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018
Eigen vermogen van de verbonden partij	€ 1.751.981 (begroting 2017)	€ 1.220.144 (begroting 2018)
Vreemd vermogen van de verbonden partij	€ 13.130.875 (begroting 2017)	€ 12.927.734 (begroting 2018)
Risico's	De financiële risico's van de Veiligheidsregio G&V zijn opgenomen in de Paragraaf weerstandsvermogen in hun Programmabegroting 2018 en geraamd op € 1.505.000. De deelnemende gemeenten dragen in een eventueel tekort bij op basis van het aantal inwoners. De risico's zitten in diverse onderdelen zoals nadelige BTW-compensatie bij wetswijziging Wet veiligheidsregio's, Wet meldplicht datalekken, kans dat de baten en lasten van het openbaar meldsysteem komen te vervallen, onderhoudsvoorziening kazernes, sluiting Oefencentrum Crailo en de mogelijke frictiekosten voor samenvoegen van de meldkamer. Op basis van deze risico's was de eigen ratio weerstandsvermogen onvoldoende met 0,35%, daarom is bij de jaarrekening 2016 besloten een extra bijdrage van de gemeenten te vragen om het eigen vermogen en daarmee de weerstandscapaciteit te verhogen. Voor Hilversum is deze extra bijdrage € 177.000.	

	Hiermee is de ratio weerstandsvermogen gestegen tot het minimale niveau van 1,0%.
Programma	4. Bestuur
Website	www.vrgooienvechtstreek.nl

Werkvoorzieningsschap Tomingroep		
Bestuurlijke deelname van de gemeente	Namens Hilversum zit portefeuillehouder Van Vroonhoven in het Algemeen Bestuur (AB). Op grond van de eind 2017 vast te stellen Gemeenschappelijke Regeling Tomingroep 2017 is zowel de stemverhouding in het AB van de Tomingroep ('het Schap') als de financiële verhouding bepaald op basis van het aantal SW'ers per gemeente over de afgelopen 10 jaar. Het gaat hierbij om het aandeel in het eigen vermogen, de verdeling van dividend en een eventueel aanvullende verliescompensatie. Voor Hilversum betekent dit een aandeel van 31,3%.	
Partners	De gemeenten Almere, Blaricum, Gooise Meren, Eemnes, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemeren.	
Doel en openbaar belang	Het Werkvoorzieningsschap voert namens de deelnemende gemeenten taken uit in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) die gericht zijn op het aanbieden van aangepast werk aan mensen met een arbeidsbeperking.	
	2017	2018
Financiële belang van de gemeente	De jaarlijkse bijdrage is de rijksbijdrage WSW die Hilversum via de algemene uitkering ontvangt. € 7,7 mln (meicirculaire 2017)	De jaarlijkse bijdrage is de rijksbijdrage WSW die Hilversum via de algemene uitkering ontvangt. € 7,1 mln (meicirculaire 2017)
	Voor Hilversum is het aandeel voor 2018 bepaald op 31,3%. Bij een liquidatie of uittreding van een deelnemende partij zullen uiteraard nadere afspraken gemaakt worden over de hoogte van desintegratie- of liquidatiekosten.	
Financieel resultaat van de verbonden partij	€ 0 mln, garantietoekenning € 0 (prognose juni 2017)	€ 1,1 mln nadeel, garantietoekenning € 1,1 mln (begroting 2018)
	Het Schap heeft een 100% deelneming in Tomingroep BV. Het Schap en de BV hebben een meerjarige samenwerkingsovereenkomst afgesloten. In deze overeenkomst garandeert de BV aan het Schap een nulresultaat, en verklaart het Schap dat de SW-medewerkers bij de BV worden gedetacheerd. Het nulresultaat houdt in dat een negatief resultaat bij het Schap wordt gecompenseerd door een garantietoekenning door de BV. Het uiteindelijke resultaat van het Schap is daarmee in elk rekeningjaar minimaal € 0.	
	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018
Eigen vermogen van de verbonden partij	€ 1,9 mln (prognose aug 2017)	€ 1,9 mln (prognose aug 2017)
Vreemd vermogen van de verbonden partij	€ 10,8 mln (prognose aug 2017)	€ 10,6 mln (prognose aug 2017)

Risico's	De gemeente is 100% risicodrager voor haar aandeel (= het aantal werkdagen van de in de gemeente Hilversum wonende werknemers). Sinds 1 januari 2015 kunnen er geen mensen meer instromen in de WSW: het aantal WSW-ers vermindert door natuurlijk verloop. Het ministerie bouwt de bijdrage WSW (in participatiebudget) versneld af, waardoor er een steeds groter verschil ontstaat tussen de rijkssubsidie per medewerker en de werkelijke kosten per medewerker. De gemeenten sluizen de in de Algemene Uitkering ontvangen WSW-bijdrage door naar het Schap. Omdat het ontvangen bedrag per WSW-er daalt en de te betalen salarissen stijgen staat de exploitatie van het Schap onder druk. De exploitatie van de BV staat ook onder druk, bijvoorbeeld vanwege het toegenomen risico dat in verband met gewijzigde aanbestedingsregels overheidsopdrachten in afnemende mate rechtstreeks mogen worden gegund aan de BV. Er is echter een belangrijke buffer in de vorm van het eigen vermogen van de BV (ruim € 21 mln o.b.v. jaarstukken 2016 Tomin). Op grond van de samenwerkingsovereenkomst tussen Schap en BV worden tekorten in het Schap aangevuld vanuit de BV. Daarom wordt binnen de regio samengewerkt om te komen tot een beeld van de toekomst van Tomin in de inclusieve arbeidsmarkt.
Programma	3. Werken
Website	www.tomingroep.nl

6.6.5 Vennootschappen en coöperaties

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten		
Bestuurlijke deelname van de gemeente	De gemeente Hilversum heeft 120.939 van de 55.690.720 aandelen en daarmee 0,2% van het stemrecht op de AVA (Algemene Vergadering van Aandeelhouders). De gemeente wordt op de AVA vertegenwoordigd door de wethouder Financiën.	
Partners	De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.	
Doel en openbaar belang	De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger en is het voor de gemeente mogelijk om op eenvoudige wijze toegang te krijgen tot de geldmarkt.	
	2017	2018
Financiële belang van de gemeente	Hilversum bezit 120.939 aandelen, gewaardeerd tegen € 274.000. De verwachting is dat deze aandelen ook eind 2017 in bezit zijn.	Hilversum bezit 120.939 aandelen, gewaardeerd tegen € 274.000. De verwachting is dat deze aandelen ook eind 2018 in bezit zijn.
Financieel resultaat van de verbonden partij	Dividenduitkering aan Hilversum over 2016 (in jaarrekening 2017): € 198.339 (begroot € 120.000) Nettowinst na belastingen Per 31 december 2016: € 369 mln Per 31 december 2015: € 226 mln	Verwacht dividend aan Hilversum over 2017 (in jaarrekening 2018): € 120.000.
	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018
Eigen vermogen van de verbonden partij	per 31.12.2016: € 4,486 mld. per 31.12.2015: € 4,163 mld.	niet bekend
	De verwachte eindstanden van het eigen vermogen eind 2017 en eind 2018 zijn niet bekend en geeft de BNG Bank ook niet vrij. De BNG Bank emitteert leningen die beursgenoteerd zijn. Om die reden is de BNG Bank gehouden aan regels die de Autoriteit Financiële Markten (AFM) stelt aan het verstrekken van mogelijk koersgevoelige informatie. Het verstrekken van cijfers en verwachtingen over eigen vermogen en netto resultaat valt daar uitdrukkelijk onder. De BNG Bank gaat pas tot publicatie van de gerealiseerde resultaten over na behandeling van de door de externe accountant goedgekeurde jaarrekening en het voorstel tot winstuitkering door de Raad van Commissarissen (RvC).	
Vreemd vermogen van de verbonden partij	per 31.12.2016 € 149,5 mld. per 31.12.2015 € 145,3 mld.	niet bekend
	De verwachte eindstanden van het vreemd vermogen eind 2017 en eind 2018 zijn niet bekend en geeft de BNG Bank ook niet vrij. De BNG Bank emitteert leningen die beursgenoteerd zijn. Om die reden is de BNG Bank gehouden aan regels die de Autoriteit Financiële Markten (AFM) stelt aan het verstrekken van mogelijk koersgevoelige informatie. Het verstrekken van cijfers en verwachtingen over eigen vermogen en netto resultaat valt daar uitdrukkelijk onder. De BNG	

	Bank gaat pas tot publicatie van de gerealiseerde resultaten over na behandeling van de door de externe accountant goedgekeurde jaarrekening en het voorstel tot winstuitkering door de Raad van Commissarissen (RvC).
Risico's	Gering. De ratings van de BNG zijn respectievelijk Aaa bij Moody's, AAA bij Fitch en AA+ bij Standards & Poor's en zijn daarmee gelijk aan de ratings van de Nederlandse Staat.
Programma	5. Financiën en Grondexploitaties
Website	www.bngbank.nl

Vitens N.V.		
Bestuurlijke deelname van de gemeente	Als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA). De gemeente Hilversum heeft 89.569 van de 5.777.247 aandelen en daarmee 1,55 % van het stemrecht in de AVA.	
Partners	De aandelen van de N.V. zijn in handen van provinciale en gemeentelijke overheden.	
Doel en openbaar belang	Het statutaire doel van Vitens is de uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf, waaronder de winning, de productie, het transport, de verkoop en de distributie van water (statuten art 3 lid 1). Het doel van de deelname van Hilversum is het beïnvloeden van het beleid van Vitens, teneinde de prijs van water voor de Hilversumse burgers en bedrijven zo laag mogelijk te houden.	
	2017	2018
Financiële belang van de gemeente	Hilversum bezit 89.569 aandelen met elk een verkrijgingsprijs van € 1. Op de gemeentelijke balans is de financiële deelname in Vitens daarom gewaardeerd op € 89.569.	Hilversum bezit 89.569 aandelen met elk een verkrijgingsprijs van € 1. Op de gemeentelijke balans is de financiële deelname in Vitens daarom gewaardeerd op € 89.569.
Financieel resultaat van de verbonden partij	De nettowinst over 2016 bedroeg € 48,5 mln. Hiervan is € 29,1 mln toegevoegd aan het eigen vermogen, € 19,4 mln is uitgekeerd aan de aandeelhouders (€ 3,36 per aandeel). In 2017 heeft Hilversum over 2016 € 300.000 dividend ontvangen. (Begroot € 221.000)	De verwachte netto-winst over 2017 bedraagt € 48,5 mln. Het verwachte dividend over boekjaar 2017 (uit te betalen in 2018) bedraagt € 18,6 mln, per aandeel € 3,22. In 2018 verwacht Hilversum over 2017 (afgerond) € 288.000 dividend te ontvangen.
	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018
Eigen vermogen van de verbonden partij	€ 526,3 mln.	€ 525,7 mln.
Vreemd vermogen van de verbonden partij	€ 1.224 mln.	€ 1.234 mln.
Risico's	Geringe risico's. Het betreft een bedrijf met een monopolie op het gebied van drinkwater.	
Programma	5. Financiën en grondexploitaties	
Website	www.vitens.nl	

Coöperatie Parkeerservice U.A.		
Bestuurlijke deelname van de gemeente	Hilversum is 1 van de 17 leden in de Algemene Leden Vergadering (ALV) en heeft daar 1 stem. Portefeuillehouder Verkeer neemt deel aan de ALV.	
Partners	Gemeenten Alkmaar, Alphen aan den Rijn, Amersfoort, Barneveld, Deventer, Gorinchem, Gouda, Hoogeveen, IJsselstein, Lelystad, Nieuwegein, Nijkerk, Woerden, Zandvoort en Zeist en Parkeren Amersfoort B.V.	
Doel en openbaar belang	1. De Coöperatie heeft ten doel het bewerkstelligen van samenwerking tussen de Coöperatie en haar Leden op het werkgebied van de Coöperatie en het voorzien in de stoffelijke behoeften van de Leden van de Coöperatie door het sluiten van overeenkomsten van opdracht met de Leden ter zake van het bedrijf dat door de Coöperatie wordt uitgeoefend ten behoeve van de Leden op het gebied van het adviseren en leveren van diensten ter zake van garagebeheer, straatparkeerbeheer en straatparkeerhandhaving in het geografisch werkgebied van de Leden. 2. Als neven doel kan de Coöperatie andere belangen op het gebied van parkeren van haar Leden behartigen.	
	2017	2018
Financiële belang van de gemeente	Jaarlijkse bijdrage o.b.v. afgenomen producten. Voor 2017 bedraagt de bijdrage van Hilversum ongeveer € 260.000.	In september 2017 ligt in de ALV een voorstel op tafel om te komen tot een nieuw Verdienmodel per 1 januari 2018. Gevolg is dat een basistarief in rekening wordt gebracht bij leden. De prijzen per product zullen zakken, waardoor overall de kosten ongeveer gelijk blijven. Voor individuele leden kan dit echter grote gevolgen hebben. Er is een reëel risico dat Hilversum meer moet gaan betalen voor dezelfde dienstverlening, doordat het basistarief voor Hilversum hoger wordt dan de prijsdaling voor de producten. Begroting 2018 is nog niet bekend (afhankelijk van ALV september 2017). Na de besluitvorming in de ALV van juni 2017 is door de leden in meerderheid ingestemd (Hilversum stemde tegen) met het beschikbaar stellen van € 2,8 mln (€ 2,2 mln transitiebudget en € 0,6 mln aanvullen weerstandsvermogen) als eenmalige bijdrage vanuit de

		leden. Met deze gelden is de continuïteit van de coöperatie voor in ieder geval de komende jaren gewaarborgd. Door de gekozen rechtsvorm van Coöperatie met Uitgesloten Aansprakelijkheid is er geen verhaalsrecht op de leden voor de schulden en tekorten van de coöperatie.
Financieel resultaat van de verbonden partij	€ 10.000 voordeel (begroting 2017)	n.n.b. (begroting 2018 volgt later dit jaar)
	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018
Eigen vermogen van de verbonden partij	Per 31.12.2017: niet bekend Per 31.12.2016: € 0,5 mln (jaarstukken 2016)	niet bekend. (begroting 2018 volgt eind 2017)
Vreemd vermogen van de verbonden partij	Kortlopende schulden: € 2.247.000 (begroting 2017)	niet bekend. (begroting 2018 volgt eind 2017)
Risico's	Reëel risico dat kosten 2018 hoger zullen uitvallen.	
Programma	Programma 3 Werken, onderdeel Bereikbare Stad	
Website	www.parkeerservice.nl	

Coöperatie Productief Leren		
Bestuurlijke deelname van de gemeente	De gemeente Hilversum neemt deel aan de coöperatieve vereniging Productief Leren. De wethouder onderwijs heeft zitting in het bestuur en vertegenwoordigt daar de gemeente Hilversum.	
Partners	ROC van Amsterdam (MBO college Hilversum) , Qinas (namens Voortgezet Onderwijs) en gemeenten in de Regio Gooi- en Vechtstreek.	
Doel en openbaar belang	De coöperatie heeft tot doel het bieden van een geïntegreerde onderwijsvoorziening aan leerlingen die hun school vroegtijdig verlaten of dreigen te verlaten, door het in stand houden en verder ontwikkelen van het project "Productief Leren" in de regio Gooi- en Vechtstreek. De activiteiten zijn gericht op het voeren van de regie over onderwijs en zorg waardoor met de leerling wordt gewerkt naar een startkwalificatie en/of toegang tot de arbeidsmarkt. De coöperatie heeft verder tot doel de stad tot school te maken door ondernemers in de regio te betrekken opdat praktijkstages een prominente plaats hebben in het onderwijsprogramma. De coöperatie kan ook de maatschappelijke belangen van haar leden behartigen, zowel maatschappelijke, immateriële als ideële belangen.	
	2017	2018
Financiële belang van de gemeente	Op moment van publicatie nog niet bekend	Op moment van publicatie nog niet bekend

	De Regio Gooi en Vechtstreek draagt circa € 120.000 per jaar vanuit de centrummiddelen VSV die de gemeente Hilversum jaarlijks overdraagt aan de Regio Gooi en Vechtstreek. De totale begroting van Productief Leren bedraagt naar verwachting circa € 0,8 mln.	De Regio Gooi en Vechtstreek draagt circa € 120.000 per jaar vanuit de centrummiddelen VSV die de gemeente Hilversum jaarlijks overdraagt aan de Regio Gooi en Vechtstreek. De totale begroting van Productief Leren bedraagt naar verwachting circa € 0,8 mln.
Financieel resultaat van de verbonden partij	Op moment van publicatie nog niet bekend	Op moment van publicatie nog niet bekend
	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018
Eigen vermogen van de verbonden partij	Op moment van publicatie nog niet bekend	Op moment van publicatie nog niet bekend
Vreemd vermogen van de verbonden partij	Op moment van publicatie nog niet bekend	Op moment van publicatie nog niet bekend
Risico's	Productief Leren geldt als een zogeheten "verplichte Plusvoorziening". Als Productief Leren om welke reden dan ook niet blijft bestaan zullen we deze voorziening anders moeten vormgeven.	
Programma	2. Zorg, thema onderwijs en jeugdzaken	
Website	www.productiefleren.nl	

6.6.6 Stichtingen en verenigingen

Stichting Gooisch Natuurreservaat		
Bestuurlijke deelname van de gemeente	Het bestuur wordt gevormd door een afvaardiging van de participanten van het GNR plus een onafhankelijk voorzitter en twee onafhankelijke deskundigen. Samen hebben zij 20 stemmen te verdelen, waarvan Hilversum er 4 heeft. Hilversum wordt vertegenwoordigd door de wethouder Milieubescherming, natuur en leefbaarheid.	
Partners	De participanten van het GNR zijn de gemeenten Amsterdam, Blaricum, Gooise Meren, Huizen, Laren en Naarden en de provincie Noord-Holland. Een relevante ontwikkeling is de lopende verkenning door de participanten van de mogelijkheden om hun Samenwerkingsovereenkomst GNR te wijzigen. Deze overeenkomst gaat onder meer over wie de participanten zijn en hoe zij hun (financiële) bijdrage aan het GNR onderling verdelen. De raden en staten van de participanten zijn bevoegd om te besluiten over wijziging van de Samenwerkingsovereenkomst.	
Doel en openbaar belang	1. De instandhouding van het natuurschoon in het Gooi door de verkrijging van de aldaar gelegen terreinen, ten einde deze ten eeuwigden dage ongeschonden als natuurreservaat te behouden, en 2. aan het publiek, door vrije toegang tot die terreinen onder eventueel te stellen bepalingen, het genot van dat natuurschoon te verzekeren.	
	2017	2018
Financiële belang van de gemeente	De nettobijdrage van Hilversum in 2017 is geraamd op € 689.510. Dit is de optelsom van de netto participantenbijdrage van € 482.510 op basis van de Begroting 2017 (raadsbesluit Begroting 2017) plus een verhoging van de bijdrage van € 120.000 op basis van het Beleidsplan GNR 2017-2020 met Begrotingswijziging GNR 2017 (besluit Kadernota op 12 juli 2017) en de bijdrage van € 87.000 als extra bijdrage van Hilversum aan de Stichting Gooisch Natuurreservaat (GNR) van € 1 per inwoner (raadsbesluit Begroting 2017).	Het GNR maakt in september 2017 de Begroting GNR 2018, op basis van het Beleidsplan 2017-2020 (zomer 2017 vastgesteld). De nettobijdrage van Hilversum in 2018 is geraamd op € 789.510 Dit is de optelsom van de netto participantenbijdrage van € 482.510 op basis van de Begroting 2017, plus een verhoging van de bijdrage van € 220.000 op basis van het Beleidsplan GNR 2017-2020 (raadsbesluit Kadernota op 12 juli 2017) en de bijdrage van € 87.000 als extra bijdrage van Hilversum aan de Stichting Gooisch Natuurreservaat (GNR) van € 1 per inwoner (raadsbesluit Begroting 2017).
Financieel resultaat van de verbonden partij	Resultaat 2017 voor reservemutaties: € 44.200	PM (nog op te stellen begroting GNR 2018).

	positief. Reservemutaties: € 44.200 (per saldo storting) Resultaat 2017 na reservemutaties: € 0	
	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018
Eigen vermogen van de verbonden partij	€ 1.085.600 (begroting 2017)	n.n.b. (nog op te stellen begroting GNR 2018)
Vreemd vermogen van de verbonden partij	€ 509.500 (begroting 2017)	n.n.b. (nog op te stellen begroting GNR 2018)
Risico's	In de begroting 2017 noemt de Stichting GNR o.a. de volgende risico's: • Stichting GNR is eigen risicodrager voor o.a. ww-verplichtingen van het personeel en het ziekteverzuim • kostenoverschrijdingen en financiering van projecten. • afrekening Subsidieregeling Natuur en Landschap 2011-2016 • onderhoud vastgoed • al dan niet van kracht blijven van de transparantieregeling BTW	
Programma	1. Wonen en leven	
Website	www.gnr.nl	

Stichting GovUnited		
Bestuurlijke deelname van de gemeente	Het college heeft eind 2014 besloten (zie ook RIB 2014-76) tot eind 2016 producten af te nemen via Stichting GovUnited. De verwachting is dat de Stichting poer 13 september 2017 ontbonden wordt en dat het liquidatiebesluit in januari 2018 genomen wordt. Die maand wordt een positief vermogen conform verdelingsplan uitgekeerd aan gemeenten, de bankrekeningen van de stichting worden daarop opgeheven. De gemeenten hebben thans geen verplichtingen meer naar de Stichting, ze hoeven geen acties meer uit te voeren. Hoe hoog de uitkering exact zal zijn is afhankelijk van wat er in de vereffeningsfase tussen september en eind december 2017 binnenkomt aan nakomende claims. De voorlopige slotbalans laat een te verdelen resultaat van ruim € 3 ton zien. Hilversum heeft daarin een aandeel van 17,5% (ruim € 50.000)	
Partners	Berkelland, Winterswijk, Rheden, Renkum, Steenwijkerland, Aa en Hunze, Westerveld, Middelburg, Terneuzen, Teylingen, Uithoorn, Werkendam, Zutphen.	
Doel en openbaar belang	De stichting GovUnited ondersteunde de ontwikkeling van de elektronische dienstverlening van de gemeente Hilversum en de digitalisering van de bedrijfsvoeringprocessen. Zij deed dit door gezamenlijke ontwikkeling en inkoop en door het delen van kennis op het gebied van informatievoorziening. Het openbaar belang werd hiermee gediend omdat de gezamenlijke aanpak inkoop- en efficiencyvoordelen biedt.	
	2017	2018

Financiële belang van de gemeente	Geen financiële bijdrage.	Geen.
Financieel resultaat van de verbonden partij	Per 31 december 2016: € 251.577 voordelig (jaarstukken 2016)	Geen.
	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018
Eigen vermogen van de verbonden partij	De voorlopige slotbalans laat een te verdelen resultaat van ruim € 3 ton zien. Per 31 december 2016: € 480.872 (jaarstukken 2016)	€ 0
Vreemd vermogen van de verbonden partij	Per 31 december 2016: € 63.432 (jaarstukken 2016).	€ 0
Risico's	Gering.	
Programma	Deze verbonden partij is niet direct toe te wijzen aan een programma, omdat deze partij ondersteuning levert voor meerdere programma's.	
Website	geen	

Uitvaartstichting Hilversum		
Bestuurlijke deelname van de gemeente	De verantwoordelijke portefeuillehouder (Wonen, Natuur, Duurzaamheid en Monumentenzorg) is benoemd als voorzitter van de Raad van Toezicht. Dit lid heeft een vetorecht ten aanzien van alle besluiten die in de Raad van Toezicht worden genomen. Verder bestaat de Raad van Toezicht uit een lid met cultuurtechnische/ cultuurhistorische kennis en een lid met funeraire kennis. Het bestuur van de stichting legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht van de stichting. Daarmee wil de gemeente de kwaliteit van dienstverlening in het crematorium en op de begraafplaatsen aan haar burgers waarborgen en toezicht houden op de bedrijfsvoering van de stichting. De Raad van Toezicht geeft bovendien gevraagd en ongevraagd advies over de ontwikkeling van het crematorium en de begraafplaatsen in Hilversum.	
Partners	Niet van toepassing	
Doel en openbaar belang	De stichting heeft tot doel om het crematorium en de begraafplaatsen van de gemeente Hilversum op een professionele, efficiënte en effectieve wijze te exploiteren. Dit is een gemeentelijke plicht. De stichting is verantwoordelijk voor de uitvoering van de dagelijkse werkzaamheden en de volledige bedrijfsvoering en financiën waarbij het voorzien in de behoefte aan begraven op minimaal gelijk kwaliteitsniveau tegen betaalbare tarieven als primaire doelstelling geldt.	
	2017	2018
Financiële belang van de gemeente	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Financieel resultaat van de verbonden partij	Nadeel € 537.467 (Voorlopige begroting 2017)	Nadeel € 732.167 (Voorlopige begroting 2017)

	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018
Eigen vermogen van de verbonden partij	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen van de verbonden partij	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Risico's	(1) De door de stichting ingediende maar nog niet vastgestelde jaarrekening 2016 laat een nadeel zien van € 483.498. (2) De door de stichting ingediende maar nog niet vastgestelde meerjarenbegroting (2017-2022) laat een cumulatief nadeel zien van circa € 3,9 mln. Er is nog afstemming nodig over het in de meerjarenbegroting opgenomen (niet voorziene) investeringsplan van € 1,6 mln (o.a. onttrekken parkeerplaats aan de openbare ruimte en het afronden van de restauratie Bosdrift), de kosten voor structureel ondersteunende niet voorziene diensten (o.a. PenO, inning, automatisering, administratie) en opgelegde beperkingen aan de inkomstenkant (zoals een maximaal aantal plechtigheden van 900 per jaar). In 2017 zal de gemeente zich inspannen om in nauw overleg en samenwerking met de stichting een voor beide partijen adequate oplossing te bewerkstelligen. De hiertoe ontwikkelde scenario's zullen, indien nodig, uiterlijk in het eerste kwartaal 2018 aan de raad worden voorgelegd.	
Programma	Programma 1 Wonen en Leven	
Website	www.uitvaartstichting@hilversum.nl	

6.7 Grondbeleid

6.7.1 Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten om in de begroting en jaarrekening een paragraaf over het grondbeleid op te nemen. De paragraaf grondbeleid in de jaarrekening en begroting is in samenhang met de nota Grondbeleid, een belangrijk instrument voor het sturen, beheersen en controleren van het grondbeleid. In artikel 16 van het BBV is bepaald waaruit de verplichte paragraaf grondbeleid ten minste dient te bestaan. Kort gezegd geeft de gemeenteraad in de paragraaf grondbeleid van de programmabegroting aan, wat het te voeren grondbeleid het komende jaar is om de ruimtelijke doelstellingen/opgaven van de gemeente Hilversum te realiseren. In de paragraaf grondbeleid van de eerstvolgende jaarrekening wordt vervolgens gerapporteerd wat er is gerealiseerd en hoe dit zich verhoudt tot de aanvankelijke voornemens uit de begroting.

6.7.2 Grondbeleid in Hilversum

De raad heeft op 3 februari 2010 de nota Grondbeleid vastgesteld. Dit beleid is vastgesteld vanuit de behoefte aan meer consistentie en transparantie bij de besluitvorming over ruimtelijke projecten. Via deze nota maakt de gemeente Hilversum transparant op welke manier zij gebruikmaakt van het grondbeleid en de bijbehorende instrumenten. In de nota Grondbeleid houdt de gemeente rekening met de aanbeveling van de Rekenkamercommissie om een strategisch grondbeleid op maat te maken en daarbij een relatie te leggen met de ruimtelijke opgaven van de komende jaren. Tevens dient de nota als beleidskader voor het sturen en de controle van het grondbeleid. De [nota Grondbeleid](#) bevat keuzes met betrekking tot de volgende onderwerpen: het type grondbeleid (faciliterend met mogelijkheid voor selectief actief grondbeleid), het uitgiftebeleid, het grondprijnsbeleid, de risico's, het monitoren van grondexploitaties en de betrokkenheid van de raad. Daarnaast bevat de nota regels over de verliezen en winsten van grondexploitaties. Deze regels zijn gebaseerd op het voorzichtigheidsbeginsel.

Dit voorzichtigheidsbeginsel houdt in dat gemeentelijk vastgoed dat niet bijdraagt aan de gemeentelijke ambities wordt verkocht. Het college van B&W heeft vervolgens in januari 2017 besloten tot een gestructureerde verkoopstrategie, waardoor zij op de juiste momenten het verkoopproces kan sturen.

6.7.3 Uitvoering grondbeleid 2018

Rapportages

De gemeente Hilversum actualiseert jaarlijks de grondprijzen in overeenstemming met het geldende grondbeleid jaarlijks. De memo grondprijzen 2018 wordt u in december 2017 aangeboden. De jaarlijkse actualisatie grondexploitaties verwachten wij u, zoals gebruikelijk, voor het zomerreces aan te bieden. Verder informeren wij de raad over de lopende grondexploitaties via de jaarlijkse voortgangsrapportage projecten. Deze rapportage is gepland in het najaar van 2018.

Grondexploitaties

Per 1 januari 2017 zijn er vier lopende grondexploitaties: Anna's Hoeve Bouwplan; Anna's Hoeve Sanering; KPN locatie Regev terrein en Lage Naarderweg/Crailoseweg. Op basis van de actualisatie van de grondexploitaties 2017 (het Raadsbesluit van 10 mei 2017), is de verwachting dat drie grondexploitaties worden afgesloten in 2017. Er resteert in 2018 dan nog één grondexploitatie, Anna's Hoeve Bouwplan.

Het afsluiten van deze grondexploitaties heeft als direct gevolg dat in 2018 geen benodigde dekking voor verlieslatende grondexploitaties aanwezig hoeft te zijn.

Per 1 januari 2018 is de voorziening planexploitaties nihil. De gemeente verwacht de resterende verlieslatende grondexploitaties KPN locatie REGEV en Anna's Hoeve Sanering in 2017 af te sluiten.

De gemeente Hilversum verwacht dat de andere nog lopende grondexploitatie, Anna's Hoeve, in 2020 met een positief resultaat van € 7.678.000 wordt afgesloten. Er bestaat een kans dat hierover vennootschapsbelasting betaald moet worden, al mogen verliesgevende en winstgevende grondexploitaties met elkaar verrekenend worden. Dit wordt momenteel onderzocht. Bij de actualisatie van de nota Grondbeleid voor 2018 maken wij de uitkomst hiervan bekend.

Ontwikkelingen

Op dit moment zijn er geen concrete voorstellen voor nieuw te openen grondexploitaties in 2018 binnen de gemeente Hilversum. Er spelen wel ontwikkelingen.

- Stationsgebied: Voor het Stationsgebied wordt in 2017 een stedenbouwkundig plan ontwikkeld. Na het vaststellen van het bestemmingsplan in het najaar van 2017 wordt in 2018 een voorlopig ontwerp en kredietaanvraag uitgewerkt.
- Crailo: De gemeenten Hilversum, Gooise Meren en Laren hebben overeenstemming bereikt met Gedeputeerde Staten over de voorwaarden voor de overname van Crailo van de provincie Noord Holland. Onderzocht wordt wat de beste vorm is om de ontwikkeling van het gebied aan te sturen, gelet onder meer op de betrokkenheid van meerdere partijen/gemeenten.
- Arenapark: Het onderzoek naar de invulling van het Arenapark loopt in 2018 door;
- Circusterrein: Dit is één van de laatste grotere potentiële ontwikkellocaties. Voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 gaan wij hier niet meer actief mee aan de slag;
- MOB-terrein: Dit is één van de laatste grotere potentiële ontwikkellocaties. Voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 gaan wij hier niet meer actief mee aan de slag;

Gronduitgifte: verkoop/ erfpacht

Wij verwachten in 2018 grond in Anna's Hoeve te verkopen. Deze verwachting komt voort uit de actualisatie grondexploitaties 2017. Wij verwachten in 2018 geen grond in erfpacht uit te geven.

Exploitatieplannen / anterieure overeenkomsten

De gemeente is in beginsel verplicht om bij het vaststellen van een bestemmingsplan een exploitatieplan vast te stellen. Hiervan kan een gemeente afzien als zij de door haar te maken kosten op een andere manier kan verhalen. Tot op dit moment heeft de raad van Hilversum nog geen enkel exploitatieplan vastgesteld. Bij alle betreffende bestemmingswijzigingen zijn of worden afspraken gemaakt met de betrokkenen over dit kostenverhaal.

Verkoop niet-strategisch bezit

Voor 2018 is er € 750.000 in de exploitatie verwerkt als winst op de verkoop van niet-strategisch bezit.

6.8 Omgevingswet

De gemeente ziet zich de komende jaren gesteld voor een majeure autonome ontwikkeling; de invoering van de Omgevingswet. Per medio 2019 worden 26 wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving samengevoegd in deze ene wet. De Omgevingswet vormt vanaf dan het juridisch kader voor het bevorderen en in stand houden van een kwalitatief goede en gezonde fysieke leefomgeving.

Hilversum onderschrijft de doelen van de wet: het vereenvoudigen en versnellen van ruimtelijke procedures voor burgers en bedrijven en meer ruimte te geven aan de samenleving. Dit sluit ook aan bij de Hilversumse ambitie meer ‘van buiten naar binnen’ te werken.

De impact van de stelselherziening is fors. Het raakt de hele organisatie én uiteindelijk ook de samenleving. Daarom is de gemeente zich, net zo als alle andere overheden, nu al aan het voorbereiden op de invoering van de Omgevingswet. De implementatie wordt in organisatie programmatisch opgepakt en verloopt via drie hoofdpijlers: Instrumentarium op orde, bedrijfsvoering (inclusief digitalisering) op orde en cultuur(houding en gedrag) op orde. Daarmee zijn de prestaties en activiteiten verweven door alle begrotingsprogramma's.

In de pijler “Instrumentarium op orde” ligt in 2018 de focus op de omgevingsvisie en het omgevingsplan. In dit jaar doorlopen we een intensief traject –waarbij we actief participeren met vele partijen buiten en binnen de organisatie– om te komen tot een nieuwe Omgevingsvisie. Het vaststellen van deze visie vindt plaats eind 2019. Daarnaast zetten we in 2018 een koers uit voor het opstellen van het Omgevingsplan én benutten we dit jaar om te experimenteren met de wet- en regelgeving die in dit instrument terecht gaat komen. Concreet aan de slag is voor het Omgevingsplan de beste aanvliegroute. De essentiële vraag “Wil je een beheersmatige of een flexibele gemeente zijn?” moet in dit kader worden beantwoord en kan alleen door “learning by doing” worden beantwoord. Dit is een intensief traject.

De stelselherziening heeft consequenties voor de bedrijfsvoering. Initiatiefnemers en belanghebbenden (burgers en professionals) krijgen op een andere manier met de gemeente te maken. Bijvoorbeeld omdat procedures wijzigen (verkorten), omdat er minder vergunningplichtige activiteiten zullen zijn en omdat (burger)participatie aan de voorkant van projecten een verplicht karakter krijgt. De organisatie zal daarom in 2018 de relevante werkprocessen herontwerpen. Ook de wijze van de samenwerken met onze ketenpartners zoals de regio, de omgevingsdienst, de GGD en de Veiligheidsregio hoort hierbij. Daarnaast bereiden we in 2018 zo veel als mogelijk voor op het gebied van digitalisering, zodat op het moment van in werking treding van de wet en het daarbij horende Digitale Stelsel Omgevingswet, de basis van de gegevens- en informatievoorziening op orde is.

In 2018 leveren we een forse investering als het gaat om de pijler Cultuur (houding en gedrag). “Ja, mits”, “ van buiten naar binnen”, van toetser naar adviseur, integraal, doelgericht en vertrouwen; deze termen moeten uiteindelijk onderdeel zijn van ons DNA. In 2018 maken we hiermee een begin. Dit doen we door pilots op te zetten en TestLabs en informatie- en inspiratiebijeenkomsten te organiseren in alle lagen van de organisatie. Resultaten uit deze werkmethoden gebruiken we om – ook samen met de raad- te werken aan het formuleren van spelregels voor de “Participatieplicht Omgevingswet”. En de resultaten vormen een bouwsteen voor een onderzoek dat we in 2018 gaan uitvoeren om begrippen als “delegatiemogelijkheden”, “rolneming” en “noodreprocedures” te concretiseren.

Budget Omgevingswet

In de gemeentelijke begroting 2017 is in beginsel € 1 miljoen gereserveerd voor de implementatie van de Omgevingswet, gelijkelijk verdeeld over 2017, 2018 en 2019. Ten tijde van het opstellen van de kadernota 2017 werd gewerkt aan een nadere onderbouwing van het budget, daarom is in de kadernota een PM post voor 2018 opgenomen.

Een eerste nadere onderbouwing van het budget is nu voorhanden. Wel is er nog steeds sprake van veel onzekerheden in het landelijk implementatietraject. Zowel inhoudelijk als qua tijdsplan. Ten tijde van het schrijven van deze begroting heeft het Rijk te kennen gegeven in het najaar uitsluitend te geven of de invoeringsdatum naar achteren zal worden geschoven.

Onze berekeningen zijn daarom ook nu nog op hoofdlijnen.

Het inzicht is primair verkregen door een capaciteitsplanning op te stellen voor de te leveren prestaties en te verrichten activiteiten voor 2018, zoals ze in de doelbomen zijn beschreven. Met name op het gebied van het instrumentarium en op het gebied van 'cultuur op orde' is meer capaciteit nodig dan in 2016 is ingeschat.

Voor het instrumentarium geldt dat er een projectleider nodig is voor de omgevingsvisie, aangevuld met meer planologische uren én met vakmedewerkers om de inhoud vorm te geven. Dit brengt meer kosten met zich mee dan in 2016 ingeschat.

Of in 2018 al een projectleider nodig is voor het Omgevingsplan is afhankelijk van het al dan niet verschuiven van de invoeringsdatum. Vooralsnog is - conform de raming 2016 - geen capaciteit voor een projectleider geraamd. Wel zijn uren geraamd voor het werken aan pilots om feeling te krijgen hoe we in de toekomst willen omgaan met de regelgeving. Deze pilots en experimenteerruimte is in de kostenraming van 2016 niet meegenomen.

De pijler 'cultuur op orde' pakken we op volgens het principe 'learning by doing' en in dat kader is capaciteit nodig om pilots uit te voeren en om andere werkvormen toe te passen om de organisatie omgevingswetproof te maken. Tenslotte is in de schattingen van 2016 nauwelijks budget opgenomen voor communicatie. Voor 2018 is dit nu wel geraamd, omdat communicatie in het kader van de omgevingsvisie - en intern ten aanzien van de omgevingswet - cruciaal zal zijn.

N.B. de verwachting is dat budget voor mankracht en aanschaf applicaties ten behoeve van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) niet eerder dan 2019 nodig is, maar dat dit in 2019/2020 (e.v.) wel kosten met zich mee gaat brengen.

Hoewel veel aspecten in de uitrol van de Omgevingswet nog niet bekend zijn, komt op basis van de capaciteitsplanning voor 2018 naar voren dat het in 2016 begrootte budget van ruim 3 ton per jaar niet voldoende is. Daarom vragen we - in lijn met de Kadernota 2017 - om de begrootte €333.000 uit 2019 naar voren te halen naar 2018 en nog een € 34.000 toe te voegen, zodat in 2018 een budget beschikbaar is van € 700.000. Wanneer in het najaar bekend is wat de definitieve invoeringsdatum voor de Omgevingswet wordt, zullen we de kostenraming voor de Omgevingswet nader preciseren. In de Kadernota 2018 voeren we dan de budgetten voor 2019 e.v. op.

Spiegeling VNG rekentool

Om de geraamde bedragen te spiegelen hebben we gebruik gemaakt van de landelijke Rekentool Implementatie Omgevingswet van de VNG (ontwikkeld door Deloitte). In deze fase kent de toepassing van deze tool ook nog onzekerheden en daarom laten we de uitkomsten hiervan nu niet leidend zijn.

Bijgaand ter illustratie wel een overzicht van de berekening van de totale invoeringskosten voor Hilversum op jaarbasis van de rekentool. De invoeringskosten in 2018 liggen hier fors hoger. Een belangrijke reden voor het verschil ten opzichte van onze berekening, is dat het model *alle* te besteden uren toerekent aan de Ow en dat wij een aanzienlijk deel van de werkzaamheden toerekenen aan 'reguliere taak'. Hiermee komen ze niet ten laste van de Omgevingswet. Daarnaast

spreiden wij een deel van de werkzaamheden (o.a. omgevingsplan, DSO) verder uit over de tijd.
(meer kosten in 2020 e.v.)

2017	2018	2019	2020	2021/2024
€ 945.249	€ 2.171.760	€ 1.210.307	€ 221.640	Ca. € 120.000pj

7. Het overzicht van baten en lasten

7.1. Meerjarig overzicht van baten en lasten

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			2019	2020	2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Programma's												
1. Wonen en leven	59.599	-33.324	26.275	55.313	-25.099	30.214	61.732	-25.191	36.541	27.961	28.056	27.921
2. Zorg	80.922	-7.614	73.308	76.871	-5.731	71.140	77.990	-5.684	72.306	70.212	69.850	70.148
3. Werken	63.084	-34.992	28.092	57.804	-32.822	24.982	54.895	-34.394	20.501	18.850	17.418	17.221
4. Bestuur	26.358	-2.320	24.037	16.181	-2.016	14.165	17.574	-2.048	15.526	15.900	15.264	15.393
Overhead	0	0	0	26.382	-342	26.040	30.122	-363	29.759	29.084	28.840	27.915
5. Financiën en grondexploitatie	27.480	-21.080	6.400	16.277	-15.677	600	15.516	-13.738	1.778	5.523	-823	9.465
Algemene dekkingsmiddelen	0	-164.430	-164.430	-1.073	-154.743	-155.816	-805	-162.866	-163.671	-166.446	-169.005	-171.147
Onvoorzien	0	0	0	133	0	133	150	0	150	150	150	150
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	-39	0	-39	0	0	0
Resultaat voor mutatie reserves	257.442	-263.760	-6.318	247.887	-236.430	11.458	257.135	-244.284	12.851	1.234	-10.250	-2.934
Reserves												
1. Wonen en leven	1.825	-951	874	0	-1.139	-1.139	0	-2.680	-2.680	-500	-296	-186
2. Zorg	2.244	-1.132	1.112	0	-4.930	-4.930	0	-5.274	-5.274	-910	0	0
3. Werken	0	-1.266	-1.266	300	-1.092	-792	250	-406	-156	-100	0	0
4. Bestuur	0	-153	-153	200	-184	16	125	-1.322	-1.197	-50	-50	-50
5. Financiën en grondexploitatie	0	-1.442	-1.442	679	-3.399	-2.720	3.501	-7.502	-4.001	-270	7.681	0
Mutatie reserves	4.069	-4.944	-875	1.179	-10.744	-9.565	3.876	-17.184	-13.308	-1.830	7.335	-236
Resultaat na mutatie reserves	261.511	-268.704	-7.193	249.066	-247.173	1.893	261.011	-261.468	-457	-596	-2.915	-3.170

7.2 Toelichting op de wijzigingen

Begrotingsontwikkeling

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020	Saldo 2021
Oorspronkelijke begroting 2017 - 2020	234.332	-234.591	-259	-830	-3.732	-361
Raadsbesluiten	2.044	-3.932	-1.888	-2.595	-10.474	-2.793
Kadernota	10.441	-6.463	3.978	3.927	11.492	2.991
Reeds vastgestelde besluiten	12.485	-10.395	2.090	1.332	1.018	198
Raadsbesluit	30	0	30	0	0	0
Autonome ontwikkelingen	4.936	-7.208	-2.273	-2.156	-1.507	-4.062
Actualisatie investeringsplan	-815	330	-485	342	644	688
Actualisatie bestaand beleid	9.567	-9.604	-37	557	503	208
Moties en amendementen	476	0	476	159	159	159
Wijziging Begroting 2018-2021	14.194	-16.482	-2.289	-1.098	-201	-3.007
Totale wijziging	26.679	-26.877	-199	234	817	-2.809
Oorspronkelijke begroting 2018-2021	261.011	-261.468	-457	-596	-2.915	-3.170

Toelichting raadsbesluiten

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020	Saldo 2021
Septembercirculaire 2016	-1.106	-742	-1.848	-2.555	-2.756	-2.756
Hilversums Restauratiefonds	-45	0	-45	-45	-45	-45
herinrichting Arenapark Oostzijde	8	0	8	8	8	8
Actualisatie grondexploitaties 2017. Raad 10 mei 2017	2.087	-2.090	-3	-3	-7.681	0
Doorontwikkeling Sociaal Plein/WINST	1.100	-1.100	0	0	0	0
Totaal Raadsbesluiten	2.044	-3.932	-1.888	-2.595	-10.474	-2.793

Toelichting kadernota

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020	Saldo 2021
Aanpassing financieel beleid	4.355	-3.355	1.000	1.000	8.241	880
Autonome ontwikkelingen	730	-1.000	-270	-395	355	280
Bekende ontwikkelingen (op (Ster)programma's)	835	150	985	725	625	525
Knelpunten organisatie	760	0	760	980	820	-130
Overige financiële ontwikkelingen	1.285	-700	585	460	385	360
Reeds bekend bij de Raad	1.856	-938	918	1.157	1.066	1.076
Rekeningresultaat 2016	620	-620	0	0	0	0
Totaal Kadernota	10.441	-6.463	3.978	3.927	11.492	2.991

af te ramen. Het budget is benodigd voor inhuur (op reguliere taken die eigen werknemers niet meer kunnen doen omdat ze werken aan de Omgevingswet) en het uitvoeren van pilots. De veronderstelling is dat ten tijde van het opstellen van de Kadernota 2018 betere informatie voorhanden is en zal een nieuwe raming ingebracht worden.						
10 Areaaluitbreidingen	206	0	206	181	181	181
In verband met areaaluitbreidingen moeten budgetten voor beheer en onderhoud (riolering, openbare verlichting, bestratingen, vegen, legen afvalbakken e.d.) in 2018 met € 206.000 verhoogd worden en structureel met € 181.000. De grootste afwijkingen betreffen de uitbreiding van de markt (€ 85.000), Villa Industria (€ 33.000), Egelshoek (€ 30.000) en Arenapark (€ 18.000). Voor het beheer van het GAK gebouw is alleen in 2018 een budget van € 25.000 opgenomen omdat de definitieve bestemming nog niet bekend is.						
11 Begroting 2018 Regio Gooi- en Vechtstreek	393	-316	77	77	77	77
Van de regio Gooi en Vechtstreek is de begroting 2018 ontvangen. Hilversum draagt € 77.000 meer bij aan de Regio. De stijging betreft met name loon- en prijsstijging (1,5% resp. 1%). In de vergadering van 5 juli 2017 is deze begroting aan de raad ter kennisname aangeboden.						
12 Begroting 2018 Gooi- en Vechtstreek aanvulling veilig thuis	145	0	145	173	173	173
In de raad van 5 juli 2017 is de begroting van de regio Gooi en Vechtstreek ter kennisname aangeboden. Hierin is gemeld dat het effect op de exploitatie van Hilversum vanaf 2018 ten opzichte van 2017 € 77.000 nadelig is. Het nadeel op de begroting van de gemeente is echter hoger, omdat de wijziging m.b.t. veilig thuis (raadsvoorstel 1 november 2016) vooralsnog alleen verwerkt is voor het jaar 2017. Voor de jaren 2018 en verder worden de kosten nu verwerkt in de begroting 2018.						
13 Organisatie verkiezingen Tweede Kamer	0	0	0	0	0	140
Voor het organiseren van de Tweede Kamer verkiezingen is in 2021 een bedrag van € 140.000 nodig.						
14 Indexatie contract SBS-Tomin	121	0	121	0	0	0
De prijzen voor het onderhoud, uitgevoerd door SBS-Tomingroep worden jaarlijks, conform het bestek, bijgesteld op basis van het CROW indexeringscijfer. Voor 2018 is dit 1,5%. De begroting is in 2017 bewust niet meerjarig doorgevoerd in verband met het opnieuw aan te besteden bestek. De aanbesteding is met een jaar uitgesteld en daarom lijkt de index nu 3% te zijn. In afwachting van de aanbesteding is ook dit jaar de indexering alleen voor het begrotingsjaar 2018 opgenomen.						
15 Parkeren	70	-115	-45	-45	-115	-115
De inkomsten van de parkeermeterplaatsen zijn structureel € 150.000 hoger, echter de inkomsten uit fiscale parkeerheffingen zijn structureel € 35.000 lager. Door digitalisering van parkeervergunningen is de handelingstijd bij het controleren toegenomen. Het aantal gecontroleerde voertuigen per uur ligt hierdoor lager. Daarnaast neemt het belparkeren toe en daardoor het aantal boetes af. Per saldo resteert een voordeel van € 115.000 aan inkomsten. Daarnaast is, conform de door de raad op 7 juni 2017 vastgesteld parkeernota, in zowel 2018 als 2019 een budget van € 70.000 opgenomen voor investeringen in buurten waar betaald parkeren wordt ingevoerd. Het resterende voordeel is dekking voor uitbreiding van formatie (zie hiervoor 'Formatie installaties openbare ruimte'), de hogere lasten als gevolg van de loonsomontwikkeling (onderdeel van de totale loonsomontwikkeling) en de hogere kapitaallasten door extra investeringen.						
16 Dividend Vitens	0	-108	-108	0	0	0
Het voordeel heeft betrekking op een positieve winstprognose van Vitens over 2017, die hoger uitvalt dan begroot. Dit bedrag wordt in 2018 uitgekeerd en verantwoord.						
17 Werving en selectie	100	0	100	75	50	50
De mobiliteit van het personeel binnen de gemeente Hilversum is twee keer zo groot als voorheen. Daardoor wordt vaker geworven via bemiddelingsbureaus, wat extra uitgaven met zich mee brengt. In 2018 is hiervoor een extra budget van € 100.000 nodig. In de jaren daarna kan dit budget geleidelijk verlaagd worden naar € 50.000 in 2020 en verder. Dit is mogelijk door een scherpere prijsstelling via aanbesteding en verbeteringen binnen de organisatie.						
18 MOB terrein	32	61	93	93	93	93
In 2016 is het MOB terrein door het Rijksvastgoedbedrijf overgedragen aan Hilversum. Hierdoor komen de pachtinkomsten te vervallen, maar komen er andere huurinkomsten binnen. Deze zijn lager en daardoor ontstaat een nadeel van € 61.000. Tevens zal de gemeente kosten maken voor OZB, beveiliging van het terrein en leegstandsbeheer. Deze lasten zijn per saldo € 32.000.						
19a College wachtgelden	62	0	62	55	55	0
De wachtgeldverplichting voor het college is geactualiseerd naar de situatie per 1 augustus 2017.						
19b college uitbreiding formatie en loonsomontwikkeling	85	0	85	128	128	128
Met ingang van de nieuwe collegeperiode wordt het aantal wethouders uitgebreid naar vijf (toename 0,9 fte). Het budget is tevens aangepast met de loonsomontwikkeling.						
20 Milieukosten OFGV verbreding A27	78	0	78	0	0	0
In 2017 start Rijkswaterstaat met de verbreding van de A27. Door het realiseren van nieuwe af- en toeritten moet veel zand verplaatst worden. Als gemeente zijn wij verplicht om deze grond te controleren. Deze taak heeft de gemeente Hilversum uitbesteed aan de Omgevingsdienst Flevoland Gooi & Vechtstreek (OFGV). In de vergoeding die wij aan de OFGV betalen wordt uitgegaan van ongeveer 20 meldingen en controles. Door de verbreding van de A27 zullen er echter						

veel meer, schatting is 100 controles, moeten plaatsvinden die niet in het standaardpakket zitten. De extra kosten hiervoor bedragen € 78.000. Deze kosten zijn niet op Rijkswaterstaat te verhalen. Het is een wettelijke taak voor de gemeente waar de werkzaamheden plaatsvinden.						
21 Terugdraaien inverdieneffect "in control statement"	0	0	0	75	150	225
Bij de kadernota zijn vanwege de veranderende wetgeving, waarbij het college een "in control statement" moet afgeven, 2,5 fte toegevoegd aan de formatie. Gelijktijdig is er een inverdieneffect opgenomen met de gedachte dat de extra werkzaamheden die "in control" met zich meebrengen in de rest van de financiële keten weer terug verdiend gaat worden. Twee ontwikkelingen werpen hier nu een ander licht op. Allereerst wordt ons steeds duidelijker dat de extra controls tot gevolg hebben dat de accountant op haar beurt weer meer vraagt en toetst teneinde een goedkeurende verklaring te kunnen afgeven. Ook bij de accountant is de regelgeving veel scherper en gedetailleerder geworden en dat merken wij in de uren voor tussentijdse controles en de jaarrekening. Ten tweede hebben we een nieuw financieel beleid ontworpen waarbij de doelstelling is om financieel gezien scherper aan de wind te varen (meer grip op de geldstromen en een grotere financiële keuzevrijheid, en minder kosten naar de toekomst). Dit nieuwe financiële beleid gaat meer inzet van de financiële mensen vragen. Het is niet aannemelijk dat met een gelijk blijvend aantal fte zowel de "in control statement" als het nieuwe financiële beleid succesvol kan worden geïmplementeerd. Met deze wijziging wordt het inverdieneffect dus weer weggeboekt.						
22 Asbest verwijderen (ATC)	74	0	74	0	0	0
In het investeringsprogramma was een post opgenomen voor jaar 2018 voor asbestverwijdering Verenigde Scholen J.A. Alberdingk Thijm. Het is echter niet toegestaan asbestverwijdering vanuit de kredieten te financieren en vervolgens te activeren. De lasten worden daarom begroot in de exploitatie						
23 Wijziging systematiek waardering onroerende zaakbelasting	60	0	60	0	0	0
De Waarderingskamer controleert en beoordeelt gemeenten op de uitvoering van de Wet Waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Zij kan dwingende besluiten opleggen. Recent heeft zij het besluit genomen om met een overgangstermijn van vijf jaar (uiterlijk 1 januari 2022) alle gemeenten de woningen verplicht te laten taxeren op basis van de gebruiksoppervlakte. Dit sluit beter aan bij de door de overheid ingerichte basisregistraties (BAG). De waardering in Hilversum gebeurt nu nog op basis van inhoud. Om de overgang zorgvuldig te laten verlopen, zal in 2017 een plan van aanpak opgesteld worden. Voor een eerste aanzet voor de omzetting in 2018 wordt nu budget aangevraagd. Na het opstellen van het plan van aanpak zal duidelijk zijn of aanvullende middelen nodig zijn. Indien dit het geval is, volgt aanmelding bij de Kadernota 2018.						
24 Opbrengsten en afdrachten leges	75	-133	-58	19	-30	35
Op basis van het historisch verloop is een inschatting gemaakt van het aantal te leveren diensten, waarvoor leges geheven worden. De grootste wijzigingen betreffen de uitgifte van identiteitskaarten, paspoorten en rijbewijzen. Deze mutaties leiden tot aanpassing van zowel de opbrengsten leges als de lasten voortvloeiend uit de hiermee samenhangende afdrachten.						
25 Extern juridisch advies	50	0	50	50	50	50
Het komt steeds vaker voor dat wij extern juridisch advies moeten inhuren voor specifieke vakgebieden. Het gaat hier veelal om contra expertise én om complexe zaken zoals bijvoorbeeld 'Egelshoek' en 'Q-park'. Hiervoor is geen budget beschikbaar. Gemiddeld is hier jaarlijks € 50.000 voor nodig.						
26 Accountantskosten	50	0	50	0	0	0
De regelgeving waaraan de accountant moet voldoen, is aangescherpt. Dat merken we doordat de accountantscontrole dieper op zaken ingaat en meer details wil weten. Hierdoor duurt de controle in tijd langer en zijn de kosten hoger.						
27 Economic Board Utrecht (EBU)	45	0	45	45	45	45
Tot op heden hebben we een gereduceerd tarief van € 0,50 per inwoner betaald voor de Economic Board Utrecht (EBU). We kunnen er inmiddels niet meer omheen om het volledige tarief van € 1 per inwoner bij te dragen. Dit betekent een stijging van de bijdrage met € 45.000.						
28 Detachering begraafplaatsen	-178	178	0	0	0	0
Vanaf 1-8-2016 is het beheer en exploitatie van de begraafplaatsen overgeheveld naar de Stichting Begraafplaatsen en Crematorium Hilversum. Vanuit de gemeente is personeel gedetacheerd bij de Stichting. Als gevolg van het pensioen van een tweetal medewerkers en het niet meer inzetbaar zijn van een derde medewerker wordt de opbrengst uit detachering lager. Daarnaast dalen de personeelslasten met hetzelfde bedrag.						
Totaal Autonome ontwikkelingen	4.818	-7.124	-2.307	-2.237	-1.593	-4.152

Actualisatie investeringsplan						
29 Kapitaallasten 2018	-815	330	-485	342	644	688
Deze begrotingswijziging betreft de nieuwe ramingen van rente en kapitaallasten voor 2018.						
Totaal Actualisatie investeringsplan	-815	330	-485	342	644	688

Daarom wordt al twee jaar ingehuurd om de kwaliteit van de besluitvorming op hetzelfde niveau te houden. Voorgesteld wordt om de inhuur om te zetten in vaste formatie (0,6 fte) en de begroting structureel met € 36.000 te verhogen.						
47 Algemene Reserves mutaties	3.501	-3.501	0	0	0	0
De gemeente Hilversum heeft twee algemene reserves, de zogenaamde algemene reserve 'gebonden' en algemene reserve 'ongebonden'. De term 'gebonden' betekent dat de rente, die deze reserve genereert, als bate ten gunste van de exploitatie komt. Met ingang van 2017 is nieuwe BBV-wetgeving van kracht en is het toerekenen van rente over het eigen vermogen vervallen. Met andere woorden: deze reserve genereert geen rente meer. Daardoor is het onderscheid tussen deze twee reserves verdwenen. Voorstel is om het saldo (€ 3.501.000) van de algemene reserve ongebonden toe te voegen aan de algemene reserve gebonden. Vervolgens wordt voorgesteld de naam van laatste reserve te wijzigen in 'Algemene reserve'.						
48 Overdragen decentralisatie-uitkering opvang aan de regio	662	-662	0	0	0	0
Op 10 mei heeft de raad ingestemd met het overhevelen van de decentralisatie-uitkeringen maatschappelijke opvang en vrouwenopvang aan de regio Gooi en Vechtstreek. Met deze wijziging worden de reserves opgeheven en de overige middelen (€ 2.516.000 MO en € 1.629.000 VO) juist verwerkt.						
49 Slank en Hoogwaardig	100	-100	0	0	0	0
Het is de verwachting dat in 2018 alle verplichtingen uit de reorganisatie 'Slank & Hoogwaardig' worden afgerond. Voor deze uitgaven is dekking uit de reserve beschikbaar.						
50 Zonnestraal	-50	50	0	0	0	0
Bij de behandeling van de kadernota 2016 op 6/7/2016 is Amendement A16/51 ingediend. Met dit amendement is een bestemmingsreserve "Nominatie landgoed Zonnestraal" van € 250.000 ingesteld. Bij de voorbereiding van begroting 2017 was een bestedingspatroon opgenomen over de jaarschijven 2017 en 2018 van resp. € 150.000 en € 100.000. Het bestedingstempo komt iets lager uit. Voorgesteld wordt jaarschijf 2018 te verdelen over de jaren 2018 en 2019.						
51 Doorontwikkeling merk LIVE Hilversum	0	0	0	0	0	0
In 2017 hebben we het merk LIVE Hilversum geïntroduceerd. Om de verdere doorontwikkeling te waarborgen is een budget van € 50.000 nodig. Dit budget hebben wij in deze begroting opgenomen, maar dekken dit door het verlagen van het communicatiebudget met hetzelfde bedrag.						
Onderhoudskosten verzinkbaar toilet in het centrum	6	0	6	6	6	6
In het investeringsprogramma zijn de kosten opgenomen voor het installeren van een verzinkbaar toilet in het centrum. Ten behoeve van het beheer en onderhoud wordt € 6.000 opgenomen in de begroting.						
Totaal Actualisatie bestaand beleid	9.619	-9.843	-224	476	404	114

Moties en amendementen

A17-40 Amendement zon op gemeentelijk vastgoed	40	0	40	0	0	0
In de raadsvergadering van 12 juli 2017 is een amendement ingediend om in te zetten op het versnellen van de gemeentelijke klimaatneutraaldoelen door alle gemeentelijk vastgoed binnen twee jaar vol te leggen met zonnepanelen. Daarvoor wordt een bedrag van € 75.000 beschikbaar gesteld. In aanvulling op het lopende duurzaamheidsplan wordt daarom dit jaar gestart met het uitvoeren van een technisch haalbaarheidsonderzoek. Dit onderzoek zal deels doorlopen in 2018. Het budget moet daarom over 2 jaarschijven verdeeld worden, waarvan € 40.000 in 2018. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek naar de technische mogelijkheden is de verwachting dat de realisatie plaats kan vinden in de periode 2017 – 2020.						
A17-58 Amendement verder vergroenen	100	0	100	0	0	0
In de raadsvergadering van 12 juli 2017 is een amendement ingediend en aangenomen om in te zetten op vergroening van buurten met installatie van een watertappunt. In overleg met de buurten wordt in 2017 afgestemd waar vergroening plaats kan vinden. Uitvoering van de werkzaamheden zal gezien het participatietraject plaatsvinden in 2018.						
A17-59 Amendement energiescans bij scholen	56	0	56	0	0	0
Bij de behandeling van de kadernota 2017 heeft de Raad met amendement A17-59 een budget beschikbaar gesteld voor een versnellingsimpuls verduurzaming scholen. Het aanvullend budget is bestemd voor het kunnen uitvoeren van energiescans. De werkzaamheden lopen door naar 2018. Een deel van het budget is in 2018 nodig.						
M17-55 Motie dotatie duurzaamheidsfonds particulieren	100	0	100	0	0	0
Bij de behandeling van de kadernota 2017 heeft de Raad met een motie gevraagd om het revolverend fonds maatschappelijk vastgoed in 2018 weer aan te vullen.						
M17-57 Motie zorgfunctie slachtoffers mensenhandel en uitstapprogramma's	75	0	75	75	75	75
Voor de uitvoering van motie 17-57 betreffende het instellen van een zorgcoördinator voor slachtoffers van mensenhandel en het realiseren van een uitstapprogramma's wordt een stelpost van € 75.000 in de begroting opgenomen. De verkenning zoals omschreven in de motie is tijdig gerealiseerd. Hier komt uit naar voren dat de aard en omvang van mensenhandel onvoldoende betrouwbaar en meetbaar is en dat een zorgcoördinator kan helpen meer zicht te krijgen. De						

invoer hiervan is echter afhankelijk van het beleid en tijdspad van de VNG en Commissie Lenferink. Dit najaar wordt hierover op landelijk niveau een besluit genomen. Op basis van dit besluit geven we regionaal vorm aan de zorgstructuur mensenhandel binnen het beleid 'bescherming en opvang'.						
A17-77 Amendement knippen en scheren (onderhoud groen)	105	0	105	84	84	84
In de raadsvergadering van 8 november 2017 is, om het groen op een acceptabel peil te houden, een amendement aangenomen om het budget voor groenonderhoud vanaf 2018 structureel te verhogen met € 84.000. Daarnaast is in 2018 een bedrag van € 21.000 extra toegevoegd om achterstanden in te halen.						
Totaal Actualisatie bestaand beleid	476	0	476	159	159	159
Overige verschillen	66	155	221	162	185	184
Totaal Begroting 2018-2021	14.194	-16.482	-2.289	-1.098	-201	-3.007

7.3 Uitgangspunten

In dit hoofdstuk zijn de uitgangspunten waarlangs de begroting 2018-2021 is uitgewerkt weergegeven.

We streven een Begroting na die aan de volgende uitgangspunten voldoet:

1. Concreet
2. Financieel gezond (positief begrotingssaldo)
3. Uitvoerbaar
4. Leesbaar voor burgers
5. Passend binnen wettelijke kaders

Omschrijving	Uitgangspunt
Lonen en pensioenpremie	3,25% (t.o.v. begroting 2017)
Prijsindexering (materiele budgetten en subsidies)	0,00% (t.o.v. begroting 2017)
Afvalstoffenheffing	2,69%
Rioolheffing	1,00%
Marktgeden	29,00%
Overige lokale leges, rechten en heffingen	1,50% (of conform het wettelijk vastgestelde tarief)
Rekenrentes	Investerings 1,40% Grondexploitaties 1,90% Voorziening grondexploitaties 2,00%
Algemene uitkering	Meicirculaire 2017
(Financiële) regels	BBV, Financiële verordening gemeente Hilversum 2018, Coalitieakkoord 2014-2018

Ontwikkelingen	Jaarstukken 2016 (1 januari)	Begroting 2017 (1 januari)	Begroting 2018 (1 januari)
Aantal inwoners	<u>87.830</u>	<u>88.076</u>	<u>89.100</u>
Waarvan 0 t/m 19 jaar	19.819	19.939	20.205
Waarvan 20 t/m 64 jaar	51.313	51.381	51.991
Waarvan 65 jaar en ouder	16.698	16.756	16.954
Aantal uitkeringsgerechtigden (WWB -incl. WIJ-, BBZ, IOAW, IOAZ, Adreslozen)	1.975	2.091	2.098
Aantal werknemers werkvoorzieningsschappen	314	401	314
Aantal woonruimten	41.123	41.373	41.983

Lonen

De berekening van de loonsom is gebaseerd op het in juli 2017 gesloten principeakkoord over de nieuwe Cao Gemeenten (looptijd 1 mei 2017 tot 1 januari 2019) en de afspraken over de pensioenpremie in 2018. Dit leidt tot een loonstijging van 3,25%.

Prijsindexering

Het Centraal Planbureau berekent doorlopend het Nationaal Consumentenprijsindex (CPI). Met deze indexering wordt een schatting gemaakt van de verwachte prijsstijging van producten en diensten. Het CPI voor 2018 is geraamd op 1,5%. De budgetten zijn niet verhoogd met dit percentage. Uiteraard heeft de organisatie wel getoetst of de budgetten toereikend zijn voor de geplande activiteiten, en zijn ze bijgesteld als dat onontkoombaar was. De noodzaak van een automatische prijsbijstelling vervalt hiermee. Hetzelfde geldt voor subsidies die wij verstrekken aan organisaties en instellingen. Ook hier moet het gesprek gevoerd worden over de te verwachten prestaties en de benodigde subsidies. Hierbij moet het niet vanzelfsprekend zijn dat de subsidie wordt verhoogd.

Afvalstoffenheffing, rioolheffing en marktgelden

Uitgangspunt voor de afvalstoffen- en rioolheffing en marktgelden is, conform een extern onderzoek, het kostendekkender maken van het tarief. De afvalstoffenheffing wordt voor 90% kostendekkend en de rioolheffing 96%. We zetten de egaliseringsreserve afval en voorziening riolen meerjarig in om de (verwachte) jaarlijkse tariefstijging stabiel te houden. De afvalstoffenheffing stijgt met 2,69% en de rioolheffing met 1,00%. Voor de marktgelden komt de kostendekking op 80%. Door een gewijzigde toerekening van kosten en de herinrichting van de markt stijgt het tarief in 2018 met 29% (2019 en verder 5%).

Overige lokale leges, rechten en heffingen

Conform bestendig beleid stijgen de overige lokale leges, rechten en heffingen met het inflatiepercentage van 1,5% of conform het wettelijk vastgestelde tarief (bijvoorbeeld: rijbewijs, paspoort). In overeenstemming met de financiële verordening worden de tarieven jaarlijks door de raad vastgesteld (art 13).

Kostentoerekening

Ten behoeve van het bepalen van de kostendekkendheid van leges, rechten en heffingen wordt van de betreffende producten de kostprijs berekend. Volgens de nieuwe financiële verordening worden hierbij betrokken: (1) overheadkosten; (2) rente van ingezet vreemd vermogen; (3) bijdragen en onttrekkingen aan voorzieningen; (4) afschrijvingskosten van in gebruik zijnde activa.

Investerings

De kapitaallasten van voorgenomen investeringen zijn opgenomen in het investeringsprogramma 2018-2021. De rentelasten zijn berekend tegen een renteomslag van 1,4%. Als gevolg van de nieuwe financiële verordening hanteren we een gewijzigde systematiek van activeren en afschrijven. Investerings onder € 50.000 activeren we niet meer (was: onder € 10.000). Verder activeren we een aantal kostensoorten niet meer: VAT, bomen, onderwijsleerpakketten en bijdragen aan activa in eigendom van derden (art 9 lid 1). De wijzigingen op het gebied van afschrijven zijn: (1) we schrijven gebouwen voortaan niet meer helemaal af, maar gaan uit van een restwaarde van 15%; (2) de afschrijvingstermijnen zijn herijkt; (3) we starten met afschrijven in het jaar nadat de investering in gebruik genomen is (was: in het jaar nadat de investering, of een deel daarvan, gedaan is) (art 9 lid 2).

De in de begroting opgenomen investeringen worden bij het vaststellen van de begroting door de raad automatisch geautoriseerd, tenzij de raad aangeeft dat hij voor bepaalde investeringen een apart raadsvoorstel wil (art 5 lid 3).

Grondexploitaties

De rente die conform het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording toegerekend wordt aan grondexploitaties is het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Voor 2018 is dit rentepercentage 1,9%.

Toekomstige verliezen op negatieve grondexploitaties zijn gedekt middels de voorziening negatieve grondexploitaties. Er wordt gewerkt met een rentetoerekening van 2,0%, conform het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording.

Algemene uitkering

Bij de beoordeling of er sprake is van een materieel sluitende (meerjaren)begroting wordt, voor wat betreft de algemene uitkering uit het gemeentefonds, uitgegaan van de meicirculaire 2017 en de daarin opgenomen uitkeringsfactoren en de laatste fase van de herijking van het gemeentefonds.

(Financiële) regels

Bij het opstellen van de begroting wordt uitgegaan van de financiële verordening gemeente Hilversum 2018 (vastgesteld 12 juli 2017), het BBV en het coalitieakkoord 2014-2018.

Op grond van de 'Financiële verordening Hilversum 2018' moeten alle in de begroting opgenomen budgetten onderbouwd zijn (art 8 'Beukennotenwet'). Budgetten zonder duidelijk bestedingsdoel, bestedingstermijn, uitvoeringsplan of onderbouwing van het bedrag, vallen vrij. Eveneens op grond van de nieuwe verordening (art 4 lid 3), introduceren we een budget 'Nieuwe kansen', ter hoogte van 0,25% van de begroting (zie programma 5. Financiën). Dit budget is bedoeld voor unieke mogelijkheden die zich voordoen in de maatschappij, waar het College op in wil spelen, maar die verloren zouden gaan als eerst via een raadsvoorstel budget zou moeten worden aangevraagd. Voor het gebruik van deze post worden stringente regels gesteld in de door het college vast te stellen uitvoeringsafspraken. Het college stuurt de raad een RIB als hij besluit de post aan te spreken, en legt over het gebruik van de post verantwoording af in de tussenrapportages en de jaarrekening (art 4 lid 7).

De hoogte van de post 'Onvoorzien' is in de financiële verordening vastgesteld op € 150.000 (art 4 lid 3). Deze post mag alleen worden gebruikt voor uitgaven die voldoen aan de 'drie O's' (onvoorzienbaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar).

Voor het risico op oninbare vorderingen wordt een voorziening gevormd; voor vorderingen groter dan 100.000 op basis van individuele beoordeling; voor vorderingen kleiner dan 100.000 op basis van het historische percentage van oninbaarheid (art 10).

De bekleemde reserves (bestemmingsreserves ter dekking van kapitaallasten) zijn afgeschaft (art 11 lid 4). In 2018 vallen deze reserves vrij en zullen bij de jaarrekening 2018 opgeheven worden. In de exploitatiebegroting vindt u geen dekking van kapitaallasten uit reserves.

Voor verstrekte leningen en garanties wordt een voorziening getroffen ter hoogte van 50% van het geleende/gegarandeerde bedrag. De andere 50% van het bedrag wordt als risico opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing (art 16). De dotatie aan een voorziening ziet u terug als een last in de exploitatiebegroting en in de staat van voorzieningen. Deze regel geldt voor nieuwe leningen en garantstellingen, niet voor leningen en garantstellingen gedaan voor 1-1-2018.

7.4 Overzicht van incidentele baten en lasten

	Omschrijving	Begroting 2018			2019	2020	2021
		Lasten	Baten	Saldo			
01.01	Afwaardering activa (nieuw financieel beleid)	3.349		3.349	6		
	Aanschaf Vw transporter en Vw Caddy (nieuw financieel beleid)	32		32	35		
	Vervanging steiger schutsluis 't Hemeltje (nieuw financieel beleid)					47	
	Landgoed Zonnestraal (ster)	50		50	50		
	Invoering nieuwe omgevingswet	706		706			
	Herinrichting Arenapark	150		150			
	Wonen prestatie afspraken woningcorporaties (ster)	50		50			
	Leges Monikkenberg		-1.000	-1.000	-300		
	Voorbereiding Stationsgebied	260		260	100	100	
	Veilig naar school	30		30			
	Voorbereidingsbudget Kerkbrink	150		150	50		
01.02	Breedtesport project (buurtsportcoaches)	65		65	65		
	Promotie sportactiviteiten	50		50	50		
	Aankopen en investeringen (nieuwe financieel beleid)				41		
	Citybranding (ster)	440		440	240		
	Poppodium De Vorstin	100		100			
	Struikelstenen	26		26			
	Afwaardering activa (nieuw financieel beleid)	193		193			
01.03	Afwaardering activa (nieuw financieel beleid)	3.059		3.059			
	Groenbeleidsplan					10	20
	Instandhouding bomenbestand (kastanjebloedingsziekte)	33		33	143		108
	Indexering CROW SBS-Tomingroep	8		8			
	Wagens en materialen (nieuw financieel beleid)					40	
	Milieubescherming	78		78			
	Duurzaam (ster) Challenge H100	75		75			
	Motie Doorgaan met verduurzamen (M17-55)	100		100			
	Amendement gemeentelijk vastgoed (A17-40)	40		40			
	Amendement verder vergroenen (A17-58)	100		100			
	Amendement energiescans bij scholen (A17-59)	56		56			
	Revolverend fonds maatschap. Vastgoed scholen & sport (ster)	500		500			
	Opstellen actieplan geluid	25		25			
	Egalisatievoorziening riolering	-842		-842	-257	-167	-77
01.99	Reserve Buurtsportcoaches		-65	-65	-65		
	Vrijval beklemd reserve Vorstin (nieuw financieel beleid)		-1.509	-1.509			
	Reserve egalisatie afvalstoffen		-457	-457	-385	-296	-186
	Reserve Geluidbelastingkaarten		-25	-25			
	Vrijval beklemd reserve marktterrein (nieuw financieel beleid)		-574	-574			
	Reserve nominatie landgoed Zonnestraal		-50	-50	-50		
	Incidentele lasten en baten programma 1: wonen en leven	8.883	-3.680	5.203	-277	-266	-135
02.01	Transformatie welzijn en zorg	230		230	210		
	Uitvoeringskosten RSA sociaal domein	300		300			
	Gezond in de stad (GIDS)	30		30			

02.02	Afwaardering activa (nieuw financieel beleid)	1.198	1.198			
	Beheer panden (onderwijshuisvesting)	75	75			
	huisvestingsbijdrage IGBO (2015 t/m 2019)	39	39	39		
	Onderwijs leerpakketten (nieuw financieel beleid)	100	100			
	Overgangsregeling wet harmonisatie KOV en peuterspeelzalen	150	150			
02.03	Overeenkomst UPC-Ziggo: zorg (ster)	10	10	10		
	Overdracht middelen vrouwenopvang naar Regio Gooi en Vechtstreek	449	449			
	Overdracht middelen maats.opvang naar Regio Gooi en Vechtstreek	322	322			
			-			
02.99	Vrijval bekleemde reserve Larenseweg (nieuw financieel beleid)	-548	-548			
	Onttrekking decentralisaties sociaal domein	-1.710	-1.710	-910		
	Vrijval bekleemde reserve onderwijshuisv. (nieuw fin. beleid)	-2.245	-2.245			
	Overdracht middelen maats.opvang naar Regio Gooi en Vechtstreek	-322	-322			
	Overdracht middelen vrouwenopvang naar Regio Gooi en Vechtstreek	-449	-449			
	Incidentele lasten en baten programma 2: Zorg	2.903	-5.274	-2.371	-651	-
03.01	Bijdrage UPC/Ziggo		-438	-438	-438	
	Ondernemingsklimaat (ster) Urban strategy framework	175	175	150	50	
	Accountmanager randgebied Centrum/Gijsbrecht	30	30			
	Slimme lantaarnpalen (ster)	50	50	25		
	Media overig (ster)	106	106	181		
	Lokale media (ster)	190	190	190		
03.02	Talentontwikkeling (ster)	330	330	330		
	Tekort op het BUIG-budget (inkomensregelingen)	2.000	2.000	1.000		
	Inrichting woning statushouders	120	120	80		
	Minimaregelingen (m.n. kosten bewindsvoering)	100	100			
	Investeringsplan Sociaal Plein 2017-2020 (WINST)	1.100	1.100	600		
03.04	Afwaardering activa (nieuw financieel beleid)	70	70			
	Wagens en materialen (nieuwe financieel beleid)				112	87
	Investerings buurten i.h.k.v. betaald parkeren	70	70	70		
	Toezicht fietsparkeren	60	60			
03.99	Reserve Creatieve Sector	250	250	250		
	Reserve Creatieve Sector		-281	-250		
	Reserve Regionaal mediacentrum		-125	-100		
	Incidentele lasten en baten programma 3: Werken	4.651	-844	3.807	2.088	162
04.01	Afwaardering activa (nieuw financieel beleid)	108	108			
	Inbraakpreventie	100	100			
04.02	Afwaardering activa (nieuw financieel beleid)	8	8			
	Organisatie verkiezingen	160	160	340		140
04.03	Afwaardering activa (nieuw financieel beleid)	216	216			
	Uitzendingen raadsvergaderingen	14	14			
	Wachtgeldverplichting oud wethouder	62	62	55	55	

	Innovatie (ster)	208		208	208		
	Print, Scan & Archief	120		120			
	Samenlevingsgericht werken: wijkbudgetten (ster)	50		50	100		
	Werving & selectie	50		50	25		
	Accountantskosten	50		50			
	Promotie verkiezingen (debatten)	25		25			
	Inhuur personeel (Big data)	80		80			
	Frictiekosten S&H	100		100			
	Digitalisering (kadernota)	500		500	500	500	
	Inhuur specialisme (toezicht)	75		75	75		
	Inhuur specialisme (Jeugd en Regie) WINST	275		275	175		
	Inhuur basis op orde vastgoed	50		50			
	Beschrijving gebruik technische installaties	30		30			
	Tijdelijke formatie PGA	70		70	70	70	
04.99	Reserve Frictiekosten S&H		-100	-100			
	Vrijval beklemde reserve Herhuisvesting DHI (nieuw fin. beleid)		-1.172	-1.172			
	Reserve transitie personeel	125		125			
	Incidentele lasten en baten programma 4: Bestuur	2.476	-1.272	1.204	1.548	625	140
05.01	Starten met afschrijven jaar na ingebruikname investering	-350		-350			
	Dividend Vitens		-108	-108			
	Teruggave VPB	-39		-39			
05.03	Afwaardering activa (nieuw financieel beleid)	218		218			
	Beheer, onderhoud van gebouwen en installaties	25		25			
	Resultaten grondexploitaties					-7.678	
05.99	Algemene reserve	3.501	-7.502	-4.001	-270	7.681	
	Incidentele lasten en baten programma 5: Financiën	3.355	-7.610	-4.255	-270	3	-
	Totaal <u>incidentele</u> lasten en baten programmabegroting 2018	22.268	-18.680	3.588	2.438	524	92
	Totaal lasten en baten programmabegroting 2018	261.011	-261.468	-457	-596	-2.915	-3.170
	Totaal <u>structurele</u> lasten en baten programmabegroting 2018	238.743	-242.788	-4.045	-3.034	-3.439	-3.262

Uit het overzicht blijken de structurele en incidentele baten en lasten. De provincie gebruikt onder andere het overzicht van overzicht van incidentele baten en lasten ter beoordeling van de financiële positie van de gemeente.

8. De uiteenzetting van de financiële positie

8.1 Meerjarige balans

Meerjarenbalans (Bedragen X € 1.000)	Beginbalans	Eindbalans	Eindbalans	Eindbalans	Eindbalans
ACTIVA	2018	2018	2019	2020	2021
Immateriële vaste activa	1.833	482	482	482	482
Materiële vaste activa	268.827	264.666	264.347	258.377	254.036
Financiële vaste activa	1.604	1.546	1.489	1.432	1.375
TOTAAL VASTE ACTIVA	272.264	266.694	266.318	260.291	255.893
Voorraden	8.612	-1.607	-8.256	39	39
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	25.500	25.500	25.500	25.500	25.500
Liquide middelen (kas- en banksaldi)	15	15	15	15	15
Overlopende activa	253	253	0	0	0
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	34.380	24.161	17.259	25.554	25.554
TOTAAL	306.644	290.856	283.577	285.845	281.447
Meerjarenbalans (Bedragen X € 1.000)	Beginbalans	Eindbalans	Eindbalans	Eindbalans	Eindbalans
PASSIVA	2018	2018	2019	2020	2021
Eigen vermogen	88.531	75.227	73.407	80.742	80.506
Saldo Begroting	0	457	596	2.915	3.170
Voorzieningen	9.494	8.671	8.671	8.671	8.671
Vaste schulden met rentetypische looptijd > één jaar	153.625	152.639	150.994	151.304	151.227
TOTAAL VASTE PASSIVA	251.650	236.994	233.668	243.632	243.574
Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < één jaar	50.007	48.875	44.922	37.226	32.886
Overlopende passiva	4.987	4.987	4.987	4.987	4.987
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	54.994	53.862	49.909	42.213	37.873
TOTAAL	306.644	290.856	283.577	285.845	281.447

Toelichting bij: Meerjarige balans

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo wordt in het vernieuwde BBV voorgeschreven dat bij de uiteenzetting van de financiële positie een geprognoseerde balans moet worden opgenomen. Deze balans moet meerjarig zijn en geeft inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. De presentatie van de geprognoseerde balans moet aansluiten op de balans in de jaarrekening, maar hoeft niet dezelfde mate van detail te kennen. In de prognose zitten veel aannames omdat de toekomstige mutaties ongewis zijn. Het vertrekpunt is de jaarrekening 2016. Bij de prognose van de eindbalansen van de jaren 2018 t/m 2021 is rekening gehouden met de mutaties voortvloeiende uit:

- het investeringsprogramma 2018 - 2021
- actualisatie grondexploitaties 2017
- de mutaties in de reserves en voorzieningen
- het nieuwe financiële beleid dat ingaat op 1 januari 2018

8.2 EMU saldo

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
	Volgens realisatie tot en met sept. 2017, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2018	Volgens meerjarenraming in begroting 2018	Volgens meerjarenraming in begroting 2018	Volgens meerjarenraming in begroting 2018
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-11.458	-12.851	-1.234	10.166	2.934
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	13.432	21.429	12.569	12.563	12.563
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	4.177	3.113	3.698	3.788	3.878
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	13.344	16.634	11.925	9.952	10.845
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4					
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:					
Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord					
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)				1.192	1.282
8 Baten bouwgrondexploitatie:					
Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	7.874	10.217	6.650		
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	1.933	1.785	1.804	1.804	1.804
10 Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten					
11 Verkoop van effecten:	☒ ja ☐ nee	☒ ja ☐ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)					
b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?					
Emu saldo	-1.252	3.489	7.954	13.569	5.444

Toelichting bij: EMU saldo

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMI-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Van dit maximale tekort van 3% van Nederland is 2,5% voor de rijksoverheid en 0,5% voor de decentrale overheden. De EMU-systematiek werkt evenwel op een andere manier dan het baten-lastenstelsel dat decentrale overheden hanteren. Investerings en uitgaven die worden gedekt uit reserves tellen bijvoorbeeld niet mee in de uitkomsten van het baten-lastenstelsel, maar tellen wel door in het EMU saldo.

Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Voor de gemeente Hilversum is dit niet het geval. Voor de jaren 2018 t/m 2021 is het saldo positief.

8.3 Investerings

prog	Taakveld	omschrijving	vastgesteld investerings programma	*- post	Investerings				afsch in jaren
					2018	2019	2020	2021	
		1. PROGRAMMA WONEN EN LEVEN			10.418	9.714	7.252	7.745	
1	2.1	ver. openbare verlichting; armaturen 2018	ip 2018		371	93			15
1	2.1	ver. openbare verlichting; armaturen 2019	ip 2019			371	93		15
1	2.1	Vervangen lichtmasten sportpark Loosdrecht	ip 2019			229			15
1	2.1	ver. openbare verlichting; armaturen 2020	ip 2020				371	93	15
1	2.1	ver. openbare verlichting; armaturen 2021	ip 2021					371	15
1	2.1	vervanging afgeschreven wegen 2018	ip 2018		1.697	848	283		50
		<i>Boomberg fase 3</i>			753	377	126		
		<i>Noord fase 3</i>			486	243	81		
		<i>Vervangen 1e kanaalbrug</i>			240	120	40		
		<i>Diependaalselaan voegovergangen</i>			113	56	19		
		<i>Loosdrechtseweg, ventweg vervangen verharding</i>			105	53	18		
1	2.1	vervanging afgeschreven wegen 2019	ip 2019			1.697	848	283	50
1	2.1	vervanging afgeschreven wegen 2020	ip 2020				1.697	848	50
1	2.1	vervanging afgeschreven wegen 2021	ip 2021					1.697	50
1	2.1	ruimtelijke ontwikkeling omgeving Sterreschool	ip 2018		60				50
1	2.1	wegwerkzaamheden bij rioleringen 2018	ip 2018		183	92	31		50
1	2.1	wegwerkzaamheden bij rioleringen 2019	ip 2019			183	92	31	50
1	2.1	wegwerkzaamheden bij rioleringen 2020	ip 2020				183	92	50
1	2.1	wegwerkzaamheden bij rioleringen 2021	ip 2021					183	50
1	2.1	verv. dynamische afsluiting centrum	ip 2018	*	472				10
1	2.1	vervanging calamiteitenmaterieel	ip 2019			56			10
1	2.1	verv. vri's Oostereind/Diependaalselaan/A27/Collosseum	ip 2017		206				10
1	2.1	verv. vri's Meentweg, K. Onnesw. Etc.	ip 2018		91				10

1	2.1	verv. vri's Bosdrift, Vaartweg, v. Riebeeckw.	ip 2019		128		10	
1	2.1	verzinkbaar toilet centrum	ip 2018	*	100		10	
1	2.1	aanpassing openbare ruimte Kerkbrink	ip 2018	*	500	800	20	
1	2.4	vervanging beschoeiing Hilversums Kanaal 2018	ip 2018		496	166	20	
1	2.4	vervanging beschoeiing Hilversums Kanaal 2019	ip 2019		496	166	20	
1	2.4	vervanging beschoeiing Hilversums Kanaal 2020	ip 2020			496	166	20
1	2.4	vervanging beschoeiing Hilversumse Meent	ip 2021				320	20
1	2.4	vervanging aandrijvingen schutsluis 't Hemeltje	ip 2018		206			20
1	2.4	vervanging aanslaglijsten schutsluis 't Hemeltje	ip 2021				85	20
1	5.2	watervoorziening sportparken	ip 2018		233			25
1	5.2	vervanging toplaag en onderbouw, veld 3 Anna's Hoeve	ip 2017			73		10
1	5.2	vervangen kunstgras, veld 1 , v.v. Victoria op sportpark Loosdrecht	ip 2017		315			10
1	5.2	vervangen kunstgras, veld 3 , v.v. Victoria op sportpark Loosdrecht	ip 2020		284			10
1	5.2	vervangen kunstgras, veld 13, v.v. Altius op sportpark Berestein	ip 2019			310		10
1	5.2	vernieuwen toplaag aanloopstroken en rondbaan atletiekbaan	ip 2021				177	15
1	5.2	renovatie honkbalveld, veld 9 bij ASCH op sportpark Loosdrecht	ip 2019			54		10
1	5.7	renovatie groenvoorzieningen 2018	ip 2018		151	37		10
		Middenberm Laan 40-45			44	11		
		Bijenmeent, Goudwespmeeent			68	17		
		Stephensonlaan			6	2		
		Van Gelder- Speijk- Zaenlaan			19	4		
		Willibrordus- Ludgeruslaan (voetpad)			14	3		
1	5.7	renovatie groenvoorzieningen 2019	ip 2019		151	37		10
1	5.7	renovatie groenvoorzieningen 2020	ip 2020			151	37	10
1	5.7	renovatie groenvoorzieningen 2021	ip 2021				151	10
1	5.7	Oostelijke Vechtplassen	ip 2018	*	100	150		10
1	7.2	waterinrichting plan Huydecopersweg	ip 2018		1.500			75
		subsidie waterinrichting plan Huydecopersweg			-1.500			75
1	7.2	GRP 2015-2020	ip 2018		1.683	841	280	75
		Boomberg fase 3			628	314	105	
		Noord fase 3			734	367	122	
		Raadhuiskwartier fase 4			43	22	7	
		Relinen en huisaansluitingen NW villagebied			240	120	40	

		Relinen 't Hoogt van 't Kruis			90	45	15		
		Rioolgemalen			97	49	16		
		Putdeksels Diependaalselaan			34	17	6		
		Af: verrekening ten laste van wegen			-184	-92	-31		
1	7.2	GRP 2015-2020	ip 2019			1.683	841	280	75
1	7.2	GRP 2015-2020	ip 2020				1.683	841	75
1	7.2	GRP 2015-2020	ip 2021					1.683	75
1	7.2	verv. Volvo Hoge Druk (BL-LD-75)	ip 2021					335	10
1	7.2	verv. VW Caddy (29-VVF-1) en VW Crafter (17-VLG-6)	ip 2018		81				10
1	7.2	verv. VW crafter pick up (BZ-BP-16)	ip 2021					72	10
1	7.2	vervanging aanhanger adembeschermer	ip 2019			55			10
1		doorloop reeds verleende kredieten voor 2017			3.189	1.201			
		2. PROGRAMMA ZORG			3.578	1.496	1.861	2.480	
2	4.2	Wilgetoren in Cunera	ip 2018		415				40
2	4.2	Sterreschool	ip 2018		1.524				40
2	4.2	Sterreschool Peuterspeelzaal	ip 2018		223				40
2	4.2	Gymzaal Montessorischool Centrum	ip 2018		245				40
2	4.2	Gymzaal Oost	ip 2018		735		365		40
2	4.2	Bijdrage renovatie twee scholen	ip 2019			400	400		40
2	4.2	Uitbreiding Praktijkschool	ip 2018		131				40
2	4.2	Uitbreiding J.H. Donnerschool	ip 2018		305				40
2	4.3	nog te verdelen middelen onderwijshuisvesting	ip 2019			1.096	1.096	2.480	40
		3. PROGRAMMA WERKEN			100	190	379	100	
3	2.2	vervanging parkeermeters	ip 2019			90	105		10
3	2.2	vervanging parkeermeters	ip 2020				174		10
3	2.2	uitbreiding parkeerapparatuur	ip 2018		100				10
3	2.2	uitbreiding parkeerapparatuur	ip 2019			100			10
3	2.2	uitbreiding parkeerapparatuur	ip 2020				100		10
3	2.2	uitbreiding parkeerapparatuur	ip 2021					100	10
		4. PROGRAMMA BESTUUR			1.776	525	460	520	

4	0.8	concern i&a; technische infrastructuur 2018	ip 2018		615				5
4	0.8	concern i&a; technische infrastructuur 2019	ip 2019			185			5
4	0.8	concern i&a; technische infrastructuur 2020	ip 2020				300		5
4	0.8	hardware en software digitale ondertekening	ip 2018		50				5
4	0.4	vervanging kantoorautomatisering	ip 2021					380	5
4	0.4	overbruggingskrediet noodzakelijke vervanging faciliteiten	ip 2018		100				10
4	0.4	noodstroomaggregaat	ip 2018		50				10
4	0.4	integrale technische beveiliging	ip 2018		425				10
4	0.4	webcasting faciliteiten	ip 2018		76				5
4	0.4	e-dienstverlening	ip 2018		60	60	60		5
4	0.4	vervanging kernapplicaties	ip 2018		160				5
4	0.4	modules burgerzaken/basisregistratie personen	ip 2018		180				5
4	0.4	omgevingswet	ip 2018		60				5
4	0.4	vervanging midoffice componenten	ip 2019			200			5
4	0.4	bedrijfsvoering key2/pims	ip 2019			80	100		5
4	0.8	concern i&a; kernapplicaties 2021	ip 2021					140	5
		5. PROGRAMMA FINANCIËN EN GRONDEXPLOITATIES			762	0	0	0	
5	8.2	sloopkosten GAK gebouw	ip 2018	*	762				0
		TOTAAL INVESTERINGEN 2018-2021			16.634	11.925	9.952	10.845	
		KAPITAALLASTEN (cumulatief)			1.076	1.728	2.304	2.872	

CORRESPONDERENDE POSTEN

prog	Taak veld	omschrijving	vastgesteld investerings programma	*- post	Investeringen				afschr in jaren
					2018	2019	2020	2021	
1	7.2	GRP 2015-2020	ip 2018						
		inkomsten rioolrecht			-1.683	-841	-280	0	75
1	7.2	GRP 2015-2020	ip 2019						
		inkomsten rioolrecht				-1.683	-841	-280	75
1	7.2	GRP 2015-2020	ip 2020						
		inkomsten rioolrecht					-1.683	-841	75
1	7.2	GRP	ip 2021						
		inkomsten rioolrecht						-1.683	75
1	7.2	verv. Volvo Hoge Druk (BL-LD-75)	ip 2021						
		inkomsten rioolrecht						-335	10
1	7.2	verv. VW Caddy (29-VVF-1) en VW Crafter (17-VLG-6)	ip 2018						
		inkomsten rioolrecht			-81				10
1	7.2	verv. VW crafter pick up (BZ-BP-16)	ip 2021						
		inkomsten rioolrecht						-72	10
1	7.2	vervanging aanhanger adembeschermer	ip 2018						
		inkomsten rioolrecht				-55			10
2	4.2	Sterreschool Peuterspeelzaal	ip 2018						
		Sterreschool Peuterspeelzaal, rendabel			-223				40
		TOTAAL CORRESPONDERENDE POSTEN 2018-2021			-1.987	-2.579	-2.804	-3.211	
		TOTAAL NETTO INVESTERINGEN 2018-2021			14.647	9.346	7.148	7.634	

Toelichting bij: Investerings

Het investeringsprogramma 2018-2021 bevat als basis de jaarschijven 2018 tot en met 2020 uit het IP 2017-2020 in de begroting 2017. Vervolgens zijn deze jaarschijven geactualiseerd naar aanleiding van nadien genomen besluiten. Bovendien zijn verschuivingen tussen de jaarschijven verwerkt en nieuwe aanmeldingen verwerkt. In de onderwijs-investeringen zijn de wijzigingen naar aanleiding van het aan de raad voorgelegde OHP 2018 verwerkt. Bij vaststelling van dit voorstel OHP heeft u de kredieten reeds gevoteerd onder voorbehoud van goedkeuring van de begroting 2018. Met de vaststelling van deze begroting worden deze definitief geautoriseerd.

De aanmeldingen voor de nieuwe jaarschijf 2021 bestaan in hoofdzaak uit de bekende bedragen die nodig zijn voor de uitvoering van bestaande meerjarige onderhoudsprogramma's voor onderwijs-huisvesting en openbare ruimte (wegen, riolering, groen, verlichting etc.). Ook zijn de gebruikelijke investeringen voor informatievoorziening en automatisering opgenomen. Naast de investeringen wordt ook inzicht gegeven in de corresponderende posten. Deze posten hebben betrekking op de dekking van de kapitaallasten in de begroting.

Van de grotere investeringsposten is een specificatie van de deelprojecten opgenomen. Hiermee geeft het college inzicht aan de raad van de voorgenomen werkzaamheden. Het college kan hier echter van afwijken door verschuiving van projecten in de tijd als gevolg van bijzondere omstandigheden.

Nieuw Financieel Beleid en Taakstelling

De gevolgen van het vastgestelde nieuw financieel beleid zijn met ingang van het investeringsprogramma 2018 in het meerjarig investeringsprogramma verwerkt. De in de jaarschijven 2018 tot en met 2021 verwerkte aanmeldingen zijn netto bedragen. Dat wil zeggen dat de niet-rendabele investeringen van programma 1 verlaagd zijn met de in 2015 ingevoerde bezuinigingstaakstelling van 7% en dat de daarvoor in aanmerking komende investeringen verlaagd zijn met het aandeel VAT.

Investerings in bomen, onderwijs leerpakketten, bijdragen in activa in eigendom van derden (monumentensubsidies) en investeringen lager dan de activeringsgrens van € 50.000 zijn verwerkt in de exploitatie begroting.

Afschrijvingsperioden zijn aangepast aan het nieuw financieel beleid. Het moment van afschrijven is verschoven naar het jaar nadat de investering in gebruik is genomen.

Autorisatie investeringskredieten

Investerings maken via de kapitaallasten (rente en afschrijving) deel uit van de exploitatiebegroting. Bij de vaststelling van de begroting/meerjarenraming wordt tegelijkertijd de investeringskolom voor het komende jaar door de raad geaccordeerd. De financiële ruimte voor de investeringen is dan gereserveerd voor het komende jaar. Dit geldt niet voor alle investeringen. Bij het vaststellen van de begroting wordt ook bepaald voor welke investeringsvoorstellen het college op een later tijdstip naar de raad zal gaan voor de autorisatie van het krediet. Deze investeringen zijn in het investeringsprogramma met een sterretje gemarkeerd. Deze werkwijze is omgekeerd aan die van vorige begrotingen, waar juist de sterretjesposten werden geautoriseerd.

Als regel geldt dat (1) het bestedingsdoel (wat willen we bereiken), (2) de planning (deze is de basis voor de bestedingstermijn van het budget), (3) de onderbouwde financiële raming (de basis voor het begrote bedrag) en (4) het uitvoeringsplan (welke activiteiten zijn nodig) van investeringen helder moeten zijn. Voor investeringen op het gebied van het beheer (van bijvoorbeeld de openbare ruimte) is dit in de regel zo, omdat daar door de raad vastgestelde onderhoudsplannen onder liggen die

voorzien zijn van een uitvoeringsplanning. Investerings die niet aan deze voorwaarden voldoen worden geschrapt. Dit is een uitvloeisel van de zogenaamde beukennoten-wet.

Enkele vrij te geven investeringen worden hieronder toegelicht.

Toelichting bij verlening investeringen

Vervanging dynamische afsluiting centrum

In 2007 is de binnenstad autoluw gemaakt. Elf dynamische palen in en rond het centrum dienen ertoe auto's binnen vastgestelde tijden uit het centrum te weren. De palen worden echter met grote regelmaat aangereden, waardoor deze technisch veel te lijden hebben. De maximale technische levensduur is 10 jaar. Wanneer we het centrum autoluw willen houden en geen claims willen ontvangen vanwege slecht werkende palen, dienen deze in 2018 vervangen te worden.

Aandrijving schutsluis 't Hemeltje

De elektrische installatie en bouwkundige voorziening van de sluis is dusdanig verouderd dat vervanging noodzakelijk is. Er is een onafhankelijk technisch onderzoek uitgevoerd (door Jansen Venneboer) waarbij scheuren in de wanden, alsmede lekkage van de damwanden zijn waargenomen. Het staalwerk van de fietsbrug is in zeer slechte conditie. Tevens voldoet de brug niet meer aan de huidige geldende normen en richtlijnen. Het water van de Vecht staat 80 cm hoger. Indien de sluis niet werkt, zou de polder onder water kunnen lopen. Daarnaast zouden er claims kunnen komen vanuit de beroepsvaart of recreatievaart.

Watervoorziening sportparken

Het betreft het realiseren van een eigen nutsvoorziening/watermeter-infrastructuur voor elk clubgebouw op de (gemeentelijke) sportparken. De sportverenigingen zijn eigenaar van de individuele clubgebouwen. De gemeente onderhoudt en exploiteert de sportvelden en verhuurt deze contractueel inclusief de faciliteiten aan de sportclubs. De collectieve hoofdmeter staat op naam van de gemeente Hilversum. De gemeente belast de kosten voor het water door aan de verschillende clubs. Dit is een oneigenlijke taak. Als elke club een eigen meter heeft, kan Vitens de factuur direct naar de clubs versturen. Daarnaast dient er geïnvesteerd te worden in de vervanging van oude leidingen op de diverse terreinen, daar er herhaaldelijk sprake is van lekkage. De gemeente dient de vervanging te bekostigen, omdat de leidingen op grond liggen van de gemeente.

Waterinrichting plan Huydecopersweg

Het college heeft de raad over dit plan geïnformeerd door middel van een raadsinformatiebrief. Op 22 december 2016 hebben de gemeente Hilversum, de Staat en de Stichting Gooisch Natuurreservaat de Samenwerkingsovereenkomst over de aanleg van Plan Huydecopersweg en bijbehorende maatregelen ondertekend. Parallel aan de voorbereiding daarvan is er overleg gevoerd met de provincie Noord-Holland, Vitens NV en het Hoogheemraadschap Amstel Gooi & Vecht (AGV) over de technische voorzieningen die gerealiseerd moeten worden om het overtollige hemelwater vanuit het watersysteem Hilversum-Oost naar de infiltratievoorzieningen van het Plan Huydecopersweg te transporteren. De afspraken om die voorzieningen te realiseren zijn vastgelegd in overeenkomsten. De totaalkosten voor het realiseren van de voorzieningen wordt geraamd op een bedrag van € 1.500.000. Zoals uit de Overeenkomst Uitvoering waterinrichting Hilversum-Oost blijkt zijn met de provincie Noord-Holland, Vitens N.V. en het Hoogheemraadschap Amstel-, Gooi en Vecht afspraken gemaakt over hun bijdragen in de financiering van de te realiseren voorzieningen:

- de provincie Noord-Holland € 925.000,-- (bijdrage in de vorm van subsidie);
- Vitens € 400.000,-- (vaste bijdrage);
- AGV € 175.000,--(vaste bijdrage).

Concern i&a; technische infrastructuur 2018

De gemeente Hilversum heeft een traditionele netwerkinfrastructuur. Het merendeel van deze apparatuur is ouder dan 8 jaar, daarmee sterk verouderd en moet vervangen worden. De fabrikant van deze apparatuur heeft besloten zijn netwerktak van de hand te doen aan een niche speler. Hiermee is het onderhoud op dit netwerk niet meer gegarandeerd. Dit is een continuïteitsrisico op de korte termijn. Daarnaast vindt ICT het een noodzaak om de security op haar netwerk aan te scherpen. Dit vereist andere functionaliteit dan de apparatuur ons nu kan bieden. De huidige apparatuur is niet meer toekomstbestendig en heeft haar technische levensduur bereikt.

Integrale technische beveiliging

De huidige systemen t.b.v. de technische beveiliging van mensen, gebouwen en middelen is verouderd en voldoet niet meer aan het informatieveiligheidsbeleid van de gemeente. De huidige technische systemen worden bovendien op korte termijn niet meer ondersteund door de leverancier, componenten zijn niet meer leverbaar. De huidige diverse systemen zijn niet meer beheersbaar en kennen een groot veiligheidsrisico. Door de installaties integraal te vervangen zorgen we voor een up-to-date systeem, integraal afgestemd en werkend en eenvoudig(er) te beheersen. De integrale technische beveiliging betreffen het camerasysteem, inbraakbeveiliging systeem, toegangscontrole (keys, rechtenstructuur, etc.) en mechanisch/elektronisch sluitsysteem. Het hiervoor beschikbare krediet uit 2017 van € 325.000 is onvoldoende. De kosten worden totaal geraamd op € 750.000.

8.4 Reserves

- = onttrekking en += toevoeging

bedragen x 1.000

Ref	omschrijving reserve	saldo begin 2018	toevoegingen begroot	onttrekkingen begroot	onttrekkingen ivm afschrijving op activa	saldo einde 2018
1	Herinrichting marktterrein (beklemd)	573			-573	0
2	Geluidsbelastingkaarten	94		-25		69
3	Afvalstoffenheffing (egalisereserve)	1.442		-457		985
4	De Vorstin (beklemd)	1.508			-1.508	0
5	Beeldende kunst	94				94
6	Buurtsportcoaches	173		-65		108
7	Nominatie landgoed Zonnestraal	90		-50		40
	Totaal programma 1 Wonen en leven	3.975	0	-597	-2.081	1.297
8	Onderwijsgebouwen	2.681		-2.245		436
9	Project Larense weg (beklemd)	547			-547	0
10	Decentralisaties sociaal domein	4.147		-1.710		2.437
11	Maatschappelijke opvang en verslavingzorg	322		-322		0
12	Vrouwenopvang	449		-449		0
	Totaal programma 2 Zorg	8.146	0	-4.726	-547	2.873
13	Projecten beleidsplan Sociale zaken	83				83
14	Creatieve Sector	127	250	-281		96
15	Regionaal mediacentrum	251		-125		126
	Totaal programma 3 Werken	461	250	-406	0	305
16	Frictiekosten Slank & hoogwaardig	498		-100		398
17	Decentrale loonruimte	119				119
18	Reserve transitie personeel	200	125	-50		275
19	Herhuisvesting / DHI (beklemd)	1.171			-1.171	0
	Totaal programma 4 Bestuur	1.987	125	-150	-1.171	791
	Programma 5					
20	Algemene reserve ongebonden	3.501		-3.501		0
21	Algemene reserve gebonden	70.461	3.501	-4.001		69.961
	Totaal programma 5 Financiën en grondexploitatie	73.963	3.501	-7.502	0	69.962
	Totaal alle programma's	88.531	3.876	-13.381	-3.799	75.227

1. Herinrichting marktterrein (beklemd)

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	573	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-	
Onttrekkingen ivm. afschrijving op activa	-573	2
Waarde per 31 december	-	

Referentie 1:

Het doel van deze beklemd reserve is het hebben van financiële dekking voor de afschrijvingslasten op een deel voor de herinrichting van het marktplein.

Referentie 2:

In overeenstemming met de nieuwe financiële verordening worden de beklemd reserves afgeschaft. Voor 2018 is een onttrekking begroot gelijk aan de stand, om deze reserve op te kunnen heffen.

2. Geluidsbelastingkaarten

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	94	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-25	2
Waarde per 31 december	69	

Referentie 1:

Het maken van geluidsbelastingkaarten én het opstellen en uitvoeren van actieplannen is een verplichting op grond van de Wet geluidhinder. Voor de eerste cyclus, afgerond in 2013, was een éénmalige subsidie ontvangen, die niet geheel besteed was. Het doel is de overgebleven middelen te besteden voor de tweede (5-jaarlijkse) cyclus, die eind 2016 is gestart.

Referentie 2:

Voor 2018 is een onttrekking begroot van € 25.000 voor het opstellen van een actieplan.

3. Afvalstoffen (egalisereserve)

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	1.442	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-457	2
Waarde per 31 december	985	

Referentie 1:

Het doel van deze reserve is het beschikbaar houden van niet bestede financiële middelen voor de egalisatie van de tarieven afvalstoffenheffing in de komende jaren. De reserve is in het verleden vooral gevormd door meevallers in de uitgaven van de Gewestelijke Afvalstoffendienst.

Referentie 2:

Onttrekking aan de reserve wordt gebruikt om de tariefstijging afvalstoffenheffing stabiel te houden. Voor 2018 is een onttrekking begroot van € 457.000.

4. De Vorstin (beklemd)

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	1.508	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-	
Onttrekkingen ivm. afschrijving op activa	-1.508	2
Waarde per 31 december	0	

Referentie 1:

Het doel van deze beklemd reserve is het financieel dekken van de afschrijvingskosten op een deel van de investeringen in het gebouw van de Vorstin.

Referentie 2:

In overeenstemming met de nieuwe financiële verordening worden de beklemd reserves afgeschaft. Voor 2018 is een onttrekking begroot gelijk aan de stand, om deze reserve op te kunnen heffen.

5. Beeldende kunst

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	94	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-	
Waarde per 31 december	94	

Referentie 1:

Het doel van deze reserve is het hebben van extra financiële middelen voor de uitvoering van projecten beeldende kunst, indien het structurele budget van € 22.000 in de exploitatiebegroting niet toereikend is.

6. Buurtsportcoaches

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	173	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-65	2
Waarde per 31 december	108	

Referentie 1:

Het doel van deze reserve is de financiering van de coördinatiefunctie en een activiteitenbudget voor de buurtsportcoaches. Het betreft de storting van overtollige middelen, die van het Ministerie van VWS ontvangen waren om gedurende de jaren 2014 tot en met 2020 in te zetten.

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2018 is een onttrekking geraamd van € 65.000.

7. Nominatie landgoed Zonnestraal

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	90	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-50	2
Waarde per 31 december	40	

Referentie 1:

Het doel van deze reserve is het opstellen van een nominatiedossier en het creëren van (inter)nationaal

draagvlak om het proces van plaatsing van Landgoed Zonnestraal op de UNESCO Werelderfgoedlijst succesvol af te ronden.

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2018 is een onttrekking geraamd van € 50.000.

8. Onderwijsgebouwen

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	2.681	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-2.245	2
Waarde per 31 december	436	

Referentie 1:

Deze bestemmingsreserve had aanvankelijk het karakter van een beklemd reserve, gekoppeld aan de afschrijvingslasten op een deel van de investeringen in nieuwe schoolgebouwen. Bij de vaststelling van de jaarstukken 2011 door de gemeenteraad is deze omgezet in een reguliere bestemmingsreserve met een breder karakter.

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2018 is een onttrekking geraamd van € 2.245.000. Dit is het bedrag dat beschikbaar was voor dekking van de kredieten onderwijshuisvesting en nu in overeenstemming met de nieuwe financiële verordening ten gunste van de algemene middelen vrijvalt.

9. Project Larenseweg (beklemd)

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	547	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-547	2
Waarde per 31 december	-	

Referentie 1:

Het doel van deze beklemd reserve is het financieel dekken van de afschrijvingslasten van een deel van de investeringen voor de totstandkoming van deze multifunctionele voorziening.

Referentie 2:

In overeenstemming met de nieuwe financiële verordening worden de beklemd reserves afgeschaft. Voor 2018 is een onttrekking begroot gelijk aan de stand, om deze reserve op te kunnen heffen.

10. Decentralisaties sociaal domein

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	4.147	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-1.710	2
Onttrekkingen ivm. afschrijving op activa	-	
Waarde per 31 december	2.437	

Referentie 1:

De bestemmingsreserve Decentralisaties Sociaal Domein dient als verzekering tegen de risico's die optreden bij de transitie en de transformatie in het kader van de drie grote decentralisaties in het sociale domein. Hiertoe heeft de gemeenteraad op 16 oktober 2013 deze bestemmingsreserve gevormd.

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2018 is een onttrekking geraamd van € 1.710.000. Dit is dekking voor:

- * de transformatie zorg en welzijn (€ 310.000 zie Kadernota 2017);
- * de uitvoering RSA sociaal domein (€ 300.000 zie kadernota 2017);
- * het investeringsplan sociaal plein 2017-2020 (project WINST). Het betreft € 1.100.000 conform het raadsbesluit van 7 juni 2017.

11. Maatschappelijke Opvang en Verslavingszorg

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	322	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-322	2
Waarde per 31 december	0	

Referentie 1:

Het doel van deze reserve was om de voor de maatschappelijke opvang en verslavingszorg door Hilversum van het Rijk ontvangen middelen voor de regio te behouden.

Referentie 2:

In overeenstemming met het raadsbesluit van 10 mei 2017 draagt de gemeente Hilversum per 1 januari 2018 de reserves maatschappelijke opvang en verslavingszorg over aan de Regio Gooi en Vechtstreek.

12. Vrouwenopvang

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 01 januari	449	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-449	2
Waarde per 31 december	-	

Referentie 1:

Het doel van deze reserve was om de voor de vrouwenopvang door Hilversum van het Rijk ontvangen middelen voor de regio te behouden.

Referentie 2:

In overeenstemming met het raadsbesluit van 10 mei 2017 draagt de gemeente Hilversum per 1 januari 2018 de reserve vrouwenopvang over aan de Regio Gooi en Vechtstreek.

13. Projecten beleidsplan Sociale zaken

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	83	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-	
Waarde per 31 december	83	

Referentie 1:

De gemeenteraad heeft op 9 januari 2013 in het kader van de 2e tussentijdse rapportage besloten om een reserve voor dit doel in te stellen en hierin € 1 miljoen te storten. Het gaat hier om projecten die in het projectenboek Sociale zaken 2012-2015, behorende bij het Uitvoeringsplan Sociale zaken 2012-2015, zijn opgenomen.

14. Creatieve sector

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	127	1
Toevoegingen	250	2
Onttrekkingen	-281	3
Waarde per 31 december	96	

Referentie 1:

De raad heeft op 26 juni 2013 het raadsvoorstel 'Nota Creatieve Sector Hilversum' vastgesteld. Deze nota bevatte niet alleen een doorontwikkeling (aanscherping van) het lopende activiteitenprogramma, maar tevens een gerichte intensivering.

Referentie 2

Met het vaststellen van de Mediavisie 2016-2019 is besloten de reserve Creatieve Sector voort te zetten en met ingang van 2017 gedurende de beleidsperiode jaarlijks €250.000 in de reserve te storten.

Referentie 3:

De middelen worden conform de planning in de Mediavisie onttrokken en besteed aan de profilering van Hilversum Mediastad, het opbouwen van een netwerk gericht op kleine creatieve bedrijven, acquisitie, innovatieve projecten in samenwerking met de regio Gooi en Vecht, MRA en Utrecht en investeringen in media en onderwijs. Aan het eind van de beleidsperiode zullen de middelen uit de reserve besteed zijn.

15. Regionaal mediacentrum

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	251	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-125	2
Waarde per 31 december	126	

Referentie 1:

Het doel van deze reserve is om de subsidie-afbouw te dekken en hervormingen van de lokale omroep tot een regionaal mediacentrum mogelijk te maken.

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2018 is een onttrekking geraamd van € 125.000.

16. Friciekosten Slank & Hoogwaardig

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	498	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-100	2
Waarde per 31 december	398	

Referentie 1:

Deze reserve is in 2011 ingesteld voor de dekking van de salarislasteren van de bovenformatief geplaatste medewerkers. Bij deze reorganisatie is 77 fte gereduceerd.

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2018 is een onttrekking geraamd van € 100.000. Dit bestaat met name uit

loonkosten en WW- uitkeringen voortvloeiende uit de laatste bovenformatief geplaatste medewerkers.

17. Decentrale loonruimte

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	119	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-	
Waarde per 31 december	119	

Referentie 1:

Het doel van deze bestemmingsreserve is het voldoen aan de afspraken met het Georganiseerd Overleg dat de niet in enig jaar bestede middelen voor de decentrale arbeidsvoorwaarden worden gereserveerd voor toekomstige uitgaven op dit terrein. In de begroting is een structureel bedrag van 0,1 % van de loonsom (= € 37.000) opgenomen voor het decentrale arbeidsvoorwaardenoverleg. Aanwending van dit budget voor concernbrede activiteiten vindt plaats in het overleg met het Georganiseerd Overleg.

18. Transitie personeel

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	200	1
Toevoegingen	125	2
Onttrekkingen	-50	3
Waarde per 31 december	275	

Referentie 1:

Als onderdeel van de houdbaarheidsopgave (Kadernota 2015) was ingezet op een reductie van 25 formatieplaatsen via door- en uitstroom. Deze reductie is teruggedraaid naar 8 fte in de Kadernota 2017. Voor de kosten die het gevolg zijn van de nog resterende reductie en de daarbij behorende mobiliteit is de reserve transitie personeel ingericht.

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2018 was oorspronkelijk een toevoeging geraamd van € 250.000 (begroting 2017). Vanwege het terugdraaien van deze reductie kan de storting beperkt blijven tot € 125.000.

Referentie 3:

Voor het begrotingsjaar 2018 is een onttrekking geraamd van € 50.000.

19. Huisvesting / DHI

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	1.171	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-	
Onttrekkingen ivm. afschrijving op activa	-1.171	2
Waarde per 31 december	-0	

Referentie 1:

Het doel van deze bekleemde reserve is financiële dekking voor de afschrijvingslasten op:

- de investering in extra voorzieningen ten behoeve van het bedrijfsrestaurant in het stadskantoor van € 40.000;
- een gedeelte van de investeringen die gedaan zijn voor de totstandkoming van het stadskantoor (afschrijvingstermijn 40 jaar).

De opbouw van dit deel van de bekleemde reserve is gerealiseerd door de verkoop van de overbodig

geworden panden Koninginneweg 10 en 12 en het daarnaast gelegen parkeerterrein. In 2011 zijn de twee panden verkocht. De hieruit resulterende opbrengsten zijn in 2011 aan de bekleemde reserve toegevoegd.

Referentie 2:

In overeenstemming met de nieuwe financiële verordening worden de bekleemde reserves afgeschaft. Voor 2018 is een onttrekking begroot gelijk aan de stand, om deze reserve op te kunnen heffen.

20. Algemene reserve ongebonden

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	3.501	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-3.501	2
Stand per 31 december	0	

Referentie 1:

Het doel van deze reserve is het vervullen van een bufferfunctie voor het opvangen van eventuele negatieve jaarrekeningresultaten. De term 'ungebonden' is achterhaald. Ook deze reserve is ondertussen 'gebonden'. Dat betekent dat de rente, die deze reserve genereert, als bate ten gunste van de exploitatie komt.

Referentie 2:

Doordat het onderscheid tussen de twee algemene reserves verdwenen is, wordt voorgesteld om het saldo (€ 3.501.000) aan de 'algemene reserve ongebonden' te onttrekken om deze vervolgens toe te voegen aan de 'algemene reserve gebonden'. Deze reserve kan vervolgens opgeheven worden.

21. Reserve gebonden

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	70.461	1
Toevoegingen	3.501	2
Onttrekkingen	-4.001	3
Waarde per 31 december	69.961	

Referentie 1:

De term 'algemene reserve gebonden' is achterhaald en het onderscheid tussen de twee algemene reserves is verdwenen. Daarom is het voorstel om de 'algemene reserve ongebonden' op te heffen en de naam van deze reserve te wijzigen in 'Algemene reserve'. Een algemene reserve is bedoeld als buffer (weerstandscapaciteit) voor het opvangen van financiële tegenvallers.

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2018 is een toevoeging geraamd van € 3.501.000. Deze toevoeging komt door het samenvoegen van de beide algemene reserves en is afkomstig van de 'algemene reserve ongebonden'.

Referentie 3:

De totale onttrekking bedraagt € 4.001.000. Dit betreft dekking voor:

- * de gevolgen van de actualisatie van het financiële beleid (€ 3.355.000 zie Kadernota 2017);
- * de inrichting van woningen statushouder (€ 120.000 zie Kadernota);
- * de aanvulling van het revolverend fonds maatschappelijk vastgoed (€ 500.000 zie Kadernota);
- * de kosten van struikelstenen (€ 26.000 zie raadsvoorstel jaarstukken 2015).

8.5 Voorzieningen

'- = onttrekking en + = toevoeging

bedragen x € 1.000

Ref	omschrijving reserve	saldo 1-1-2018	Mutaties via exploitatie		rechtstreekse onttrekking	saldo 31-12-2018
			Vermeerdering	Vermindering		
1	Spaarvoorziening rioleringen	39.458	2.151			41.609
2	Egalisatievoorziening rioleringen	1.423		-842		581
3	Groot onderhoud begraafplaatsen	396	101		-41	456
4	Onderhoud kunstwerken openbare ruimte	31	8			39
	Totaal programma 1 Wonen en leven	41.307	2.260	-842	-41	42.683
5	Frictiekosten GGD	46				46
6	Onderhoud schoolgebouwen	335	125		-190	270
	Totaal programma 2 Zorg	381	125	0	-190	316
7	Groot onderhoud parkeergarages	295	142		-266	171
	Totaal programma 3 Werken	295	142	0	-266	171
8	Pensioenen wethouders	4.025			-180	3.845
9	Meerjarenonderhoud Raadhuis/ Stads Kantoor	1.686	406		-144	1.949
	Totaal programma 4 Bestuur	5.711	406	0	-324	5.794
10	Onderhoud maatsch. vastgoed en o.s.	1.257	1.022		-964	1.316
	Totaal programma 5 Financiën en grondexploitatie	1.257	1.022	0	-964	1.316
	Totaal alle programma's	48.951	3.955	-842	-1.785	50.279

1. Spaarvoorziening rioleringen

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	39.458	1
Toevoegingen	2.151	2
Onttrekkingen	-	
Stand per 31 december	41.609	

Referentie 1:

Het doel van deze voorziening is om te zijner tijd (naar verwachting 2034) te komen tot een voorziening die dezelfde hoogte heeft als de boekwaarde van de activa. Deze voorziening kan dan worden gebruikt om alle activa in één keer af te boeken, waarna de situatie is bereikt dat de jaarlijkse investeringen in de riolering direct ten laste van de exploitatie kunnen worden gebracht.

Referentie 2:

Op 1 juli 2015 heeft de gemeenteraad het nieuwe Gemeentelijk Rioleringsplan voor het tijdvak 2015-2020 vastgesteld. Voor het begrotingsjaar 2018 is een toevoeging geraamd van € 2.151.000.

2. Egalisatievoorziening rioleringen

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	1.423	1
Toevoegingen	-	
Verminderings ten bate van exploitatie	-842	2
Onttrekkingen	-	
Stand per 31 december	581	

Referentie 1:

Het doel van deze voorziening is om de jaarlijkse resultaten van de exploitatie riolering te verrekenen. Bij jaarlijks te bepalen tarieven kunnen middelen uit deze voorziening vrij worden gemaakt, waarmee (gedeeltelijke) tariefsverhoging kan worden voorkomen.

Referentie 2:

De actualisatie van het financieel beleid veroorzaakt incidentele extra lasten in 2018. In verband hiermee wordt in 2018 een bedrag van 842.000 uit de voorziening onttrokken

3. Groot onderhoud begraafplaatsen

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	396	1
Toevoegingen	101	2
Verminderings ten bate van exploitatie	-	
Onttrekkingen	-41	3
Stand per 31 december	456	

Referentie 1:

Het doel van deze voorziening is om in de toekomst adequaat onderhoud aan de begraafplaatsen te kunnen plegen en om schommelingen in deze uitgaven op te vangen. Door middel van jaarlijkse dotaties en onttrekkingen worden de meerjarige onderhoudskosten over de jaren gespreid zodat de jaarlijks vast te stellen tarieven niet teveel schommelingen ondervinden.

Referentie 2:

De toevoeging aan de voorziening bedraagt € 101.000 en is gebaseerd op de meerjarige onderhoudsplanung die in 2017 is geactualiseerd.

Referentie 3:

Voor het begrotingsjaar 2018 is voor de uitvoering van onderhoud aan de panden op de begraafplaatsen een onttrekking geraamd van € 41.000.

4. Onderhoud kunstwerken openbare ruimte

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	31	1
Toevoegingen	8	2
Onttrekkingen	-	
Stand per 31 december	39	

Referentie 1:

Het doel van deze voorziening is om te kunnen voorzien in het planmatig onderhoud aan kunstwerken in de openbare ruimte.

Referentie 2:

Jaarlijks wordt € 8.000 toegevoegd aan de Voorziening. De dotatie is gebaseerd op een bouwkundige inschatting wat nodig is voor (ver)plaatsingen, beveiliging en herstel van kunstwerken in de openbare ruimte.

5. Friciekosten GGD

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	46	1
Toevoegingen	-	
Verminderings ten bate van exploitatie	-	
Onttrekkingen	-	
Stand per 31 december	46	

Referentie 1:

De gemeenteraad heeft deze voorziening op 21 december 2011 ingesteld. Het doel van deze voorziening is om de GGD financiële middelen te verschaffen ter dekking van de frictiekosten van de GGD voor de indertijd doorgevoerde bezuinigingen. Het laatste jaar van de voorziening is 2019.

6. Onderhoud schoolgebouwen

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	335	1
Toevoegingen	125	2
Onttrekkingen	-190	3
Stand per 31 december	270	

Referentie 1:

Het doel van deze voorziening was in eerste instantie om in de toekomst adequaat onderhoud aan de schoolgebouwen te kunnen plegen en om schommelingen in deze uitgaven op te vangen. Per 1-1-2015 is het buitenonderhoud van de onderwijsgebouwen over gegaan naar de scholen. Vanaf 1 januari 2015 wordt alleen nog het onderhoud van de gymlokalen uitgevoerd.

Referentie 2:

Jaarlijks wordt € 125.000 toegevoegd aan de voorziening voor de gymlokalen.

Referentie 3:

Voor het begrotingsjaar 2018 is voor de uitvoering van onderhoud aan de gymzalen een onttrekking geraamd van € 190.000.

7. Groot onderhoud parkeergarages

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	295	1
Toevoegingen	142	2
Onttrekkingen	-266	3
Stand per 31 december	171	

Referentie 1:

Het doel van deze voorziening is om in de toekomst te kunnen voorzien in het adequaat onderhoud van de gemeentelijke parkeergarages en om de schommelingen in deze uitgaven op te vangen.

Referentie 2:

Conform de MOP is € 142.000 aan de voorziening toegevoegd. Het Meerjaren Onderhoudsplan (MOP) is leidraad voor het technische- en bouwkundig onderhoud van de parkeergarages. Het MOP is in 2015 geactualiseerd en loopt tot en met 2034.

Referentie 3:

Voor het begrotingsjaar 2018 is voor de uitvoering van onderhoud aan de parkeergarages een onttrekking geraamd van € 266.000.

8. Pensioenen wethouders

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	4.025	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-180	2
Stand per 31 december	3.845	

Referentie 1:

In 2012 zijn de maximale verplichtingen voor de pensioenlasten van de (oud-)wethouders becijferd en via een voorziening afgedekt. Een deel van de verplichting wordt gedekt door een belegging bij Loyalis. Aan het eind van ieder jaar wordt het totaal van deze verplichting (gespaarde deel bij Loyalis en de gemeentelijke voorziening) geactualiseerd en verwerkt

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2018 is een onttrekking geraamd van € 180.000.

9. MO Raadhuis/ Stadskantoor/ Villa valuta

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	5.711	1
Toevoegingen	406	2
Onttrekkingen	-324	3
Stand per 31 december	5.794	

Referentie 1:

Ter dekking van het jaarlijks groot cyclisch onderhoud is een onderhoudsvoorziening ingesteld. Voor het Raadhuis, stadskantoor en villa valuta is een meerjarige onderhoudsplan opgesteld dat periodiek wordt geactualiseerd. De beginstand is opgebouwd uit een deel gereserveerde bedragen voor latere duurdere jaren en anderzijds uit verschuivingen in de planning.

Referentie 2:

De MOP's worden periodiek geactualiseerd. Conform de MOP is € 406.000 aan de voorziening toegevoegd.

Referentie 3:

Voor het begrotingsjaar 2018 is een onttrekking geraamd van € 324.000.

10. Onderhoud maatsch. vastgoed en o.s.

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	1.257	1
Toevoegingen	1.022	2
Verminderen ten bate van exploitatie	-	
Onttrekkingen	-964	3
Stand per 31 december	1.316	

Referentie 1:

Het doel van deze voorziening is om in de toekomst adequaat onderhoud te kunnen plegen aan het maatschappelijk vastgoed en de speelvoorzieningen en daarmee schommelingen in de hoogte van de uitgaven op te vangen.

Referentie 2:

Het meerjarige onderhoudsprogramma is in september 2015 geactualiseerd en door de raad vastgesteld voor de jaren 2015 tot en met 2034. . Conform de MOP is € 1.022.000 aan de voorziening toegevoegd.

Referentie 3:

Voor het begrotingsjaar 2018 is een onttrekking geraamd van € 964.000 namelijk voor:

* speelterreinen	€ 176.000
* sporthallen	€ 157.000
* panden (maatschappelijk vastgoed)	€ 420.000
* buitensport	€ 102.000
* panden (voormalige Grondzaken)	€ 109.000

8.6 Overlopende passiva, voortvloeiende uit rijks- en provinciale bijdragen

OVERLOPENDE PASSIVA, voortvloeiende uit rijks- en provinciale bijdragen

bedragen x € 1.000

nr	omschrijving overlopend passivum	saldo begin 2018	toevoegingen 2018	onttrekkingen 2018	Saldo einde 2018
1	Sanering railverkeerslawaaï	0	455	-455	0
2	Tijdelijke stimulering woningbouw	55			55
	Totaal programma 1 Wonen en leven	55	455	-455	55
3	R.M.C.	16	623	-623	16
4	Maatregel beter benutten	162			162
5	Onderwijsachterstandenbeleid	67	1438	-1438	67
	Totaal programma 2 Zorg	245	2061	-2061	245
6	Participatiebudget, onderdeel Educatie		662	-662	0
7	Openbaar vervoer	179			179
8	Aanpak woninginbraken	9			9
	Totaal programma 3 Werken	179	662	-662	179
	Totaal alle programma's	487	3178	-3178	487

OVERLOPENDE ACTIVA, voortvloeiende uit rijks- en provinciale bijdragen

nr	omschrijving overlopend passivum	saldo begin 2018	toevoegingen 2018	onttrekkingen 2018	saldo einde 2018
9	Integraal bereikbaarheidsplan	45	-45		0
	Totaal programma 3 Werken	45	-45	-	0
	Totaal alle programma's	45	-45	-	0

1. Sanering railverkeerslawaaï

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	-	1
Toevoegingen	455	2
Onttrekkingen	-455	3
Stand per 31 december	-	

Referentie 1:

Het doel van deze balanspost is het beschikbaar houden van middelen voor de uitvoering van de Wet geluidhinder (Wgh) voor zover deze betrekking heeft op lawaai veroorzaakt door treinverkeer. De Wet geluidhinder verplicht de gemeente om haar inwoners te beschermen tegen spoorweglawaaï. Omdat geluidssanering vaak zeer kostbaar is, draagt het Rijk (het ministerie van VROM) bij in de kosten. Het Rijk betaalt wat nodig is voor een sobere en doelmatige sanering. Eventuele meerkosten vanwege lokale ambities zijn voor rekening van de gemeente. De rijkssubsidies worden toegevoegd aan het overlopend passivum 'Sanering railverkeerslawaaï'.

Referentie 2:

Voor 2018 wordt een subsidie verwacht van € 455.000.

Referentie 3:

Voor 2018 wordt een onttrekking verwacht van € 455.000.

2. Tijdelijke stimuleringsregeling woningbouwprojecten

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	55	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-	
Stand per 31 december	55	

Referentie 1:

Het doel van deze balanspost is het beschikbaar houden van middelen om stilgevallen of vastgelopen woningbouwprojecten vlot te trekken. Voor de uitvoering zijn van het ministerie van VROM subsidies ontvangen. Deze subsidies worden ingezet bij bouwplannen die voldoen aan de voorwaarden stimuleringsbudget woningbouwprojecten.

3. R.M.C.

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	16	1
Toevoegingen	623	2
Onttrekkingen	-623	3
Stand per 31 december	16	

Referentie 1:

Het doel van deze post is het beschikbaar houden van door het Rijk toegekende middelen in het kader van het Besluit Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten (RMC). Het doel van deze regeling is voorkomen dat jongeren van school gaan zonder startkwalificatie (d.w.z. minimaal een havo- of vwo-diploma, of een mbo-diploma op niveau 2). De middelen worden per kalenderjaar door het Rijk toegekend. Hilversum ontvangt als centrumgemeente de rijkssubsidie voor de hele regio. Niet bestede middelen dient de gemeente volledig aan het Rijk terug te betalen. De jaarlijkse verantwoording aan het Rijk vindt plaats via de zogeheten RMC-Rapportage.

Referentie 2:

In 2018 wordt een rijkssubsidie verwacht van € 623.000.

Referentie 3:

Voor 2018 wordt een onttrekking verwacht van € 623.000.

4. Maatregel beter benutten

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	162	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-	
Stand per 31 december	162	

Referentie 1:

Voor de uitvoering van het project “mobiliteitsmanagement maatregelen” heeft het Ministerie in 2015 een subsidie beschikbaar gesteld van in totaal € 389.875.

5. Onderwijsachterstandenbeleid

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	67	1
Toevoegingen	1.438	2
Onttrekkingen	-1.438	3
Stand per 31 december	67	

Referentie 1:

Het doel van deze post is het beschikbaar houden van middelen die de gemeente van het Rijk ontvangt in het kader van het Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid 2011-2014. Het doel van deze regeling is het verminderen van ongelijkheid in onderwijskansen. Kinderen met een taalachterstand of risico daarop, krijgen extra ondersteuning door VVE (voor- en vroegschoolse educatie) en schakelklassen. Middelen die de gemeente niet besteedt moeten na afloop van de bestedingsperiode aan het Rijk worden terugbetaald. Op 30 oktober 2013 is het Besluit aangepast. De bestedingsperiode, die is aangevangen in 2011 en zou eindigen per 31 december 2014, is verlengd tot 31 december 2015. In de beschikking die we voor het jaar 2017 hebben ontvangen, staat vermeld dat de regeling opnieuw is verlengd en wel tot 31 december 2017. In de beschikking staat ook vermeld dat de per 31 december 2017 nog niet bestede middelen moeten worden terug betaald.

Referentie 2:

Voor 2018 wordt vooralsnog verwacht dat er weer middelen beschikbaar worden gesteld voor Onderwijsachterstandenbeleid, het verwachte bedrag is € 1.438.000.

Referentie 3:

Ten behoeve van de besteding (grotendeels via VVE en scholen) is een onttrekking van eveneens € 1.438.000 geraamd.

6. Participatiebudget, onderdeel Educatie

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	-	1
Toevoegingen	662	2
Onttrekkingen	-662	3
Stand per 31 december	-	

Referentie 1:

Het doel van deze post is het beschikbaar houden van middelen die de gemeente ontvangt van het Rijk in het kader van de Wet Participatiebudget (WPB), voor zover de gemeente middelen bestemd heeft voor volwasseneneducatie. Voor het begrotingsjaar 2017 is een toevoeging begroot van € 662.000 en een even grote onttrekking. Dit betreft middelen voor de hele regio.

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2018 is een toevoeging begroot van € 662.000.

Referentie 3:

Voor het begrotingsjaar 2018 is een onttrekking begroot van € 662.000. Dit betreft middelen voor de hele regio.

7. Openbaar vervoer

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	179	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-	
Stand per 31 december	179	

Referentie 1:

Het doel van deze balanspost is het beschikbaar houden van middelen voor aan het openbaar vervoer gerelateerde infrastructurele maatregelen, zoals het toegankelijker maken van halteplaatsen.

8. Aanpak woninginbraken

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	9	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-	
Stand per 31 december	9	

Referentie 1:

Het doel van deze balanspost is de piek van woninginbraken te voorkomen. vanuit de Veiligheidscoalitie Midden-Nederland is eind 2015 subsidie aangevraagd en gekregen. De ontvangen subsidie is bedoeld voor de uitvoering van een offensief plan in de gemeenten Blaricum, Huizen, Hilversum, Laren en Weesp.

9. Integraal bereikbaarheidsplan

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	45	1
Toevoegingen	-45	2
Onttrekkingen	-	
Stand per 31 december	0	

Referentie 1:

Het Integraal Bereikbaarheidsplan Hilversum e.o. (IBP) is in 2005 opgezet om de bereikbaarheid van de regio, en met name Hilversum, te verbeteren. Hiervoor was € 50 miljoen nodig. Het Rijk verklaarde toch bereid om aan de regio € 25 miljoen beschikbaar te stellen. Eén van de voorwaarden was dat de overige betrokkenen gezamenlijk eenzelfde bedrag beschikbaar zouden stellen. Dat lukte: de provincie Noord-Holland zegde € 12,5 miljoen toe, de gemeente Hilversum € 6,5 miljoen en TCN € 6,0 miljoen. Om deze middelen beschikbaar te houden voor de bekostiging van het IBP is het overlopend passivum IBP ingesteld.

Referentie 2:

De definitieve afrekening van het IBP geschiedt via de SiSa-bijlage in de jaarstukken 2017. Dit betekent dat de laatste afrekening in 2018 plaats kan vinden.

8.7 Financiering

Staat van Langlopende leningen

Langlopende leningen	Stand leningen per 1-1-2018	Aflossingen 2018	Nieuwe leningen 2018	Stand leningen per 31-12-2018
Bank Nederlandse gemeenten	101.245	14.146		87.098
Nederlandse Waterschapsbank	19.000	1.400		17.600
Aegon	24.080	1.040		23.040
Nationale Nederlanden	8.800	400		8.400
Nieuwe leningen 2018			16.000	16.000
Totaal	153.125	16.986	16.000	152.138

Bedragen x € 1.000

Toelichting bij: Financiering

De staat van langlopende leningen geeft een beeld van de langlopende schuld (leningen met een looptijd > 1 jaar) per 1 januari 2018, de aflossingen op de leningen in 2018, de naar verwachting af te sluiten lening(en) in 2018 en de geraamde stand per 31 december 2018.

De prognose is gebaseerd op de begroting 2018, het investeringsprogramma 2018 en de geactualiseerde grondexploitaties 2017.

9. Bijlagen

9.1 Overzicht van taakvelden per programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting 2018			2019	2020	2021
	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
0.10 Mutaties reserves	0	-2.680	-2.680	-500	-296	-186
2.1 Verkeer en vervoer	13.139	-411	12.728	11.402	11.703	11.660
2.4 Economische havens en waterwegen	588	-27	561	504	551	504
5.1 Sportbeleid en activering	763	-4	759	758	643	642
5.2 Sportaccommodaties	2.578	-811	1.767	1.711	1.670	1.670
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	5.246	-1.565	3.681	3.206	2.966	2.963
5.4 Musea	1.381	-319	1.062	1.060	1.060	1.060
5.5 Cultureel erfgoed	2.837	0	2.837	546	496	496
5.6 Media	1.431	0	1.431	1.431	1.431	1.431
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	9.338	-266	9.072	5.877	5.906	6.031
7.2 Riolering	6.951	-8.870	-1.919	-1.970	-1.946	-1.986
7.3 Afval	7.833	-8.896	-1.063	-1.167	-1.278	-1.410
7.4 Milieubeheer	3.519	-468	3.051	2.161	2.142	2.146
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	787	-917	-130	-109	-115	-115
8.1 Ruimtelijke ordening	1.937	0	1.937	1.176	1.174	1.178
8.3 Wonen en bouwen	3.404	-2.637	767	1.375	1.652	1.652
Programma 1. Wonen en leven	61.732	-27.871	33.861	27.461	27.760	27.735
0.10 Mutaties reserves	0	-5.274	-5.274	-910		
4.1 Openbaar basisonderwijs	8	0	8	8	8	8
4.2 Onderwijshuisvesting	9.153	-110	9.043	8.137	8.098	8.095
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	4.519	-2.466	2.053	2.084	2.114	2.156
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	7.509	-251	7.258	6.783	6.470	6.450
6.2 Toegang	1.569	0	1.569	1.569	1.569	1.569
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.181	-17	2.164	2.052	1.957	1.957
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	14.062	-1.547	12.515	12.392	12.526	12.807
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	11.324	0	11.324	11.291	11.237	11.237
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	21.719	-1.293	20.426	19.988	19.975	19.972
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	3.176	0	3.176	3.169	3.156	3.156
7.1 Volksgezondheid	2.771	0	2.771	2.741	2.741	2.741
Programma 2. Zorg	77.990	-10.958	67.032	69.302	69.850	70.148
0.10 Mutaties reserves	250	-406	-156	-100		

0.63 Parkeerbelasting	0	-3.945	-3.945	-3.945	-3.945	-3.945
2.1 Verkeer en vervoer	810	-12	798	856	968	911
2.2 Parkeren	3.485	-980	2.505	2.412	2.290	2.316
3.1 Economische ontwikkeling	1.843	-438	1.405	1.400	2.169	2.106
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	12	0	12	12	12	12
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	284	-626	-342	-361	-380	-399
3.4 Economische promotie	216	0	216	216	216	216
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.042	-662	380	380	50	50
5.6 Media	248	0	248	248	58	57
6.3 Inkomensregelingen	37.029	-27.731	9.298	8.120	6.975	6.975
6.4 Begeleide participatie	7.633	0	7.633	7.183	6.692	6.486
6.5 Arbeidsparticipatie	2.294	0	2.294	2.330	2.314	2.436
Programma 3. Werken	55.145	-34.800	20.345	18.750	17.418	17.221
0.1 Bestuur	3.835	0	3.835	3.873	3.667	3.614
0.10 Mutaties reserves	125	-1.322	-1.197	-50	-50	-50
0.2 Burgerzaken	2.569	-1.798	771	1.337	1.048	1.253
0.4 Overhead	30.122	-363	29.759	29.084	28.840	27.915
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	7.805	-13	7.792	7.746	7.739	7.732
1.2 Openbare orde en veiligheid	2.827	-237	2.590	2.355	2.321	2.306
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	538	0	538	588	488	488
Programma 4. Bestuur	47.821	-3.733	44.088	44.933	44.054	43.258
0.10 Mutaties reserves	3.501	-7.502	-4.001	-270	7.681	
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.338	-1.503	-165	324	324	323
0.5 Treasury	-805	-428	-1.233	-1.125	-1.125	-1.125
0.61 OZB woningen	652	-10.339	-9.687	-9.894	-10.105	-10.320
0.62 OZB niet-woningen	424	-8.973	-8.549	-8.788	-8.972	-9.158
0.64 Belastingen overig	826	-1.161	-335	-335	-335	-335
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	-142.309	-142.309	-144.806	-146.970	-148.711
0.8 Overige baten en lasten	-834	0	-834	2.506	4.421	6.618
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-39	0	-39			
8.2 Grond exploitatie (niet bedrijventerrein)	13.260	-11.891	1.369	1.345	-6.916	1.176
Programma 5. Financiën en grondexploitaties	18.323	-184.106	-165.783	-161.043	-161.997	-161.532
Totaal	261.011	-261.468	-457	-596	-2.915	-3.170